

PAR TAUTAS IZGLĪTOŠANU DOMĀJOT

VI grāmata

2.d.

**Intervijas un publikācijas populāros iz-
devumos**

2007. – 2023.

Ojārs Rode

2023

Drusti

Tautskola "99 Baltie zirgi"

Par tautas izglītošanu domājot.
Intervijas un publikācijas populāros izdevumos

Cerībā, ka kādam varētu interesēt manas pārdomas par latvju tautas izglītību nākotnē, sakārtoju tās vairākās grāmatiņās. Grāmatiņas nepretendē uz zinātniska rakstura literatūru pedagoģijā (tradicionālā zinātnes izpratnē), bet aptver dažāda rakstura visai plašu atziņu un zināšanu spektru, kas tādā vai citādā veida ir sasniegušas mani.

Šīs grāmatiņas tapušas pateicoties vairākiem rosinājumiem kaut ko uzrakstīt par tautskolas pieredzi un pateicībā manai zinātniskā darba vadītājai gan maģistratūrā, gan doktorantūrā DU Elfrīdai Krastiņai, ar kuru diskutēts gan par izglītību, gan par vispārcilvēciskām problēmām, kuras tad arī mani mudināja pārdomām.

Grāmatiņas domātas visai raibam interesentu lokam – vecākiem, skolotājiem, studentiem, politiķiem un vienkārši tautiskuma saglabāšanas entuziastiem, taču ne tik daudz skeptiķiem, kā meklētājiem.

Nebūtu ne, turpat 30 gadus gara pieredzes tautskolā, ne studijas, ne apceres, ne centieni ko paveikt Latvijas tautskološanā, ja nebūtu manas ģimenes atbalsts, īpašs paldies pacietīgai dzīvesbiedrei, sievai Nellijai.

Grāmatiņu Saturs

I grāmata - *Daži grāmatiņās izmantotie termini*

II grāmata 1.daļa – *Krišnamurti skola. Vērtību izglītība*

II grāmata 2. daļa – *Humānā pedagoģija. Integrālā izglītība*

II grāmata 3.daļa - *Holistiskā pedagoģija.*

III grāmata – *Tautas pedagoģija*

IV grāmata – *Teorija un prakse*

V grāmata – 1. daļa - *Publikācijas zinātniskos un populārzinātniskos izdevumos no 2004. – 2011. gadam*

V grāmata – 2. daļa - *Publikācijas zinātniskos un populārzinātniskos izdevumos no 2011. – 2015. gadam*

VI grāmata 1.daļa.– *Intervijas un publikācijas populāros izdevumos no 1990. – 2007. gadam*

VI grāmata 2.daļa.– *Intervijas un publikācijas populāros izdevumos no 2007. – 2023. gadam*

VII grāmata – 1. daļa – *Apceres un ieceres no 2005. – 2011. gadam*

VII grāmata – 2. daļa – *Apceres un ieceres no 2012. – 2023. gadam*

VIII grāmata – *Vēstules Atmodu rosinot un publicētais Face Book*

IX grāmata - *Vēstules*

Šīs, VI grāmatiņas 2. daļā (aptver periodu no 2007.gada līdz 2023.gadam) atradīsiet daļu no manām publikācijām populārajos izdevumos – laikrakstos, žurnālos un intervijām, kuras esmu sniedzis dažādos laikos, dažādiem interesentiem. Pieļauju, ka, neskatoties uz to, ka kaut kur atradīsiet tēmu atkārtošanos, tā būs noderīga, vērojot tautskolas un domas evolūciju, publikas daudzšķautnaino interesi un noteikti te būs arī kaut kas, kas citās grāmatiņās nav rodams.

Materiāls sakārtots hronoloģiskā secībā.

Lai notiek tas, kam jānotiek!

Saturs

2007. Mēs mācāmies no tautas un mācām tautu, «Nedēļa», speciāli «Vides Vēstīm», Sallija Benfelde, 2007. 7/8., 17.-19.lpp.	7
2007. Skolotājs visu sabiedrības nelaimju grēkāzis, "Psihologija ģimenei un skolai" - 2007/05.	13
2009. Cilvēks un daba vienotā mistērijā, "Druva", Sarmīte Feldmane, 2009.06.20.	17
2009. Tautskolas sešpadsmit gadi, "Raunas avīzei", 2009.	22
2009. Piltiņkalns, Tautskolas mājas lapā "piltiņkalns.lv, 2009.02.19.	24
2009. Tautskola, "Druva", 2009.	29
2010. Citādāka skola, "Ievā", intervēja Arta Ciša, 2010.03.24.	33
2011. Kāds varētu izskatīties skolas modelis Latvijā? "Izglītība un Kultūra", 2011.09.08., Nr. 34	37
2011. Kas mēs esam, kur mēs esam un kā mums atrast sevi? "Izglītība un Kultūra", 2011.03.21.	43
2012. Ojāra gājiens ar zirdziņiem, "Ieva", Intervēja Aiva Kanepone 2012.09.19. Nr.38 (777) 33.-35.lpp.	50
2013. Jaunā laikmeta bērni, "Patiesai Dzīvei", intervēja Ieva Bērziņa, 2013.08.30., 19. – 21.lpp.	56
2013. Kopā iegūst zināšanas un izpratni, "Druvai", Sarmīte Feldmane, 2013.	58
2014. Gaismas bruņinieks, "Mistērija", Intervē Andris Buiķis 2014. pieraksts Lija Guļevska	60
2014. Ieskats literatūras avotos par skolēna labklājību skolā Publicēts tautskolas mājas lapā drustutautskola.lv 2014.03.20.	67
2014. Igo Midrijāņa maģistra darba intervijas, 2014.04.08.	73
2014. Skolas Vārdam, 2014.03.12.	88
2014. Pārdomas lasot Vilbera visaptverošo teoriju Publicēts tautaskolas mājas lapā drustutautskola.lv 2014.03.21.	90
2014. Konkurences tirgū uzvarēs personības, "Ventas Balsij", Intervē Līga Tīrmane, 2014.10.27., Nr.205	99
2014. Skola ar savu filozofiju, "Druva", Intervēja Sarmīte Feldmane, 2014.06.19.	103
2015. Biedrība Tautskola „99 Baltie zirgi”, "Laiks", 2015.03.22.	105
2015. Citāda pieredze, "Patiesā dzīve", 2015/15, 34.lpp.	112
2015. Laikrakstam Dienas Bizness, 2015.05.12.	116
2015. Skolotāja sapnis par skolu Latvijā, "Izglītība un Kultūra", 2015.09.24. /16(482), 9.lpp.	119

2015. Vai es esmu latvietis? mājas lapā Piltiņkalns.lv. 2015.04.21	122
2015. Iepazīsimies: Tautskola 99 Baltie zirgi 2015.03.11. Raunas novads Vēstīm 1	133
2015. Tautskolas „99 Baltie zirgi” vasara, “Raunas avīze”, 2015.09.08.	138
2015. Tikai viena vieta uz zirga ir brīva... „Skolas Vārds,” Sandra Krauze, 2015.12.09.	140
2016. Sirds jāliek klāt, “Druva”, Sarmīte Feldmane, 2016.02.26.	145
2016. Kompetenču pieeja un domāšanas veidi, “Izglītībā un Kultūrā” 10.03.2016.	149
2016. Kādu mēs vēlētos redzēt skolu? Skola, 2016.01.06. HTTP://IZGLITIBASFONDS.LV/LV/JAUNUMI/323-SKOLA-	153
2021. Latvietim jāizprot sevi, “Druva”, Sarmīte Feldmane, 2021.06.22.	157
2022. Jāņuguns, “Druva”, 2022.06.16.	160
2023. Jāņa dienu telpa, Tautskolas mājas lapā “piltiņkalns.lv.” 2023.07.04.	165
2023. Tuvojas Māras diena, Tautskolas mājas lapā “piltiņkalns.lv.” 2023.10.17.	171

Mēs mācāmies no tautas un mācām tautu

«Nedēļa», speciāli «Vides Vēstīm» Sallija Benfelde, 2007. 7/8., 17.-19.lpp.

Pirms trīspadsmit gadiem Drustos tika nodibināta tautskola «99 Baltie zirgi», un tās veidotājs, vadītājs un skolotājs arī šodien ir Ojārs Rode, ar kuru «Vides Vēstis» runāja gan par skolu un bērniem, gan par mūsu dzīves izpratni un vērtībām.

«Vides Vēstis» viesojās Drustu tautskolā, lai savām acīm redzētu, kur mācās aptuveni divdesmit bērni ne tikai no Drustiem, bet arī no Zosēniem, Lizuma, Liezeres, Raunas, Mārsnēniem un arī no Rīgas. Tautskolā bērni apgūst visus tos pašus mācību priekšmetus, kas paredzēti valsts pamatizglītības standartā sākumskolām un pamatskolām. Tomēr tas, kas atšķir tautskolu no pārējām Latvijas skolām, ir Latvijas etniskās kultūras apguve – bērni ne tikai nodarbojas ar daiļamatniecību un muzicē uz tautas mūzikas instrumentiem, bet paši šos instrumentus arī gatavo. Skolas zinības viņi apgūst nevis parastajās klasēs, bet saimēs – te vienkopus mācās dažādu vecumu bērni, kas palīdz cits citam; skolotājs vada mācību procesu, bet mācību programmas bērni lielākoties apgūst paši. Vaicāts par tautskolas nosaukumu, Ojārs Rode atklāj, ka tas radies no latviešu tautas ticējuma, ka meitām jāsaskaita 99 balti zirgi, lai tiktu pie precinieka. Citiem vārdiem to varētu sacīt, ka tas ir kā nākotnes solījums pēc kārtīga un rūpīgi paveikta darba. Starp citu, 1981. gadā Ojārs Rode bija viens no tautas tradīciju kopas «Budēļi» dibinātājiem un tās pirmais vadītājs.

Vai esat skolotājs? Vai ar bērniem esat strādājis vienmēr?

Nē, es esmu fiziķis un pēc augstskolas beigšanas strādāju zinātnē. Divdesmit gadus nostrādāju Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūtā. Un tad atnācu uz Drustiem.

*Kādēļ pēc divdesmit zinātnē nostrādātiem gadiem to pametat?
Un kādēļ tieši Drusti bija tā vieta, ko izvēlējāties savai tālākajai dzīvei?*

Tas bija pēkšņš aicinājums, kas nebija apspriežams, – tā bija jādara, un es tā izdarīju. Domāju, ka šajā pasaulē nekas nav nejaušs. Tas, ka viens no maniem darba kolēģiem bija mācījies Drustu skolā, droši vien bija nejaušība. Viņam te dzīvoja radi, kuri mums palīdzēja atrast māju. Pamazām šeit iedzīvojāties, un tad es sapratu, ka jāiet prom no institūta un jādzīvo šeit. Un tā vairs nebija nejaušība. Pagastā bija skola, un es sāku tajā strādāt. Nemācīju fiziku vai matemātiku, bet tēlotājmākslu un ģeogrāfiju. Iedrošinājos to darīt, jo man šīs lietas vienmēr ļoti interesējušas un padevušās, turklāt mana vecākā meita ir beigusi Mākslas akadēmiju, un es, līdz dzīvodams, biju daudz uzziņājis un apguvis. Toreiz Izglītības ministrija bija atvērtāka un ļāva pat eksperimentēt, bet manā dabā ir meklēt kaut ko jaunu. Varbūt šī eksperimentētāja daba bija iemesls tam, ka man no skolas tomēr vajadzēja aiz-iet. Man šķita, ka skolas gaisotne nebija radoša, un mani mēģinājumi kaut ko mainīt sastapa pretestību. Ja raugās no tradicionālā, stereotipiskā viedokļa, tad es neesmu skolotājs – skolotājam nepatīk otru uzklaustīt, un man tas bija liels pārsteigums, ka skolotāju kolektīvs nav radošs. Lai gan – noteikti ir skolas, kur skolotāji ir radoši cilvēki. Biju Daugavpilī, Krievu licejā, kur skolotāji strādā gluži fantastiski, tāpat arī Cēsu Draudzīgā aicinājuma ģimnāzijā ir kolektīvs, kas strādā mērķtiecīgi. Tādēļ domāju, ka varbūt tagad kaut kas ir mainījies, bet man tolaik nepaveicās. Biju arī pagasta priekšsēdētājs un domāju, ka tagad nu gan varēšu kalnus gāzt. Diemžēl nekas nesanāca. No skolas aizgāju, jo sacēlās liels trakums. Lielākā daļa vecāku jaunās idejas atbalstīja, sanāca skolas vecāku kopsapulce, kur spriedām, kas būtu jāmaina. Rezultātā no Izglītības ministrijas atbrauca komisija, kura vērtēja nevis to, kas notiek skolā, bet to, kāpēc «Rode jauc gaisu». Komisijas secinājums tāds arī bija, ka es un vēl daži skolotāji ir gaisa jaucēji, tādēļ nolēmu aiziet. Kādu brīdi biju skolas direktors kaimiņu pagastā, bet arī tur neizdevās neko mainīt. Varbūt mēģināju darboties pārāk šerpi.

Kā nonācāt līdz tautskolas idejai?

Tautskolas vēsture ir diezgan gara. Kad pārcēlos uz Drustiem, sameklēju savus domubiedrus. Gribēju iepazīties ar visiem pedagogiem, kas reiz strādājuši skolā un tolaik jau bija pensijā. Starp veca-

jiem skolotājiem un viņu bērniem man atradās draugi. Mums izveidojās domubiedru grupa, un mēs sākām satikties savā «Garās pupas» klubā, kuru paši nodibinājām. Mūs visus interesēja Latvijas vēsture, un mēs aicinājām cilvēkus, kas mums par to varēja pastāstīt. Mūs interesēja arī filozofija – dažādi pasaules skatījumi gan Austrumos, gan Rietumos. Trešā lieta, kas mūs saistīja, bija tautas tradīcijas – nācām kopā, dziedājām tautas dziesmas. Tā kādus gadus trīs mēs darbojāmies «Garās pupas» klubā un pēc tam, kad man nācās aiziet no skolas, nolēmām, ka jādibina sava skola. Sākumā trējām vienu Līvānu mājiņu, jo telpu mums nebija. Jau pēc dažiem mēnešiem sapratām, ka Līvānu mājiņa mums par mazu, un tad no pagasta dabūjām vienas divstāvu mājas pirmo stāvu. Mums bija ar amatniecību saistītas tautas izglītošanas idejas, tādēļ mums atvēlēja telpas par nelielu īres maksu. Tajā ēkā nostrādājām kādus septiņus vai astoņus gadus. Kad dibinājām tautskolu, Cēsu muzejā iepazinās ar arheoloģiskajiem materiāliem par amatniecību, jo šajā pusē astoņdesmitajos gados bija strādājusi arheoloģiskā ekspedīcija, un muzeja darbinieki man ļāva iepazīties ar tiem. Es apbraukāju apkārtnējos amatniekus, un vēlāk uztaisījām lielu izstādi – pat pagasta ļaudis bija pārsteigti par to, ko prot viņu it kā labi pazīstamie kaimiņi. Vārdu sakot, dibinājām tautskolu, un mums bija naiva doma atdzīvināt laukos amatniecību, nodibinājām SIA «Reģionālās attīstības centrs» un domājām ieinteresēt arī tūristus.

Kādēļ tagad jūs šo ideju dēvējat par naivu?

Centrā kopā sanāca bijušie rīdzinieki, kas trakajos pārejas laikos bija pārcēlušies uz šejieni; tie bija cilvēki ar augstāko izglītību un idejām par to, ka mēs tagad celsim savus laukus. Tomēr mums nekas nesanāca, jo jau pirmajā gadā tauta vīlās valsts agrārajā politikā, kuras patiesībā vispār nemaz nebija. Ja jūs būtu redzējusi, kā pirmajā gadā cilvēki cerēja un darīja: katrs stūrītis bija sakopts, katrs domāja, ka ir saimnieks, kurš dara un atbild par savu darīto! Bet tas viss pagaisa, daudzi mani domubiedri aizgāja no Drustiem. Paliku viens, bet ar saviem «99 Baltajiem zirgiem», jo tautskolu bijām nodibinājuši centra paspārnē.

Ko nozīmē tautskola, kādēļ tāds nosaukums?

Mēs domājām, kā sevi saucim. Mēs mācījāmies no tautas un gribējām kaut ko mācīt tautai, tādēļ radās tautskolas nosaukums. Šo abpusējo vērsumu cenšamies saglabāt līdz šai dienai.

Kā paspārnē darbojaties? Vai esat privātskola?

Mums ir biedrība «99 Baltie zirgi». Tā ir kā privātskola, lai gan man īsti šis apzīmējums nepatīk; drīzāk tā ir sabiedriska skola, kuras mēneša maksa ir desmit lati par bērnu. Nākamgad gan būs spiesti skolas naudu nedaudz pacelt.

Kā jūs tiekat galā ar tik mazu skolas naudu? Vai jums ir kādi sponsori?

Mēs esam akreditēta skola, mums ir valsts finansējums, un tas ir nopietns atbalsts. Mūs atbalsta arī pašvaldības. Un tikai Rīgas pašvaldība, atsaucoties uz pastāvošo likumdošanu un to, ka pašvaldībai privātskolas nav obligāti jāatbalsta, ir atteikusi savu finansiālo atbalstu. Bet es to nepārdzīvoju, jo patiesībā jau biju gaidījis no Rīgas tādu atbildi. Pēc valsts finansējuma otru lielāko naudas daļu ienes dažādu vietējo fondu projekti. Šogad laikam sasparosimies kādam Eiropas Savienības struktūrfondu projektam, jo gribam būvēt jaunu tautskolu, un tad gan bez Eiropas naudas mums vairs neiztikt. Metālapstrādes darbnīcu esam uztaisījuši par divu Kultūrkapitāla fonda projektu naudu, mums ir arī kokapstrādes, aušanas un podniecības darbnīca.

Vai visi Drustu bērni mācās tautskolā? Un kā izvēlaties savus audzēkņus jeb – kā viņi izvēlas jūs?

Nē, visi Drustu bērni nemācās mūsu tautskolā, un tas arī nemaz nebūtu pats labākais risinājums, jo ne katrs bērns var un grib šeit mācīties. Mūsu skola ir ar savām noteiktām vērtībām, mums ir noteikta iekšējā struktūra un kārtība. Visatļautības nav, prasības pret bērniem ir diezgan stingras. Bērniem ir jānācās pašiem.

Ja pagastā ir kāda ģimene, par kuras bērniem domājat, ka viņi neder jūsu skolai, bet bērni grib mācīties tieši pie jums, – kā jūs rīkojaties?

Mēs nerīkojam pārbaudījumus un speciālu atlasīšanu, mēs paņēmam jebkuru bērnu, bet mums ir viens mēnesis pārbaudes laika. Mēs vienmēr jautājam arī bērnam pašam, vai viņš grib mācīties mūsu skolā. Mēs nevaicājam mammai, vai viņa grib, bet gan jautājam bērnam – vai viņš grib mācīties pie jums? Ja bērns izvēlas mūsu skolu, viņš ir atbildīgs par savu lēmumu, viņam ir jāsaprot, ka viņš ir apņēmis pildīt zināmas saistības un noteikumus. Mūsu bērni ir no Rīgas un Saldus, no Pļaviņām un Bēnes, no Daugavpils un Valmieras, no Liezeres, Zosēniem un Lizuma. Vietējo bērnu skolā ir mazāk par

pusi. Skolā mums ir internāts, vairāki bērni izmitināti arī pagastā. Bērni pie mums ir atnākuši, jo viņiem varbūt nav patikusi iepriekšējās skolas gaisotne, tas, ka tur ir ļoti daudz bērnu, varbūt viņi nav varējuši atrast sev draugus un domubiedrus. Es daudz runājos ar bērniem – ja esi draudzīgs un atvērts, arī bērni ir tādi. Reiz uzdevu viņiem jautājumu: kas tev nepatīk šajā pasaulē? Bērni uzrakstīja atbildes, mēs tās pārrunājām un mēģinājām rast risinājumu. Pagājušajā gadā pie mums no Rēzeknes skolas ar logopēdisku ievirzi atnāca kāds zēns, un viņš uz šo jautājumu atbildēja, ka viņam ļoti nepatīk viņa bijusī skola, skolotāji un bērni, kas tur mācās. Nevaicāju viņam, kādēļ savu bijušo skolu viņš uzskata par nepatīkamāko lietu pasaulē, bet labi atceros, ka puisēns atnāca pie mums bez kriptiņas pašcieņas un pašpaļāvības. Viņš bija kā ar zemi nolīdzināts. Pirmais, ko viņš sacīja: es neko nemāku, es neko nezinu, es esmu stulbs. Pagāja vairāki mēneši, līdz mēs viņu izcēlām no tā ārā. Tagad zēns ir atplaucis, atvēries, un ziniet – viņš ir ļoti talantīgs bērns! Protams, gadās arī tādi bērni, kas neko nevēlas saprast, jo viņi negrib mācīties, un tad mums no viņiem nākas šķirties – skolas galvenais uzdevums tomēr ir mācīties. Darbs dara darītāju, un darbs ir tas, kas mūs dara brīvus.

Tātad tautskola dod to pašu zināšanu daudzumu, ko citas skolas, un pēc tās beigšanas nav problēmu mācīties tālāk? Atšķirība ir tā, ka jūs mācāt arī tautas garīgo un praktisko mantojumu un jums ir citas mācību metodes?

Jā. Mācīties tālāk nav nekādu problēmu. Atšķirīga ir tikai mūsu pieeja un metodes, nevis obligāto standarta zināšanu daudzums. Man pat jāsaka, ka bieži vien mūsu bērni savās zināšanās un to izpratnē apsteidz savus vienaudžus par gadu vai diviem. Viena no lietām, ko varbūt uzreiz nevar saskatīt, ir tā, ka mūsu bērni ir iemācījušies mācīties. Mūsu skolā ir liela slodze. Reiz uz mūsu skolu atnāca kāda meitenīte, teicamniece, un es nopriecājos, ka viņai pie mums būs labas sekmes. Viņa noturējās skolā tikai dažus mēnešus, jo viņa bija pieradusi pie tā, ka skolotājs visu izstāsta un paskaidro, parāda priekšā, kā jādara. Pie mums viss jāmeklē un jālasa pašam, jādomā pašam, skolotājs vai kāds no vecākajiem biedriem skaidro tikai tad, ja bērni paši netiek galā. Bērni mācās nevis klasēs, kas sadalītas pēc vecuma, bet saimēs, kurās ir dažādu vecumu bērni, un mūsu devīze ir palīdzēt cits citam. Tas ir viens no mūsu stūrakmeņiem – darbs saimēs. Reizēm pie mums notiek tīrie brīnumi – jaunākie bērni, pavadot

laiku telpā ar pārējiem, gribot negribot netieši iemācās daudzas lietas. Man ir bijuši pirmsskolas vecuma bērni, ar kuriem runājot, atklājas, ka viņi jau prot lasīt, skaitīt un pat kaut ko uzrakstīt, lai gan neviens to speciāli viņiem nav mācījis. Viņi vienkārši visu laiku ir rotaļājušies tepat, saimes istabā. Vecākajā saimē mācās bērni no piektās līdz devītajai klasei, bet jaunākajā saimē bērni ir pat no trīs gadu vecuma. Mazos bērnus neiesaista mācību procesā, bet viņi daudz uzzina un iemācās. Tas ir tāpat kā lielajās ģimenēs, kad jaunākie bērni nemanāmi mācās no vecākajiem, un tad pēkšņi kādā dienā visi atklāj, ka bērns jau prot ļoti daudz. Man ir kāds sestās klases skolēns, kurš pašlaik mācās astotās klases matemātiku, bet es viņam nekad neesmu speciāli matemātiku mācījis. Arī citi bērni savā vecumā prot vairāk, nekā skolas programma to prasa. Bērniem ir ieskaišu grāmatīņas, kas ļauj viņiem iegūt atzīmi vai ieskaiti kādā mācību priekšmetā ātrāk, nekā to prasa obligātās programmas. Protams, kaut ko var nokārtot arī mazliet vēlāk, kad bērns tam ir gatavs. Starp citu, mums skolā nav zvana un nav laika limita, kas precīzi nosaka stundas un mācību dienas garumu, mēs cenšamies pabeigt savus darbus, lai gan mums ir stundu saraksts. Protams, reizēm vajag dot bērniem iespēju atvilkt elpu, parotaļāties stundu vidū, it sevišķi jaunākajiem bērniem, jo viņi ātrāk nogurst.

Darbs, turklāt darbs saimē, ir tautas pedagoģijas pamats. Mēs apgūstam tautas garīgo mantojumu, izmantojot tās metodes, kas bija zināmas jau mūsu senčiem.

Cilvēki, runājot, piemēram, par Valdorfa skolām, bieži vien ir bažīgi un vaicā, vai šo skolu audzēkņi prot iekļauties sabiedrībā pēc skolas beigšanas? Arī jūsu skolā ir īpaša sapratnes un saskaņas gaisotne, bērni ir brīvi un atraisīti, kaut arī skolas noteikumi un prasības ir stingras. Vai ārpus jūsu skolas viņi spēj saprast cilvēkus un vidi, kas mēdz būt skarba, nežēlīga un netaisna un kuras galvenā mēraukla ir nauda un amats?

Es neesmu Valdorfa skolu fans, tomēr tas ir solis uz priekšu izglītības jomā. Mūsu skolai ir cita filozofija. Tomēr gribu teikt, ka mūsu bērni nav atrauti no dzīves. Aiz skolas durvīm ir šī cita dzīve, un viņi to redz, saskaras ar to. Skola neatrauj viņus no ikdienas dzīves ar tajā esošajām vērtībām un tikumiem. Ziniet, visi pedagoģijas korifeji, kuros gan cilvēki diemžēl nemēdz ieklausīties, vienmēr ir acinājuši skaisti domāt, skaisti runāt un darīt skaistus darbus. Skolā nav jāmā-

ca neglītas lietas, lai varētu dzīvot pasaulē. Līdzsvars un iekšējais miers, ko iegūst sirds, ļauj dzīvot pat riebīgā pasaulē un ļauj pārvarēt problēmas, kuras piedāvā sabiedrība ārpus skolas. Es esmu par to, ka skolā jā māca mīlestība, par spīti tam, ka ārpus skolas nereti nākas saskarties ar naidu.

Skolotājs visu sabiedrības nelaimju grēkāzis

“Psihologija ģimenei un skolai” - 2007/05.

Pētījumi atklāj, ka aptuveni 75% skolu beidzēji nezina ko darīt pēc vispārējās izglītības iegūšanas, nezina kādu amatu izvēlēties, kādu dzīves ceļu iet. No tiem, kuriem ir kaut kāds priekšstats par savu nākamo profesiju, par galveno nosacījumu tās izvēlē atzīst labu atalgojumu. Ko nozīmē šī bēdīgā aina? Ierēdņi vaino slikto skolu darbu jauniešu profesionālajā orientācijā. Bet ko vainot otrajā gadījumā, kad jaunieši gatavi pārdod savu brīvību. Manuprāt, šie pētījumi liecina par mūsu izglītības sistēmas krahu – 9, 12 pavadītos gadus skolā lielākā daļa jauniešu beidz ar tukšumu galvā – nekādas intereses, labākā gadījumā par augstāko dzīves vērtību tiek atzīta nauda. Situācija faktiski ir vēl baidīgāka – LU profesora Andra Broka vārdiem runājot, aug „maugļu” paaudze („mauglis”- cilvēks, kurš, kaut kādu iemeslu dēļ, ir palaidis garām savas attīstības iespējas, kuras var notikt tikai noteiktā vecuma posmā). Lūk ko ko sarunā man atklāja kāda skolotāja: „Bērni kļūst ar vien trulāki: intelektuāli, garīgi un fiziski. Tas atspoguļojas viņu sejas izteiksmēs. Pajautājiet astotās, devītās klases skolniekiem: kas viņus interesē visvairāk? – izklaide, kaut vai tā ir tikai pasēdēšana uz trepītēm, uzsmēķēšana, klaiņošana, iedzeršanas tusiņi, papļāpāšana, slaištīšanās pa lielveikaliem. Trulums noved pie neadekvātas uzvedības, rīcības. Bērni nespēj paskaidrot, kāpēc tā vai citādi rīkojušies, viņi palaiduši garām iespēju iemācīties izvērtēt situācijas, paredzēt sekas. Pat vēl trakāk - viņi nevēlas (nevar) domāt. Sabiedrība, skolas mēģinājumiem vērsties pret augošo trulumu, apslāpē ar „cilvēku tiesībām”, bet bērnu ar „bērnu tiesībām”.

Uz ko noveļ vainu par to, ka pieaug fiksēta nesekmība - uz skolas pedagoģisko nespēju („vecā paradigma” meklē cēloņus skolotāju kvalifikācijā, skolas administrēšanā un tamlīdzīgi). Šī greizā pārliecība ģenerējusi virkni neuzticību apliecinošas valsts pārbaudes institū-

cijas un izglītības formalizēšanos, birokratizēšanos. Vai tas neved vēl dziļāk purvā? Domāju, ka nav jābūt īpaši gudram, lai ar pirkstu vilktu pakaļ likuma pantiem un prasītu to burtisku izpildi. Piemēram, pagājušo rudenī Valsts izglītības inspekcijas pārbaudes tēma bija izglītojamo uzņemšana, uzskaitē un atskaitīšana (uzsveru, ka tā ir tikai viena tēma) utt.. Tad, lūk! Kontroles veidlapa vien ar pārbaudāmo lietu aprakstu ailēm aizņema 22 A4 formāta lapas (nonsens!). Ne reti inspekciju pārbaudītu jautājumu loki pārklājas, piemēram, Valsts izglītības inspekcija var pārbaudīt to pašu, ko pārbauda Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests vai Valsts darba inspekcija. Pavisam šodien skolu pārbauda 8 valsts kontroles institūcijas. Varbūt uz nodokļu maksātāju rēķina vajadzētu iedibināt vēl kādu inspekciju, kas pārbaudītu jau esošās? – pirms kāda laika man bija šāds jautājums – mani ir šadzirdējuši! - nu ir parādījusies devītā, kura kontrolēs kontrolētājus. Varētu vēl stāstīt par gaidāmo skolotāju izvērtēšanu un sadalīšanu – labs pretuzbrukuma ierocis no ministrijas puses (lasīt Rivžas atbildi skolotājiem).

Sarunās ar universitāšu zinātniekiem, mācību spēkiem noskaidrojies, ka Izglītības ministrijā „dzemdētās” tautas izglītības koncepcijas, idejas nav mūsu zemes zinātnieku, jo viņos neviens neieklausās. Ministrijas organizētās konferences dažādu jauninājumu apspriešanā nevar uzskatīt par zinātniskām, bet drīzāk par informatīvām, tajās nav paredzēts kopīgi strādāt, lai ko nozīmīgu plānotu un darītu.

Vai tiešām grūti saskatīt, ka galvenā izglītības problēma nav tajā, cik pareizi esmu noformulējis vienu vai otru rīkojumu un es teiktu vēl drosmīgāk - vai vispār man tas ir un ne tajā, ka ar skolēniem jāstrādā skolotājam, kurš beidzis „A, B” kursus. Pārspīlēta likuma burta kontrole novedusi pie tā, ka skolu direktoriem darba stundas ir krietni virs 40 stundām nedēļā, naktīs pamodušies, tie nevar vairs aizmigt, jo jādomā par jaunu kontroli iespējamību. Ļaujiet viņiem izsvērti, radoši vadīt skolas dzīvi!

Jāmin, kāds, ne visiem zināms, amerikāņu pētījums (pašiem jau pētījumu nav): amerikāņi salīdzinājuši savu skolēnu prasmes ar Ķīnas vienaudžu prasmēm, un rezultātā nekautrējas atzīt, ka ķīniešu bērni uzrāda daudz labākus rezultātus par amerikāņiem. Nekautrējās atzīt to pasaulei tāpēc, ka viņi meklē atbildi uz jautājumu: kāpēc? Tas interesantākais, ir tas, ka amerikāņu skolotāju vidū netrūkst maģistru, bet vairums ķīniešu skolotājiem ir tikai speciālu kursu izglītība. Vai ri-

sinājums meklējams amerikāņu skolās, bet varbūt Ķīnā? Bet varbūt jāpastrādā pie savas pašapziņas celšanas un pašiem, ar augstskolu zinātnieku palīdzību, ieklausoties skolotājos, skolniekos, skolu administratoros, jāmeklē nebūšanu cēloņi un risinājumi?

Manuprāt, cēloņi nav meklējami ne skolotājos, ne skolniekos, bet sabiedrībā kopumā. Vai var izdalīt no sabiedrības skolu? – Vai tā ir kaut kas stāvoša ārpus sabiedrības? Sabiedrība jāuzlūko kā veselums ar tajā esošiem cilvēkiem, organizācijām, institūcijām, tajā valdošiem principiem, vērtībām, kuras tā realizē un aizstāv. Šobrīd viss reducējas uz sabiedrības vajadzību apmierināšanu - jāgatavo cilvēkus, kuri būtu spējīgi pielāgoties mainīgiem sabiedrības apstākļiem. Skola sabiedrībai ir līdzeklis, lai veidotu tai piederīgos par tirgus precī.

Mūsu likumdevējiem, kurus ievēlam cerībā, ka tie ieklausīsies savā tautā, izjutīs, kur kas sāp un organizēs to, faktiski jānodarbojas ar iekšējo nesaskaņu kārtošānu. Viņi nevis pazemībā un bijībā kalpo tautai, bet lielmanībā to valda un šausa savu, vai šauras grupas interešu vadīti.

Brīnumainā kārtā dažādos dokumentos (sevišķi tajos, kas saistīti ar izglītību) ir parādījušas dažas, manuprāt, labas idejas: ilgtspējīgas attīstības sabiedrība, mūžizglītība, humānā pedagoģija. Visas šīs idejas saista kāda cita pāri stāvoša kategorija: veselums. Es nezinu kam, bet kādai valsts institūcijai vajadzētu šīs idejas attīstīt, jo tām būtu pakārtojamas visas valsts attīstības programmas. Varbūt valsts likumdevējam Saeimai, varbūt Prezidentei vajadzētu izveidot īpašu darba grupu, kura izstrādātu ilgtspējīgas attīstības sabiedrības modeli Latvijai. Bet varbūt derētu ieklausīties Daugavpils universitātes ilgtspējīgas attīstības institūta zinātniekos?

Es gribētu pieskarties vienai no vispārcilvēciskām vērtībām – Brīvībai, jo redzu tajā ilgtspējīgas attīstības sabiedrības vienu stūrakmeni. Ne reti to dēvē par kosmisku likumu. Šī vērtība ir ļoti nozīmīga un varbūt tieši tāpēc patērētāju sabiedrības uzturētāji to devalvējuši līdz visaļautībai. Visaļautība skolā, kā jau minēju, vienpusīgi tiek aizstāvēta ar bērnu tiesībām, visaļautība sabiedrībā - ar cilvēktiesībām. Šīm tiesībām līdzsvaram blakus liek pienākumus. Ne tiesības, ne pienākumi netiek saistīti ar cilvēka būtību, tie stāv ārpus tā – nu tā kā atkritumu spainis ar uzrakstu, ko tajā drīkst vai nedrīkst iemest. Brīvība nav saistāma ar pienākumiem un tiesībām, bet ar atbildību. Brīvība

un atbildība ir veselums. Veselums, kas nāk no cilvēka veseluma, no sabiedrības veseluma, no pasaules veseluma. Veselums cilvēkā atklājas mijiedarbībā ar pasaules lietām, procesiem, izpaužas tajā cēloņu – seku ķēdītē, kas novedu katru no mums pie pilnīgi konkrētiem uzdevumiem šajā zemes dzīvē. Ja ir konkrēti uzdevumi, kā tad sanāk, ka skolu beidzot, cilvēks nezina ko darīt? Tas notiek tāpēc, ka cilvēks pašam nemanot ir pazaudējis brīvību (zināšanas par šiem uzdevumiem). Kā tas notiek?

Bērnam pakāpeniski iekļaujoties sabiedrībā, tas piesavinās tai raksturīgās sociālās normas, vērtības t.i., tās tiek pieņemtas par dzīves principiem. Protams, ka personībai nobriestot, mehāniski pieņemtais daļēji pārstrādājas cilvēka apziņā un spriedumi, rīcība iegūst individualitātei raksturīgu nokrāsu (apliecina Dace Bērziņa). Mani vērojumi liecina, ka pieņēmumu izvērtēšana arī balstās uz kaut kā pārņemta. t.i., pats domāšanas, spriešanas veids, kurš personai liekas paša, liekas brīvs un neatkarīgs, patiesībā ir audzinošās vides (plašā nozīmē) nosacīts līdzīgi internalizētām „negrozāmām patiesībām”. Tas pat ir labākais gadījums, sliktākais, kas atbilst „maugļa” statusam, ir tāds, ka arvien vairāk tiek novēroti gadījumi, kad pati domāšana ir tikai iedīgļi t.i., nav attīstītas domas apcerēšanas spējas. Domāšanas process šādiem cilvēkiem šķiet smags un nepatīkams slogs, bez kura, kā viņu pieredze apliecina, var iztikt.

Ir dabīgi, ka bērns, dzīves sākumā vērodams savus vecākus, bet vēlāk vidi ap sevi, izmanto iegūtos ieguvumus. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai vide tam būtu skaista: tas dzirdētu skaistu valodu, redzētu skaistas ainas un apkārtējo cilvēku skaistu rīcību, baudītu labestību, mīlestību (ko sabiedrība mums piedāvā – nav jāstāsta). Skumīgākais ir tas, ka liela (lasi: lielākā daļa) cilvēku daļa labprāt visu dzīvi pavada pieņēmumos, jo citādi nemaz nav spējīgi. Labi, ja pieņēmumi ir labestīgi. Taču jebkurā gadījumā tas nozīmē, ka viņš nav viņš – tas ir cilvēks, kurš pazaudējis savu Es un kļuvis par paša apziņas neapziņātu vergu. Anekdote (H.Hesse teiktu) sākas ar to, ka vairums tirgus apreibinātie, jūtas pat laimīgi, jūtas brīvi, nemākot saskaņāt, ka viņu brīvība ir reklāmu dziesmas, izlaidība, bezatbildība, bezkaunīgas runas, neķītras bildes. Tās ir vērtības, kuras kāri uzsūc nenobriedušu personību grupas, lai vēlāk maksātu ar izniekotu mūžu.

Patērētāju sabiedrībai patiesībā neinteresē nekas, kas stāv ārpus viņas interesēm t.sk., arī manas kā personības intereses – ja tai vaja-

dzēs ķīmiķus, tā panāks, ka daudzi sāks studēt ķīmiju. Viegli panāks – cilvēks taču nezina pats ko grib! Patiesībā visi esam īpaši, visiem ir dots atbilstošs spēju potenciāls. Šajā daudzveidīgajā spēju potenciālā, manuprāt, arī ir meklējama ilgtspējīgas attīstības sabiedrība.

Brīvība ir saistāma ar daudzveidību. Individīda Brīvība un Atbildība veidojama Brīvā un Atbildīgā skolā. Tā vispirms ir saistāma ar skolotāja Brīvību un Atbildību, tai seko mācību programmu atbrīvošana no, tā saucama, valsts standarta. Nav iespējams centralizēti (kā cāļus vienā sterilā inkubatorā) noteikt katra bērna spējas, dotumus, psihiskās īpatnības utt., tātad nevar būt centralizēti noteiktas programmas, standarti (anekdotes kalngals - centralizētie eksāmeni, pārbaudes darbi). Ja būs radīti brīvi apstākļi skolēna un skolotāja mijiedarbībai – nebūs jābaidās par rezultātu viltošanu. Šai brīvībai jāparādās nevis obligāti skolā nosēžamajos gados, bet brīvai bērna un vecāku brīvības un atbildības robežās noteiktam laikam un līmenim.

Ir jāsaprot, ka atņemot Brīvību tiek automātiski atņemta Atbildība. Tā sabiedrības locekļi tiek pieradināti pie bezatbildības. Ne brīvai, bet Bezatbildīgu locekļu sabiedrībai (lasi - vergu sabiedrībai) ir nepieciešami neskaitāmie likuma panti un to izpildes kontroles institūcijas. Brīvus sabiedrības locekļus nav jākomandē, tiem nav jāpavēl, - tos ir jāorganizē. Un, manuprāt, ilgtspējīgas sabiedrības atslēga ir IZ ministrijas rokās. Cienījamie birokrāti, ļaujiet brīvi skolotājiem, skolām rast risinājumus konkrētām, praktiskām izglītības problēmām! Cars sen ir miris! Pārtopiet no komandējošas (cara armijas principi – vecā paradigma) un kontrolējošas, jeb, citiem vārdiem sakot, no valdošas organizējoša un palīdzošā iestādē – tāda ir Jaunā laika paradigma!

Literatūra

Vai izaudzināt ētisku cilvēku? Vai iemācīt ētiku? <http://www.psihologijaspasaule.lv>, 2004/09;

Cilvēks un daba vienotā mistērijā

“Druva”, Sarmīte Feldmane, 2009.06.20.

Pirms stāstu par Jāņuguns dedzināšanas tradīciju, vēlos mazliet pakavēties pārdomās par Vasaras saulgriežu dienu norišu jēgas meklējumiem. Tas ir svarīgi, ja paši negribam pārvērsties par alus dzērājiem, bet Jāņus veidot kā ceptu desīņu svētkus. Protams,

ka ugunsкура liesmās var kaut ko arī izcept, bet vai cepšanai kurtas Jāņugunis. Vai tas ir tas, kāpēc šai laikā ierodas Dieva dēls Jānis?

Helmi Stalte, E.Melngaiļa Tautas mākslas centra izdotajā grāmatiņā „Līgo” runā par vairākām nozīmes: par Jāņa dienu, kā nepieciešamību Dieva, dabas un cilvēka vienotībai; kā reizi kosmiskās un zemes kārtības vienotībai; kā par nepieciešamību, lai radītu – to viņa atklāj netieši caur referēnu līgo, tulkojot to: lai top! Andrejs Johansons domā, ka galvenā nozīme ir bijusi svētības saņemšana no Dieva dēla un mīlestībai, kas, protams, saistāma ar auglības veicināšanu. Domāju, ka Jāņuguns jēga būtu meklējama arī tās saistībā ar Sauli – uguns bija jāuztur no rieta līdz lēktam.

Pēdējā laikā mēs runājam tikai par svētkiem, kā tādiem un saskatām tajos tikai liksmes un izpriecāšanās nozīmi. Arī Jāņus pārvēršam par izklaides dienu. Svētki ir, bet tie iestājas tikai tad, kad mūs pārņem prieks par Dieva dēla – Jāņa doto svētību cilvēkiem un dabai, tikai tad, kad šo prieku inducē savstarpēja saplūsme, saplūsme ar dabu, Dievu, kad to inducē visa Veseluma sajūta. Bet, lai to panāktu ir jāstrādā, ir kaut kas jādara, ir jāsakārto un jāattīra sava iekšējā pasaule un caur ko tad arī sakārtojas viss ap mums. Tā tad svētki iestājas tad, kad ir kas paveikts, kad sasniegts mērķis un tāpēc, ka Debesis ar savu svētību nolaidušās. Lai tas tiešām tā būtu cilvēkam ir jāgrib.

Tautas garīgajā Mantojumā mēs atrodam to, kā rīkojusies saime, tās locekļi, kādi ticējumi valdīja viņu vidū, bet mēs neko neuzzinām no tā, ko vasaras saulgriežos darīja priesteri. Bieži priesteru loma tiek stipri vienkāršota, saistot to ar ikdienas cilvēku vajadzību nodrošināšanu, ar tumsonīgu ļautiņu mānticīgām izdarībām. Tādas grandiozas svētnīcas kā, piemēram, Pokaiņu mežs, Vaidavas svētnīcu komplekss ar zvaigžņu kartēm, vai megalītiskā Bļodas kalna svētnīca Valmieras rajonā, līdzīgi kā Anglijas Stounheidža fenomens, liecina par Zemes sasaisti ar mūsu Visuma zvaigznēm un citām galaktikām. Varam tikai minēt, kāpēc kosmosu modelējuši uz Zemes. Varbūt tāpēc, lai veidotu informācijas kanālus, saites, jo līdzīgais ar līdzīgo sasauca. Ja tas tā, tad seno priesteru lomu Zemes iesaistīšanai kosmosa mēroga norisēs nav novērtējama. Viņu loma, viņu darbs ir aizgājis reizē ar viņiem. Domāju, ka priesteri tieši un netieši vadīja arī Jāņa dienu norises. Viņi bija tie, kas skaidri zināja vārda, melodijas, kustības, vienotības sakrālo nozīmi un veidoja tradīcijas

tā, lai realizētos tas, kam šai laikā jānotiek. Līdz mūsdienām Jāņi nonāca ne tikai tāpēc, ka to skaistums bija dziļi iespieties tautas atmiņā, bet arī tāpēc, ka tauta intuitīvi nojauta šo dienu īpašo nozīmi.

Raksturīga Jāņa dienas tradīcija ir Jāņuguns dedzināšana. Ir dažādi skaidrojumi tam, kāpēc tas tiek darīts. Piemēram Marģels un Māra Grīni savā grāmatā „*Latviešu gads, gadskārtas un godi*” saskaita trīs nozīmes: ugunij ir vajadzības nozīme (ēdiena gatavošana, silnums, gaisma), uguns piešķir svinībām īpašu greznumu, uguns simbolizē labā uzvaru pār ļauno, pār tumsu. Helmi Stalte augšup pieminējāja grāmatiņā runā ne tik daudz par simboliem, kā par reāli nepieciešamām lietām auglības nodrošināšanā un cīņai ar ļauniem gariem. Pēc A. Bīlenšteina pierakstiem var spriest, ka ugunskura dedzināšana saistāma arī ar īpašu ziedošanas rituālu dabas gariem. Biruta Senkēviča savā grāmatiņā „*Jāņi-vasaras saulgrieži*” runā par Jāņuguni arī kā par dzīvinātāju, veselības veicinošo t.i. tās dziedinošo spēku. Es domāju, ka visi spriedumi par Jāņuguni ir vietā.

Jāņuguns iedegšana ne reti notika jau pirms Saules rieta. Vidzemē to iededzina netālu no ozola – Jāņa nonākšanas vietā, it kā sagatavojot tam vietu, ievadot vakaru ar ozola aplīgošanu un zieda došanu tam. Dažkārt, pirms ugunskura aizdedzināšanas, ziedu ieraka ugunskura vietā, citviet ar vēlējumiem to iemeta ugunī, bet vēl citur iestiprināja ozola zaros. Dažkārt ziedošanu uzskata par māņticību, bet tad jau visi Jāņi ir par tādiem jānosauc. Ziedošana vai ar svētvieta gara atļauju paņemtais, palīdz veidot enerģētiskas saites ar devēju, ņēmēju un svētvieta. Svētvieta pēc šāda rituāla it kā ar neredzamām saitēm sasaistās ar cilvēku un palīdz tam, kad tas ir nepieciešams, vai arī tad, kad pats cilvēks izsaka šādu vēlmi.

Pati dižākā no jāņugunīm ir pūdele. Pūdeli parasti pacēla kāda kalna virsotnē līdz ar Saules rietu. Sauli pavadīja ar tās uzrunas tautasdziesmām, aprakstot rieta skaistumu un Saules došanos ceļojumā pa jūru. Saule riet un nu tās aizstāšanai tiek sasaukti Jāņa bērni uguns aizdegšanai. To dara ar šīm procesam raksturīgām tautasdziesmām. Uguns aizdedzināšanu parasti uztic šajā vakarā godājamam vīram ar Jāņa vārdu. Viņš domās lūdz atļauju un palīdzību uguns garam. Muciņa, kas kārts galā pacelta augstu (tā arī ir pūdele), ar savu dziedinošo, auglību nesošo, pasargājošo gaismu vislabāk apgaismoja apkārtni. Muciņu centās piepildīt ar ilgstoši un labi dego-

Šiem materiāliem: sveķainu celmu malku, ozola zariem, darvu un tamlīdzīgi. Pūdeles pacelšanu var organizēt gan pirms mucīņas satūra aizdedzināšanas, gan pēc. Visērtākais un drošākais jau aizdegta mucīņas pacelšanas variants ir, ja kārti ar mucu nostiprina uz ass starp diviem zemē ieraktiem stabiem. Muciņu paceļ vieniem spiežot uz brīvo kārts galu un otriem tajā pat laikā piepalīdzot ar žākļveida kārtīm mucīņas galā. Ja mucīņa smaga, tad zem tās ap kārti, uz kuras tā nostiprināta, apliek virvi un aiz tās brīvajiem galiem saķeras vīri. Kad ar žākļveida kārtīm mucīņa pacelta jau pietiekami augstu, celšanu pabeidz vīri pie virves galiem. Šādi iekārtotas pūdeles var, nolaižot, atkārtoti uzlādēt ar kurināmo. Vienkāršākais pūdeles veids ir zemē ieraktas kārts galā nostiprināts spainis vai mucīņa. Vai nu to uzpilda pirms kārts pacelta un ierakta, vai tad, kad ir jau ierakta, izmantojot kā pieslejāmās kāpnes, tā arī ierīkojot mucas kārtij (stabam) kāpšļus. Pūdeles atkārtota papildīšana var notikt cenšoties no apakšas spainī iemest pagales, vai pagales ar zāles vīšķi piesienot kādas citas kārts galā un cenšoties to nomaukt uz mucīņas malu. Tas ir visai nedrošs veids, jo pustumsā var nejauši kādu nopietni savainot ar mucā neiekritušu pagali. Paceltas mucas aizdedzināšanu var veikt ar citu kārti, kuras galā piesieta sveķiem, jeb arī kādu citu degošu vielu piesūcinātu vīšķi. Jebkurā gadījumā mucā saliktam materiālam jābūt tādām, kas labi aizdegas pat lietus laikā. Ir dzirdēts par mēģinājumu aizdegt pūdeli ar izšautu degošu bultu. Gadījies vērot kā spaini pūdelē uzvelk ar trosi caur staba augšgalā nostiprinātu trīsi. Šķiet, ka šis variants ir visērtākais atkārtotai kurināmā uzlādei.

Parasti gan pūdeles kārti, gan ugunskurus tāpat kā ozolu, vērtus apvija ar īpaši darinātām zāļu un ziedu pīnēm.

Ir redzētas mucīņas uzvilktas dzīvu koku galos (kā jūtas koks?).

Kad satumsa vai pat tūlīt pēc pūdeles pacelšanas, aizdedzināja ugunskuru uz zemes. Pirms aizdedzināšanas, Jāņa bērni salika tajā savus ziedojumus dievībām vai Dievam. Arī to no dažādām pusēm vienlaicīgi aizdedza Jāņi. Ja uz zemes ugunskurs tiek aizdegts pēc pūdeles, tad vēlams to aizdegt no pūdeles uguns. Tā rīkojas Austrumvidzemē, kur zemes ugunskuru aizdedzina ar no pūdeles izkritušu apdeguli. Te saglabājusies arī tradīcija kalnā iedegt vairākus ugunskurus – trīs, četrus. Drustos Piltiņkalnā ugunskuri izvietoti pēc Pleskavas apgabalā rekonstruētas baltu svētvietas parauga – kalna

centrā tiek aizdegts centrālais ugunskurs, ap kuru pa apli izvietoti astoņi mazāki ugunskuri (līdzīgs zīmējums rodams kurzemnieču saktās). Pēdējie, izdziedot Dievam vēlējuma dziesmas Latvijai, tiek aizdedzināti īsi pirms tumsas kulminācijas t.i. pirms pusnakts.

Latvijā pazīstami arī gājieni ar lāpām. Tādejādi auglības nodrošinātājs un aizsargs pret ļaunumu bija līdzī visur, arī ejot aplīgot citas līgotāju grupas, sētas. Lāpas parasti aizdedzināja pie lielās jāņuguns. Drustos izveidojusies tradīcija arī lāpas aizdedzināt ap pusnakti, lai ar lāpu uguni veidotu papildus uguns loku līgotājiem. Šajā brīdī parasti skan visvecākās (vismaģiskākās) jāņadziesmu melodijas. Lāpas var nopirkt veikalā. Tās var izgatavot, uztinot ar sveķiem vai kādu citu labi degošu materiālu piesūcinātas lupatu strēmeles, uz ap metru gariem sprunguļu galiem. Pārbaudīts variants – kalpo gadiem, labi un ilgi deg, ir lāpas, kuru kātu galos ar vienu naglu nostiprinātas parastas 500 -750 ml skārda bundžas piepildītas ar vati vai kokvilnas lupatām. Pirms lietošanas saturu piesūcina, piemēram, ar lampu eļļu.

Austrumlatvijā pēc pusnakts no Jāņakalna ripināja aizdedzinātu *saules* riteni. To parasti izgatavoja no veca ratu riteņa, iepinot starp spieķiem sausas zāles vīšķus vai pakulas, kuras, lai labāk degtu, piesūcinātas ar darvu. Šobrīd sameklēt ratu riteņus ir ar vien grūtāk. Visvienkāršāk saules riteni izgatavot no reiz jau izmatota rata dzelzs stīpas, tajā krustu šķērsu savēlot stieples un starp tām sabāžot sienu. Labāk izgatavot speciālu ratu, kas kalpotu daudzus gadus. Lai tas labi ripotu, tam jābūt smagam. Ļoti labi, ja tam ir rumbas vieta, kurā var ielikt kādu kārti. Tad vieglāk saules riteni aizdedzināt un palaist, kā arī ripojot tas ir stabilāks. Drustos iedibinājusies tradīcija *saules* riteni ripināt Saules ceļa ziemeļu virzienā. Pa šo pašu ceļu ziemas saulgriežos tiek kalnā uzvilks blūķis.

Ar jāņugunīm Jāņos saistīta vēl cita tradīcija: *saulītes* peldināšana ezerā (upē, jūrā). Piemēram, Kurzemieki palaiduši jūrā degošu mucu. Dažviet upē laida vainadziņu ar piestiprinātām svecītēm (vienlaicīgi zīlējot). Citviet uz plosta sakūra ugunskuru un palaida ezerā. Drustos plostiņu ar *saulīti*, jāņabērnu lāpuguns pavadīti, nes uz tuvāko ezeru un reizē ar nakts peldi un degošām lāpām rokās iepeldina *saulīti* tajā. Peldētāji ir gan puīši gan meitas, bet krastā palicēji, vērodami notiekošo, izdzied dziesmas par jūru, sauli, mēnesi, Māru, Jāni, Dievu u.c.

Ar to varētu arī beigt stāstu par Jāņugunīm. Varbūt lietderīgi vēl atgādināt par tradīciju lekt pāri ugunskuram. To parasti veica jau rīta pusē, kad ugunskuru liesmas kļuvušas mazākas, vai tie vairs tikai gailē. Lekšanu pāri ugunskuram jāorganizē ar apdomu – jāraugas, lai nebūtu paslīdēt mitrajā zālē. Nav jārīko sacensības un jāpazaudē tātā nozīme – atfiršanas, šķīstīšanas, svētības un auglības.

Paņemot Jāņugunskura izdeguļīšus vai oglītes sev līdz, jūs paņemat līdz šīs vietas svētību.

Tautskolas sešpadsmit gadi

“Raunas avīzei”, 2009.

Pēdējās skolas dienas pavasarī ir sevišķi spraigas. Spriedze liek ātrāk domāt, vairāk darīt. Kāds būs septembris Latvijas skolās, var tikai minēt – cik būs skolu, cik un kādi skolotāji, kādi būs skolnieki un vai skola būs tāda, kas, mums cilvēkiem, palīdz tapt laimīgiem. Un tieši pēdējais jautājums ir stāsts par tautskolu un tās centieniem.

Tautskolu nodibinājām pirms sešpadsmit gadiem. Pirmie skolotāji tajā bijām divi: Inga Zariņa un es. Visi skolotāji, kuri īsāku vai garāku laiku strādājuši tautskolā, manuprāt, ir bijuši labi un drosmīgi, taču par visizturīgākiem jāatzīst tās pirmie skolotāji - skolām ir grūti laiki, arī tautskolai nav viegli un nekad nav viegli bijis. Mūs uzturēja ticība darāmā vērtībai. Veidojot tautskolu, domājām par mūžizglītību, kā alternatīvas izglītības formu valstī dominējošai izglītībai. Ar mūžizglītību mēs saprotam ne tikai ļaužu izglītošanos pēc formālās izglītības iegūšanas, bet gan izglītošanos visa mūža garumā – sākot pat ar laiku, kad vēl esam viens vesels ar savām māmiņām. Valdošā pedagogija un tai atbilstošais izglītības modelis ir visai tālu no pilnības. Pirmkārt, jau tāpēc, ka tajā, sabiedrisko interešu un vajadzību vārdā ir aizmirstas katra atsevišķa indivīda intereses. Otrkārt, tāpēc, ka tautas izglītības sistēma nav veidota kā veselums, kurā visi tās posmi mērķtiecīgi un organiski savstarpēji būtu saistīti. Treškārt, pilnīgi novārtā ir atstāta tā saucamā bērnu agrīnā izglītošana un ceturkārt, skolās ir izskausts darbs.

Tautskola šos trīs robus cenšas aizpildīt. Mēs piedāvājam alternatīvu variantu Valsts pamatizglītības standarta apgūšanai, kurš balstīts humānās pedagoģijas idejās un latviešu tautas tradīcijās.

Līdz šim Tautskolā mācījušies galvenokārt Drustu pagasta bērni. Taču netrūka arī bērni no citiem pagastiem, novadiem, pilsētām – Madonas raj., Rīgas, Daugavpils, Valmieras, arī no Raunas tautskolas sagatavošanas grupā mācījušies divi bērni. Tautskolu bērni var sākt apmeklēt jau no četrus gadu vecuma.

Atšķirības valsts un pašvaldību skolām ir vairākas. Viena no tām ir interešu izglītības savietošana ar valsts standarta apgūšanu. Darbs darbnīcās notiek pamatizglītības mācību programmu apguves starplaikos. Šim nolūkam ir izveidotas četras darbnīcas: aušanas, rotu kalšanas, podniecības un kokapstrādes. Strādājam ar dabīgiem materiāliem: koku, vilnu, mālu, metālu. Darbnīcās bērni iepazīst dažādus darba paņēmienus, materiālus, to īpašības, formu dažādību, proporciju, krāsu salikumus; iemācās pietiekami ilgstoši veltīt uzmanību darbam, attīsta koncentrēšanās spējas, kā arī, pateicoties pirkstiņu mērķtiecīgai kustināšanai, bērniem tiek veicināta smadzeņu funkciju attīstība.

Gaujas krastā izveidota ceturtda darbnīca – Zaļā taka. Te izveidotas dažādu laikmetu senvēstures apmetnes (neolīts, mezolīts, bronzas, agrīnā dzelzs) ar medību un darba rīkiem. Brīvā dabā, emocijām bagātā vidē ir iespējams izdzīvot senos laikmetus, iepazīt senos amatus, dabu. Zaļās takas galvenais elements ir Piltiņkalns – svētkalns. Svētkalnā atzīmējam un svinām visus gadskārtu ieražu svētkus.

Ļoti liela nozīme bērna vispārējai attīstībai ir mūzikai. Salīdzinoši daudz dziedam, bieži pavadot savu dziedājumu ar dažādiem mūzikas instrumentiem, rīkiem. Mācam bērniem kokles, flautas spēli.

Domāšanas un diskusijas iemaņas apgūstam īpašās nodarbībās - „domāšanas stundās”. Tajās apgūstam vērtības apspriežot dažādas cilvēku attiecību jautājumus, personīga rakstura, kā arī globālas problēmas. „Rīta aplīšos” darba dienas sākumā piedalās visi skolnieki un skolotāji. Te mācamies atklāt savus pārdzīvojumus, izprast laika nozīmi, izteikt savas domas; mācamies uzklaut citus, vērtēt savas iepriekšējās dienas darbus, veidojam izpratni par labo un slikto, skaisto un neglīto.

Cita mūsu skolas īpatnība ir tāda, ka daudz laika veltītam tam, lai iemācītu skolēnus patstāvīgi mācīties. Tas ir īpaši svarīgi mūsu skolā, kur faktiski strādājam ar katru skolēnu atsevišķi, t.i., izmantojot individuālās apmācību. Šādā situācijā bērns, atbilstoši savām interesēm, spējām, nosaka mācību programmas apgūšanas tempu. Laika robežu noņemšana mazina uztraukuma radīto stresu, kas saistīts ar bažām par iekļaušanos definēta laika rāmjos. Bez tam spējīgākie negarlaikosies, jo mācību programmu var beigt un jauno uzsākt jebkurā mācību gada brīdī. Te gan jāsaka, ka, lai bērnus iemācītu patstāvīgi strādāt, vismaz sākuma posmā, nepieciešama arī vecāku palīdzība, atbalsts. Tiem bērniem, kuri labi apguvuši prasmi patstāvīgi mācīties, tiek atļauts pašiem izvēlēties mājas darbus pat tādos priekšmetos, kā matemātika, fizika un citās dabaszinību jomās. Pašam strādāt nav viegli, bet kā absolventi stāsta, tad aizejot uz nākamā līmeņa skolu, viņiem ir sajūta, ka tur nekas nav jādara t.i., ir daudz vieglāk.

Līdzīgi stress ir mazināts, noņemot stingri definētas laika robežas mācību stundas garumu - skolā esam atteikušies no zvana uz vai no stundas. Starpbrīža sākumu, garumu nosaka bērni kopā ar skolotāju un pāreja no vienas nodarbības uz otru ir pakāpeniska – bērni, kuri ir pabeiguši savus iepriekšējās nodarbības darbus, negaidot citus, var uzsākt jaunu nodarbību.

Gandrīz visas nodarbības notiek bērniem savstarpēji palīdzot, jeb, kā mēs tos sakām uz iesaistoties skolotāja palīga lomā. Te lieki būtu skaidrot, ko nozīmē skolotāja palīga darbs - Raiņa princips: dots devējam atdodas!

Tautskola organizē nodarbības arī pieaugušiem. Vispirms jau pieaugušo var strādāt tautskolas darbnīcās. Esam organizējuši nodarbības atbilstoši iedzīvotāju interesēm gan projektu rakstīšanā, svešvalodās, lauku tūrismā, indijas virtuvē, astroloģijā, dažādus kursus sevis apzināšanā, pilnveidošanā, dziedāšanā un tamlīdzīgas. Reizi mēnesī organizējam mūžizglītotāju entuziastu seminārus. Te pētām pasaules pieredzi, projektējam savu nākotni.

Šobrīd ir izstrādāta programma māmiņu un bērniņu apmācībai pirms dzimšanas t.i., tā saucamajai prenetālai audzināšanai.

Esam uzsākuši angļu valodas fanu kluba veidošanu. Pirmā tikšanās jau notikusi – spriedām par kluba darbības mērķiem, saturu, formu.

Piltiņkalns

Tautskolas mājas lapā "piltiņkalns.lv, 2009.02.19.

Piltiņkalns – tā man bija un ir Dieva uzklaušanās skola. Bija jāiemācās ieklausīties mājienos, mudinājumos, bija jāiemācās noticēt tiem un nešaubīgi rīkoties.

Pirmais mudinājums doties kalna virzienā, acīmredzot, bija pats nozīmīgākais, jo lēmumu pamest Rīgu pieņēmu bez šaubīšanās, ar neapspriežamu pārliecību t.i., pēkšņi un negaidīti ne tikai priekš sevis, bet arī negaidīti saviem kolēģiem, folkloras kopai "Budēļi", kuru tobrīd vadīju un ģimenei.

Pirms 26 gadiem kalns sāka jaunu dzīvi – tajā atkal, kopš neatminamiem laikiem, tika nosvinēti Jāņi. Zīmīgi, ka tos "atklāja" "Skandinieki", kuros tolaik kopā ar ģimeni darbojāmies un "Budēļi". Tika nosvinēti Jāņi, kuriem, tautas mantojuma pētnieka Viktora Grāvīša (Dabas un Vēstures kalendāra dibinātājs) vadībā, bijām neapzināti gatavojušies vairākus gadus. Tika izpēti visi pieejamie pieraksti, tautas dziesmas, runāts ar vēl dzīviem lieciniekiem, teicējiem, pēti paša V.Grāvīša tautā vāktais materiāls un rekonstruēts senais Jāņa rituāls. Mums izdevās uz laika ass atlikt šo svētku senos ritus. Pētījums atklāja, ka Jāņu dziesmu bezgala daudzās melodijās atbilda noteiktas norises raksturam. Jāņus Piltiņkalnā centāmies maksimāli pietūvināt senajai tradīcijai, ievērojot to, ka šodien mēs dzīvojam citos apstākļos. Detaļās neiegrimšu, jo šoreiz vēlos pateikt tikai to, ka tad, kad vēl neko nezinājām par Piltiņkalnu, mēs tikām jau pakļauti mums nezināmiem likumiem. To nevarējām ieraudzīt īsajā laika nogrieznī, bet attālinoties paveras notikumu kopaina, viņu savstarpējā saistība. Nu esmu pārliecināts, ka visi dzīves momenti nav patvaļīgi, bet cits ar citu saistīti ne kā vienkārša cēloņu un sekū ķēdīte, bet kā likteņgaita. Viss, pat šķietami mazsvarīgi notikumi, mūsu dzīvē, nevar nenotikt.

Par kalna pievilksanas spēku var apliecināt pēdējo gadu notikumi ap to. Nu kalnā tiek svinēti arī abi saulgrieži – arī Ziemassvētki, Lieldienas, Lielās Māras diena un citas mazāk vai vairāk nozīmīgas

dienas. Kalnu par “savu” atzinuši mūsu tautas zintnieki, šamaņi un sufisti, kuri ļoti lielā skaitā te ierodas vairākas reizes gadā. Piltiņkalnu vairākkārt apmeklējuši budistu mūki (šobrīd Drustos ir izveidots budistu meditācijas centrs) un dažādu dižu Skolotāju sekotāji. Mēs, redzot ar kādu pietāti dažādo ticību ļaudis, attiecas pret svētvieta, neliedzam nevienam iespēju sarunai ar sevi, Dievu vai kādu citu šiem cilvēkiem tuvu būtni. Tātad kalns darbojas arī kā vienotājs. Kā apstiprinājums tam vēl varētu būt kāda rinpočē lamas kalnā redzētā vīzija, kurā Buda vienoja Tibetu ar Piltiņkalnu.

Pirms pāris gadiem atbrauca šamanis no Kanādas ar savu domu biedru no Anglijas. Viņš Kanādā kādā no saviem “ceļojumiem” saņēma norādījumu doties uz Latviju. Piltiņkalnā pēc meditācijas mēs dalījāmies piedzīvotā. Kanādas šamanim Piltiņkalns atklājās kā vieta, kurā lemjams tautas un pasaules liktenis. Anglis parādīja mums portāla vietu.

Tādi, lūk, ir pēdējo laiku notikumi ap Piltiņkalnu.

Kā viss sākās? Es jau minēju par Jāņiem, bet ir nostāsts, ka Piltiņkalns ir Dieva radīta svētvieta un tā savu darījusi jau vairākus gadu tūkstošus. To sauķuši par Saules kalnu, jo tā virsotnē bijusi saule – kāds enerģijas avots, kas ietekmējis simtiem kilometru plašu apkārtni, līdzsvarodams to (varbūt kaut kas līdzīgs ir bijis citos Latvijas Saules kalnos?). Laika gaitā, priesteru paaudzes pazaudēja kontaktu ar garu pasauli, ar Dievu, kā rezultātā, kalns enerģētiski tika piesārņots un “saule” tā virsotnē apdzisa. Kalns piedzīvojis pat laikus, kad tajā tika atņemtas dzīvības. Tajā vēl tagad rodamas Pirmā pasaules kara tranšejas. Padomju laikos, kalna stāvās nogāzēs tika uzartas un virsotnē uzbūvēts triangulācijas monstros, kurš dižojas tur vēl šodien.

Stāsts par kalna funkciju atjaunošanu ir reizē arī stāsts par to kā ieklausīties, kad tevi uzrunā.

Nu jau pagājuši gadi desmit, kad reiz sapnī redzēju virkni dīvainus spilgtus notikumus. Vienā no tiem es kāpu kalnā ar deviņām terasēm. Uz katras terases bija labirintu virkne, tā sniedzās tālu uz abām pusēm no manis – cik vien tālu sniedzās skats. Tās pa kurām gāju, bija spilgti zālē iemītas takas. Celdamies no vienas terases uz otras, es izgāju deviņus labirintus. Tie visi bija rakstā vienādi. Nākošā rītā es labirintu uzzīmēju uz papīra. Saprātu, ka redzētā ir kāda nozīme, bet kāda? Es devos pie tolaik populāras Latvijas (ne tikai Latvijas) svētvieta apzinātājas un kopējas Rasmus Rozītes ar jautājumu –

ko darīt? Rasma man ieteica apmeklējot svētvietas, izjust asociācijas, kuras man bija kāpjot deviņu terašu kalnā. Es paklausīju viņas padomam. Un kaut ko līdzīgu sajūtu kādā no Pokaiņu kalniem – taču ne visai pārliecinoši. Pagāja pāris gadu un reiz agrā pavasarī atkal ciemojos pie Rasma. Viņa mani ne reti apdāvina grāmatām un šoreiz starp dāvanām bija grāmata par Pasaules svētvietām. Es tajā saskatīju zīmi, jo man jau tāda grāmata bija, tikai savas aizņemības dēļ nebiju pat to izšķirstījis. Tās pašas dienas vakarā es nolēmu meklēt atbildi, apeļojot tur aprakstītās svētvietas. To nevarēju fiziski (nav man tādi līdzekļi), bet veicu to meditējot uz katru no tām. Un tā kādā vakarā nonācu līdz Šartras katedrālei Francijā. Tur bija kāda labirinta fotogrāfija, kas vizuāli atgādināja manis redzēto. Izlasījis svētvietas aprakstu, es sapratu mājienu: labirints jāveido Piltiņkalna nogāzē – tam jābūt ceļā uz Dievišķo punktu kalna galā. Jau nākošajā dienā es ķēros pie darba. Vispirms bija jāsarūpē īpašs rīks vietas atrašanai un iedibināšanai (tas ir cits stāsts). Ar to devos uz kalnu meklēt vietu labirintam. Tajā pat dienā sāku to veidot. Uzaicināju draugus palīgos. Nākošajā dienā sabrauca mani draugi, arī meita ar ģimeni palīgos. Te kādam ienāca prātā pajautāt – ko mēs te darām? Izstāstīju vēsturi. Pārsteigums bija manas meitas atgādinājums par to, ka pirms kāda gada viņa man rādījusi fotogrāfijas no Šartras, kur viņa bija pabijusi – tā tad esmu jau norādes saņēmis agrāk, tikai neesmu tās sa-
pratis.

Labirintu izveidojām trīs dienās, nu bija jānoskaidro, ko ar to darīt. Te atkal palīdzēja Rasma norādīdama uz personu, kura bija pētījusi pasaules labirintus. No tās uzzināju visu, kas ļāva to palaist darbībā. Šis labirints ir saistīts ar zemes spēkiem, ūdens enerģiju un tas darbojas nolīdzsvarojoši, sakārtojoši, attīroši. Vēlāk es sapratu, ka labirints bija nepieciešams, lai cilvēki varētu sevi sagatavot darbam ar kalnu. Pagāja pāris gadu līdz tika saņemtas norādes par nākamajiem soļiem. Par tiem vairs nešaubījies, bet, tieši otrādi, centos visu izdarīt atbilstoši norādēm. Viena no tām bija jauna labirinta izveide kā deviņu loku spirālveidīgu „uguns” taku ap kalnu. Tādi loki te esot bijuši jau senajos laikos. Takas garums ir, apmēram, 5 km. Pēc tam viena pēc otras nāca norādes par virkni rituāliem, kurus veicām, lai enerģētiski sakārtotu kalnu tik tālu, lai tas varētu uzsākt patstāvīgu atjaunošanās procesu. Kalna galā atrodams īpašs „informācijas” punkts un „vīrišķā un sievišķā līdzsvara” punkts, kā arī Jumja simbols – pārticības zīme

un kalna prieteru zīmes. Ziemeļaustrumos, kalna pakājē blakus eglei ar daudzām galotnēm, kura aug enerģētiski spēcīgā vietā, rodams svētavots. Nu kalns pilda savas funkcijas tāpat, kā senseņos laikos un ir Vienotājs Mīlestībā.

Var būt interesanti

Par svētvietām vispār.

Kā jau teikts, Latvija ir ļoti bagāta zeme ar daudzām svētvietām. Tās ir gan Dieva veidotas, gan cilvēku. Visas svētvietas ir enerģētiski saistītas ar sudrabojošas enerģijas kanāliem. Visas svētvietas ir enerģētiski aktīvas. To enerģētiskais starojums daudzējādā ziņā ir atkarīgs no tā, cik bieži tās tiek apmeklētas un izmantotas – jo biežāk, jo lielāks ir to spēks. Svētvietās ir to aprūpētāji (var būt vairāki) – gari. Nepostītām svētvietām apkārt ir “žogs” un tajā ir “vārti”, bet pie vārtiem ir svētvietu sargi. Svētvietā, kaut kāda iemesla dēļ, nevēlamām personām, pat zintniekiem (kuri ne reti brīnās par to, ka svētvietā “nestrādā”) var enerģētiski un informatīvi noslēgties. Domāju, ka svētvietu noslēgšanās var notikt pārāk lielas zintnieku centības dēļ – viņi apzinādamies savas spējas, nesaprot to, ka ne jau visam jānotiek pēc viņu prāta.

Ja apmeklējat svētvietu un vēlaties tur ko gūt, ejat ar atvērtu sirdi, tīrām domām, ticību. Uzrunājiet sargus – palūdziet, lai viņi atdara vārtus, jo nākat ar tīrām domām. Neatkarīgi no tā, zināt vai nezināt svētvietu garu vārdus, sasveicinieties ar viņiem, uzrunājiet, izstāstiet savu vajadzību un palūdziet palīdzību. Ieklausieties sevī – meklējiet tur rezonansi, atbalsi. Atstājot svētvietu, pateicieties tai, pateicieties svētvietu garīgiem aizbildņiem, sargiem.

Svētvietas, savu īpatnību dēļ ir ideālas vietas, kur uzrunāt Dievu (tur Viņam esat “vistuvāk”) vai citas jums mīļas un tuvas būtnes (ne velti kristieši būvēja baznīcas uz senām svētvietām). To starojums ne reti ir sakārtojošs, līdzsvarojošs – varat, ja būsiet tam gatavi, tur iegūt skaidrību, arī veselību. Svētvietu apmeklēšana palīdz garīgiem meklētājiem to garīgās attīstības ceļā.

Lai veidotos enerģētiski-informatīva saite ar svētvietu un tavu dzīves vietu ir divi varianti: atstāj svētvietā kaut ko no sevis (ziedu) vai paņem no svētvietas kādu lietu. Pēdējais variants nav tas labākais - svētvietās katrai lietai ir sava vieta un nozīme. Taču gadās, ka svētvietā ir speciāli izliktas līdzņemamas lietas – piemēram, akmentiņi, tad droši varat kādu paņemt, bet, ja to nezināt, tad iesaku neko

neņemt. Saiti var vēl veidot ar īpaši šim nolūkam līdzīgu paņemtu mīļu lietu, ar kuru pēc tam jūs atgriezāties savā dzīves vietā.

Ar līdzņemšanu (arī ziedošanu) jābūt uzmanīgiem, jo ir svētvieta kompleksi, kuras ir visdažādāko enerģiju, dažādas nozīmes vietas, piemēram, Pokaiņos, arī Māras dziedniecības svētnīcās u.c., jūs varat neviļus izveidot saiti, kura jums ne tikai nav vajadzīga, bet var būt pat kaitīga – ir jābūt zinošam par svētvieta.

Svētvieta atlieku sablīvējums Vidzemē ap Valmieru, Vaidavas ezeru, Zilo kalnu, Drustu apkārtnē pieļauj domu par milzīgu kompleksu, kas bija izveidots kā kosmisks rezonators informācijas apmaiņai ar kur citur mītošām būtnēm, dievībām un Dievu, ar Visumu. Kompleksa objektu atlieku mērogs vien ir iespaidīgs. Krievu pētnieki vēl Padomju laikā, izpētot pie Vaidavas ezera izvietotu akmeņu krājumus, saziņēja līdzību ar konkrētām zvaigžņu kopām un līdzību ar citām nozīmīgām, pasaulē labi pazīstamām vietām (toreiz pētnieku darbs tika uzņemts filmā un parādīts Krievijas televīzijā). Manuprāt, seno zintnieku galvenā nodarbe nebija paredzēt vai ietekmēt laika apstākļus, ražību, iegrožot kādas slimības, noteikt laika ritējumu, bet uzturēt dzīvas informācijas apmaiņas vietas. Varbūt ir pienācis laiks sarosīties pētniekiem Latvijas unikālo objektu pētniecībā, atjaunošanā un...un arī popularizēšanā. Ir cilvēki, kuri domā, ka tūristu pieplūdums svētvietām var degradēt to nozīmi, var tās sapostīt. Manuprāt, tieši otrādi - par svētvietām ir jāinformē, tās ir jākopj un jāaizsargā, bet pilnīgi aplama, baidoties no izbradāšanas, postīšanas, ir doma aizliegt tās apmeklēt (piemēram, svētvieta dabas lieguma teritorijā pie Līgatnes). Cilvēks, kurš kaut reizi atradies kāda svētuma starojuma skavās, sāk augšupceļu (parasti, kad tas ir aptverts, ir jau par vēlu kļūt sliktam). Kā apliecinājums svētvieta spēkam varbūt var kalpot tas, ka svētvietas kādreiz tikušas apzināti nīcinātas. Esmu pārliecināts, ka Jaunā laikmeta viena no pazīmēm būs svētvieta atkalapliecināšanās.

Tautskola

“Druva”, 2009.

Tas ir jauki, ka tiekam aicināti visi domāt par Latvijas nākotni. Par Latvijas esmu domājies skatoties caur tautas izglītības prizmu, jo,

manuprāt, ja vēlamies ko darīt nākotnei, tad vispirms jau tai gatavot personības. Vai tad tas nav ticis darīts vienmēr? Jā, bet tas kā esam darījuši līdz šim nekad nav novedis pie nākotnes, bet pie pagātnes, jo valdošā paaudze uzspiež savas idejas bērniem. Un kāš tās par idejām, ja tā pati nav izdzīvojusi savu sapņus! Tā tas turpinās no paaudzes uz paaudzi un vairāk mīņājamiem uz vietas nekā ejam uz nākotnes sabiedrību. Lai pārcirstu šo apburto loku, ir jābūt ne tikai drosmīgiem, bet ir jāsasniedz tāda vieduma pakāpe, pie kuras mēs savu „taisnību” vairs neuzspiežam, t.i., ir jāpārkāpj savam egoismam, lai beidzot ļautu katrai paaudzei dzīvot savā sapņā zemē. Būtu tas nemaz nav grūti: ir jāatsakās no idejas saviem bērniem pieaudzēt patērētāju sabiedrībai vajadzīgo pievienoto vērtību un patērētāja garu, bet jārada tiem apstākļus, kuros bērni var radoši izteikt un apliecināt sevi jau šodien. Mīlestībā balstīts radošums ļaus bērniem radīt un dzīvot pašiem savā sabiedrībā. Ja vēlamies raudzīties nākotnē, mums šodien jābūt ne tikai drosmīgiem, bet ar spēju upurēt savus sapņus, lai pārautu beidzot senču sapņu radīto apburto loku.

Te mans redzējums uz Latvijas nākotni, kā brīvu, radošu.

Tautskolu nodibinājām pirms sešpadsmit gadiem. Pirmie skolotāji tajā bijām divi: Inga Zariņa un es. Visi skolotāji, kuri īsāku vai garāku laiku strādājuši tautskolā, manuprāt, ir bijuši labi un drosmīgi, taču vizitīvākie ir tās pirmie skolotāji. Skolām ir grūti laiki, arī tautskolai nav viegli un nekad nav viegli bijis. Mūs uzturēja ticība tam, ka ko darām, ir vērtība. Veidojot tautskolu, domājām par mūžizglītību, kā alternatīvas izglītības formu valstī dominējošai izglītībai. Ar mūžizglītību mēs saprotam ne tikai ļaužu izglītošanos pēc formālās izglītības iegūšanas, bet gan izglītošanos visa mūža garumā – sākot pat ar laiku, kad vēl esam viens vesels ar savām māmiņām. Valdošā pedagogija un tai atbilstošais izglītības modelis ir visai tālu no pilnības. Pirmkārt, jau tāpēc, ka tajā, sabiedrisko interešu un vajadzību vārdā ir aizmirstas katra atsevišķa indivīda intereses. Otrkārt, tāpēc, ka tautas izglītības sistēma nav veidota kā veselums, kurā visi tās posmi mērķtiecīgi un organiski savstarpēji būtu saistīti. Treškārt, pilnīgi novārtā ir atstāta tā saucamā bērnu agrīnā izglītošana. Visi to redz un saprot. Diskutē, veidojas neformālas grupas, veidojas dažādi izglītības un sabiedrības modeļi, Daugavpilī ir pat Ilgtspējīgas izglītības institūts ar pasaules vārdu, taču no visa tā maz labuma, jo neieklausās tautas balsī, neieklausās zinātniekos. Lūk, kur vainu sameklēja izglītības

ministrijas klerki – skolotājos. Par vainīgajiem bērnu nevēlmē mācīties, viņu zemajām sekmēm tika definēta skolotāju zemā profesionalitāte. Sākās skolotāju piespiedu apmācīšana dažāda līmeņa kursos, ne reti par pašu skolotāju līdzekļiem. Šobrīd visiem skolotājiem ir dažādu instanču kontrolēta skolotāju kvalifikācija, bet kas no tā? - Vai nu cēlusies skolnieku ieinteresētība, sekmes? Nu atraduši jaunu skolotāju represijas formu: tiks palielināta skolotāju stundu likme. Vai atlaižot tūkstošiem skolotāju un palikušos biedējot ar aiz durvīm stāvošiem izdosies paaugstināt skolēnu sekmību? Tie, kuri nekad nav strādājuši par skolotājiem varbūt nezina, ka esošā skolotāju likme, godprātīgi veicot savu darbu, ir galējā robeža, aiz kuras sākas pārslozde. Tas ka daudzi skolotāji strādā vairāk par slodzi, nenāk no labas dzīvošanas – šie cilvēki darot vairāk vai nu sevi pārpūlē, vai darbu padara paviršāk. Viņi to dara ar mērķi daudz maz normāli nopelnīt. Vai krīzes izsauktās akcijas rezultātā “izdzīvos” labākie? Nedomāju, jo šobrīd dominē citas likumības. Un ja arī būtu, tad aklam ir jābūt, lai neredzētu to, ka skolotāju stundu likmes palielināšana, pie esošās skolu sistēmas, dos vēl sliktākus rezultātus. Vārdu sakot, mūsu ierēdņi grib ietaupīt uz tautas intelektuālā potenciāla rēķina, tiem nerūp rītdiena!

Kā varētu ekonomēt un reizē ļaut atvērties snaudošam iespēju spēkam katrā no mums un visai tautai kopumā? Manuprāt, to varētu izteikt divos vārdos: dodot brīvību. Par kādu brīvību izglītībā iet runa? Pirmkārt par tādu, kas rodama pašas tirgus ekonomikas idejās – brīvi pārdot un pirkt. Izglītībā ar to saprotot, skolas realizētās pievienotās vērtības pārdošanu pasūtītājam. Pārdevējs ir skola, pircējs sabiedrība, bērnu vecāki, paši skolnieki (studenti). Ir pieredze, jo augstskolu līmenī kaut kas tāds jau notiek. Šajās attiecībās nevajadzētu ministrijas “mašīnēriju” ne naudas sadalei (realizējas ideja par naudas iešanu līdzī bērnam tā kā pusceļš jau ir), ne mācību programmu izstrādē un to realizācijas kontrolei, centralizēto eksāmenu organizēšanai un citām tamlīdzīgām lietām. Lai “precī” pirktu, gribi vai negribi, katrai skolai par to būs nopietni jādomā, ja negribēs palikt bez darba. Kopumā visai izglītības sistēmai jābūt tādai, kurā ieiešanu nākošā izglītības līmenī nosaka augstākā līmeņa izglītības piedāvātājs. Tas nozīmē tikai to, ka augstākā līmeņa piedāvātājam neinteresē tas, kur esi ieguvis nepieciešamās zināšanas, varbūt tās ir bijušas mājamācības, pašmācības vai esi jau piedzimis ar tām, galvenais ir

augstākā līmeņa izglītības piedāvātāju organizētais gatavības pārbaudījums. Šajā situācijā varētu ietaupīt uz centralizēto eksāmenu rīkošanas un beigu beigās no eksāmeniem un pārbaudījumiem kaut ko beidzot vispār. Tas nenozīmē atbildības noņemšanu, bet tieši otrādi - dotā brīvība iet roku rokā ar daudz lielāku nepieciešamību domāt par kvalitāti, nekā tas notiek šobrīd.

Vēl kāda iespēja ietaupot iegūt pavērtos diferencējot izglītības līmeņus. Tās nozīmē neko citu, kā obligātas izglītības idejas atmešanu jebkurā līmenī. Tā būtu vēl viena brīvībā laišana. Es jau tagad dzirdu pretargumentus: pieaugs analfabētisms, pieaugs sabiedrības aprūpējamo skaits un tamlīdzīgi Bet vai ar visām uzspiestām pamatskolas klasēm mēs jau neražojam dažāda veida analfabētus? Pat vēl vairāk - izaug radošās domāšanas maugļi. Sabiedrībai plaši netiek pausts fakts, ka lielākā daļa bērnu radošumu (kreativitāti) pazaudē tieši skolas gados. Rezultāta lielākā daļa sabiedrības locekļi nav paši spējīgi izspriest kas ir labas, kas ir sliktas, nerunājot nemaz par radošumu darba dzīvē.

Viens no iemesliem tam ir neiedotā izvēles brīvība. Brīvība izvēlēties savai būtībai (patībai) atbilstošu nodarbi. Mums pieaugušajiem, sievietēm ar sirmumu matos un vīriem ar bārdām liekas ka mūsu pieredze attaisno sava viedokļa un gribas uzspiešanu - tā taču būs anarhija, ja visi darīs to, ko vēlas, bet ne to ko "vēlas" sabiedrība! Mistiskā sabiedrība, tautas griba un tamlīdzīgi. Šos vārdus varētu lietot tikai tādā gadījumā, ja cilvēkiem ļausim būt pašiem, ļausim realizēt katram savu, būtībai atbilstošu gribu.

Kā tad pirmajā tuvinājumā varētu izskatīties brīvības došana (attiecībā uz izglītošanos).

Šobrīd ir vairāk vai mazāk pamatzglītībā atstrādāti trīs līmeņi: trīs klašu, sešklašu un deviņklašu līmeņi. Tie ir līmeņi, kuri iezīmējas ar tādu kā pabeigtību atbilstošā pamatzināšanu līmenī. Šo pabeigtību tālāk var attīstīt nevis obligāti pārejot uz nākamo pamatzināšanu līmeni, bet tiem, kuriem ar kādu ir gana, ļaut sevi attīstīt kādas praktiskas iemaņas. Tas ir ļaut pat ar trīs klašu izglītību (nerunājot nemaz par sešklasniekiem, profesionāli labi sākt apgūt amatus. Te sagaidāmi vairāki guvumi. Pirmkārt, mazinātos nevajadzīgā psiholoģiska spriedze uzspiesto mācību dēļ, cilvēki būs laimīgāki. Otrkārt, praktiska darbošanās saglabās un attīstīs kreativitāti - tauta taps spriest spējīgāka. Treškārt, daudz ātrāk nekā tas ir šobrīd cilvēki ieies darba

tirgu un sabiedrībai un sāks atražot bērnos ieliktos resursus. izglītības īstenošana ne tikai ļautu ietaupīt finanšu resursus, bet sabiedrība daudz ātrāk atgūtu izglītībā ieliktos. Ceturtkārt, tiks ietaupīti sabiedrības līdzekļi, kuri šobrīd tiek tērēti un atsēdēšanas organizēšanu deviņus gadu garumā. Piektkārt, valsts kopproduktā procentuāli nozīmīgu vietu ieņems amatniecība. Mēs kļūsim daudz neatkarīgāki no ārējā tirgus, kļūsim ekonomiski patstāvīgāki, stiprāki. Sestkārt, amatniecības attīstība ļaus saglabāt un attīstīt mūsu nacionālo identitāti, kas ļoti būtiska ne tikai tautas pastāvēšanai, bet tā mēs būsīm ar savu savdabīgumu vajadzīgi pasaulei.

Citādāka skola

“Ievā”, intervēja Arta Ciša, 2010.03.24.

Drustu tautskolas saime

Turpinām stāstīt par netradicionālām iespējām skolot savus bērnus. Drustu tautas skolā „99 Balti Zirgi” bērni apgūst pamatskolas izglītību kopš 1994. gada. Tā plašāk pazīstama ar to, ka šeit mācās indigo bērni, kaut interesanta ir arī skolas pieeja mācībām.

Pusdienlaika noskaņas

Tautskolas durvis verot, ar izbadējuša ceļinieka saasināto ožu sajūtu, ka esmu trāpījusi pusdienlaikā. Lielajā virtuvē uz koka galda deg sarkana svece un kūp bļoda ar zirņu zupu. Bērni dzied galda lūgšanu, kas beidzas ar „sēdies galda galiņā, galiņā(i)”. Noprotams, ka tas nav uzaicinājums sēsties man, bet Dievam. Tomēr sanāk nosēsties brīvā vietā gandrīz galda galā, līdzās bērniem un skolas direktoram Ojāram Rodem. Bērni un pieaugušie kā liela ģimene pusdieno pie viena galda.

Skolā mācās divpadsmit dažāda vecuma bērni, bet virtuvē visu nav. Vai bērni nav skolā? Daži vecākie apslimuši, bet vairāki esot paēduši agrāk. Var neēst, ja negribas, nav spiesta lieta.

Kas mums šodien garšīgs? – jautā bērni. Vakardienas kliņģeris ar kanēli. Skolas virtuvē parasts vai ik dienu uzcept kādu našķi. Te atļauts saimniekot arī skolēniem.

Kāpēc skolai tāds nosaukums? Ojārs stāsta, ka to savulaik ieteikusi zintniece. Vajadzējis būt trīs devītniekiem, bet nosaukumā ielikti tikai divi – trešo jāpatur prātā. Deviņi latviešu tautas tradīcijā ir pa-beigtības skaitlis, lai sāktos kas jauns. Bērni dzimst devītajā mēnesī un devītajā dienā viņus jākrusta... Balta ir tīrības, skaidrības, svētuma un dievišķuma krāsa, bet zirgu uzskata par vidutāju starp šo un citām pasaulēm. Kaut Ojārs izsaka pārliecību, ka kopumā latviešu tauta ir saglabājusi dievatziņas pašsajūtu un zirga vai kāda cita mītiska tēla starpniecībai nav izšķirošas nozīmes. Iespējams, ka skolas nosaukumu drīzumā nomainīs.

Stundas ir beigušās, līdz autobusam vēl atlicis mazs brītiņš brīva laika, ko skolēni var pavadīt rotaļās vai, piesēžot pie datora. Skolā mācās Drustu un citu pagastu bērni. Ir vecāki, kas skolas dēļ no attālākām vietām pārcēlušies uz dzīvi laukos. Savulaik mēģinājuši veidot arī internātu tālu dzīvojošajiem skolēniem, bet ātri vien radusies pārliecība, ka ģimene ir īstā un dabiskā vieta, kur bērniem dzīvot. Tagad internāta telpas atļauts izmantot rotaļām. „Ojār, drīkst pie interneta”, virtuvē iejož aizelsies puika un jautā. Nē, nedrīkst vis, jo internets nedarbojas. Nav samaksāts. Šobrīd ar līdzekļiem skolas uzturēšanai ir pavisam grūti... Ojārs atsakās par naudu runāt vispār.

„Paēduši, padzēruši pateicamies Dieviņam,

Dieva galdi, Māras maize, mūsu pašu sūra vara” – pēc pateicības dziesmas bērni ir brīvi. Virtuvē paliek tikai pieaugušie. Uzlejam krūzēs ļoti zaļu raspodiņu tēju – laikam tumsā kaltētu.

Tikums nozīmē - mācēt tikt galā ar visu ap sevi

Senāk skolas ēkā bijis bērnudārzs. Tagad plašajās telpās iekārtotas keramikas, aušanas un kokapstrādes darbnīcas. Bet mācības notiek vienā klasē. Galdi izkārtoti aplī tā, lai stundas dalībnieki cits citu redzētu un varētu sarunāties. Skolotāji brauc mācīt bērnus pat no Rīgas. Katrs pedagogs strādā ar bērniem savā noteiktajā dienā.

Mācās visi kopā. Katrs apgūst to, kas viņa vecumam paredzēts. Jāmācās pašam! Tikt galā ar savām vajadzībām – tas ir tikums, un tikumu jāiemācās vēl labāk par matemātiku. Ja bērns nesaprot apgūstamo vielu, var jautāt kādam no vecākajiem bērniem. Ja arī viņš nevar palīdzēt, tad šādam gadījumam klases priekšā ir skolotājs - var jautāt viņam.

„Nav ideālāka skolas modeļa, kā mācīt bērnus jaukta vecuma saimē,” stāsta Ojārs Rode, „kāds citas skolas teicamnieks gribēja

mācīties aust un pie viena iet šajā skolā. Trīs mēnešus sabija un aizgāja. Kāpēc? Ojārs nemāca matemātiku. Jā, nemācu! Tev pašam jā-mācās. Grūti, bet patstāvība ir milzu guvums katra bērna personībai – redziet, mums šeit nav tāfeles pie sienas, jo nevajag.”

Jaunākie iet pie vecākajiem bērniem pārbaudīt mājasdarbus. Lie-lie viņiem nereti arī uzdod mājās veicamos uzdevumus. Tā strādājot, veidojas draudzīgas attiecības starp bērniem. Viņi kopā arī spēlējas. Pirms dažiem gadiem atnākuši mācīties divi puikas un reizē ar viņiem šeit ievazājusies rupju vārdu lietošana. Pagājis laiks un zēni ir tikuši vaļā no netikuma: jo šajā skolā tā nerunā. Mainījusies arī viņu uzvedība. Sākumā puikas plēsuši un bojājuši visu, kas trāpījies pa roka. „Tas bija diezgan grūts laiks, jo mums nav apkopējas, kas staigā aiz bērniem un vāc atkritumus. Visu darām paši. Slotas un lupatas rokā un – uz priekšu,” - Ojārs pastāsta. Pēc laika zēniem vides iespaidā pārgājis arī šis niķis.

Sēžam virtuvē runādamies, bet man ir sajūta, ka ļoti pietrūkst kaut kā būtiska. Nezvana, jā, tieši tā, trūkst tā skaļā, nervus plošošā tarkšķa! Ojārs apstiprina - „mums nav zvana, lai nerodas lieks stress. Ko dara bērni, ja līdz stundas beigām atlikušas piecas minūtes? Vairs nestrādā, bet gaida zvanu. Mēs ar bērniem vienojamies, kad sākam un beidzam nodarbības. Nereti bērni paši ierosina – tagad taisām starpbūri vai arī vēl drusku pamācāmies, ja ir interesanti. Kad uzsnīga pirmais sniegš, gājām pīkoties nevis piecas vai desmit minūtes, bet veselu stundu! Pavasarī noteikti iesim dabā, zaļā pļavā. Pieskaņošanās dabas ritmam ir svarīga.

„Ir brīži, kad prasības ir stingrākas, tad atkal var palaist grožus brīvāk. Ja nav izpildīti mājasdarbi, mēģinām saprast bērnus. Noskaidrojam, kāpēc gadījies neizmācīties. Sākas atrunas - vienudien māja jākārto, citā dienā malka jānes. Ņemu rokā tālrūni un zvanu mammai: klausies, ko tu tik daudz kurini! Nevar mazāk? Bērnam nav laika izmācīties,” smejas Ojārs.

Skolotāji necenšas kā īpaši motivēt bērnus mācīties, bet vairāk paļaujas uz viņu pašu spēju izvēlēties sev noderīgās zināšanas. Vienīgā motivācija bērniem ir – ja tu gribi apgūt savu sapņu profesiju, tad nepieciešams iegūt zināšanas, lai noliktu virkni vajadzīgo eksāmenu. Neparastais uzstādījums attaisnojas – skolas absolventi veiksmīgi turpina mācības augstākās mācību iestādēs. Katru gadu Drustu sko-

liņu beidz pa vienam, diviem absolventiem, reizēm izlaiduma vecuma bērnu nav. Arī šogad devīto klase nebeidz neviens audzēknis.

Šķiet nepareizi ļaut bērnam pašam izvēlēties, cik un ko mācīties, jo ko gan viņš saprot no tā ko vēlāk vajadzēs? Ojārs Rode apgalvo pretējo: bērns zina! „Skolai jābūt vietai, kurā bērniem iedodam instrumentus, lai viņi prastu izteikt savus talantus. Jāsāk ar to, ka skolotāji sapulcina bērnus un vienojas, ko kuram vajag mācīties. Bērni nāk uz skolu katrs pie sava skolotāja un katram ir savas intereses. Tikai pagaidām ne skola, ne vecāki, ne arī skolotāji nav gatavi šādam izglītības modelim.

Vai mēs esošajā izglītības sistēmā ieraugām kurpnieku? Neredzam taču! Priekš kam sestajā klasē jāzina binoma kvadrāts? Televīzijā bija šovs „Vai esi gudrāks par piektklasnieku?” Ideāli atklājās esošās izglītības sistēmas muļķīgums. Profesors nevar atbildēt uz piektās klases mācību vielas jautājumu! Tad priekš kam tas vajadzīgs – jājautā! Kāpēc bērnam jāzina atbilde uz jautājumu, ko nezina pat profesors?”

Lielu daļu mācību laika skolā velta darba mācīšanai. Jāatzīstas, ka mēs, iespējams, pat nesaprotam vairs, ko nozīmē darbs. Vai tā ir tikai darbība, ar kuras palīdzību var nopelnīt naudu? Nē, darbs ir veids, kā cilvēks spēj izteikt sevi. Tas vajadzīgs citiem cilvēkiem un viņam pašam, bet ne peļņai. Naudai ar to ir tikai mazāk nozīmīgs sakars. Ojārs pētījis tautas dainas - tautas tikums vistiešākajā veidā saistīts ar darbu: „Bet kas šobrīd ir iekļauts pamatizglītības standartā? Tur darba nav. Nav tā, kas padara mūs par cilvēkiem! Standarts spiež skolotāju uz ceļiem. Izrēķinājām, ja gribētu iedot bērniem standartu un vēl to, ko viņiem patiešām vajag dzīvei, tad būtu jāstrādā līdz sešiem vakarā.

Pedagoģijā pierādīts - ja gribi atklāt un realizēt bērna būtību, svarīgas ir neverbālās nodarbības. Jo valoda ir lineāra, bet emocijas nevar vārdos izteikt. Neverbālajos darbos cilvēkam ir vienreizēja iespēja ieklausīties sevī, bet klausoties ar ausīm, dzirdam tikai citus, sevi nē. Neverbālajai saskarsmei - dziedāšanai, muzicēšanai, zīmēšanai - skolas programmā maz vietas. Tā ir cilpa kaklā tautai. Īpaši baltu tautai, kurai ir spēcīgi izteikta tēlainā domāšana. Atklāts, ka Eiropas tautām domāšanā dominē kreisā smadzeņu puslode. Tikai baltiem un somugriem dominē labā. Ja idejas izglītībā nāk no cilvēkiem ar dominējošo kreiso smadzeņu puslodi, viņi taču nospiež mūs uz ceļiem.

Nezinu, kā rīkotos un organizētu stundu darbu, ja skolā mācītos simts un vairāk bērnu. Lielākais skolēnu skaits bijis divdesmit septiņi. Tagad krīzes dēļ ir dziļš iekritiens.

Interesanti, ka tikai divi bērni ir vietējie, pārējie brauc no citurienes. Te *strādā* kāds neparasts moments: skolas epicentrs patiesībā ir Piltiņa svētkalns.”

Svētkalns pieaicina savējos

Ojārs stāsta par svētkalnu kā par dzīvu būtni: „Atnācu šeit dzīvot tikai kalna dēļ. Trīs gadus meklēju, kur laukos apmesties, un instinktīvi nonācu šeit. Tam bija nozīme, lai sāktos lietas, kam jānotiek. Neviens nezināja, ka te ir svētkalns. Svinot gadskārtas un tiekoties ar cilvēkiem, pamazām guvām informāciju, ka Piltiņš nav vienkāršs sens pilskalns, bet kas daudz vairāk.

Ja nebūtu kalna, šeit nebūtu ne šo bērnu ne viņu vecāku. Kalna un arī šo bērnu nozīme ar laiku atklāsies plašākai sabiedrībai. Šobrīd bērni ir noslēgti, bet visiem ir iespēja iet cauri vārtiem un citām esības telpām.

Ko mēs zinām par indigo jeb jaunā laikmeta bērniem? Parunā ar jebkuru pedagogu ar ilgu darba stāžu – viņi visi teiks, jā, tagad ir citādi bērni. To jāsaprot!

Jautājums ir - kā viņi sevi sagatavos, kā viņus ietekmēs vide. Skolā ir kāds puika - sāpju bērns – neklausīgs un nekārtīgs, bet ar ļoti augstu garīgo potenciālu. Vai es viņam matemātiku mācīšu? Pirms gadiem viņš stāstīja, ka runājis ar Dievu. Diezin vai tas tiešām bija Dievs. Neesam tik sakārtoti un tīri, lai Viņš nolaiestos pie mums: mēs sadegtu. Lūk, bērniņš, kuram atklājies kāds augstākais gars. Viņam binoma kvadrātu jāmāca? Priekš kam!

Svētkalns ir pievilksanas elements un mīlestības starotājs. Tā būtība ir vienotība mīlestībā un harmonijā. Sajūtas ir iemesls, kāpēc vecāki atbrauc, paskatās un sūta te mācīties savus bērnus. Šeit pulcējušās unikālas personības. Tā ir īpaša situācija, es domāju liktenis. Ir rezonanse, kad saskanīgais saskaņojas ar saskanīgo augstākajās vibrācijās tur, kur ir mūsu sākotne. Īpašs punkts kosmosā, caur kuru atnāk noteikta garīga kopiena, kas šeit uz zemes veic noteiktas darbības. Dažs labs nosmejas par manām domām, lielākā daļa nespēj kaut ko tādu pieņemt.”

„Zaķīti, būsi nokavējis autobusu!” Ojārs norūpējies aizrāda zēnam un bažīgi skatās pulkstenī. Bērni sarodas visapkārt - „Es ar tevi

braukšu, labi? Es arī braukšu. Es arī...” Cieši sasēdinājies mājās ne-
aizbraukušos skolēnus savā mašīnā, Ojārs izvadās viņus pats.

Kāds varētu izskatīties skolas modelis Latvijā?

“Izglītība un Kultūra” 08.09.2011., Nr. 34

Uz šo jautājumu nevar atbildēt dažās laiksaraksta slejās. Pie-
dāvāju ieskatīties vienas sabiedrības daļas viedokļu kopsavilkumā
un tajā, kas no tā izriet.

Cilvēka patiesais individuālais liktenis ir aprakstīts vārdos:
„Aizej tur, nezin kur, atnes to, nezin ko!” - Dievs mūs atsūta uz Zemi,
kā uz kaut kādu nezināmu vietu. Atsūta mūs nevarīgus, nezinīgus,
lai to apgūtu kā pilnīgi kaut ko jaunu. Kas ir tas „nezin kas”, kas ir jā-
atnes Dievam? Tas izskatās pēc mūsu individuālās dzīves jēgas
meklējuma, kuras nozīmīgumu skaidrojām, kad runājām par to, kas
mēs esam un kā atrast sevi (š.g. Izglītība un kultūra Nr.29). Pēc būtī-
bas, mums neko daudz nevajadzētu prātot, kā atbilstoši šim Dieva
vēlējumam arī izveidot savu skolu. Taču cilvēki raduši darīt visu pa
savam prātam un tāpēc svarīgi ieklausīties ko viņi spriež par savu
skolu.

Kad bijām pavisam mazi un negājām vēl skolās, mums
mammas teica „klausī - es zinu labāk, man lielāka dzīves pieredze”.
Tas pats vēlāk tiek apgalvots skolā un izejot patstāvīgā dzīvē – kur
izmanto „sabiedriskā viedokļa”, „zinātniskās patiesības”, „tradīciju”
saukļus. Ir jau tur kaut kāda daļa taisnības – zinātnieks, kurš īpaši
domājis, pētījis, varētu kādu dzīves jomu pārzināt labāk, tāpēc der
ieklausīties vienā no „mūsējiem” t.i., tajā, ko šajā jautājumā saka psi-
hologs Ēriks Froms. Viņš norāda, ka nepārtraukta ieguldošana, ka
speciālisti zin labāk, liek vairumam ielīst kaktiņā un paļauties uz au-
toritātēm. Rezultātā tiek nojaukta absolūti jebkāda vēlme kritiski
spriest, izteikt un aizstāvēt savu viedokli jau skolā. Jāsaka, paldies
Dievam, mūsu sabiedriskā aktivitāte, apspriežot izglītības problēmas
valstī, liecina, ka ne visi ir „ielīduši kaktiņā”.

Pateicoties internetam un citiem masu mēdijiem, radās ie-
spēja papētīt, ko tad spriež nevienaldzīgie. Pavirši ieskatoties mate-
riālā, pirmajā brīdī šķita, ka katrs velk „segu” uz savu pusi. Kopskaitā

izpētīju vairāk kā 650 komentāru publikācijām par izglītību, rakstus mēdijos un publiski pieejamos projektus, kuri publicēti 2010/2011 gados. Visas problēmas sadalīju pa septiņiem apcirknjiem, kuriem piešķīru šādus nosaukumus: sabiedrība, izglītības organizēšana, izglītības saturs, skolēna darbība, mācību process, ģimene, skolotāja kompetence. Šādā veidā izdevās neskaitāmās idejas savstarpēji saistīt vienā veselā ainā.

Apcirknī sabiedrība - problēmas saistītas galvenokārt ar sabiedrības attīstības mērķa trūkumu, ar korumpētību, ar „tirgus”, multimēdiju amoralitāti. Te vietā DU profesores Ilgas Salītes, jau pirms vairākiem gadiem „Skolotājā” rakstītais, ka mūsdienu demokrātija nevar būt ilgtspējīga. Viņa to tobrīd izvērtēja, kā «nogurdinošu un bezmērķīgu smagumu», no kura būtu pēc iespēja ātrāk jāatbrīvojas. Varbūt tajā arī būtu meklējams Latvijā valsts mērķis – atbrīvoties no kalokrātikas un izveidot ilgtspējīgu brīvu cilvēku sabiedrību (ne deklaratīvi, bet mērķtiecīgi un patiesi).

Izglītības organizēšanas problēmu apcirknī salīku tās, kuras saistītas ar skolvadību un valsts institūciju birokrātiskā aparāta darbību. Piemēram, nepārdomātu skolu reformu, valsts standarta neatbilstību laikam, u.c. Tie ir jautājumi, kurus cilvēki saista ar līdz šim veiktām, nepārdomātām, visai haotiskām izmaiņām izglītības organizēšanā. Aktivitāte skolas jautājumu risināšanā, pieļauj domu, ka proklamētās demokrātijas ietvaros daudzus, ar izglītību saistītus jautājumus, varētu ļaut izlemt „izglītības pasūtītājiem”. Pētījuma rezultāti liecina, ka tauta kopumā vēlas izglītoties un, ka tai var uzticēties – neviens ne ar pušplēstu vārdiņu no teju 700 cilvēkiem neieņemās, ka nevēlas mācīties, tieši pretēji - domā, kā to izdarīt labāk. Tas velk uz kaut ko pilnīgi pretēju globālistu idejām, kas virmo gaisā - decentralizēt izglītības sistēmu, veidot to dinamiskāku, elastīgāku, spējīgu strauji pielāgoties laikmeta prasībām. Kāpēc izglītības organizēšanas un vadības grožus nenodot pašvaldību vai skolu dibinātāju rokās? Nav apstrīdāma doma, ka uz vietām daudz ātrāk un sekmīgāk varētu saskaņot izglītības devēju un ņēmēju vajadzības. Ja arī rastos kļūdas, tās neatsauktos uz visas valsts skolēniem, bet tikai uz vienu skolu. Šobrīd, par kļūdām maksā visa valsts. Izglītības ministriju varētu pārvērst par institūciju, kas palīdz skolu dibinātājiem apmierināt vajadzības pēc mācību līdzekļiem, palīdzētu veidot mācību programmas, sniegtu palīdzību bērnu izpētē, palīdzētu ieviest inova-

tīvas mācību metodes un izdotu metodiskos materiālus; būtu kā centrs, kurā saplūst visa informācija par notiekošo izglītībā, lai atsevišķiem izglītotājiem, piemēram, palīdzētu savā starpā koordinēt savu darbību; palīdzētu izglītības pakalpojuma ņēmējiem atrast saviem bērniem vispiemērotāko skolu; organizētu pieredzes apmaiņas seminārus, konferences, kā arī valsts mēroga pasākumus un citas lietas.

Izglītības iestāžu dibinātāji kopā ar saviem izglītības pasūtītājiem, piemēram, varētu noteikt kādu pedagoģiju realizēt. Viedokļos izskanēja plašs priekšlikumu spektrs sākot ar „spartas” disciplīnas skolas nepieciešamību, līdz pat Tolstoja brīvās skolas idejām; no garīgās kopienas skolas līdz pat tehnokratizētai bezskolotāja skolai. Izvērtējot izglītības vides, pedagoģijas lietpratējs V. Jasvins, par labāko atzīst humānās pedagoģijas veidoto izglītības vidi. Humānās pedagoģijas mērķis ir Maslova cilvēku vajadzību piramīdas augstākās - pašrealizēšanās vajadzības apmierināšana. Šis pedagoģijas modelis centrēts uz indivīdu, tā interesēm, vajadzībām, spējām - ievēro bērna individuālās īpatnības un saistīts ar pašapziņas attīstību, pašvērtības atzīšanu t.i., ka skolēns ir persona, kas spējīga izdarīt izvēli, noteikt savas vērtības. Jasvina vērtējums nenozīmē, ka nevar izvēlēties arī citu pedagoģijas modeli. Izglītības decentralizācija ļautu izglītības pasūtītājiem lemt gan par izglītības, gan par mācību saturu un tā atrisinātos strīds par to, ko mācīt, ko nemācīt, cik pamatīgi. Starp citu, neviens neko nav dzirdējis par pētījumu, kurš būtu skaidrojais, kas patiesi ir nepieciešams vispārējās izglītības un mācību saturā. Izglītības saturs šobrīd tiek vērtēts kā neatbilstošs tikumiskas personības veidošanai. Cilvēkus neapmierina izglītības standartu pārsātinātība ar dzīvī nepielietotām, konkrētam indivīdam nevajadzīgām un neinteresantām lietām. Mācību procesa sadrumstalošana neveicina kopainas veidošanos. Froms apgalvo, ka tādā veidā tiek paralizēta domāšana. Pateicoties tam, ka informācijas gabaliņš ir izrauts no veseluma, cilvēks attālinās, top neitrāls, tas veicina skepsi, vienaldzību un beigu beigās rada nihilismu.

Apcirknī izglītības organizēšana atklājās viedoklis, kurš atbalsta Latvijas prezidenta Bērziņa uzstādījumu par 11 klašu izglītību, piebilstot, ka tas varētu būt vēl radikālāks t.i., pāriet uz 10 gadu vispārējo izglītību, pamatskolai atvēlot 7 gadus vai pat tikai sešus, vidusskolai - 3 vai 4, jo vērojumi atklājot, ka jau astotā klasē lielākai

daļai skolēnu pazūd vispārēja interese mācīties. Rezultātā dzīves laiks, līdzekļi tiek tērēti bezmērķīgi.

Atbilstoši humānās pedagoģijas principiem, jau pirmskolai vajadzētu piedāvāt bērnam pietiekami daudz izteikšanās iespēju, lai caur tām viņš pats, pedagogi un vecāki kopīgiem spēkiem caur dotumiem un spējām varētu sataustītu pamata intereses. Nākošā izglītības pakāpē -pamatskolā, ideāli būtu, ja mācības jau diferencētu atbilstoši atrastām interesēm. Pēc sestās klases bērni, atbilstoši tām, varētu mācīties amatus amatskolās (arodskolās) ar krietnu praktiskā darba devu t.i, topot par zeļļiem un tehnikumos kļūstot par vidējā līmeņa speciālistiem – meistariem, kuru trūkumu izjūt darba devēji.

Viedokļos izskanēja neapmierinātība ar izglītības kvalitāti – tā no gada uz gada krīt. Vieni skaidro to ar izglītības un mācību saturu pārslodotību, jo nepietiekot laika tā īsti neko izdarīt līdz galam. Citi vaino skolotāju nekompetenci – nepārzinot inovatīvas metodes, citi - vecāku neieinteresētību bērnu sekmēs un vēl citi noveļ vainu uz skolēnu slinkumu, nedisciplinētību, nemotivētību mācīties vispār. Katrā izvērtējumā ir taisnība, bet, vai tajos rodami pamata cēloņi?

Viens no viedokļiem piedāvā ideju, atgriezties pie decentralizētiem noslēguma pārbaudes darbiem un vērtēšanas. Respektīvi, katrā izglītības pakāpē sagatavotos pārbauda nākošā izglītības pakāpes skola atbilstoši savām prasībām. Šobrīd izglītības modelis ļauj „ražot brāķi”, jo nav neatkarīga vērtētāja. Izskanēja arī tāds viedoklis, ka nav pat svarīgi kur esi mācījies (vai vispār ir atestāts par kādas skolas beigšanas), bet svarīga konkrētas personas nepieciešamā gatavība studijām, konkrētā skolā, kuru tad arī izvērtē pati skola. Decentralizācija ļautu ne tikai samazināt ar pārbaudēm saistītās izmaksas, bet ļautu sabiedrībai iegūt patiesāku informāciju par izglītības kvalitāti, bez tam nebūtu jāuztraucās par eksāmenu satura noplūdi pirms eksāmeniem (jāveido īpaša mašīnērija, kas to nepieļauj).

Komentāru un rakstu konteksts ļāva spriest, ka izglītības problēmas satrauc gan esošos, gan bijušos skolēnus, viņu vecākus, sabiedriskos darbiniekus, māksliniekus, zinātniekus – visdažādākos sabiedrības pārstāvjus. Viedoklis tika pausts brīvā valodas stilā, ne reti arī emocionāli, ar ironiju, dažkārt visai asiem vārdiem. Rakstītājā varēja just cilvēku patiesu interesi, patiesu satraukumu par skolas lietām Latvijā. Pētījums neliecina par vecāku un skolotāju savstarpējo konfrontāciju, kuru varēja varbūt gaidīt - audzināšanu ģime-

nē un skolotāju nekompetenci kā problēmu redz vismazāk. Skolēna darbību un mācību procesu kā problēma atklājās tikai mazliet vairāk par 15 % viedokļu. Trīs no visiem viedokļiem konstatēja, ka „ar izglītību viss ir kārtībā”, jo tas esot dabīgs stāvoklis - visi nav gatavi būt „ģēniji”. Esošai izglītības sistēmai par labu runājot daudzo zinātnieku, dziedāšo ģimeņu esamība – „no kurienes zinātnieki, skaistu dārzu un zemes kopēji?” Pētījums apliecina, ka cilvēku viedoklis, sakrīt ar zinātnieku atziņām pedagoģijā, psiholoģijā.

Publikācijās rodams viedoklis, ka mēs paši neko nesaprotam un nemākam un ka nepieciešams attācināt biznesa speciālistus no ASV, psihologus no Somijas, pedagogus no Jaunzelandes? Varbūt viņiem ir taisnība – atliek pārtulkot no angļu valodas visus izglītību reglamentējošos dokumentus, mācību materiālus, uzaicināt ekspertus un viss darīts (varbūt pat nemaz netulkot un uzreiz tapt par angļiski runājošiem)! Taču, nopietni runājot, ir jājautā: vai tas mums derēs? – kaut vai no japāņiem varam ņemt, bet mēs neesam ne japāņi, ne somi, ne amerikāņi - mēs dzīvojam Latvijā, kur gadu tūkstošos esam paši attīstījuši savu kultūru, savas vērtības. Nekur pasaulē, kā apliecina Mantojuma pētnieki, nevar atrast to, ko rodam mūsu Dainās – Dainu ētiskajai domai pasaule vēl tikai tuvojas! Izglītības videi (tā nav ne Pirenejos, ne Andu priekškalnēs, ne Gobi tukšnesī) ir jābūt saskaņotai ar indivīdu – tik stipri saskaņotai, ka indivīds sevi uzskata par piederīgu tai. Un ne tāpēc, ka izglītības vide ir beidzot nospiedusi to uz ceļiem un piespiedusi pieņemt sevi, bet tāpēc, ka tā ir veidota indivīda vajadzību apmierināšanai un ir saskaņīga ar to – mūsu zemes iedzīvotājam tā jārod Latvijā.

Latviešiem raksturīga ir tieksme pasludināt savu taisnību par austāko patiesību (tas bija vērojams arī izpētītajos materiālos). Tas nav nekas slikts. Tas nav trūkums, bet, tieši otrādi, - bagātība. Tā norāda uz tautas radošumu un iekšējo spēku. Mūsu valsts politikas veidotājiem ir jāzodara pavisam maz: jāļauj šai daudzveidībai uzplaukt un realizēties.

Evolūcijas ābece pirmajā rindā rakstīts: „daudzveidība”. Daudzveidība sevi var izteikt tikai caur otro bausli: „brīvība”. Brīvība ir nepieciešams nosacījums patiesai demokrātijai. Trešais bauslis: „dabīga attīstība dabīgā vidē”. Dabīga vide ir cilvēku vajadzību kāpnes (Maslova), bet attīstība ir kāpšana pa tām ar plecos uzliktiem „Ruso” nēšiem – kuru vienā pusē ir indivīda iekšējais spēks, bet ot-

rajā pusē – mūsu attiecības ar dzīves telpu. Ruso vēlējums: nedari neko tādu, kas neatbilst tavam „iekšējam spēkam” un tu dzīvosi mierā ar sevi un pasauli.

Tie, kuri aicina uz tālāku izglītības centralizāciju, uz arvien lielāku kontroli vai nu nezina evolūcijas likumus, vai vadās kaut kādu savtīgu mērķu vārdā, neapzināti (apzināti) kalpodami kādai ārējai varai. Viņi aicina neievērot cilvēku patieso dabu, ignorēt cilvēka tieksmi būt piepildītiem un laimīgiem, būt pašiem.

Ir bezjēdzīgi diskutēt, ja nepastāvam uz izmaiņām. Varbūt Vācija, Francija, Anglija var to atļauties (lai gan stipri šaubos), bet mēs noteikti nē. Mēs nevaram atļauties, ka tikai viens, no mūsu jau tā sarkušās populācijas, tūkstoša (šādu ciparu min Maslovs, Kens Vilbers, u.c.), izaug patiesi spēcīgi, patiesi saderīgi ar mūsu mazo zemi. Lai, minētai attiecībai, mēs varētu rakstīt apgrieztu lielumu, mums jāspēj skolā projicēt nākotni. Mums, neraugoties uz pasaules negribēšanu, ir jāgrib!

Kas mēs esam, kur mēs esam un kā mums atrast sevi?

“Izglītība un Kultūra”, 2011.03.21.

Vai šie nav jautājumi, uz kuriem mums jācenšas atbildēt, lai nodzīvotu piepildītu dzīvi?

Mēs, pēdējā laikā, esam raduši meklēt savu problēmu atrisinājumus ārpus savas zemes – pie lauksaimniekiem ārzemēs; labākiem pedagogiem Somijā, Jaunzēlandē; labākiem tautsaimniekiem Norvēģijā u.c.. To pašu var teikt par katru no mums – arī individuāli mēs savu problēmu avotus meklējam ārpus sevis.

Šodien ieskatīsimies divu izcilu latviešu filosofu Konstantīna Raudives (1909-1974) un Paula Jurēviča (1891-1981) spriedumos par visai būtisku tēmu – kas mēs esam un kāda ir mūsu dzīves jēga un darīsim to mūsdienu kontekstā.

Raudive („Dzīves kultūrai”) vēl pirms pasaules kara t.i., kad Maslovs vēl nebija atklājis cilvēka pašrealizācijas instinktu, raksta: „Katrs cilvēks, savā pēdējā nosacījumā ir vienreizīga parādība, tādēļ svarīgi, ka viņš savas dzīves laikā apzinās savas esamības vienreizību, izprot savu dzīves jēgu;... Katram cilvēkam, kā atsevišķam da-

bas loceklim, ir piešķirts uzdevums, ko bez viņa neviens cits nekad nespēs veikt. Tādēļ, lūk, bez vispārējās dzīves jādzīvo sava dzīve...”

Raudive cilvēkā redzēja divus cilvēkus, jeb divas puses: ārējo cilvēku un iekšējo, jeb apslēpto cilvēku. Ārējā cilvēkā viņš saskatīja līdzekli virzībā uz iekšējo cilvēku, kas ir cilvēka būtības izteicējs. Lai cilvēks varētu veiksmīgi nodzīvot savu dzīvi, ir nepieciešama „apslēptā” cilvēka piepūle dzīves jēgas atklāšanā. Atklāt to, nozīmē saprāt savu sapņu, savu tieksmju cēloņus. Raudive māca, ka cēlonis nav meklējams ārpusē, ka tas nav definēts ne likumos, ne noteikumos un ne arī kādos citos ārējās dabas programmātiskos dokumentos. Sekojot tikai ārējam, cilvēks paliek „seklos un ne reti duļķainos ūdeņos”, dzīve tam pāriet ārējās dabas programmātiskos dokumentos. Ir saprotama cilvēka tieksme meklēt dzīves problēmu cēloņus ārpusē. Pietiek no rīta atvert acis, lai pārliecinātos, ka spilgtā pasaule, pilna skaņām, smaržām un citām, spēcīgi kairinošām lietām, ir ārpus mums. Tāpēc cilvēkam veidojas priekšstats, ka bez tiem nekā vairāk nav, ka tie ir vienīgie, kas doti mums, lai orientētos pasaules norisēs, lai pieņemtu pareizus lēmumus, lai pareizi rīkotos, lai piepildītu savu dzīvi. Daži pat tā aizraujas ar šiem ārējiem kairinātājiem, ka īsto dzīvi atrod īpaši izspēlētos ekstremālos apstākļos.

Raudives „apslēptais cilvēks”, kā jau teikts, prezentē cilvēka būtību, kura nav atrodams ārējā ķņadā. Lai to atrastu, ir jāatslēdzas no ārējiem iespaidiem, un jāieklaušās šķietamā klusumā, kas ir mūsos, nu tā, it kā mēs savas maņas pagrieztu par 180 grādiem un sāktu vērot sevi no iekšpuses. Pretstatā ārējam trokšņainam redzējumam, mēs tur atrodam mieru. Rāmums ir šķietams – arī tur varam ko saklausīt, sajust, emocionāli pārdzīvot. Tomēr „klusums” ir tik dziļš, ka lielākai daļai cilvēku „iekšējais cilvēks” ir palicis nepamanīts. Un kāpēc gan ne? - Ārējais nāk uzbāzīgi un, lai to uztvertu, nav vajadzīga piepūle. Bez tam, ja arī zinām ideju par „klusumu”, dzīves virpulis neļauj tai „velti šķiest laiku”, neļauj apstāties, jo apstāšanās dara nervozu, tā šķiet „nāvējoša”.

Un kāds ir zinātnes devums? Tā nodarbojas tikai ar lietu ārējām izpausmēm un katrs mēģinājums palūkoties uz lietu dabu no citas puses, tiek nosaukts par nezinātnisku, subjektīvu, kaut ko tādu, kas grauj patiesības pamatus. Jurēvičs atzīmē, ka modernā zinātne blakus pozitīvām lietām, radīja tādu, kā bezcerību, jo uz cilvēku attiecināja tās pašas pētniecības metodes, kā uz nedzīvo dabu, secinot,

ka cilvēks ir kaut kas līdzīgs mehānismam, kurš salikts no bioloģiskas dabas ritentiņiem. Lietu ārēja pētīšana noveda pie tā, ka vienīgā realitāte, vienīgā patiesība ir tā, ko ar „mehāniskas” dabas instrumentiem var samērīt. Tādejādi tika noniecināti visi pirmējie priekšstati par cilvēku, ne reti dēvējot tos par māņticīgiem, tumsonīgu ļautiņu aizspriedumiem, nezināšanu un muļķību. Visa tā rezultātā zinātne no „bļodas izlējusi ne tikai ūdeni, bet arī bērnu” - tika izmesti augsti un mūžības apdvesti ideāli, bez kuriem nav jēgas runāt par cilvēka dzīves jēgu. Kam tad zinātne, ja tā nesakņojas cilvēka dzīves jēgā? Lai cik tas dīvaini neskanētu, faktiski, notika tāds kā atkritiens attīstībā. Viena no atkritiena pazīmēm ir „džungļu likuma” kultivēšana – uzvar spēcīgākais? Kas notiek ar uzvarēto, uzvarētāju neinteresē. – Vai katrs no mums ir padomājis – nu kā nu iet tam nabaga bezpajumtniekam, vai viņš šodien ir ko ēdis? Vienaldzība tapusi par augstāko vērtību. Vai tas ir virziens, kuru mums jāakceptē? Jurēvičs šo situāciju izvērtēja kategoriski: „... atstājies novārtā savu garu, cilvēks... atslīdējis atpakaļ primitīvākā stāvoklī, kļuvis atkal barbars un elementāra instinktu būtne.”

Vai tik traki ir? Mazliet piebremzēsim savā skrējienā pa dzīvi, ieskatīsimies, izvērtēsim. Industrializācijas attīstība, dzīšanās pēc peļņas nevarēja neradīt sabiedrību, kuru neinteresē atsevišķu indivīdu dabīgās tiesmes, centieni, bet tieši otrādi - ir ieinteresēta visu dabīgo aizstāt ar mākslīgo, tajā skaitā, radot un uzturot samākslotu cilvēku. „Mākslīgo” vienmēr var uztaisīt tādu, kas sader ar savu saimnieku. Sasniegumi inženieru zinātnēs radījā pasaulē tik daudz dažādu lietu, kas aizstāja cilvēks tiekšanos pēc Laimes, jo nu savu laimīti var atrast īpaši nepiepūloties – iegūstot savā īpašumā kādu lietu, nodarbojoties ar seksu, noskatoties, kādu emociju kairinošu filmu, klausoties kaislības uzbudinošu mūziku un tamlīdzīgi. Cilvēkam palikusi viena rūpe – kā tikt pie kārotā. Un tas nav nemaz tik grūti, ja tiek ievēroti „spēles” noteikumi. Kārumu ir tik daudz, ka viss cilvēka dzīves laiks ir aizņemts tikai ar tiem. Cilvēks nepārstāj apkrauj sevi ar šiem ārējiem vizuļiem līdz pat mūža galam. Ja arī zemapziņā kaut kur kņud kaut kādi attīstības impulsi – tie paliek vai nu nepamanīti, vai arī tos cenšas apslāpēt ar šķietami radošu darbīgumu. Cilvēks aprod ar no dzimšanas piedāvāto dzīves modeli, kas sader ar sekliem, pakļāvīgiem, pielāgoties spējīgiem ļautiņiem.

Raudive neaicina noliegt ne „ārējo cilvēku”, ne ārējo vidi. Viņš aicināja pienācīgi novērtēt abus faktoros. Viņš mācīja, ka cilvēks izaug no sevis un ka savu piepildījumu tas var atrast tikai iekšējos pārdzīvojumos. Tajā pat laikā viņš nenoniecina „ārējā cilvēka” lomu, bet aicināja uz pakārtotības un akcentu maiņu. Cilvēka dzīve, kā māca Raudive, nav nejauša, tā ir stingra likumsakarība, kura vairumam cilvēku paliek nepamanīta. Ārējās varas šajā aklumā ir totāli ieinteresētas, jo var pastāvēt tikai to uzturot. Būdam daļēji akls būtiskajā, cilvēks brīvi pakļaujas jeb kurai manipulācijai, ietekmei. Varas filozofija runā skaidru valodu: dzīve ir cīņa; dzīve ir cīņā par varu. Šai cīņai ir jābūt piemērotam, nedrīkst pagurt. Tāpēc vara ir nedefinējusi īpašības, kuras jācenšas iemantot. Un ja tavā dzīvē nav kaut kas kārtībā, tad sūta pie tām. Lai eksistētu vai nu ir jābūt paklausīgam, vai pietiekami veiklam un jānokļūst varas elites piramīdā. Bet atrodoties pat tur, ir jāuztraucās, vai kāds nepieliks kāju priekšā. Uztraukuma, stersa (infarkta) avots ir varas kultivētā baiļu atmosfēra. Mums ir jābaidās no stiprākā. Kādi tikai nav līdzekļi, lai to uzturētu! Starp citu bailes ir vēl viens nopietns faktors, kas nepieļauj klusumu.

Cits būtisks instruments varas uzturēšanai ir piederības apziņas devalvēšana.

Patērētāju sabiedrībai, kurā esam labprātīgi iegājuši, ir nepieciešams, lai cilvēks nekur nebūtu piesaistīts. Viens latviešu izcelsmes biznesmenis man teica: „...ko tu par tām nacionālām lietām? - es visur jūtos vienādi – vai tā ir Parīze, Rīga, Amsterdamā. To pašu, droši vien, savā dziļākā būtībā, izjūt vairums no tiem desmitiem tūkstošiem, kuri pametuši Latviju (un vēl daudzi aizbrauks). Viņus nevar vainot, jo „tie nesaprot, ko dara” . Viņu apziņa ir jau tā iekārtota, ka pa gabalu jūt, kur viņus grib redzēt naudas vara. Dažkārt var dzirdēt viņus attaisnojamies par iztikas līdzekļu trūkumu. Tas tā ir. Taču viņi nemeklētu risinājumu kaut kur ārpusē, ja būtu atraduši sevi savā Veselumā. Veselais ir saderīgs, jeb iederīgs citā Veselumā – Dzimtenē. Ir atkārtoti jāuzsver, ka šie veselumi savā būtībā nav šķirami – viens nevar bez otra un otrs nevar bez pirmā. Vai tiešām Dievs mums ir licis piedzimt Latvijā, lai mēs meklētu laimi citās zemēs - Īrijas zemenēs un Zviedrijas avenēs? Te vietā Jurēviča („Variācijas par moderno cilvēku”) teiktais: „Netik vien stādi, bet arī cilvēks patiesībā ir ieaudzis zināmā vidē, un tikai tajā viņš spēj dzīvot pilnīgu dzīvi, bet kalst

līdzīgi stādam, ja tās saknes tiek izrautas un tas tiek pārņemts apstākļos, kas tam pilnīgi sveši...”

Katram veselumam ir raksturīga iekšēja struktūra, kā indivīdam tā tautai. Tai ir nāvējošas kaut nelielas izmaiņas – veselums tiek nojaukts. Atcerēsimies mūsu zināšanas kaut vai par DNS, kurās mūsu individualitāti nosaka tikai daži procenti. Pati māte daba visas vienības katrā no veselumiem ir sakārtojusi harmoniskās attiecībās, un saskanīgi ielikusi vienus veselumus citos veselumos t.i., veselums nav mehāniski saliktu daļu summa – starp visam tās daļām pastāv dzīvības enerģijas barotas, iekšēji harmoniskas, dinamiskas attiecības, kas nodrošina ne tikai tās uzturēšanu, spēju atjaunoties, vairoties, bet arī spēju evolucionēt.

Dabīgs ir cilvēka stāvoklis, kurā viņš neskaitāmām saitēm saaug ar savu ģimeni, savu zemi, tautu. Cilvēks ir dzīvs ne tikai sevī, savās pasaules izjūtās, bet arī tajā, kas to kā emocionāli tā intelektuāli, kā ar prātu tā ar sirdi sasaista ar vidi, kuras veselumā tas atrodas. Tas ir veselums, bez kuriem cilvēks nevar ne sevi attīstīt ne izteikt. Tāpēc patiesa dzīves jēga, faktiski, ir aplūkojama caur divām komponentēm, no kurām viena ir saistīta ar personību pašu un otra ar vidi visplašākā nozīmē, kurā indivīds ir aicināts sevi apliecināt. Šis harmoniskās vienības ideja var kalpot radošam savas būtības meklējumam – tas meklējams sevī, tātad kaut kur iekš sevis un vidē, kura ir ar personu saskanīga.

Pievēršanās sev nenozīmē, ka cilvēks nespēs sevi atdot citiem. Patiesība ir pavisam pretēja: kā mēs varam runāt par sevis atdošanu, ja mēs nemaz neesam mēs – ko īsti mēs šodien atdodam – kaut ko ārēji pieprasītu, bet tikai ne sevi – kā mēs varam būt mēs, ja nepievēršamies sev? Tiekot pie skaidrības par sevi, cilvēks iegūst arī skaidrību par to, kas tad ir tas, ko viņš var dot un kas īsti ir dodamais. Raudive māca, ka ir nepieciešams līdzsvars starp svešo un savējo, atstājot savējo kā centrālo spēku. Ideālā situācijā, kad visi cilvēki tver lietas veselumā „svešais” izzūd – ārējais ir saskanīgā vienībā ar iekšējo t.i., individuālais „Es”, māca Raudive, ir ieguvis universālu apziņu. Tas nozīmē, ka indivīda un sabiedrības intereses kļuvušas identas. Dabīgs ir stāvoklis, kurā visas pasaules sastāvdaļas ir saskanīgas un saistītas. Arī cilvēks bez sabiedrības nevar. Dzīvošana un strādāšana tam piederīgā vidē sekmē viņā paša būtības atklāšanos. Darbs nevis darba dēļ, nevis naudas un pat ne iztikas dēļ, bet darbs,

kas izsaka mūs būtību, ieskaņo kopesamībā, augstākajā realitātē. Raudive darbu saprot kā sevis apliecināšanās izpaudumu patiesajā dzīves jēgā. Šādam darbam cilvēki ir apveltīti ar individuāliem dotumiem, jeb īpašām spējām. Šo spēju realizāciju konkrētu uzdevumu veikšanai, Raudive nosauca par cilvēka individuālo misiju vispārībai jev veselumam, kurā mēs esam iekļauti.

Ieskatoties uzmanīgi mēs konstatējam, ka vara strādājusi sekmīgi, jo šodien cilvēks prieku, galvenokārt, atrod ārpus sevis. Cilvēks tā apradis ar šo stāvokli, ka pat gribēdams vairs nav spējīgs bez citu līdzdalības un bez ārējām lietām būt laimīgs. Apziņa par šīs atkarības nepieciešamību ir tā, kas vieno cilvēku vairākumu un tas ne reti nostājas pret jebkādiem mēģinājumiem paust ko citu, ņemot palīgus „veselo saprātu”, „zinātnes atziņas” un citus „spēcīgus” argumentus. Šie cilvēki, kļūdami par varas pakalpiņiem paši sāk sludināt savu verdzību par brīvību. Tāpēc vergturim ir bīstama situācija, kad kāds ir apstājies un aizdomājies. Bērni, kuri instinktīvi kaut ko jūt, nav bīstami, jo viņu sirdsbalss apslāpēšanai ir atstrādāta īpaša mašīnērija – skola. Skolas ir iekārtotas tā, ka ne tikai neļauj apzināties cilvēkam sevi, bet 12 gadu laikā gandrīz pilnīgi iznīcina kreativitāti. Tā tam jābūt, jo bez kreativitātes cilvēks top atkarīgs un nevar izdzīvot bez citu palīdzības. Starp citu, mūsu tautas mantojuma ētiskā ideāla augstākais tikums ir spēja pašam tikt ar visu galā – būt tikušam.

Mums ir pieredze, kādas nav Rietumu pasaulei – dzīve komūnu, kolektīvās saimniekošanas laikos – laikos, kad vara centās mūs noorientēt uz kolektīvu laimi gaišajā komunistiskajā rītdienā. Vai mums ir nepieciešams vēlreiz izdzīvot līdzīgu ilūziju? Globalizācijas politiķiem ir svarīga šī ilūzija. Ja komunisti kolektīvo laimi turēja gaismas gadu attālumā, mānīdami ar cerību, ka jau rīt būs labāk un kāpostus saņemsim bez maksas, tad globālisti to sola jau šodien caur vienotu globālu ekonomiku, vienādotu izglītību, novienādotu kultūru (musulmaņus pārvērtīsim par kristiešiem), tad pasaulē valdīšot kārtība, izzudīšot nesaskaņas, likvidēsies analfabētisms, nabadzība. Tas ir tas, ar ko sola mūs padarīt par laimīgākām būtnēm kosmosā, jo mācēsīm lasīt un būsīm bagāti. Mūsu pieredze māca: varai mēs interesējām kā indivīdi tikai par tik, cik katrs varēja izturēt radioaktīvās devas „Černobiļā”. Cilvēka personīgai laimei, gribai te nebija nekādas vērtības. Nu mums jāmekā saskatīt tajā līdzību ar šodienu – patiesībā, mūsu „tautas kalpiem”, kuri prezentē tirgus ekonomiku, ne tikai ir

mazsvarīgi indivīdi, bet pat veselas sabiedrības grupas. Vai kādu interesēja tas, ko vēlējās lauksaimnieki, mūsu zemnieki, kad nolikvidēja veselas lauksaimniecības nozares? Vai kādu interesēja mūsu zinātnieki? Daļa atrada sava potenciāla pielietojumu ārzemēs, kur sekmiņi sevi realizēja, kā augsti profesionāli pētnieki, bet daļa, vārda tiešā nozīmē, apmira, tā arī nesagaidījuši „labākus laikus”. To pašu var jautāt par mākslinieku „ģildī” un vēl daudziem citiem. Bet ne par visiem. Tiem, kuru pašizteiksmei radnieciska bija „šeptēšana” – kā mans tēvs teiktu, kuri alka iespējas pirkt un pārdot, bija visas iespējas nu reiz pa visām reizēm sevi parādīt. Mēs viņiem neko nevaram pārnest, šis vienkārši ir viņu „zelta laikmets” un vislabākā veida parāda, cik svarīgi cilvēkam būt uz viņa.

Jurēvičs aicina modināt sevi „ētiski ievirzīto cīnītāju”, modināt cīņas sparū pret netaisnību, nebrīvību, kurā mēs tiekam ierauti arvien dziļāk. Nedrīkstam kavēties, nedrīkstam ieslīkt mūklājā, no kura varam vairs neizrauties. Ir jāieklausās savā vēl nedomātajā sirdsbalsī, jāceļas un brīvi jārunā, jārunā par taisnību un brīvību, jāvēršas pret meliem un maldus ceļa sludinātājiem, liekuļiem.

Ne reti mēs dzirdam slikti izsakāmius par savas tautas īpašībām. Tie ir melanholiska, pārāk miermīlīga rakstura, „Blaumaņa” noveļu ļautiņi, kuriem nav raksturīga spēja vadīt, bet, kā jau zemnieku tautai – pakalpot; kuriem nav lielā cieņā eksaktās zinātnes, bet orientēti uz humanitārām; kuri nav spējīgi konkurēt ne savos, ne pasaules tirgos un tamlīdzīgi. Vai tas tiešām ir slikti? Varbūt tieši tajā visā meklējams mūsu spēks, mūsu vieta starp citām pasaules tautām? Vai mums jābūt tādiem, kādi ir visi citi? Būt tādiem kā citi, nozīmē tikai to, ka zaudējam savu (tautas) individualitāti, kura saderīga ar veselumu, kuru dēvējam par cilvēci.

Jurēvičs līcis lielas cerības uz mūsu tautu, uz tās īpatnību noturību. Mēs tautu varam aplūkot līdzībā ar koku, kurš savām saknēm dziļi un pamatīgi ieaudzis zemē, kuram ir spēcīgs stumbrs, pamatzari. Pētīdams latvieti, Jurēvičs apraksta „sakņu, stumbra, pamatzaru” īpašības. Viņš redz latviešu orientāciju uz gaismu, viņu lielo izturību, iekšējo cieņu un lepnumu. Latvieša gaišumu Jurēvičs saskata arī tajā, kādu latvietis redz Dievu - vienmēr laipnu, taisnīgu, humānu. Tieši zemnieciskā ieaugšana zemē, dabas tuvības apziņa, tieksme pašaplicināties, tieksme būt pašam, kā arī augstie ētiskie Dainu

ideāli, kas reiz jāva izdzīvot nebrīvē gadsimtus, pārciest pasaules karu genocīdu, nu varētu kļūt par ķīlu tautas nākotnei.

Šodien „ārējais cilvēks”, uzkundzēdamies, izsīkumo cilvēka dzīvi. Dzījums rodams veselumā. Spēju lietas aptver „totālā”skatījumā Raudīve sauc par gudrību. Nesaskaņas cilvēku starpā (es attiecinātu to uz visām problēmām) saistāmas tikai ar nespēju uztver lietas veselumā. Ārējo var ieraudzīt patiesā gaismā tikai caur iekšēju skaidrību.

Cilvēkus ar „ārējā” cilvēka dominanti Raudīve nosauc par neko vairāk kā par cilvēcisku parādību, kura neizpauž cilvēka būtību. Par cilvēku, kā par personību viņš runā tikai vienā gadījumā – kad cilvēks ir atklājis un apzinājis savu dzīves jēgu, kad darbs ir savas dzīves misijas izteicējs, kad cilvēks alkst apmierināt savas un citu cilvēku garīgās vajadzības un kad cilvēks „ir kā bāka naktī, to saredz visi, kas to meklē...”.

Ojāra gājiens ar zirdziņiem

“Ieva”, Intervēja Aiva Kanepone, 2012.09.19. Nr.38 (777) 33.-35.lpp.

Runājot ar tautskolas 99 balti zirgi direktoru OJĀRU RODI, pārņem savāda sajūta: realitātes robežas izplūst.

Pirms daudziem gadiem viņš piepeši pameta Cietvielu fizikas institūtu un savu zinātnisko darbu, un no Rīgas pārcēlās uz Drustiem, kur radīja humānās pedagoģijas tautskolu un izcēla saulītē svētkalnu. Drustos bērnus jau 19 gadus māca citādi, nekā daudzās citās skolās.

Kas šoruden notiek ar tautskolu 99 balti zirgi?

Viss notiek, 1.septembrī mums atkal nāks bērni un atkal mācīsimies. Un tagad mums ir arī filiāles, - divas Rīgā, viena Tukuma novadā, Ikšķilē un Valmierā.

Kas īsti jūsu skolā ir atšķirīgs? Nav zvanu, nav atzīmju, skolotājus uzrunā uz tu...

Tās ir tikai ārējās lietas, kas izriet no kaut kā daudz svarīgāka, - no dzīves filozofijas. Cilvēks atnāk uz Zemes ar visu nepieciešamo, Dievs viņam iedevis dzīves jēgu. Mēs to nosaucam par cilvēka patību. Taču tā ir tik dziļi ieslēpta, ka var visu mūžu nodzīvot un to nerealizēt un pat neuzzināt, kas tu esi. Skolas uzdevums ir palīdzēt

atklāt sevi tiem cilvēkiem, kas te atnākuši. Un pēc tam palīdzēt tālāk: lai tu realizētu sevi, tev ir jāzina vai jāprot tas un tas. Mums ir jāizpilda valsts noteiktais izglītības standarts, jo mūsu bērniem jāmacās tālāk un labi jānoliek eksāmeni. Taču tas notiek ar humānās pedagogijas metodēm. Pirmām kārtām tā ir brīvība. Tas nozīmē, ka, piemēram, matemātikā bērns var iet savā tempā. Mācību gada sākumā kopīgi saplānojam, lai ceļā būtu kādi orientieri, un tad process notiek dabīgi. Tas nekas, ka mācību gads beidzas, - ja ir kāda aizķeršanās, to var izdarīt nākošajā gadā. Ja bērns matemātikā nav kaut ko paspējis, citos priekšmetos viņš var turpināt ceļu. Otrs – mācīties var jebkurā vietā, arī ārā, pavasarī zālītē, puķītēs. Un esam vienojušies ar skolniekiem, - ja tu esi noteiktu apjomu izdarījis, vari būt brīvs. Vari iet uz bibliotēku, iet uz darbnīcām. Vari palīdzēt kādam citam – mūsu bērni savstarpēji palīdz viens otram.

Jā, bērni pie mums auž, veido no māla, gatavo rotas. Tas vajadzīgs vispārējai attīstībai.

Jums tiešām nav zvana un atzīmju?

Nē, nav. Pulkstenis pie sienas ir. No rītiem cēliens vienmēr ir garāks, bērniem ir vairāk enerģijas. Tad viņi nogurst un tie periodi saīsinās. Iznāk tāds dabīgs regulējums. Reizēm es pats viņiem jautāju: vai nevajadzētu starpbrīdi? Jā, jā! Reizēm ļaujām izvēlēties – iet uz vēsturi vai palikt pie matemātikas? Neuzspiežam neko. Tā jau pārāk daudz kas tiek uzspiests. Mēs cenšamies stundu sarakstu nedēļai sakārtot tā, lai var maksimāli koncentrēties. Ir, piemēram, matemātikas diena. Protams, pa vidu ir citas nodarbības, - mākslas vai folklorā. Mums ir pat speciāla domāšanas stunda, kad liekam kaut ko pārdomāt.

Ir koncentrēšanās vingrinājumi – koncentrējamies, piemēram, uz matemātikas grāmatu, it kā paņemam sevī matemātiku ar visiem skaitļiem, saugam ar tiem, lai tie kļūst dvēseliski tuvāki. Vai ļoti intensīvi koncentrējamies uz to: kas tad mēs esam?

Taču bērni arī aiziet projām, uz citām skolām?

Mēs vienmēr satraucamies, kad tā notiek. Bet lielais iemesls ir viens – viņi nav gatavi tam, ko mēs piedāvājam. Viens puisītis, kurš te divus gadus mācījās, bet aizgāja, pēc tam man atzina: skolotāj, man labāk tomēr patīk, kad man liek atzīmes. Bērns ir jānovērtē. Es arī visu laiku cenšos vērtēt, - bet ne ar atzīmi. Bet citam vajag atzīmi.

Bija meitenīte, kas noturējās pie mums trīs mēnešus. Viņa atnāca sestajā klasē, un iepriekšējā skolā bija teicamniece. Viņai te iepatīkās aušana. Atnāca un neizturēja. Es prasīju, - kāpēc tu ej prom?

Tāpēc, ka Ojārs man nemāca matemātiku! Viņai vajag, lai māca un biksta. Bet Ojārs nebiksta, tikai painteresējas, - ko tu zini, ko tu nezini? Ja nezini, varu palīdzēt. Bet meitenīte nav gatava mācīties pati, viņai jāielej ar karotīti.

Pasaulē tādas skolas kā mums nav mazums. Bet tām visām iet grūti. Pasaulē valda tirgus ekonomika un patērētāja filozofija, un tai nav vajadzīgs cilvēks, kas atklāj savu patību un to realizē mākslās.

Jūsu devītklasnieki kārtu eksāmenus tāpat kā pārējās skolās?

Kārto. Un atzīmes ir labas. Vīrs vidējā valstī. Esmu to pētījis. Tiem, kas mācījušies mūsu skolā no paša sākuma, ir ļoti labas atzīmes – 8, 9, 10. Tiem, kuri šeit atnākuši vēlāk, līmeņi ir dažādi, bet neviens nav tāds, kurš nav pabeidzis. Ir bijis četrinieks valsts eksāmenā, - bet cilvēks to godīgi nopelnījis, jo atnācis šurp astotajā klasē ar sestās klases zināšanām.

Kas ar jūsu audzēkņiem notiek tālāk?

Tie, kas pie mums mācījušies visu laiku, visi beidz augstskolas. Tie, kas te tikai pamācījušies gadu vai pāris gadus, aizgājuši uz koledžām vai arodskolām. Mēs sekojam, kā mainās bērna intereses. Bērns, kas pirmajā klasē teicis: «Es gribētu par dzīvnieku aizsargu!», tagad ir mežsargs.

Ko jūs domājat par izglītības pārmaiņām?

Es atbalstu jebkuru kustību, tikai ne stagnāciju. Man patīk ideja par to, ka nauda nāk līdzī bērnam. Ļoti svarīgi, lai skolas atbalsta pašvaldības. Mums ar savējo ir ļoti laba saikne, bet citur notiek visādi. Bet tie visi ir Latvijas bērni, un tā ir nodokļu maksātāju nauda, tā tad visiem pienākas līdzīgās daļās!

Man nesen bija saruna ar sievieti, kas grib laist pie mums savu bērnu un pārceļas šurp no Rīgas. Viņa beigusi trīs augstskolas. Taču matemātika viņai dzīvē nav bijusi vajadzīga vairāk kā sestās klases līmenī. Es pilnīgi piekrītu – ierindas cilvēkam vairāk nevajag! Prāta loģiku var attīstīt jebkurā veidā – veidojot, spēlējot mūziku, spēlējot šahu... Es pats esmu matemātiķis un zinu. Varētu mainīt pamatskolu un vidusskolu sistēmu, un daļai bērnu pēc sestās klases mierīgi

ļaut iet uz arodskolām un tehnikumiem. Es pats pabeidzu tehnikumu. Kad pēc tam gribēju iestāties universitātē, papildus mācījos un iestājos.

Un šie centralizētie eksāmeni ir murgs. Jā, tie ir labi, ja tu gribi zināt savu zināšanu līmeni. Bet augstskolās ir vajadzīgi iestājekšāmeni. Ja es zinu, ka man kaut kas pietrūkst, es uz tiem mācos.

Un valsts izglītības standarti manā skatījumā jāļauj izstrādāt skolu dibinātājiem, lai būtu plašākas izvēles iespējas. Ja es zinu, ka man ir problēmbērniņi, es kā skolas dibinātājs jau izsludinu, ka ar tādiem strādāju, un man viņiem ir sava programma. Man bija tādi bērni. Tas ir tirgus! Es piedāvāju, kā mācīt matemātiku. Cita skola varbūt piedāvā tautas amatniecību.

Agrāk jūs stāstījāt, ka jūsu skolā bērni ir īpaši.

Visur viņi ir īpaši. Man te atbrauc: o, jums te indigo bērnu skola! Tas tagad tā moderni. Bet kur tad nav? Visur ir indigo, visās skolās. *Jautājums, - kāda tur attieksme pret bērniem?*

Pirms dažiem gadiem Drustu tautskolā bērniem pat mērīja auras.

Tagad mēs to vairs nedarām, jau gadus piecus. Nav līdzekļu.

Patiesībā radies iespaids, ka neviens par indigo bērniem vairs nerunā. *Vai cilvēki tajā visā nav vīlušies?*

Par sevi varu teikt – es neesmu vīlies. Zinu, ka viņi ir, un ne tikai indigo bērni vien. Es arī bērniem ļoti uzticos. Liela daļa vecāku nepazīst savus bērnus. Ne indigo, ne tos, kuriem ir tik spilgti izteiktas dotības, kurus var saukt jau par nākamās pakāpes, kristāliskajiem bērniem. Es vienam bērnam jautāju: nu, tu izstāstīji tētim par savām dotībām?

-Nē.

-Kāpēc nestāsti?

-Man bail, ka tētis mani uz trako namu neaizved!

Un kādas bija šī zēna dotības?

Lielas. Negribu par šīm lietām runāt, jo tās ir tik netradicionālas, ka cilvēki parasti uzskata tās par kaut ko nereālu. Nu labi: šis puistītis dzīvo vienlaicīgi vairākos realitātes plānos. Tikpat reāli, kā mēs tagad te runājam un spēlējam šahu, tā viņš uzturas visos plānos. Tur viņiem ir savi skolotāji. Viņi lasa grāmatas, dzer tēju. Es stāstu tādas lietas, par kurām atkal teiks: «Tas nevar būt! Es to neesmu piedzīvo-

jis, tātad tās ir mulķības!» Tāpēc es par to labprāt nerunāju. Svarīgākais ir – ko šie bērni ir spējīgi dot?

Un ko viņi spējīgi dot?

Viņi paši to nezina.

Bet kur tad paliek tie īpašie bērni? Nu jau daudzi indigo bērni ir izauduši. Bet politiķi mums ir tādi, kādi ir, uzņēmēji tāpat, ja nu varbūt daži mākslinieki...

Katram ir sava vieta. Spējas nenozīmē, ka jāklūst par politiķi. Viņš var būt pat sētnieks. Svarīgi tas, ka viņš līdzsvaro enerģētisko lauku uz Zemes. Man ir pazīstama sieviete, kas padomju laikos strādāja Alfā par meistari. Kad viss nobruka, zaudēja darbu, sabojājās veselība un viņa sāka meklēt kaut ko dziļāku. Atklājās, ka viņa ir ārkārtīgi jutīga. Un šī sieviete darīja to, kas viņai jādara, - centās, nevienam nezinot, palīdzēt cilvēkiem Rīgā. Kāds novēl otram kaut ko ļaunu, - un viņa centās neitralizēt šos ļaunos vēlējumus.

Ja runājam par indigo bērniem, viņi tagad tikai briest, tā ir pirmā paudze. Viņu auras mēra un pēta visā pasaulē. Ir tādi bērni, kam aurā ir tikai indigo iezīmes, ir tādi, kam tīrs indigo krāsojums. Un tagad jau nāk arī tādi bērni, kuriem auras ir caurspīdīgas vai sudrabainas, - kā tādi kristāla trauki. Tāpēc viņus sauc par kristāliskajiem.

Jūs arī esat tādus bērnus redzējis?

Laikā, kad mēs skolā bērniem vēl mērījām auras, atklājās, ka tādas bija vairākiem. Un kristāliskie arī bija tie spēcīgākie. Ne visi viņi ir atvērušies, ne visi apzinās savas spējas. Kristāliskie vēl ir ļoti jauni. Tie, kurus es zinu, nav vecāki par 14 gadiem. Viņiem viss ceļš priekšā. Parasti viņi tiek pasargāti un sajūt, kam var uzticēties, kam nevar.

Taču mums vienu gadu mācījās puisītis, ar kuru mēs vairs netikām galā, jo viņš jau bija psihiski sagrauts. Iepriekš viņu uzskatīja par dīvainu, par psihiski slimu, - bērns meditē, sarunājas ar rūķīšiem vai gariņiem... Tāpēc liela daļa bērnu to pubertātes vecumā pazaudē. Viņi negrib būt baltie zvirbuļi. Viņi man arī ir atklāti pateikuši: nevajag viņus saukt ne par indigo, ne par īpašiem bērniem. Tad visi uzreiz uz viņiem skatās citādi, reaģē citādi, - un reaģē naidīgi. Tagad mēs par to nerunājam, paldies Dievam, viss ir noklusis, un ir miers visā pagastā. Mēs esam tādi paši kā visi pārējie.

Gribēju jautāt par jūsu paša bērniem...

Man pavisam bija trīs bērni. Bet divi nu jau ir aizgājuši. Tā tās lietas kārtojas šajā pasaulē. Tajā laikā, kad viņi aizgāja, es to visu daudz mazāk sapratu. Viena meitiņa nomira maza. Divu gadu vecumā, saindējās ar vecāsmātes zālēm. Tam nevajadzēja tā notikt, - bet notika. Otra aizgāja kā pieaugusi sieviete radošos plaukuma gados, viņa bija māksliniece. Vēzis. Pirms septiņiem gadiem. Taču visām lietām ir gan gaismas, gan ēnas puses. Un tās gaismas ir vairāk. Tas neattiecas uz mani vien, tas mērogs ir daudz plašāks. Es par to nemēdzu runāt, jo tad vienmēr prasa pierādījumus. Bet reiz tas atklāsies. Viņa izdarīja to, kas bija jāizdara, un viņai bija jāaiziet, lai cik tas grūti palicējiem. Toreiz es to tā neapjautu.

Vecākiem tādas lietas ir ļoti grūti saprast. Un kāpēc aiziet pavisam mazs bērns? Vai tad arī viņš te ir savu izdarījis?

Bērns var būt savu izdarījis pat tad, ja dzemdībās aiziet bojā. Katram sava misija. Nekas nenotiek nejauši. Bet tad ir jādomā, - kāpēc tam bija jānotiek tā? Un tev tas jāizdzīvo – jautājums, kā tu tagad izdzīvosi.

Vēl, kas man personīgi palīdz un atvieglina, - sapratne, ka mēs nākam un ejam, mēs esam mūžīgi. Ne velti kādās mācībās teikts, ka dvēsele atgriežas mājās. Dzīve uz Zemes tām ir ļoti grūta un smaga. Citos plānos dvēselēm ir savstarpējs atbalsts, uz Zemes tā trūkst.

Jūs to visu sapratāt arī tad, kad aizgāja mazā meitiņa?

Mans draugs bērnu reanimatologs Pēteris Kļava ir stāstījis: reanimācijā iaved bērniņu, viņu izglābj. Bet pēc īsa laika atkal tas pats bērniņš! Un tā viņš beigu beigās aiziet. Es pats šīs lietas sapratu tikai ar laiku. Kad saslima vecākā meita, man jau bija diezgan daudz informācijas, un es darīju visu, ko varēju. Kad viņa aizgāja, es biju šokā. Viņai nebija jāaiziet! Tad es domāju, ka visa pasaule man melo.

Es tikai vēlāk to aptvēru. Ja ko dara – kā tas pats Kļava, - tad jādara ar pilnu pārliecību un pilnu atdevi: es eju uz dzīvību! Bet, ja tas, ko tu dari, nesaskan ar vispārējām likumībām un tavu likteni augstākajos plānos, neviens tev nepalīdzēs. Tāpat par lūgšanu. Cilvēks iedomājas: ja es lūgšu, man palīdzēs. Nē, tā notiek retās reizēs. Tad, kad šī lūgšana sakrīt ar tavu likteni. Ja tas saskan, viss notiks. Ja nesaskan, - lūdz vai nelūdz, nenotiks. Taču tu vari mainīt niansas. Viena man pazīstama zintniece stāstīja: viņa bija Maskavā, kad pēkšņi juta, ka

dēlam draud briesmas. Viņa uzreiz mēģināja darīt visu, lai mīkstinātu to situāciju. Un, kad pārbrauca mājās, tiešām izrādījās, ka bijusi autoavārija un dēls bija cietis. Varēja aiziet bojā, jo mašīna bija galīgi saplacināta, tomēr palika dzīvs. Varbūt dzīvam viņam bija jāpaliek, - bet varbūt māte panāca to, ka viņš nebija tik ļoti cietis. Kaut ko mēs tajos notikumos tomēr varam mainīt. Avāriju nevarēja novērst, un, ja to novērstu, tas izraisītu vēl lielākas nelaimes, likteņa gaitās nav jāiejaucas. Bet var kaut ko mīkstināt. Tie notikumi, kas ar mums notiek, nav nejauši. Piemēram, jūs esat atbraukusi pie manis, - un tas jau ir ierakstīts visās grāmatās. Jums vajadzēja būt šeit šajā mirklī un runāt par šīm lietām. Starp citu, viens mūsu bērns ir stāstījis, ka tur, citos plānos, uz kuriem viņš mēdz ceļot, bibliotēkā ir arī latviešu tautas vēsture. Un vienā plauktā stāvot 180 sējumi par mums, kas jau sarakstīti uz priekšu. Tad jau mēs vēl dzīvosim.

Un ko jūs domājat par 2012. gadu un pareģojumiem par pasaules bojāeju?

Pasaules galam es neticu, - jo šie bērni ir atnākuši. Dievs tukšā nestrādā. Es minēju šo kristālisko bērnu vecumu – 11 gadi, 12 gadi. Viņi vēl nav sevi izpauduši, viņi tikai tagad ir ienākuši. Vai tiešām viņi atnāca tikai tāpēc, lai tūlīt 2012.gadā aizietu? Maz ticams.

Jūs neizstāstījāt par savu trešo meitiņu.

Meitu iedzina strupceļā ekonomiskā krīze, - viņas aicinājums ir skaidrumkopšana, bet viņa pazaudēja darbu, taču tagad sāk atgūties. Toties es esmu jau vectētiņš, un man ir mazdēls. Mazdēliņš dzīvo pie manis. Viņam ir septiņi gadi. Mācās manā skolā. Es tā kādreiz domāju, ka viņš ir atnācis man mācīt mīlestību, jo tā mīlestība, kas no viņa nāk, ir fantastiska. Es neatceros, ka viņa vecumā būtu nācis katru dienu pie sava tēva un teicis: es tevi mīlu. Viņš tā dara.

Jūs nekad neesat nožēlojis, ka no Rīgas aizgājāt uz Drustiem? Jūs 20 gadus nostrādājāt Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūtā, strādājāt zinātnisko darbu, - un to visu pametāt.

Nē. Tieši otrādi. Esmu Dievam pateicīgs par to, ko es daru un, kur es esmu. Apzinoties visu to situāciju, kur es esmu un to, kas veidojas apkārt, - man pat trūkst vārdu pateicībai. Jo tas ir kaut kas skaists un vienreizējs. Es domāju, ka tas viss ir tikai sākums, un šajā sākumā arī man ir dota iespēja ielikt savu artavu. Un man šķiet, ka tas svarīgākais ir mūsu svētkalns, - Piltiņkalns. Tas ir viens no enerģētiski tīrākajiem punktiem uz zemeslodes.

Sakiet, tad, kad bērni stāsta šīs lietas, kas robežojas ar fantastikas romāniem, kā jūs varat būt pārliecināts, ka tā nav fantāzija?

Es allaž vecākus mudinu: uzticies saviem bērniem! Nesaki: tās ir pasakas. Pat, ja tas ir izdomāts, - emocionāli viņš ir to izdzīvojis, tā ir viņa dzīve. Bet tajā, ko stāsta mūsu bērni, ir kaut kas tāds, ko nevar izgudrot. Un vēl – tā ir mana iekšēja pārliecības sajūta. Ja manī nebūtu šīs pārliecības, tad arī mūsu svētkalns būtu palicis tāds pats, kāds pirms trīsdesmit gadiem, kad nezinājām, ka tur ir svētvietā. Un tā notika arī tas, ka es aizgāju no Rīgas, – es pat nezinu, kāpēc, bet es savādāk nevarēju. Man bija iekšēja dziļa pārliecība, ka jādodas projām. Tas bija tik spēcīgi, ka vairs nepakļāvās apspriešanai, - iet vai neiet? Prāts jau sadarbojas ar apziņu.

Jaunā laikmeta bērni

"Patiesā Dzīve", Ieva Bērziņa, 2013.08.30. Speciālizlaidums, 19. – 21.lpp.

"Kad man jautā, kas ir indigo bērns, es iedomājos par sevi, jo arī es esmu indigo bērns, tikai piedzimis mazliet pāragri," smejas Drustu tautskolas 99 *baltī zirgi* dibinātājs un vadītājs Ojārs Rode un rāda bērnu astroloģiskās kartes un auru attēlus. Tie ar zilajām pieder pie planētas vecākajām dvēselēm - viņi neiekļaujas tradicionālajā, autoritārajā disciplīnas sistēmā un savu izvēli izdara patstāvīgi. Arī tie, kam ir violetā aura, šeit uz Zemes gana ilgi bijuši, tāpēc dzīvo ar izjūtu, ka viņi šeit savu jau padarījuši. Kristāliskie bērni ir vēl senākas dvēseles, bet šajā pasaulē ienākuši brīvprātīgi, lai palīdzētu citiem izpildīt viņu uzdevumus. Viņi ir viedi un karmiski brīvi, lai darītu un iegūtu visu, ko vien vēlas. Ojārs Rode teic - pēc auras var pateikt ļoti daudz. "Kāda meitenīte bija ļoti emocionāla, raudāja, noslēdzās sevī, un nevarējām saprast, kas notiek. Izpētot viņas auru, ievērojām, ka mamma neļauj bērnam sevi realizēt, paturot pie sevis, un tas izpaudās bērna emocijās. Izsaucām mammu, un izrādījās, ka tā ir taisnība. Sieviete pati bija audzināta bailu gaisotnē, un viņai bija lielas dzemdību bailes. Saruna notika pavasarī, un, kad rudenī meitene atgriezās, viņa bija tā izmainījusies, ka zvanīju mammai un teicu: nepazīstu vairs tavu bērnu - priecīga, smaidīga, interesējas par mācībām.

Lūk, atlika tikai nedaudz izmainīt mātes attieksmi, un viss notika." Direktors atklāj, ka aurās ļoti labi var ieraudzīt vecāku ietekmi, bet daži bērni auras

redz paši. "Es neiebilstu, ka par mums saka: indigo bērnu skola, bet vai sabiedrība, pedagogi ir apzinājušies, ka visās skolās ir indigo?" Ojārs Rode visā pilnībā piekrīt indigo pētnieku secinājumam - gandrīz visi pēc 2000. gada dzimušie bērni ir jaunā laikmeta bērni.

"Bērns pasaulē neienāk kā nezinītis, balta lapa, kas pieaugušajiem jāapraksta pēc savas izpratnes. Gluži pretēji, bērni bieži vien ir daudz gudrāki par pieaugušajiem, un svarīgi viņiem pašiem ļaut saprast, ar kādu misiju viņi te atnākuši, par ko sapņo un ko vēlas darīt." Direktors stāsta par kādu norūpējušos vecmāmiņu, kas uztraucas, ka viņas mazmeita lasot nevis pa rindām, bet lappusēm. Viņš zina - tā var būt, jo pats ko līdzīgu ir pieredzējis. "Reiz devu kādam bērnam vairāk nekā desmit grāmatu pēc kārtas, tostarp angļu valodā, ļaujot tikai ieskatīties, un bērns zināja, par ko tajās ir stāstīts. Jā, brīnumaini, turklāt reizēm bērni paši pat neapzinās savas spējas.

Atceros, tas bija pirms vairākiem gadiem, kad bērni pēc mācībām spēlēja *Aklās visticīnas*. Strādāju savā nodabā, līdz sāku ievērot - viens bērns aizsietām acīm ne tikai uzreiz atrod biedrus, bet ņem visu, ko grib. Jautāju: vai tu redzēji? Viņš atbild: nē, neredzēju, bet es zināju. Man pat tagad grūti aptvert, ko tas īsti nozīmē. Sāku eksperimentēt, pētīt un sapratu, ka ir divi veidi. Viens - viņš patiešām zina, otrs - līdzīgi kā ar alternatīvo redzi, viņš visu saskata uz iekšējā *ekrāna*. Viņš var brīvi lasīt aizsietām acīm, viņam ir spējas ar savu apziņu ieskatīties jebkurā telpā, arī otra organismā.

Var teikt, ka visiem bērniem ir kaut kas, ko viņi zina intuitīvi. Daudzi dzird skaņas, balsis, kas nāk no smalkākiem realitātes līmeņiem. Skeptiķi jautātu: varbūt attīstīta fantāzija, varbūt bērnam ir kāda psihiska slimība? Man šādas skepses nav, gluži otrādi, esmu simtprocentīgi pārliecināts, ka viņi runā patiesību. Redzat, noskaldot "ko tu fantazē", mēs bērnus aplūsinām, nomācot viņu dabiskās spējas. Reiz mums atveda puisīti ar fantastiskām spējām - viņš varēja atvērt aizbultētas durvis, tām nepieskaroties, bet, dzīvojot vidē, kas viņu nepieņēma, bērns saslima, un viņam tiešām laika gaitā radās psihiski traucējumi. Bijām spiesti no viņa atteikties, jo nevarējām uzņemties par viņu atbildību. Mēs neesam tik stipri un zinoši, lai palīdzētu visos gadījumos. Ja būtu lielāks finansējums, varētu daudz vairāk laika veltīt šādiem bērniem un izdotos palīdzēt. Tādu bērnu ir daudz, ļoti daudz, un es ceru, ka izmaiņas sabiedrībā notiks, pretējā gadījumā varam sagaidīt apziņas un intelekta kritumu, bedri.

Mēs tautskolā nešķirojam, kurš skolotājs, kurš skolēns, jo bieži vien pats viņu priekšā jūtos kā skolnieks. Kad man stāsta, piemēram, par paralēlajām pasaulēm, par to, kā būvēts Visums, kā radusies šī dzīves telpa, kas notiek, kad cilvēks nomirst... Es palaikam pajautāju bērniem, ko man darīt vienā vai otrā situācijā.

Ojārs Rode: Skolās dominē mācību metodes, kas izstrādātas atbilstoši kreisās smadzeņu puslodes uztveres īpatnībām. Turpretī lielai daļai jaunā laikmeta bērnu raksturīga daudz spēcīgāka labās puslodes darbība vai arī abu pusložu integrēta darbība. Abi šie uztveres veidi nodrošina daudz lielāku informācijas uztveršanas, apstrādes un domāšanas ātrumu nekā tradicionālā pedagoģija, pašreizējās metodes spēj apmierināt. Un ko tas nozīmē? Katrā cilvēkā ir iedzimta tieksme pēc zināšanām un attīstības, taču pieaugušie ar savu rigiditāti un nespēju pieņemt nekādas novirzes no standarta šo dabisko tieksmi vienkārši nogalina. Tā kā indigo bērniem ir ļoti spēcīga saikne ar augstāko būtību - dvēseli, spēcīga pašapziņa un misijas izjūta, viņu būtības *laušana*, sabiedrības spiediens iekļauties tradicionālos, novecojušos, vispārpieņemtos rāmjos var izvērsties par traumu, kas jau pieaugušam cilvēkam var izpausties kā narkotiku, alkohola vai kāda cita nopietna atkarība, kā arī depresijas, trauksmes izjūta, nervu slimības, dažreiz tas var beigties arī ar pašnāvību.

Kopā iegūst zināšanas un izpratni

“Druva”, Sarmīte Feldmane, 2013.

Savulaik Dānijā kāds gudrs vīrs saprata, ka sabiedrība nespēj piedalīties valstisku jautājumu risināšanā, jo no tā neko nesaprot. Viņš aicināja cilvēkus kopā, viņi pārrunāja aktualitātes, un cilvēki kļuva aktīvāki, sāka sekot līdz tam, kas notiek valstī, vērtēt politiķus, arī piedalīties vēlēšanās. Tā sākās tautskolu kustība, mūžizglītība. Arī Latvijā šodien vēl aizvien ir daudzi cilvēki, kuri neizprot valsts sistēmu, kam sveša politika, savas tiesības. Bieži vien vajag tikai impulsu, lai viņi nāktu kopā, mācītos un izprastu. Protams, politiķi nav ieinteresēti, lai tas notiktu, vieglāk taču, ja tauta ir muļķe.

Eiropā jautājums par mūžizglītību aktualizējies 2000.gadā, kad Briselē tika parakstīts Eiropas Padomes izstrādātais “Mūžizglītības memorands”, kas iezīmēja jaunu pieeju izglītībai un mācībām. Latvijā par mūžizglītību tiek runāts nesen, līdz tam biežāk sacīja -

pieaugušo izglītība. Kā teikts Ministru kabineta apstiprinātajā programmā "Mūžizglītības politikas pamatnostādņu 2007. – 2013.gadam ieviešanai 2008. – 2010.gadā", mūžizglītība ir izglītība visas dzīves garumā. Tā, apvienojot formālo izglītību ar neformālo mācīšanos, sekmē pilnvērtīgu personības attīstību un ļauj cilvēkam veiksmīgāk pielāgoties jaunajām laikmeta un sociālajām prasībām, tā balstās uz iekšēju vajadzību un ārēju faktoru izraisītu nepieciešamību iegūt un arvien papildināt zināšanas un prasmes.

Vēlme vai nepieciešamība iegūt un papildināt zināšanas un prasmes ietvertas sen zināmajā latviešu sakāmvārdā "Mūžu dzīvo, mūžu mācies". Tautskolu mērķis – sniegt izglītību plašām tautas apriņķiem. Tajās neiegūst jaunu dokumentāri apstiprinātu kvalifikāciju. Katram cilvēkam dzīvē ir brīdis, kad izglītība iegūta, profesionālā izaugsmē turpinās, bet tomēr ir tukšums. Ir daudzi jautājumi, uz kuriem gribas rast atbildes - kas esmu, ko gribu sasniegt. Vai arī ir vēlme sevi pilnveidot, parādīt citiem savas prasmes. Drustu tautskolā rīkojam tādās nodarbības, kādas cilvēki vēlas. Šīs nodarbības nav tikai sarunas par augļu koku kopšanu vai to, kādu kuram izdevies uzrakstīt projektu, bet arī par dzīvi. Kopā sanākuši, cilvēki pārspriež pagasta jaunumus, valstiskas aktualitātes. Viņi jūtas piederīgi pagastam, valstij, viņi seko, kas notiek Latvijā. Vācieši to dara krogos pie alus kausa. Kopā sanākšana nodarbībās nav triviālas lekcijas, tā ir gan sevis izzināšana, gan fizisko un garīgo spēku iegūšana.

Protams, viss kaut ko maksā. Daudzās Eiropas valstīs mūžizglītību finansē valsts. Skandināvijā, piemēram, ir izplatītas tautskolas, tautas universitātes, kas tiek finansētas gan no valsts un pašvaldību budžetiem, gan pašas papildus realizē projektus. Latvijā daudzviet pašvaldības uztur pieaugušo izglītības centrus, tautskolas – sedz komunālos un īres maksājumus, algo darbiniekus, kuri rīko kursus, nodarbības, apvieno cilvēkus ar vienādām interesēm. Tas ir būtiski, jo cilvēki, īpaši laukos, regulāri segt izdevumus nespēj. Tas ir pašvaldību atbalsts iedzīvotājiem. Ja pašiem būtu jāmaksā gan lektoram, gan citi izdevumi par kopā sanākšanu kādās telpās, tad nodarbības nenotiktu, jo neviens tās nevarētu atļauties apmeklēt. Latvijā un arī mūsu rajonā ir daudzas pašvaldības, kuras atbalsta mūžizglītību. Likumā "Par pašvaldībām" līdz šim mūžizglītības organizēšana bija rajona padomes funkcija. Tagad likumā teikts, ka "novada pašvaldība īsteno politiku pieaugušo izglītībā un nodrošina piešķirtā finansējuma

sadali un uzraudzību pār finanšu līdzekļu izlietojumu". Savukārt "Jaunatnes likumā" skaidri pateikts, ka neformālās izglītības mērķis ir sniegt zināšanas, veidot prasmes, iemaņas un attieksmes, kā arī veicināt jauniešu vispusīgu attīstību un aktīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē. Likumā noteikts, ka jaunieši ir vecumā no 13 līdz 25 gadiem.

Gaismas bruņinieks

"Mistērija", Intervē Andris Buiķis 2014. pieraksts Lija Guļevska

Ir pagājuši vairāk nekā 20 gadi, kopš fiziķis Ojārs Rode pameta Cietvielu fizikas institūtu un Drustos nodibināja mūžizglītības skolu „99 Baltie zirgi”. Pagājis laiks arī no viņa pirmās intervijas Iman-tam Ziedonim un Andrim Buiķim. Šodien Drustu tautskolas dibinātājs ir „Mistērijas” redakcijas viesis, kur kopā ar akadēmiķi Andri Buiķi atceras bijušo un runā par nākamo.

Andris Buiķis: (Smaidot.) Abi esam mācījušies vienā fakultātē, esam fizmati labākajos gados. Iepriekšējā mūsu sarunā tu daudz runāji par svētvietām. Bija pagājuši četri gadi, kopš Latviju atstājusi padomju armija, valdīja milzīgs optimisms, likās, būs milzīgs uzrāviens! Kā redzi, tā nav noticis.

Ojārs Rode: Runājot par izrāvienu, biežāk domā par ekonomiskiem jautājumiem. Salīdzinot ar padomju laikiem, atšķirība tomēr ir. Visi runā par krīzi, bet lielveikali ir cilvēku pilni, preču ratiņi arī. Mums, Drustos, dažam labam darba nav, bet mašīna ir. Ja skatos no savas mājas dzīves, tad vide apmēram ir tā pati. Es būtu gribējis redzēt to sakārtotāku. Tajā pašā laikā es valdībai neko nepārmetu, valsts tomēr ir jauna. Tie vīri un sievas, kas tur sēž, viņiem arī nav šīs pieredzes, nav bijis pēctecības. Pieļauju, ka var arī kļūdīties. Liel-saimniecību izpārdošanā es, protams, neko labu nesaskatu, tāpat sa-grautajā rūpniecībā Rīgā. Tur bija pasaules prāti iekšā. Tomēr Latvijas nākotni es redzu cerīgu.

Lia Guļevska: Bet atgriezīsimies pie jūsu toreizējās sarunas "99 balti zirgi", kur runājāt par tautskolām.

A. B.: Jā. Gribu atgādināt Ojāram viņa teikto, ka viņš cilvēkus sadala četrās grupās: "Pirmā grupa — bērni; otrā — cilvēki, kuriem pie-

trūkst amatniecības iemaņu; trešā — ļaudis, kas grib paplašināt redzesloku, ceturkā — tie esam mēs, tautskolieši.

O. R.: Sacītais attiecas tikai uz Drustiem, uz to situāciju, kāda bija todien. Tagad daudz kas ir mainījies. Tolaik vecie amatnieki vēl bija dzīvi, viņu prasmes bija fantastiskas, un mēs naivi cerējām, ka varēsim atdzīvināt amatniecību. Diemžēl šī ideja izgāzās.

A. B.: Un kā ir ar trešo un ceturto grupu? Tie, kas paplašina redzesloku un tautskolieši?

O. R.: Pa šiem gadiem esam vairāk koncentrējušies uz bērnu izglītību. Sākuma periodā dažādus kursus tautskolā organizējām arī pieaugušajiem, pārsvarā tas bija saistīts ar lauku tūrismu. Bija arī valodu kursi, projektu rakstīšanas kursi, vēdiskās virtuves organizēšanas kursi utt., ar kuriem centāmies palīdzēt vietējiem iedzīvotājiem konkrētajos apstāļos izdzīvot un dot kādu cerību nākotnei. Ja runā par tautskoliešiem, tad tā ir grupa, kas no Drustiem jau izpletusies laukā. Mums izveidojusies filiāle Iķšķilē, Tukumā, Rīgā un pašlaik vēl tapšanas stadijā arī Ventspilī.

L. G.: Un kā ir ar Lietuvu?

O. R.: Tas ir jau nākamais solis. Ar lietuviešiem sapazināties pirms gada, bijām tādā seminārā par vērtību izglītību. Viņi bija padzirdējuši par mūsu pieredzi un pavasarī atbrauca uz Drustiem, veselu dienu nodzīvoja arī pa Iķšķili. Tāda nopietna kompānija no Viļņas, Kauņas, no vairākām vietām. Rudenī bijām aicināti pie viņiem uz Kauņu, uz konferenci par alternatīvo izglītību. Tur bija ļaudis no dažādām Lietuvas pilsētām, ļoti augstā līmeni. Un interesanti, ka vienīgie runātāji bijām mēs, no Drustiem un Iķšķiles. Lietuvieši ir tā sasparojušies, tagad Kauņas piepilsētā būvē paši savu skolu. Kauņas konferencē piedalījās vadošie izglītības darbinieki no Marijampoles. Decembri biju uzaicināts arī pie viņiem uz konferenci kāpēc nepieciešamas alternatīvās izglītības skolas? Tur bija arī tie ļaudis no Kauņas. Mēneša laikā starp abām šīm konferencēm, viņi izdomājuši, ka vēlas kļūt par mūsu tautskolas filiāli.

A. B.: Kolosāli! Ir tādi Eiropas fondi, kas atbalsta vairāku valstu sadarbību.

O. R.: Sarunās ar lietuviešiem mums izkristalizējās trīs iespējamās sadarbības formas. Tā dziļākā ir veidot šo filiāli.

L. G.: Lietuvā šī interese par ezoteriku ir daudz dziļāka nekā Latvijā.

O. R.: Tas ir ļoti nopietni, ar viņiem par šiem jautājumiem var runāt brīvi. Otrs, kā var veidoties mūsu sadarbība, — nupat lietuvieši cīnījās par dažādu ekonomisku problēmu risināšanu arī šajā līmenī, viens otru atbalstot, varam cīnīties kopā. Un trešais, par ko būtu jācīnās — par brīvību. Lai skolotājs būtu brīvs, lai viņš varētu brīvi, radoši strādāt.

A. B.: *Tas ir ļoti būtiski, jo Izglītības un zinātnes ministrija nepārtraukti taisa reformas, visu laiku mēģinot kaut kā iegrožot. Arī toreiz mēs runājām par to, ka nedrīkst radīt tādas robežas, ka veidojas noslēgta sistēma, jo noslēgta sistēma sabrūk.*

O. R.: Diemžēl jaunās koncepcijas vēsti, ka tieši otrādi. Kontroles pastiprināsies, visur vainīga skolotāju nekompetence. Tas pats attieksies arī uz direktoriem. Un trešā mūsu sadarbības forma ar Lietuvu varētu būt kultūras jomā, veidojot savstarpējas kultūras saites. Lai tas būtu parocīgāk izdarāms, lietuviešiem radās ideja šos pasākumus rīkot pierobežā. Atrodam kontaktu vietas un to darām.

L. G.: *Kas Drustu tautskolā notiek šobrīd?*

O. R.: Viena lieta, ka rosinām kādām darbībām lietuviešus, bet, kad ieraudzījām, ka viņi jau būvē savu centru, tas bija jauns impulss arī mums. Vairāk vai mazāk mēs esam tie, kuri tās lietas koordinē, bet mums tādiem jāklūst arī fiziski. Šobrīd darbojamies padomju laika dzelzsbetona ēkā, kas celta pēc tipveida projekta un galīgi neatbilst tām mācību tehnoloģijām, kādas praktizējam. Mēs vēlētos būvi, kas atbilstu mūsu statusam. Šobrīd arī savā mājas lapā *drustutautskola.lv* esam uzsākuši holistisko pedagogu neklātienes izglītošanu. Bet mūsu iecere ir no neklātienes pāriet klātienē. Apjēgt, ko nozīmē skatīt lietas veselumā. Kā ne tikai uz bērniem, bet uz visu mācību procesu paraudzīties veselumā. Kas nozīmē harmonisku visu lietu saistību, kas tajā veselumā ir. Un vēl viena joma, ko neesam sākuši realizēt, tā ir prenetālā audzināšana, pirms bērns vēl nav nācis pasaulē. Kur jaunie vecāki, kuri gaida bērniņu, būtu apmācīti, kā dzīvot, lai tas bērniņš būtu laimīgs jau mātes miesās. Un tikpat laimīgs nāktu ārā. Mūsu tautas tradīcijās tas viss ir — attieksme pret jauno māmiņu un vidi, kas jāharmonizē. Te ir runa par vecāku izglītošanu, jo vecāki ir primārie, kuri atbild par sava bērna audzināšanu. Bērnu dārzs to visu nojauc. Bērnām jābūt pie mātes, tās ir viņa tiesības. Tās, lūk, ir cilvēkbērna tiesības! Tāpat kā manas cilvēktiesības ir — būt man pašam. Tā ir Mana brīvība.

L. G.: Īstenībā tas ir ļoti grūts jautājums, jo kamēr nesaprot pats sevi, nevar saprast arī apkārtējos.

O. R.: Domāju, ka procentuāli sadalījums pa visu valsti ir vienāds. Varbūt pat pa visu pasauli. Līdz ar to nevar teikt, ka ir viens punkts, kur viss ir — O!!! Bet Drusti varbūt tomēr ir izņēmums. (*Smejas.*) Jo, runājot par šo pašu centru, ir kāds ļoti svarīgs garīgs pieskāriens. Drustos tautskola nebūtu bijusi, ja nebūtu Piltiņkalna. Tā ir garīgā svētvieta. Toreiz bija populāri tā saucamie miera gājieni pa visu pasauli. Vēl darbojās Pitalovas dzelzceļš un, kad vilciens apstājās, nāca simtiem cilvēku, kuri bija braukuši tikai ar vienu mērķi — piedalīties Jāņu sagaidīšanā. Kopā apstaigājām visas mājas un galīgi noguruši nonācām arī Piltiņkalnā. Tobrīd vēl nezinājām, ka tas ir svētikalns, bet vēlāk sākās visādi notikumi. Pirmkārt jau mana paša atklāsmes, visādas vīzijas. Smiltienē dzīvoja tāds gaišreģis Māris, kurš pirmais man atklāja, ka tā ir sevišķa vieta. "Neaizgājušas dvēseles pa to kalnu staigā, viņas nav atradušas ceļu pie Dieva. Vajadzētu kaut ko darīt, lai tās gūtu mieru." Es nodziedāju bērnu dziesmas cerībā, ka dvēseles pēc kāda laika aizies. Pēc tam atnāca citas vīzijas, kur redzēju labirintu. Vienā no vizijām man bija jākāpj kalnā, jāiet cauri deviņām terasēm un uz katras terases bija labirints — zālē iemītas taciņas, pa kurām iet. Protams, kad deviņas reizes esi tās izstaigājis, atguvies no vīzijas, tad varēja tās arī uzzīmēt. Uzzīmēju, taču nesapratu, ko ar tām darīt. Aizbraucu pie Rasma Rozītes. Viņai ieteica: "Mēģini, pa tām svētvietām staigājot, izjust, vai ir kādas saites no tevis redzētā ar to vietu, kur atrodies." Rasma Rozīte tautskolai allaž dāvināja grāmatas. Viena no tām bija "Pasaules svētvietas". Nolēmu, ka uz katru svētvietu meditēšu, vienu vakaru veltīšu vienai svētvietai. Tā nonācu līdz Šartras katedrālei Francijā. Dievmātes katedrāle iekļauta UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, jau kopš 12. gadsimta beigām tā ir svētceļojumu galamērķis. Skatos to bildi. Lai nokļūtu tajā dievišķajā punktā, jāiziet cauri labirintam! Pēc savas formas tas ir ļoti līdzīgs mūsējam, bet tā ideja — iziet cauri! Tas man bija kā sitiens pa galvu. Ir jādara! Bija arī norādes, ka man jādabū kāds zizlis. Aizgāju uz mežu. Staigāju un staigāju... Kad mani vairākas reizes aizveda pie viena un tā paša koka, tad to pīlādzi arī nozāģēju un izgatavoju nūju. Braukāju ar šo nūju pa Māras un Laimas svētvietām un tikai tad, kad visa šī procedūra bija izieta, atgriezos Piltiņkalnā. Vēlāk sapratu, ka nūja pare-

dzēta, lai kaut ko sāktu, lai ierādītu vietu Kaut Kam. Sākumā šķita, ka labirints jāveido lejā, piekājtītē, kur virsma ir plakanāka, taču mani noveda kalna vidū. Vēlāk no ādarniekiem uzzināju, ka šajā centrālajā vietā ir ūdens ādere. Kad biju izracis pirmo taku, sapratu, ka vienam to izdarīt nav pa spēkam. Apzvanīju draugus, iesaistīju arī ģimeni un nākamajā dienā kopīgi izrakām visu pārējo... Piecu kilometru garā taka nu apvij kalnu deviņos lokos un ir simboliska došanās cauri visām attīstības pakāpēm — no zemākās uz augstāko. Takas novietojumu noteikusi uguns āderu enerģija, aptuveni stundas laikā tā izejama un aizved kalna virsotnē pie neikdienišķas vietas — dievišķās informācijas centra, kas izsakāms trīs vārdos: sakārtotība, vienotība, mīlestība.

A. B.: Vācu zinātniekam Marko Bišofam ir darbs "Kristāliskā planēta. Globālie tīkli, platoniskie ķermeņi un Zemes mūzika". Bišofs raksta ne tikai par āderēm, bet arī lejām — milzīgām līnijām, kas šķērso visu pasauli. Francijā kopš seniem laikiem ir vieta, kur viena leja iet no ziemeļiem uz dienvidiem, otra — no rietumiem uz austrumiem. Krustpunktā ir baznīca, kur izsenis kopā nākuši senie slepenie ordeni.

O. R.: Vai tik tā nav Šartras katedrāle, kas pastāv jau kopš druīdu laikiem?

A. B.: Tu pieminēji arī veselumu. Toreiz Imants teica — ja nav domāšanas metodikas, nav noteiktas sistēmas, viens staigā pa griestiem, otrs pa grīdu, un tā viņi mēģina sarunāties, katrs savā virzienā. Pēdējos gados ir ļoti daudz informācijas gan grāmatās, gan internetā par to, ko saucam par ezoteriku. Kā tu skaties uz šim lietām?

O. R.: Mēs visu laižam caur savu apziņu. Nereti dažādie redzējumi vienkārši ir uzspiesti, absolutizēti, mēs sākam tos pieņemt par baltu patiesību un klāstīt arī citiem. Pateicoties tam, ka Drustos atrodamies ļoti tuvu svētvietai, esam izveidojuši tautskolu. Atnāca informācija, ka tā vieta ir domāta ne tikai tiem bērniem, kas dzīvo tuvu mājām, bet, ka tā ir patversmes vieta dvēselei. Vieta, kur patverties. Tieši šo iemeslu dēļ ap tautskolu parādās īpaši bērni. Šobrīd nesaukšu nevienu vārdā, to nedrīkst darīt, tā ir slepena informācija, dažs labs vecāks pat nezina, uz ko spējīgs viņa bērns. Mazie paši sevi atklās, kad izaugs lieli.

Sai Baba definējis četrus apziņas līmeņus: piedzimstot visi esam pirmajā līmenī, identificējot sevi ar ķermeni, otrs apziņas līmenis: "Es esmu prāts", trešais: "Es esmu intelekts", ceturtais "Es esmu Dievs". Arī Sai Baba pieprasa veselumu. Tas ir tas veselums, kurā esi piedzimis, tajā tev jādzīvo un sevi jārealizē. Tu nevari pacelties kādā citā. Respektīvi, ja tu esi piedzimis kā karavīrs, tad tev tam karavīram arī jābūt. Tu nevari tiekties uz priesteru kārtu, tas ir nereāli. Mums tās cilvēktiesības visu ir sajaukušas. O, tagad jau visi var visu! Tā nav! Apziņas plašums to nepieļauj. Cilvēkam ir doti šie četri apziņas līmeņi. Ja tu pacelies virs šiem līmeņiem, tad jāsauc palīgā Nīče.

L. G.: Tad ir pārcilvēks.

O. R.: Jā, tie ir cita līmeņa cilvēki. Raksturīgi ar to, ka spējīgi dzīvot dažādās dimensijās. Vai nu vienlaicīgi, vai arī periodiski — būt te un būt kaut kur citur. Lūk, ar šādiem bērniem man tagad iznāk strādāt. Jau vairākus gadus es jūtos nevis kā skolotājs, bet kā skolnieks, jo tā informācija, kas nāk no šiem bērniem, ir fantastiska! Pirmkārt viņi apliecina Piltiņkalna nozīmīgumu. Viņi teic, ka tā ir vieta, kur uz zemes ienāk dvēseles. Arī aiziet. Tādu vietu nav daudz.

L. G.: Dvēseļu vārti.

O. R.: Jā, portāls. Tiešā saite ar Augšzemi bez vārtiem. Bērni brīvi var ceļot uz jebkuru Visuma punktu, citām dimensijām, viņi man aprakstījuši, kā tur izskatās. Un nākotni, ne tikai mūsu, visas pasaules nākotni caur šiem bērniem es redzu optimistiski. Jo, kāpēc tad viņi nāk?

A. B.: Aleksandrs Volkovs, dziednieks un mistiķis, iepriekšējā intervijā, kas publicēta MISTĒRIJAS janvāra laidumā, tieši par to arī runā. Viņš teica, ka Latvijā dzims ļoti gudri bērni.

O. R.: 2013. gadā notika viena liela nepatikšana. Viņi sauc to par Augšzemi, šī ir Zeme, tā ir — Augšzeme. Kā augšā, tā apakšā. Viss ir un viņiem tur Augšzemē bija problēma. Uz Zemes tagad ir apmēram trīs tūkstoši cilvēku, kuriem apziņas līmenis pacēlies virs Četri. Un viens — no Kazahijas — bija izpaudis cilvēkiem to, ko nedrīkstēja izpaust. Tas ir ļoti smags jautājums, kas draud ar apziņas atņemšanu. Es sevi izspriedu: ja pasaulē, vidēji rēķinot, uz trijiem miljoniem ir viens cilvēks, kura apziņas līmenis ir virs četri, tad mums, Latvijā, uz diviem miljoniem ir pieci šādi cilvēki! Šeit ir kāda fantastiska koncentrācija! Un tā nav nekāda *spice*. Kad viņi nāk, viņi jau rauj

sev līdzī arī citus apziņas līmeņus, kas nav tālu no viņējā. Tā ir kā piramīda.

A. B.: Tas, ko tavi bērni sauc par Augšzemi, ir tas, par ko daži gudri prāti rietumos vēsta, ka tagad ap Gaiju, mūsu Zemi, garīgā plānā ir izveidotas četru dimensiju, piecu dimensiju, sešu dimensiju hologrāfiskās pasaules. Augstākajās pasaulēs, ārpus mūsu trīsdimensiju pasaules, laiks nerit tā, kā uz Zemes. Te ir laika ilūzija. Tajās pasaulēs viss norit vienlaikus, tas ir kā Dievs, kurš redz visu pagātnē, tagadnē un nākotnē vien.

O. R.: No informācijas, kas nāk no bērniem: viņi saka — laiks pastāv. Tā pasaule ir ļoti līdzīga šai pasaulei. Tāpat ir telpa un laiks. Bet ļoti interesants bija viena bērna sacītais, viņš ir atsūtīts no citas planētas. Viņam bija tāds solījums: tad, kad viņš atgriezīsies atpakaļ, viņš turpinās dzīvot no tā brīža, kad aizgājis. Tas cilvēciņš regulāri ceļo uz citu planētu, tiek ar saviem draugiem, viņam ir dotas tādas iespējas. Es to nespēju aptvert, kā tas var būt.

A. B.: Jā, viņi vienlaikus ir vairākās pasaulēs. Pārslēdz apziņu un nonāk citā pasaulē. Kāds pat teicis, ka par 99 % jūtas ārpus šīs Zemes, Gaijas, ka te ir tikai fiziskais ķermenis, bet viņa apziņa un cits ķermenis jau ir augstākās dimensijās.

O. R.: Tas precīzi sakrīt ar to, ko stāsta tas bērns. Viss ir tik sakārtoti, no tik skaidriem avotiem, ka mani nav iekšējas bailes viņam neuzticēties. Varu uzdot jautājumus, un viņi zina uz šiem jautājumiem atbildēt. Mums jāaug līdzī saviem bērniem.

Pie mums ciemos brauc arī vācieši, holandieši, krievi, ukraiņi, somi, nemaz nerunājot par vietējiem ļaudīm. Centrs varētu kļūt par semināru, nometņu, mācību organizēšanas vietu visiem. Pirms dažām dienām saņēmām apstiprinājumu sponsorēšanai. Piltnīkalnā ir nojume — astonstūra būve, celta pēc Egona Garklāva skices. Tāda forma iecerēta arī tautskolas ēkas modulim. Vieta celtniecībai izraudzīta sen, nepieciešami līdzekļi projektēšanai. Tautskolas konts rodams mūsu mājas lapā *drustutautskola.lv* Lai kāda arī nebūtu ziedojuma summa, godināti būs visi ziedotāji.

Esam izplatījuši arī *Aicinājumu* piedalīties projektā, kura nosaukums *Trešā atmoda. Mērķis garīgi modināt sevi un palīdzēt to izdarīt arī citiem.* Projekts balstās uz brīvprātīgu darbu pašam ar sevi, katram piemērotā tempā un veidā (brīvi izvēloties garīgas attīstības prakses — varbūt jau esat tās izvēlējušies un kopjāt), bet

dažkārt sinhronizējoties savā starpā vai ar kādiem notikumiem sabiedrībā. Tautskolas loma ir ne tik daudz šo procesu vadībā kā fokusēšanā.

A. B.: Es varu atkārtot tikai to, ko jau sen saku: turiet apziņu atvērtu! Ja pasaulē notiek tik straujas pārmaiņas, lai jūs neapjūkat, lai esat gatavi tās pieņemt un priecāties līdzī. Varbūt mums visiem jābūt gataviem pāriet citā, augstākās apziņas līmenī? Un Latvijas cilvēki to var.

Ieskats literatūras avotos par skolēna labklājību skolā

Publicēts tautskolas mājas lapā drustutautskola.lv 2014.03.20.

Saskaņā ar Engels u.c. labklājība var tikt raksturota sekojoši: "Labklājības skolā saprotama, kā pozitīva emocionālā dzīve, kas ir harmonija starp summā ietvertiem, īpašiem vides faktoriem no vienas puses un personīgajām vajadzībām un skolēnu cerībām no otras puses."

Engels, N., Aelterman, A., Van Petegem, K., & Schepens, A. (2004). Factors which influence the well-being of pupils in Flemish secondary schools. Educational Studies, 30(2), 127-143

Garīgas veselības kategorija ir cieši saistīta ar labklājību. Tā tiek definēta kā labklājības stāvoklis, kurā katrs cilvēks realizējot savu potenciālu, varētu tikt galā ar dzīves stresu, var ražīgi un auglīgi strādāt, un spēj dot ieguldījumu savā kopienā. <http://www.who.int/features/factfiles/mentalhealth>.

Cits avots garīgo veselību un labklājību saista sekojoši: "Garīgā veselība un labklājība ir būtiska dzīves kvalitāte, ļaujot cilvēkiem izjust dzīvi kā jēgpilnu un būt radošam, aktīvam pilsonim. Garīgā veselība ir būtisks elements sociālā kohēzijā (atšķirību samazināšanā), produktivitātē, un mieram un stabilitātei dzīves vidē, veicinot sociālā kapitāla un ekonomiskās attīstību sabiedrībā <http://www.euro.who.int/data/assets/pdf/file/0008/885>;

Ko maksā slikta garīgā veselība? Ap 20 % no pasaules bērniem un pusaudžiem ir garīgās veselības problēmas. 21miljonu cilvēku 28 Eiropas valstīs (4,5 % no kopējā iedzīvotāju skaita), kas ir depresija, ir saistītas ar izmaksām vairāk nekā 118 miljardi euro (*Well Being: promoting mental health inschools www.oireachtas.ie/.../libraryresearch/.../spotWellbeing*).

Bērnām labestīga skolas vide, Djui *pedagoģiskā kredo* ietvaros, var veidoties tikai tad, kad par tā izglītošanas izeja punktiem kalpo bērna instinkti un spējas. No ārpus uzspiestas aktivitātes rada bērnam diskomfortu, izsauc pretreakciju, pretestību, kas var novest pie bērna iekšējo spēku sabrukuma, viņa personības izaugsmes apstāšanās, pat norobežošanās. Tātad tās nav uzskatāmas par bērnam labestīgām. Sākt bērna izglītošanu izejot no bērna pēc Djui nozīmē atbilstoši bērnu interesēm meklēt ekvivalentus sabiedrisko un ekonomisko attiecību struktūrās. Domājot par nākotni, kurā bērns dzīvos, svarīgi ir ne tik daudz iemācīt konkrētas lietas, bet, vispirms caur sevis iepazīšanu, iemācīt bērnam pārvaldīt savus iekšējos spēkus, lai viņš, jebkuros sociāliekonomiskos apstākļos, pilnībā varētu izmantot visas savas dotības (patības principa ievērošana).

Videi jābūt tādai, kas izaug no mājas dzīves, no tur iepazītās vērtību kopas, kuru apjēgsme nu tiek padziļina un paplašināta. Skolas videi jārealizē dabīgs bērna dzīves turpinājums, dabīgosaugšanas apstākļos, kas nozīmē realizēt brīvības principu. Djui māca, ka pavēles, aizliegumi ir pretrunā ar bērna laimes un piederības izjūtām skolas videi. Vai bērns ir pelnījis, ka viņu rāj par to, ka viņš ir piedzimis lēnīgs? Vai tāpēc viņš ir sliktāks par citiem? Tāpēc Djui aicina piemēroties katra bērna tempam un citām īpatnībām, ko labi var realizēt, veidojot jaukta vecuma (multi-ages) grupas.

Literatūras avotos rodami dažādi bērnam labestīgas vides indikatori. Piemēram (*Department for Children, Schools and Families*), par labvēlīgu skolas vidi uzskata tādu, kas nodrošina veselīgu uzturu, fiziskās aktivitātes un veselīgu dzīves veidu un (jaunākiem bērniem) spēles; attur no smēķēšanas, alkohola lietošanas un nelegālo narkotiku un citu kaitīgu vielu lietošanas; dod labus norādījumus par attiecībām un seksuālo veselību, palīdz skolēniem pārvaldīt savas jūtas, veicina vienlīdzību un izskauž diskrimināciju, nodrošina plašas iespējas papildus nodarbībām, veicina sadarbību ar vietējo kopienu, sniedz palīdzību cilvēkiem no dažādām vidēm; palīdz skolēniem iegūt zināšanas un prasmes, kas būs nepieciešamas nākotnē, piedāvā iespēju iz-

vēlētās mācību programmas; atbalsta skolēnus tālākās profesijas izvēlē un tālākās karjerai nepieciešamās studijas. Šādā skolā skolēni jūtos droši un laimīgi, jūtas uzklauti un spējīgi ietekmēt lēmumus skolā. Šeit uzskaitītie indikatori, faktiski ir kaut kādu šeit neaprašītu principu realizācija. Principi ir plašākas kategorijas, jeb holistiskā bāze tam, lai izejot no vispārīgākiem priekšstatiem radītu konkrētus labestīgas vides nosacījumus. Apvienotās Nācijās izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas izdevumā (*Measuring and monitoring the well-being of young children around the world, Autors: Asher Ben-Arieh 2006*), atklājas, ka dažādās zemēs, atkarībā no aktualitātes, labvēlīgas vides indikatori var būt dažādi. Piemēram, jaunatīstības valstīs akcenti ir vienkārši izdzīvošanas jautājumi jeb Maslova pamatvajadzību bērnu fiziskās eksistences nodrošināšanai. Dokumentā bērnu labklājības jēdzienu veido divi pamatpieņēmumi: arī uz bērniem ir attiecināmas cilvēka pamattiesības, un ka viņu bērnības posmā tiem ir nepieciešama uzmanība un cieņa.

Sohmane no humānās psiholoģijas viedokļa indivīdu aplūko, kā atvērtu sistēmu, kas ir pašregulējoša, unikāla un nepārtraukti mainīga. Tā sevī ietver zināšanas par sevi, pašaktualizēšanos, radošumu, mīlestību, vērtības, individualitāti, personas iekšējo dabu, garīgo izaugsmi, personas veselumu. Skolas vide būs labestīga tad, ja tā veicinās personas pozitīvu izaugsmi, palīdzēt kļūt veselam un laimīgam. Tas ir panākams, balstoties uz trim pamata eksistences modiņiem: (1) Ķermeņa eksistences; (2) Apziņas; (3) situativitāti – attiecības vienas personas dzīves iekšienē (situācijas). Rūpēties par skolēna labklājību Sohmanes izpratnē nozīmē ne tikai rūpes par tā garīgo, emocionālo, sociālo veselību, bet tā ietver sevī, piemēram, bērnu laimes izjūtas pieaugumu, tā vitalitāti, pašvērtības pieaugumu, panākuma sajūtas, un rūpes vienam par otru. Viņa raksta: *Skolas kontekstā tas ir ne tikai jautājums par to, kā novērst nelaimīgumu, huligānismu, vardarbību un konfliktus, bet tas ir arī jautājums par to, kā palīdzēt visiem, kas mācās un strādā skolās, sasniegt savus mērķus, just mīlestību, justies priecīgiem, enerģiskiem, dzīves pilniem, paužot rūpes vienam par otru* (19 pp). (*PROMOTING SCHOOLCHILDREN'S PSYCHOSOCIAL WELL-BEING Eiri Sohlman University of Lapland 13- 21*). Tas panākams (*EXPERIENCES OF CLASSROOM RESEARCH TO INCREASE SCHOOLCHILDREN'S WELL-BEING Kerstin Ohrling*), ļaujot bērniem piedalīties

klases aktivitātēs; izveidojot atbalstošu mācību vidi un mācīšanos caur dziļām pārdomā (refleksiju). Tas nozīmē kontroles samazināšanu par bērnu, deleģējot daļu uzticības, veicinot atbildību par paša paveikto, ļaujot bērniem kļūt par partneriem. Veidot labus apstākļus savstarpējai komunikācijai („atvērtā auss”), tiek veicināta drošības sajūtu, kurā skolēni labprāt runā kā par neveiksmēm, tā par sasniegumiem. Ir jāpievērš uzmanība atsevišķu skolēnu vajadzībām, interesēm, patreizējam stāvoklim, labklājībai. Skolēnu labklājību skolā nosaka ne tikai ar skolu tieši saistīti faktori, bet arī ārpus tās notiekošais – sociālekonomiskā sabiedrības situācija, ģimenes sociālā, ekonomiskā labklājība, jo tā ir augstāka, jo labāka ir labsajūta skolā (*LEARNING ACHIEVEMENTS, LEARNING ENVIRONMENTS AND WELL-BEING: A STUDY OF PRIMARY SCHOOL PUPILS IN FINNMARK 2005, Ole Martin Johansen*). Taču nedrīkst aizmirst, ka skolai ir īpaši atbildīga loma, jūtā var būt ne tikai vieta, kurā var rasties garīgas veselības problēmas, bet arī vienīgā vieta, kurā tiek risinātas skolēna labsajūtas problēmas vispār (*COMPARING THE PSYCHOSOCIAL WELL-BEING OF SCHOOLCHILDREN IN THE BARENTS REGION, Arto Ahonen*).

Sohmane labvēlīgas vides principiem skolā (*Promoting Psychosocial Well-being through School Education - Concepts and Principles – Eiri Sohlman (17-24)*), izdala četrus skolas labklājību noteicošus aspektus: (1) *Skolas apstākļi (having-piederēšana)* - apkārtnē, iekārtojums, mācību priekšmeti, organizācija, grupas lielums, sodi, drošība, apkalpošana (serviss), veselības aprūpe, skolas pusdienas utt.; (2) *Sociālās attiecības (loving-mīlēšana)*: skolas klimats, grupu dinamika, skolotāja-skolnieka attiecības (tiek atzīta katra unikalitāte. Pedagoģiskā mīlestība - otra un paša pilnības atzīšanu), vienaudžu attiecības, huligānisms, sadarbība ar mājām utt.; (3) *pašapmierinātība (being-esamība)*: skolēnu darbu vērtēšana, iespējas, padoms (vadība), iedrošinājums, apņēmība, pašcieņa, radošuma izmantošana u.c.; (4) *Veselības stāvoklis (veselība)*: psihosomatiskie simptomi, hroniskas un citas slimības, veselīgums u.c.

Otavas harta rosina garīgo veselību skolās veicināt veidojot īpašu skolas politiku, kas veicinātu veselību un labklājību, piemēram, veselīga pārtikas izmantošana, atturēšana no huligānisma u.c.; Skolas fiziskās vides izveide – ēku projektēšana, atrašanās vietas izvēle, ērtības, dabiskais apgaismojums, telpu esamība fiziskajām aktivitātēm u.c.; Skolas sociālā vides nosacījumi: attiecības starp darbiniekiem un skolēniem, vecākiem un plašāku sabiedrību. Veselīgas dzīves vei-

da iemaņu kompetence u.c.; Kopienas saišu veidošana: starp skolu, skolniekiem, ģimenēm, vietējām grupām un indivīdiem; Veselības aprūpē: veselības aprūpes pakalpojumi skolās vai, piemēram, ģimenes veselības aprūpes iestādes, kas veicinātu skolēnu sociālo un emocionālo attīstību; lai mazinātu šķēršļus intelektuālai attīstībai, lai uzlabot sociālo mijiedarbību starp visiem skolēniem.

Pieredze rāda, ka šādas speciāli veidotas skolas garīgās veselības programmas uzlabo uzvedību un paškontrolē, uzlaboto sociālās un emocionālās prasmes, paaugstina spēju mācīties un akadēmiskos sasniegumus, nodrošina nosacījums labākai sociālo problēmu risināšanai skolās (*An evaluation of the Zippy's Friends emotional wellbeing programme for primary schools in Ireland. Clarke and Barry*).

Kellijs Denis (**Kelly Dennis** *Creating a Positive Classroom Environment*), aprakstot labvēlīgas klases vides nosacījumus, min sekojošo:

1. Jāievēro individuālās atšķirības;
2. Jāanalizē klases vide;
3. Skolotājam jāizrāda patiesas rūpes un cieņa pret skolēniem (uzklausot, runājot, esot iejūtīgam);
4. Iesaistot skolēnus individuālā un kooperatīvās mācīšanās nodarbībās;
5. Izveidojot skaidras rīcības standartus, reaģēt uz sliktu uzvedību;
6. Veicinot radošo, kritisko, reflektējošo domāšanu klasē;
7. Ievērot, ka katrs skolēns ir savādāks, katra diena ir savādāka, katra situācija ir atšķirīga un atmosfēra ir atšķirīga;
8. Svarīgi būt elastīgam, spējīgam pielāgoties, pacietīgam un humora mīļotājam.

Draudzīga vide; skolēni var uzdot jeb kuru jautājumu un nav jābaidās no izsmiekla vai neinteligences sajūtas... Tolerance; sapratne, pacietība.... Gadīga, palīdzīga vide radīja patīkamu atmosfēru klasē... Kooperatīvās mācības – lai iemācītos palīdzēt un paļauties vienam uz otru, mācītos kopā strādāt ar citiem cilvēkiem. Mainīt klases izkārtojumu, radot iespēju skolēniem strādāt ar dažādiem cilvēkiem, dažādām spējām, iegūt jaunus draugus...

June Stride labvēlīgas vides veidošanā apraksta skolotāja lomu. (*June Stride How to Establish a Positive Classroom Environment*) un aicina ikdienā realizēt paškontroli, pašdisciplīnu (pozitīva sejas izteiksme, ķermeņa valoda, balss tonis, vārdu izvēle utt.); Nereflektēt skolēnu

attieksmes, izpausmes uz sevi (tie ir agrāk radušies – pirms es ar viņiem tikos); izmantot humora spēku; paud uzticēšanos; esi eksperts savā priekšmetā; censties savienot mācības ar dzīves aktualitātēm; esi atvērts un pieejams, esi pozitīvi noskaņots, paties.

Karīna Smite (*Kareen Smith Positive Classroom Environment and Student-Teacher Rapport...*) šiem ieteikumiem pievieno nepieciešamību izrādīt interesi par skolēnu ārpusskolas nodarbībām, piedalīšanos tajās, kā arī ieteikumu pievienoties galda spēlēs, sporta sacensībās.

Labestīgu vidi skolā izdodas izveidot tad, kad realizējas holistiska attieksme pret skolēnu un kad tam tiek nodrošināta, ar to sa-derīgs jauns veselums – vide ap to. Labestīga vide neatklāj sevi ne tikai ar komforta un laimes sajūtu, bet ar to, kā tā māca pasauli uztver veselumā, domāt veselumā. Spēja redzēt, apcerēt pasauli kopvese- lumā nodrošinātu drošības, laimes un komforta sajūtu caur sekmīgu pašrealizāciju ilgtermiņā jeb visa mūža garumā.

Vozņuks (А.В. Вознюк ВОПРОСУ ОБ ОБОСНОВАНИИ ХОЛИСТИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ) veseluma domāšanu raksturo, kā veidu, kurā īstenība tiek domāta pretnosacījumu vienībā. Tas nozīmē, ka vērtējot *labestīgas vides* ir jāizvērtē arī tas, kā tā veicina veseluma domāšanas attīstību. Attīstīt spēju domāt veselumā Vozņuka priekš- status nozīmē veidot tādus vides nosacījums, kuri veicina intuitīvās komponentes attīstību radošajā domāšanā, problēmdomāšanā, do- māšanu pēc analogijas jeb fraktālo domāšanu; domāšanu, kurā ak- tuālais un potenciālais, reālais un virtuālais ir vienoti. Vozņuka skatī- jums krietni paplašina priekšstatus par labestīgu vidi, ietverot un ak- centējot domāšanas attīstībai nepieciešamo komponentu klātesamī- bu.

Nākošo soli labestīgas vides izpratnē dod Rodžers un Vaughans (*Walsh, Roger and Frances Vaughan Beyond Ego: Transpersonal Dimensions in Psychology J.P. Tarcher, Inc. Los Angeles 1980*). Viņi apstiprina izglītošanu veselumā nozīmīgumu, sakot, ka tas nodrošina cilvēka psiholoģisko labsajūtu – paaugstina garīgo veselību. Individīds šajā gadījumā jūt sa- vas darbošanās fizisko un garīgo gandarījumu, jūtas laimīgs. Tiek motivēts “augstākām vajadzībām”, lai kalpotu sabiedrībai un dotu ie- guldījumu sabiedrībā. Tie neietver sevi pretrunu starp personīgo brī- vību un viņu atbildību pret sabiedrību, sociālo atbildību. Videi jābūt tādai, kas māca integrēt visus cilvēka pieredzes aspektus – ārējo, iekšējo, austrumu – rietumu, personīgos –transpersonīgos. Šāda

vide rosinās cilvēku uzņemties atbildību un veidot dzīvi harmonijā ar dabu un citiem. Svarīgi, lai vide nodrošinātu pašizpētes iespējas. Augsti attīstītas personas ir motivētas kalpot citiem, atbildīgas par sevi, jūtīgākas pret citiem, kas izpaužas pastiprinātā mīlestībā, līdzciecībā, empātijā, augstsirdībā, ekoloģiskā jūtīgumā. Nobriedušai personībai nav ļaunā komponentes, raksta Rodžers, jo tā identificē sevi ar *visu, kas ir* sākot ar vis sīkākām daļiņām, detaļām ikdienā līdz pat Kosmiska mēroga iezīmēm. Šādai personībai atkāpšanās no pasaulīgās atbildības nav iespējama. Šāda persona arvien labāk apzinās savu harmonisku saskaņošanu ar *visu, kas ir* un jūtas, ka tā neatņemama sastāvdaļa.

Visu šo apsvērumu kopa raksturo holistiskas skolas vidi, tādu vidu, kuru pieprasa Jaunā laikmeta priekšstati par cilvēku un tā uzdevumiem. Cilvēka uzdevums (*Rons Millers, Ron Miller Education and the Evolution of the Cosmos*) nav kļūt par labi apmācītiem automātiem vai augsti kvalificētiem manipulatoriem fiziskajā pasaulē, par kādiem tie top mūsdienu skolās, bet kļūt par sevi pārspējošām būtnēm, garīgās evolūcijas ceļā. Tas nozīmē, ka izglītībai jābūt radošai, transformējošai, sevi pārspējošai, brīvai un atbilstoši tam ir veidojamas skolas vidēm, kuras mēs sauktu par *labvēlīgām*. Rons Millers par holistiskās skolas pazīmēm min brīvību, jēgpilnu mācīšanos, labestību, līdzjūtību, mīlestību, inteliģenci, laipnību un cieņu.

Igo Midrijāņa maģistra darba intervija

2014.04.08.

Maģistra darbā tiek piedāvāta jauna ilgtspējīgas attīstības (IA) paradigma Latvijai, kuras centrā garīgums.

Kam vajadzīgs ceļš, ja tas neved uz Templi!

Kal vajadzīgs ceļš, ja tas neved uz Templi sevī!

(Igo)

- Vai fiziskā plāna (cilvēka un tā dzīvesvides, Zemes un visa, kas uz tās, Latvijas) ilgtermiņa pastāvēšana, precīzāk, piemērotība dzīvībai, mūsu civilizācijai ir nozīmīgs uzdevums, vai nozīmīgs ir tikai mūžīgais garīgajā līmenī? *Nozīmīgs*. Kāpēc nepieviešams rūpēties par fiziskās pasaules (Zemes) ilgt spēju, ja Bībele un citi

Svētie Raksti, pravieši vēsta, ka tā aizies bojā, bet izdzīvos tie, kas krājuši mūžības augļus? *Viss ir viens.*

- Varbūt vienīgais sabiedriski nozīmīgais darbs ir evaņģelizācija- saprotot to visplašākajā nozīmē kā cilvēku pievēršana Dievam? *Pievēršanās Dievam ir primāra, jo tas palīdz a) caur Mīlestību redzēt kopsakarus; b) savu vietu un uzdevumus; c) būt reālam Dieva līdzstrādniekam kopdarbā.*
- Ja fiziskais plāns ir arī nozīmīgs, vai tā aizsargāšanu indivīdi, tauta, cilvēce var būtiski ietekmēt? *Jā.*
- Vai galvenie ietekmes veidi ir garīgie vai materiālie (ekonomiskie, plānošanas, infrastruktūras būvniecības un tml. instrumenti)? *Garīgie – tie veido nosacījumus katra atmodai. Protams, ka paralēli svarīgi arī materiālas dabas instrumenti, jo dažam labam „atmosānās” var ieilgt gadsimtos – respektīvi vajadzīga” runga”.*
- Kas ir garīgums? *Dievs manī.*
- Vai garīgums ir „neredzamās” iracionālās Tās Pasaules ietekmju kopums (mijiedarbību veselums)? *Domāju, ka ar racionālās pasaules paņēmienu ir iespējams stimulēt „pamošanos”.*
- Vai garīgums ir Dievs mūsos? *Jau atbildēju.*
- Vai garīgums ir Mīlestības izpausme mūsos? *Kā uz iekšu tā uz āru vērsta Mīlestība.*
- Vai garīgums ir Dieva darbība mūsos, pat ja to neapzināties? *Var teikt arī tā. Varbūt var teikt ka garīgums ir dievišķās daļas apzināšanās mūsos un mūsu darbošanās, jeb dzīvošana saskaņā ar to.*
- Vai garīgums ir garīgā vide? *Garīgums ir saistīts ar Veselumu, tā- tad nekas nav atdalāms – arī vide.*
- Vai garīgums ir saskaņa ar universāliem garīgiem likumiem? *Varētu arī tā teikt, ja ir priekšstats kas tie par universāliem likumiem.*
- Vai garīgums ir Dieva kā Visuma Saprāta (Svētā Gara) klātbūtne mūsos- atziņas gaisma? *Varētu tā teikt.*
- Vai garīgums (tā trūkums) ir galvenā cilvēka rīcības motivācija? *Jā.*
- Vai garīgums ir konstatējams, bet „netveramu” pazīmju kopums? *Noteikti konstatējams. Ko nozīmē „netveramu”?*
- Vai garīgums ir pretējs materiālismam? *Jau teicu, ka viss ir Viens un tā- tad nav pretstatāms. Pat „tīrs” materiālists nav apdalīts. Jau-*

tājums tikai kā viņa fiziskā būtība rezonē dievišķajā, kā viņa individuālā apziņa spēj aptvert Veselumu. Kā tas ir, mēs redzam viņa darbos, viņa attieksmē un tamlīdzīgi.

- Vai Latvijas IA liekot garīgumu tas nozīmē, ka pamatuzdevums ir Latvijas negatīvo psihisko auru pārveidot par pozitīvo psihisko auru? *Domāju, ka kopumā Latviju ieskauj pozitīva aura – dievišķais nāk pa priekšu. Jāapzinās materiālās pasaules smagnējais inertums. Tā kā viss ir kārtībā, tikai mums cilvēkiem gribās visu „rīt jau ap pusdienas laiku”. Kārtībā, bet tas nenozīmē, ka nav nekas jādara – jāturpina kustināt iekustināto.*
- Ja tam piekrist, tad kā to panākt?
 - sabiedrības pāraudzinašana, to izglītojot (Vai tas iespējams? Vai tas nav zombēšana un brīvās gribas apspiešana? *Pāraudzināt (ko tas vispār nozīmē?) noteikti nē. Informēt, izglīt – jā. Īpašu uzmanību pievēršot sirds izglītošanai. Kas nekļūdīgi noteiks pareizās vērtības, kas jāieaudzina, pareizās metodes? Nav jābaidās no kļūdām – droši jāizmanto tās vērtības, kuras mēs uztveram par vērtībām. Drīzāk jāizvairās no dogmatiskas pieķeršanās kaut kam – jābūt nepārtraukti atvērtam, jābūt Ceļā.*
 - Plašsaziņas līdzekļos, reklāmās pārtraukt negatīvisma un materiālisma propagandu- tiešu negatīvās auras veidošanu (Ar cenzūru? Ja jā, kādai tai jābūt? Ar labas gribas cilvēku garīgajiem, finansālajiem un intelektuālajiem ieguldījumiem pozitīvi orientētu plašsaziņas līdzekļu tīkla attīstībā: internet, videospēles, TV. Radio, avīzes un žurnāli...) *Redzi, es piekritu viedoklim, ka nav atdalāms valdības vīrs no priesteru un no zinātnieka – tiem reizē ir jābūt kā vieniem tā otriem. Tā tad jāsakārtojas sabiedrībai. Jāmainās sabiedrības struktūrai, attiecībām – no valdīšanas (valdīšana rada baiļu atmosfēru sabiedrībā, traucē radošai pašattīstībai, manai brīvai izvēlei un tamlīdzīgi. Te varētu gari runāt, bet vienu var jau tagad – pārvērst kontroles institūcijas par uzklausošām, palīdzību organizējošām. Jāsāk kaut kādā līmenī kustība no dievišķā manī. Mēs nesaliksim „labos cilvēkus” visās vietās. Būtu labi, ja varētu kaut vai augšās, jo tad varbūt izdotos radīt jaunas struktūras sabiedrības organizēšanā (ne pārvaldīšanā).*
 - Pasīvās ietekmēšanas metodes: lūgšana, individuālais un kopienas piemērs (evanģelizācija ar savu dzīvi), garīgo ideju izplatīšana (izsēšana)? *Vai ir kaut kas tāds, ko varētu nedarīt?*

- Vai IA (pilnvērtīgas attīstības) priekšnoteikums jebkurā līmenī (vietējā, Latvijas, Baltijas jūras baseina, Eiropas, planētas) ir Dievvadība? Vai iespējama atgriešanās pie Dievvadības, kas bijusi atsevišķos periodos atsevišķās Austrumu civilizācijās- tas ir sabiedrības pārvaldē cilvēki vadīsies pēc Dieva un Dabas (Dieva determinētiem) likumiem, pieņems sabiedriskus lēmumus saskaņā ar Dievatklāsmēm? Vai tas realizētos caur daudzu indivīdu sinerģisko mijiedarbību (pastāv viedoklis, ka, ja trešdaļa no sabiedrības ar patiesi kristieši, tas radikāli izmaina visu šo sabiedrību) vai „nezināmajiem” Dievcilvēkiem sabiedrībā, kas veic citiem neredzamu darbu- garīgi stabilizē kopienu, cilvēci, sa(iz)līdzinās ar Dievu (mazina sociālās karmas destruktīvo ietekmi), vai tas notiks centralizētā pārvaldē? Kādā formā centralizētā pārvaldē tas varētu realizēties (Vecajo Padome+ demokrātiskās institūcijas? Spēcīgas uz garīgumu orientētas (mācītāju, Latviskās Dievatziņas, ezotēriķu uc.) partijas parlamentā, pašvaldībās un tautas demokrātijas pašpārvaldēs?), katrā ziņā „manuprāt, nevis reliģisku institūciju realizēta garīgi- laicīga diktatūra kā katoļu Baznīca viduslaikos)? *Man ļoti nepatīk kaut kādas vienas konfesijas, garīgās orientācijas vienības – tās parasti ir dogmatiskas un nespēj viena ar otru un citiem sastrādāt. Ja veidotu kādu partiju, tad tai būtu jābūt garīgi atvērta. Atceries – mēs kaut ko tādu mēģinājām savos saietos radīt veidojot vārdnīcu. Un par sabiedrības organizēšana dažiem principiem es jau izteicos augstāk.*
- Vai garīguma lomu IA nosaka smalkās (psihiskās) enerģijas ietekme, tās mērķtiecīgas vadīšanas iespējas? *Arī tas, bet, domāju, ka katra indivīda garīguma atklāšanās darbos, attieksmēs.*
- Vai IA, progresa lēciens ilgtermiņa iespējams tikai pamatojoties uz labestību un mīlestību? *Un Prātīgās (Pareizas) rīcības t.sk. nevar darbības (tas ir plašs un ļoti nopietns jēdziens) plašā nozīmē, arī pret sevi.*
- Vai kurnēšana un negatīvas noskaņas indivīdos apturēšana *Vai Tu domā, ka var apturēt?* (pesimisms, nesaticība, vardarbība, sekša (skat daktera Jāņa Zālīša (*šī ir divaina personība. Kura reiz izteikusies negatīvi par manu darbošanos*) rakstus par tiešo saikni starp sekša publisko propogandu un patēriņa sabiedrības veidošanos (pastiprina zemapziņas līmenī reklāmu iespaidu)), varas, atzinības pielūgsmē), kas rada sinerģisku efektu, nav būtisks

priekšnoteikums pārejai uz IA kā pilnvērtīgu attīstību (kur ilgtspēja materiālajā sfērā izriet no cilvēku „es” (garu) ilgt spējas)? Vai šeit būtiskāk sākt ar laukiem (depresija, vardarbība ģimenē) vai pilsētā (vara, prestižs, vardarbība uz ielas? *Protams, ka nedrīkst ignorēt masu mēdīju „nopelnus”, bet tā strādā tikai uz masām, pūli. Smalkajā plāna negatīvi orientētai pūļa apziņai nav liels spēks – visu nosaka kā Tu un Tavi dombiedri organizē savu apziņas lauku, cik tas vienots. Ja te viss kārtībā, tad pakāpeniski sakārtosies arī citas telpas. Spēks nav daudzskaitlībā, spēks ir Mīlestības Vienotībā (Vienībā)! Par to esmu iestājies un joprojām iestājos. Tas nozīmē tikai to, ka nav kādi jālabo, jāpāraudzina, bet tas ir jādara pašiem ar sevi – šajā ziņā nekam citam nav vērtības, kā tikai katra personīgai dvēseles pieredzei. Mēs velti lolojam cerību panākt IS attīstību ar izglītošanu (visos iespējamajos šī vārda locījumos), kas atbilstoši Eiropas dokumentos fiksētajam. Faktiski tas neko citu nenozīmē, kā atbilstošas „uzvedības datorprogrammas” izveidi bioloģiskajiem robotiem, par kādiem tur faktiski tiek uzskatīts cilvēks. Ir iznākusi Jāņa J.Valbja grāmatīņa par izglītības problēmām. Tā ir laba, jo konspektīvi analizē visus pasaulē iznākušos dokumentus par izglītību t.sk. arī saistībā ar IA.*

- Vai labais plus zināšanas veido vienotu veselumu, kas ir IA garīgais priekšnoteikums? *Ko nozīmē labais? Es domāju, ka Veselumam nav citas jēgas, kā tā par ko jau runāju. Patiesas IA priekšnoteikums ir Brīvlaišana. Es jau runāju par valsti – tā šobrīd ir cietums. Un nevajag baidīties – no bailēm jāatbrīvojas. Ir jābūt pietiekami drosmīgiem un tam ir pamats – mūsu spēks ir daudz lielāks (vēlreiz uzsveru: ne jau skaitā ir spēks).*
- Vai, vadoties no japāņu pasaules uztveres nepabeigtības principa, var teikt, ka garīgums esi Tu pats? Ka viss, kas Tev jādara garīguma (IA) labā, ir jānovērš pretruna starp savas dvēseles un gara (*es nesaprotu pretrunas starp garu un dvēseli*) vēlmēm-jāsakārto sevi? Kāpēc jā vai nē šai tēzei? *Es domāju ka šobrīd ir pretruna starp to ko jau prasa Jaunais laiks un starp vecām paradīgmām, bez kurām pat nespējam iedomāties sabiedrību. Un dīvainākais ir tas ka uz to pamata grasāmies veidot IA.*
- Autors uzskata, ka pārejai uz IA Latvijā vispiemērotākais bija Atmodas periods un pirmie pārejas perioda gadi (90-to gadu sākums), jo pārejai uz kvalitatīvi jaunu sistēmu, nepieciešams ie-

priekšējās sistēmas dekompozīcija- haoss (tā sistēmzinātnes izpratnē). Vai patreiz, kad samērā nostabilizējusies jauna ekonomiskā sistēma ar Latvijas ieaušanu globālajā ekonomiskajā tīklā, iekš un ārpolitiskā sistēma, sabiedrības jauna (pretēja IA) vērtību orientācija un uzskatu sistēmas, kas tiek masīvi nostiprinātas ar plašsaziņas līdzekļu un reklāmas, mākslas palīdzību, vai šādos apstākļos ir reāli iespējama seperēta Latvijas kopumā, tās lauku pāreja uz IA? *Pievienojos. Pēc atmodas mums nevajadzēja, kā akliem ielēkt Eiropas modeļa vilcienā, kurš ved strupceļa, bet veidot pilnīgi neatkarīgu, nākotnei atbilstošu IA sabiedrības modeli. Mēs to varējām, jo skaitliski nelielā, bet ļoti aktīvā cilvēkvide, kā arī citi resursi to būtu atļāvuši. Ja parunā ar daudziem Atmodas ierindas darbiniekiem, tad jāsecina viņu vilšanos – mēs taču negribējām tā kā tas ir pasaulē, bet labāk!*

- Vai Jūs piekrītat, ka gan zinātnē, gan reliģijā balstās uz ticību (pārliecības izpratnē) aksiomām, no kā izriet viss pārējais kādā teorijā (hipotēzē) vai mācībā? *Varbūt ne vienmēr uz ticību, bet pieņemumu.. Man šķiet ka uzsverot ticību (reliģiskā izpratnē), mēs padarām par svētu un neaizskaramu to, kam ticam. Rezultātā cilvēki apvainojas, ja tava „ticība” ir cita. Ceļas savstarpēja neuzticēšanās, kas neļauj kopīgi kaut ko darīt. Es domāju, ka ticībai jābūt ļoti intīmai un tai jāpaliek personības iekšienē, tā nedrīkst sākt dominēt cilvēku savstarpējās attiecībās. Lai mūs vieno pārliecība (kam tomēr ir cits saturs nekā vārdam „ticība”), ka Mīlestība ir spēks, ka Mīlestība ir vienojoša, ka Mīlestība ir bezrobežaina, Ka Mīlestība ir Visa esošā, Radītā pamatā un saturā utt.*
- Vai Jūs piekrītat, ka Jaunajā Derībā dotās Labās Vēsts vērtība vēl daudzkārt vairāk palielinās, ja to attiecina ne tikai kristīgās sistēmas ietvaros, bet kā universālu garīgo ceļu, kam aizmetņi, lai to atpazīstu, jau bijuši visās Patiesās Dievatziņās, tai skaitā latviešu tautasdziesmās, kas mūsdienās de facto (pat iepretim institucionālai un idejiskai cīņai pret kristietību) aizvien vairāk pārņem no iekšienes visus patiesos godīgos Dieva meklējumus? Kristus Mīlestība kā mūžībā glābjoša pārņem lielu daļu visu reliģiju un ticību meklējošos. Vajag tikai rakt katram savas Dievatziņas dziļumos un tajā atrādīsi norādi uz Mīlestību Agape, kas ir Kristus; nonākt pie tā, ka šī Agape Tevi vada. Kristus patieso reālo lielumu var ieraudzīt mūsdienu pasaulē tikai tad, ja paskatās pāri tai sētai, ko

tie, kas sevi uzskata par pareizajiem kristiešiem, ir ap sevi uzcēlušī. Man ir arī citas avis no cita aploka, Bībelē rakstīti Jēzus Kristus vārdi. *Nemāku analizēt Jauno derību, jo neesmu tajā īsti bijis iekšā. Varu tikai atkārtot to, ko augstāk minēju runājot par ticību. Man nav šaubu, ka Mīlestība sastopama Visās mācībās, garīgajos avotos un nav kādā jāsaskata „aizmetņi”, kas skan nievājoši – šī pasaule radīta Mīlestībā un tāpēc man ir jautājums: vai tāpēc ir iespējams dzīvot ārpus Mīlestības (pat noziedznieki dzīvo dievišķās Mīlestības ieskauti). Mēs parasti nemākam, vai negribam to saskaņot visur un visā, bet tikai tajā kam paši „ticam”. Domāju, ka mūsu galvenais uzdevums šobrīd ir ļaut ievibrēties mūsos tam ko sakāmies saucam par Mīlestību un visi jautājumi, ko un kā darīt atkritīs. Mans naivums, vai ne?*

- Vai pārejai uz IA kā pilnvērtīgu attīstību vajadzīga Garīgā Atmoda? *Jā, bet ne pūļa.*
- Vai pārejai uz IA vajadzīga Zaļā Atmoda? *Man negribas runāt par kaut kādu vēl citu atmodu. Ar ko „zaļā” atmoda ir labāka par „garīgo”?*
- Vai pārejai uz IA vajadzīga vienota Garīgā un Zaļā Atmoda? *Vai nepietiks vienreiz to pasauli dalīt!*
- Vai tā sasniegšanai nepieciešams **kopdarbs** starp tiem, kas pēc būtības vēlas sasniegt Garīgās Atmodas mērķus, bet atrodas līdzīgās (kristīgās, ezoteriskās uc.) un pat atšķirīgās Dievatziņās? Vai saskatat vēl šādu iespēju Latvijā pēc vairāku lielu mēģinājumu izgāšanās? *Jā kāds kaut ko šķiro, kaut vai dievatziņas, tas nav gatavs Ceļam – lai tas paliek ceļa malā! Jāvienojas tikai tiem, kuri jūtas jau „brīvlaisti”.*
- Vai iespējams kopdarbs starp Latvijas zaļajiem Zaļās Atmodas (IA) vārdā pēc vairākkārtējām neveiksmēm? *Nezinu. Un mani tas neaizrauj.*
- Vai iespējams vienotās Atmodas vārdā kopdarbs starp zaļajām un garīgajām kustībām un to līderiem? *Nezinu. Un mani tas neaizrauj, man veinkārši spiez uz smadzenēm šī nepārtrauktā dalīšana, skaldīšana šī grupēšanas – tas viss ir tik bērnišķīgi. Lai viņi rotaļas savā smilšu kastē, vai Tu nejuties jau kā „pilingadīgs”? Kāp ārā no tās, es teiktu darbojies, ka savas „matricas” piederīgam pienākas. Mēs, manuprāt, pielaižam kļūdu (tā ir cilvēceīga un saprotama mūsu cilvēcīgās dabas dēļ, mums it kā tālākus ap-*

*vārkšņus redzot, gribas pa visu varīti raut citus sev līdz. Manuprāt, vienīgais ko varam darīt ir parādīt, ja protam, citiem šos apvārkšņus un ļaut katram izvēlēties ko darīt. Ir jādzīvo savā „matricā, jāturpina **pilveidoties**, jātop par kaut ko tik labu, ka arī citi gribētu tādi kļūt. Tad viņi nāktu pie tevis un teiktu: Igo es arī gribu būt tāds, kā tu to panāci, pamāci mani, arī es gribu mīlēt un tikts mīlēts! Vai ne tā?*

- Vai aizstājot IA centrā vidi ar garīgumu tā ir jauna paradigma (pastāv dziļās ekoloģijas un citas koncepcijas)? Kāpēc? Ja ir, vai tā ir paradigma pati par sevi, vai daļa no jaunas dominējošās paradigmu kopas (pēcpostmodernisma)- uztveres un domāšanas modeli vai sistēmu, kas aptvers visas jomas: zinātņi, sabiedrības uzskatus, morāli, vērtības, ticību, pārvaldi...? Vai šī pēcpostmodernā paradigmu kopa vedos komplementāru pāri gan ar postmoderno paradigmu kopu, gan ar moderno (jaunā versijā atjaunos daudz ko no modernā), gan varbūt arī ar x civilizāciju pagātnē paradigmu kopām Austrumu- Rietumu simbiozes kontekstā globālā mērogā un vietējā pielietojumā (domāt globāli- rīkoties lokāli)? *Kāpēc tev tā jasarz”gī vienkāršas lietas?- saskaiti šajā rindkopā svešvārdus un tu redzēsi, ka man taisnība. **Paatiesība** ir vienkārša, tie kas samudžina ne viss tuvina to bet (kaut kādu iemeslu dēļ) to attālina. Vai ne tā?*
- Kādas pasaules uzskata paradigmas ietekmē patreizējo stāvokli Latvijas laukos un kuras no tām dominē, pastiprinās (pēcpostmodernais, postmodernais, modernais, sociālistiskais (sociālajā un individuālās atbildības sfērā), postsociālistiskais, arhaiskais (īpaši ģimenes modelī, naturālajā saimniecībā))? *Kā man tas viss nepatīk!*
- Kas ir Ilgtspēja- ja IA centrā ir vide, neapšaubāmi runa ir par fizisko (matērijas, cilvēka ķermeņa, izdzīvošanas uz Zemes) ilgtspēju; ja centrā ir garīgums- tad runa ir par mūžīgo ilgtspēju- ārpus Einšteina laika 4.dimensijas izpratnes par to, kas ir laiks, šeit ir runa par cilvēka gara, kas radīts no pasaules sākuma, ilgtspēju, sociālās grupas garīgā ķermeņa (skat Bībelē par pilsētu, tautu atbildību Dieva priekšā) ilgtspēju, mūsu civilizācijas garīgās pastāvēšanas ilgtspēju? *Esmu daudz te runājis un, domāju, ka tev ir skaidra mana atbilde.*

- Ko nozīmē IA kā ilgtermiņa (ilgt spējīga) attīstība? Cik ilgi? Vai ilgumu mēra IA koncepcijā fiziskā laika, bioloģiskā laika, psihiskā laika izpratnē, vai tas ir saistīts ar „ilgšanas” kategoriju- intuitīvu apziņas formu, vai „es”, uz ko attiecas IA ir saprotams kā cilvēka ķermenis vai „es” ir gars, un tad ir citi mūžīgas ilgt spējas mērķi un kritēriji? *Man gribas runāt par **mūžību**, es cita neko negribu un nesaprotu!*
 - Kāda ir cilvēka vieta IA?
 - a) Cilvēku vajag tikai motivēt un izglīt, kā šķirot atkritumus, taupīt enerģiju un ūdeni, neplūkt aizsargājamās augus utml? IA pieeja šinī versijā izpaužas kā atkritumsaimniecības, ūdenssaimniecības sakārtošana Latvijā, sociāli- ekonomiskie aspekti tajā parādās kā cilvēku spēju un vēlmju maksāt ievērtējumu, realizējot NARURA 2000- kā īpašumattiecību sakārtošana, kompensācijas zemes īpašniekiem utml. Paradigma- IA centrā ir vide.
 - b) cilvēku sabiedrība kopumā un indivīdu dzīvesveids saistīts nevis ar nemītīgu materiālo vajadzību (preču, pakalpojumu, bagātības, komforta) pieaugumu, Bet ar optimālu pieticīgu patēriņu, dzīves jēgu saskatot pašpilnveidē, kalpošanā sabiedrībai, Dieva meklējumiem, bērniem uc altruistiskiem mērķiem:
 - vai šādas paradigmas realizācija Latvijā< Baltijas jūras baseinā, Eiropā, pasaulē XXI gadsimtā ir reāla/nereāla,
 - ja reāla- kas pie tā varētu novest?
 - ja nereāla- kāpēc?
 - vai šāda paradigma atbilst reliģiju Svētajiem Rakstiem, to pamatlīdzību (praviešu) nostādņēm, latviskajai un citām pagāniskajām Dievatziņām?
 - Vai šī dzīve uz Zemes, tai skaitā IA, ir būtiska, vai jākoncentrējas uz mūžīgo dzīvību?
 - Vai Dabas un vides aizsardzībai ir jēga, ja, saskaņā ar Svētajiem Rakstiem, pasaule sadegs ugunī?
- Paradigma- IA centrā ir garīgums
- c) Latvijā patreiz būtiskākā problēma laukos ir daudzu cilvēku nabadzība un vēl lielākas iedzīvotāju daļas iespēja paaugstināt labklājības līmeni, samazinot (nesamērīgi nepaaugstinot) izdevumus par dabas resursu lietošanu. Vīdi iespējams aizsargāt un resursus racionāli izmantot, ceļot efektivitāti. Dabu iespējams aizsargāt, nosakot tās vērtību naudā, kompensējot īpašniekiem par tās sagla-

bāšanu sabiedrības labā un pelnot ar ekotūrismu un zemes pārdošanu kā dzīvesvidi bagātajiem.

Paradigma- IA centrā ir sociālās problēmas.

Uz šiem jautājumiem tieši vai netieši esmu atbildējis.

- IA un postmodernisms
- Ja Patiesības nav, ja jebkura pārliecība ir blefs, vai tad ir vērts par kādu ideju (Latvijas neatkarību, IA) cīnīties un strādāt? Tad iznāk, ka dzīves jēga ir veģētēt un vairoties?
- Vai postmodernisms ir augstākā un pēdējā cilvēces attīstības stadija, pēdējā paradigma, pēdējais pasaules uzskats un dzīvesveids?
- Ja nē, kas to nomainīs? Kādi faktori to noteiks?
- Ko visnozīmīgāko postmodernisms ir devis IA? Sinerģiju, starpdisciplināritāti, atvērtu radošu domu, reliģijas un zinātnes sadarbību, globālo sadarbību globālas IA risināšanai, sabiedriskās kustības, NVO un to tīklošanu, toleranci, mieru, utt.?
- Kādi ir šķēršļi, kas postmodernisma ietvari sāk bremsēt IA bez jau augšminētās tēzes par Patiesības neesamību? Absolūts Individualisms par ko pārvēršas sabiedrības fragmentācija subkulturās, kamēr katrs paliek viens? Ģimenes sairšana, dzimtas, kopienas, tautas piederības saišu sairšana, profesiju un dzīvesvietas maiņa?. Tas kopā ar individualismu viss noved pie identitātes krīzes, spēcīgu kompensātoru (kas noved pie atkarībām) meklēšanu tam (sākot no ceļošanas līdz narkotikām), jo identitātes sajūta ir viena no cilvēka psiholoģiskajām pamatvajadzībām? Reliģiskās ticības atmiršana kā tāda? Atbildīga dzīvesveida un pilsoniskās sabiedrības neiespējamība (jo nekas nav vērts)? Misijas, dzīves uzdevuma trūkums? Citi?
- Pēcpostmodernā attīstība un Jaunais laiks, jugas maiņa, Kristus otrreizējā atnākšana?
- Vai piekrītāt tēzei: „Lai atvērtā sabiedrība izdzīvotu, ir jānostiprina to imunitāte pret „vienīgajām patiesībām” un to sludinātājiem” Tātad arī pret IA koncepciju. Pret Mīlestības veicinātājiem sabiedrībā? Vai tad var realizēties viens no cilvēka pamatuzdevumiem- Misija, jo jebkurš Misijas veicējs pat ja ne vārdos, tad ar saviem darbiem sludina kādu ideju? Vai jautājums nav pilnīgi cits: „Kā viena Uzdevuma veicējs(i) veido attiecības ar atšķirīgas Misijas cilvēkiem?

- Vai piekrītat, ka, ja radām jaunatnē pārliecību, ka patiesības nav, tad viņi secina, ka nav vērts to meklēt, un apstājas tieksme pēc zināšanām, jaunrade, pašpilnveide, zūd cita dzīves jēga, kā patērēt, valdīt, būt topā- veidojas cinisms;
- Vai piekrītat, ka, ja radām jaunatnē pārliecību, ka morāle ir relatīva, tas noved pie tā, ka katrs „rada” sev ērtu „morāli”- visatļautību, veidojas cinisms;
- Vai piekrītat tēzei, ka pozitīvs process ir sabiedrības fragmentēšanās no monolītas sabiedrības (kopienas ar stipru valdnieka, reliģijas postulātu, sociālo kontroli) interešu, uzskatu grupās līdz pilnīgam individuālismam- katrs paliek viens (vientuļš) ar savu pārliecību, ticību, bez sociālās grupas (identitātes, piederības)? Ja nepiekrītat, vai esat par monolītām sabiedrībām jeb par fragmentāciju līdz kādai robežai? Kur ir šī robeža? Kas procesu apstādinās pie šīs robežas?
- Vai no postmodernisma izriet, ka patriotisms ir kaitīgs?
- Vai no postmodernisma izriet, ka audzināšana (bērnu, sabiedrības) kādas morāles, uzskatu garā ir nepieņemama?
- Vai postmodernā pasaules uzskata rezultāts nebūs kalpošanas, ziedošanās, upurēšanās sabiedrības labā (universāla garīga pamatvērtība), altruisma aizstāšana ar absolūtu egoismu? *Tur (šajā rindkopā) ir tik daudz kā negatīva, ka es norobežojos. Es domāju, ka viss ir kārtībā un notiek pēc dievišķā plāna, protams, atbilstoši mūs devumam. Var likties, ka man vienaldzīgi procesi patreizējā sabiedrībā – tā nav, jo tā vide, kurā mītu jau viss notiekas atbilstoši IA. Tas nekas, ka ir materiālu grūtību, tas nav galvenais, galvenais ka Esam, ka dzīvojam un esam laimīgi te un šajā laikā, Baigi stūlbji, vai ne?*
- Ko nozīmē IA kā (dinamiski) līdzsvarota un sabalansēta attīstība? Kas tiek līdzsvarots un kas sabalansēts? *Vispirms līdzsvarotam jābūt maniēm augumiem. Līdzsvara pazīme – Miers manī. Vai es neēsmu Tev jau apnicis par uz sevi (egoistiski?) orientētu nostāju tādā globālā jautājumā kā IA?*
- Ko nozīmē IA kā noturīga (ustočivoje- kriev.) attīstība?
- Ko nozīmē IA kā videi draudzīga attīstība?
- Ko nozīmē IA kā sociāli atbildīga attīstība? *Brīvība, par kuru runāju, nepašaubāmi prasa atbildību. Manuprāt, ja esi gatavs brīvībai esi gatavs arī atbildībai.*

- Ko nozīmē IA kā izdzīvošanas programma, salīdzinot ar vēlamo mērķu, vīziju- Ilgotu Latviju? Vai IA ietverama Ilgotā Latvija vai tās ir atšķirīgas programmas? *Ja veidotu programmu, nevajadzētu atkal kaut ko dalīt. Jāmācās ieraudzīt veselo un no tās arī iziet rīkojoties, veidojot plānus, programmas. Tu jau zini, ka esamu agrīnās audzēšanas (parasti saprot audzināšanu) fans, tāpēc zināsi ka mans lauciņš šobrīd ir tieši tas. Tajā pat laikā, savas izpratnes robežās es visu to cenšos darīt izejot no Veselā – kā nu to protu saskatīt.*
- Pilnvērtīga attīstība (Manis ieviests termins manā paradigmā, kur IA nodrošināšanas centrā stāv nevis materiālās vides aizsardzība un racionāla izmantošana, bet motivācija to veikt, kas balstīta cilvēka vērtību orientācijā) ir attīstības process, kura mērķis ir cilvēka (sabiedrības) garīgais progress, bet IA tās klasiskajā izpratnē ir tā blakusprodukts (sakārtojot cilvēku, pasaule ap viņu sakārtojas). Vai pilnvērtīgas attīstības jēdziens ir IA daļa, IA atvasinājums, vai varbūt atšķirīgs termins, bet varbūt IA ir pilnvērtīgas attīstības daļa?
- Ko nozīmē IA kā pašuzturoša attīstība? Atšķirība no naturālās saimniekošanas?
- Ko nozīmē IA kā sakārtota attīstība (sabiedrība)? Kāda līmeņa harmonija uz Zemes ir iespējama un kāda nav? Haosa likuma ietekme uz materiālo- infrastruktūru, politiku, fiskālo utt (radot sakārtotību vienā „vietā”, mēs veicinām nekārtību (haosu, destrukciju) citā)? Vai IA kā sakārtota attīstība nav jāattiecina uz sakārtošanas veicināšanu garīgajā (smalko enerģiju) sfērā (arī tajā mīlestības vairošanās rada negatīvā pieaugumu, bet pozitīvais pieaug straujāk, jo tās „izpaušmēm” (torsionu laukiem) piemīt sinerģiska mijiedarbība- pastiprināšanās? Vai nevar teikt, ka IA (pilnvērtīga attīstība) ir nevis orientēta uz fizisko indivīda ķermeni, fizisko cilvēku sociālo grupu vai biosfēras (tās daļas) stāvokli (ūdens kvalitāte, bioloģiskā daudzveidība uc), bet uz mūžīgo cilvēku (garu) kā Tās Pasaules daļu? Sakārto cilvēku un pasaule ap viņu sakārtosies? *Faktiski esmu jau atbildējis.*
- Ko nozīmē, ka IA mērķis ir dzīves kvalitāte? Kādā IA koncepcijā? - *Manā vai Eiropas onkuļu?*
- Kas ir dzīves kvalitāte salīdzinājumā ar labklājību? *Varbūt Esības laimē?*

- Vai IA ir mērķis vai ceļš uz mērķi? *Manā vai Eiropas onkuļu? Ja manā, tad kā viens tā otrs.*
- Kas kopīgs IA un latviskajai Dievatziņai (gausībiņa- optimāls patēriņš, atslēgas biotopi- svētvietas, izpratne par saudzēšanas un resursu nenoplicinošu apsaimniekošanu (pietāti pret dabu caur tās dievišķošanu), pirmpriekšstats par Dieva dēliem (Dievcilvēkiem) un Dieva Dēliem(u), pirmpriekšstats par Mīlestības Agape sākotni? *Manā vai Eiropas onkuļu izpratnē? Vajag pajautāt onkuļiem. Mana atbilde ir vienkārša – atveries Mīlestībai un nebūs nekādu sirdsdēstu par to, kas un kā - Mīlestība ir reizē arī Patiesība (manuprāt).*
- Kas kopīgs un atšķirīgs IA un pagānismam un neopagānismam vispār? (Indiāņiem- planetārā IA Zemei kā dzīvai būtnei, maoriem- izpratne par ekoloģiskajām sakarībām mazā mērogā, bet noplicinoša un ekspansionāla pieeja attiecībā uz salu kā tādu- nodzīvo vienu- brauc uz citu, neopagānisms ir stipri daudzveidīgs, bet bieži saturiski pildīts ar dažādām zaļajām idejām; aktuāls ir jautājums par tautas garīgajiem līderiem, par Vecajo Padomi, kas gan risina tautas vainas (karmas) problēmas, gan veic aizsardzību ar psihiskās enerģijas palīdzību, gan kā autoritātes ietekmē morāli, gan determinē ideoloģiju un pārvaldi). *Kā var runāt par IA meklējot atšķirīgo?*
- Kas kopīgs IA un Bībelei (vides pārvaldības pavēle (Genesis), optimāla patēriņa (pieticības) proponēšana daudzos Vecās (ebreju Toras) un Jaunās Derības pantos, Mīlestības Agape kā cilvēku vadoša spēka (principa) apliecinājums, no kā atvasinās uz pašpilnveidi, kalpošanu vērstas dzīvesveids, kas antagonisks patēriņa sabiedrībai, 7 un 49 gadu ekonomiskais- īpašumu cikls Vecajā Derībā, kopīpašuma princips (un pirmkristiešu prakse), veselīga dzīvesveida un teritorijas un resursu racionālas un saudzējošas izmantošanas principi un know-how bauslībā, ko kristieši un bieži arī jūdi nav ievērojuši, un daudz kas cits (skat manu rakstu „IA un Bībele”)? *Es jau teicu, ka Bībeli nekommentēšu – kāpēc gan man tas būtu jādara – vai par „prieku” tiem , kuri to vispār nezina, vai par prieku tiem , kuriem tā ir kabatasgrāmata? Baigi nekorekti!*
- Kas kopīgs IA un islāmam (tuvāko: viesi, kādu, kam vajadzīga Tava palīdzība mīl vairāk par sevi- savām interesēm, gatavība visu atdot garīga mērķa dēļ, nepieķeršanās mantai uc)? *Tas pats.*

- Kas kopīgs IA un hinduismam (vajadzību optimalizēšana: princips- ja Tev rodas kāda vēlēšanās, tad tiec no tās vaļā (Rietumu sabiedrībā domā kā to apmierināt, Maija- nepieķeršanās laicīgām lietām (emocijām, vēlmēm utml.), Dievvadības vienvadības (izpildvarā) un demokrātijas simbiozes modelis sendienās uc) ? *Tas pats.*
- Kas kopīgs IA un budismam, dzenbudismam (pilnvērtīga mācība, ka/kā viss ar visu saistīts, mācība par negarīgām vēlmēm kā ciešanu avotu- optimāla patēriņa modelis, tēzes iemiesojums- mērķis ir ceļš uz mērķi uc. ? *Tas pats. Es atzīstu, ka vecajās mācībās (cik nu tās zinu) ir daudz jauna, bet tajā pat laikā tajās ir vecas nolietotas grabažas, kuras šobrīd vairs nestrādā, pat vēl vairāk – laiks atnesis sakārtotu un Skaistu Veseluma ainu – jānoņem plīvurs no acīm un tad to ieraudzīsim visā godībā un krāšņumā. Lūk par ko vēl var runāt – par plīvura noņemšanu no mūsu apziņas.*
- Kas Latvijas IA modeli būtiski pārņemams no visām augšminētajām Dievatziņām? *Nav komentāru.*
- IA un dzens? *Nav komentāru*
- Vai IA ir vajadzīga Cilvēka dēļ? *Protams, bet ne tikai. Neaizmirsīsim Veselumu. To atceroties vajadzētu teikt Dievam par prieku arī Visuma labā!*
- Vai Latvijai vajadzīga IA ideoloģija, pamatvērtību definēšana? Kāpēc? *Jā, kā orietierus, ceļa zīmes katram indivīdam un visai tautai.*
- Vai vajag un var ietekmēt (audzināt) sabiedrību (jaunatni) Latvijā? Kāpēc? *Protams, bet paņēmieniem, kurus minēju un varbūt holismu (sabiedrība saprotams filosofijas virziens nav reliģiska sektantisma piegaršas) liekot pamatā*
- Kas nosaka to, ka notiek tas, kas notiek (tai skaitā IA): Liktenis, paša(u) izvēle, nejaušība (gadījums), Dieva griba tas viss vai daļa no minētā saaužas? Kas? Kāpēc? *Mēs! Tā ir iekārtota Dieva Pasaule – mēs esam Radītāji laisti Līdzradītāji.*
- Ja Dieva griba- vai Dievs dod sākotnējos vispārīgos likumus un nodrošina to izpildi vai (arī) iejaucas konkrētās norisēs? Vai un Kā cilvēks var to ietekmēt: izvēle, lūgšana, darbības iniciēšana (lūdzot Dievu palīgā, pirmajam ķerties pie baļķa)...? *Vai drīzāk nav*

pienācis laiks iet Dievam palīgos? Baigā augstprātība, vai ne? Nu gan egocentriski orietēta personība! – es tā par sevi.

- *Vai IA ir ceļš, Patiesība un dzīvība? Es jau teicu – Brīvība!*
- *Vai IA ir Dieva griba? Varētu tā teikt. Bet vai tā nav arī mūsu griba? Jā tā, tad ar Dievu esam kā Viens vesels!*

Lai Tev gaišas domas un nenomoki sevi ar aizejošas pasaules paradigmām! – Kam Tev tās vecās grabažas.

Viss paša rokās! Lai Tev veicas! Būšu priecīgs, ja kaut kas no tā, ko te pierakstīju slīpā drukā Tev noderēja. Man pašam arī tas likās interesanti – atkal sajutu Tevi, Tavu darbīgo, nenogurdinošo prātu un vēlmi kaut ko darīt citu labā.

Sirsniņgs sveiciens, Ojārs

- *Vai pie kultūrvides pieder garīgo būtņu: garu, eņģeļu utml., ja tādi ir, iedarbība uz materiālajiem un nemateriālajiem kultūras procesiem neatkarīgi no cilvēka vai tikai mijiedarbībā ar to?*

Šie divi teikumi no Tavas esejas lika man padomāt un uzrakstīt dažas rindiņas.

Par kultūrvīdi varētu nosaukt laiktelpas fokusu, kurā tagadnes mirklī atrodas cilvēks. Tas principā nozīmē to, ka nav iespējams atrast lietas, kas tajā neietilptu. Laiktelpas fokusā ne tikai saplūst stari no tuvākas un tālākas apkaimes, arī no Visuma bezgalīgajām tālēm, bet tajā satiekas pagātne ar nākotni veidojot tagadnes mirkli (informatīvi - enerģētiskajā Visuma laukā kvantu lokalitātes efekta dēļ informācija izplatās momentāni bezgalīgi lielos attālumos – jaunākās atziņas fizikā un eksperimentālajā viņņu ģenētikā). Bet laiktelpa jau nepastāv pati par sevi, tā ir mēs, tajā ir Viss Radītais un tāpēc, manuprāt, atkrīt jautājums, kas tajā ir un kas tajā nav. Ja domājam citādi, tad , droši vien , jārunā par TICĪBAS deficītu. Un vēl. Manuprāt, visos spriedumos jāgrozās ap Veseluma ideju. Tas nozīmē, ka nav nekas svarīgs vai mazsvarīgs; nav nekas zemāks, augstāks vai pārāks – katrs ir savā vietā. Individualitātei, sabiedriskai kopai, Cilvēcei, Visumam tas nenozīmē, ka nav to pilnveidošanās iespējas t.i., pakāpeniska vai lēcienvēidīgas pārejas uz citiem vibrāciju līmeņiem, kas kaut kādās mums saprotamās kvalitātēs ir atšķirīgi – un tomēr esam Veselumā tieši tur, kur mums jābūt un bez manis, bez tevis vai kāda nabaga , neizglītota tuksneša iedzīvotāja nekas nenotiek. Nekas nenotiek arī bez mūsu garīgiem aizbildņiem, bez jebkurām mums nesataustāmām būtnēm – Veselumā mēs esam viņām tik pat nozīmīgas,

kā viņas mums pat tad, ja mēs šobrīd tās noliedzam. Tāpēc, manuprāt, ir nevietā apgalvot, ka mūsu brīvās gribas izpausme ir nozīmīgāka par svētvietām, par uzturēšanos tajās, vai ko tamlīdzīgu. Viena no pēdējām informācijām ko saņēmu ir tāda, ka tieši no mūsu brīvās gribas ir atkarīgs tas vai aiziesim uz svētvietu, vai uzrunāsim caur tām garīgās pasaules būtnes (viņas to ļoti gaida, jo arī grib piedalīties pasaules radīšanas procesos, bet, gaida jo respektē mūsu brīvo gribu) vai nē (viena svētvietas funkcija ir būt telefona būdiņai) – bieži vien no citas vietas uzrunāt nav iespējams, jo ne katram ir „mobilie” saka-ri. Cita ļoti svarīga svētvietas funkcija ir tā, ka tā parasti ir vieta mūsu augumu nolīdzsvarošanai (harmonizēšanai) – tas ir fiziskai, mentālai, garīgais spēks un enerģija, ko rezultātā gūstam, lai varētu pildīt savus uzdevumus (un beigu beigās iegūtu arī apgaismību). Ir vēl citas nozīmes (ne mazāk svarīgas – mazsvarīgu nav), bet par to šoreiz nē, jo galvenais ko gribēju pateikt par Veselumu, šķiet, ir pateikts.

Skolas vārdam

2014.03.12.

Nu gan jūs man steidzīgi ko prasāt! Saprotot svarīgumu, es centīšos kaut ko steidzīgi uzrakstīt. Vislabāk – jums vajadzētu noskatīties konferences ierakstus un tad arī viedoklis un raksts veidotos.

Kā jau minēju sava stāstījuma ievadā konferencē par to kā tapa tautskola, mani satrauc visi pēdējā laika notikumi kā mūsu zemē, tā arī aiz tās robežām. Es notiekošajā redzu globalizācijas sliktoto pušu izpausmes. Rietumu bezzobainās nostādnēs attiecībā par Ukrainu, gan mūsu politiķu klanīšanās Austrumu varas priekšā (kad tikai kaut kas nenotiek), norāda uz bailēm zaudēt to komfortu, kurā atrodamies. Un bailēm ir pamats – mēs visi esam vienā tirgus placī un neviens nevēlas pret otru vērst ekonomiskās sankcijas, kaut vai tāpēc būtu apdraudēta kādas nācijas suverenitāte. Arī relatīvi „maza-jās” lietās, tāda, kāda ir mūs valsts jaunā izglītības koncepta, mēs esam gatavi upurēt savas tautas nacionālo pašsaglabāšanos intere-ses tirgus konkurences likumiem – tā neko nepiedāvā kā vienīgi ins-trumentus un kārtību kā „konveijeru rūpnīcā (izglītības sistēmā) no-drošinātu tādu preču ražošanu, kurām būtu augsta pievienotā vērtī-ba”. *Cilvēks* ar savām personīgām vajadzībām, interesēm, sapņiem

kārtējo reizi ir aizmirsts, nemaz nerunājot par pasākumiem, kas nodrošinātu tautas ilgstošu pastāvēšanu (latviešu valodas pozīcijas nostiprināšana nav vienīgais līdzeklis). Nevar likt cerības arī uz jauniem politiskiem spēkiem, kamēr rakstītais par mērķiem un uzdevumiem neparādās konkrētā programmā. Šobrīd izskatās, ka atkal vilsimies. Ieklausoties V.Puķes (Sudrabas kustības atbalstītājs) teiktajā (<http://www.youtube.com/watch?v=EleJP21rM9w>) es saklausīju, ka partija nebūs „iezombēta uz nacionālismu”. Ko tad darīt „nacionāli iezombētiem”?

Šis ievads bija, manuprāt, vajadzīgs, lai ieskicētu mūsu darba svarīgumu – ir nepieciešams dibināt tādas skolas, kurās radīti nosacījumi tam, lai piepildītos kā individuālie, tā nacionālie sapņi un cerības par pašnoteikšanos patiesas brīvības apstākļos, tie ir sapņi, par kuriem reiz sapņojuši mūs tautas dižākie gari (Raudive, Jurevičs u.c.) un par ko šodien sapņo daudzu bērnu vecāki.

Konference Ikšķilē nebija stihisks pasākums, nebija kaut kas tāds, kas inspirēts „no augšas”, tas veidojās nepieciešamībā, kuru definēja vecāki, skolotāji ar savu apņemšanos kaut ko beidzot darīt. Tā tapa pateicoties interesei, kas atklājās tiešos kontaktos, e-pasta sarakstēs, atsauksmēs. Es ceru, ka interesentu loks arvien paplašināsies un pārtaps vērā ņemamā spēkā. Konferences gaitā, vecāku iniciatīvu skolu dibinātāji dalījās savā skolu dibināšanas pieredzē. Pasākuma pozitīvo rezonansi izjūtu gan tās laikā, gan pēc tam e-pastā saņemtās vēstulēs. Bijām vienprātīgi tajā, ka nepamatoti „vecāku iniciatīvas” skolas juridiski tiek dēvētas par *privātskolām*, jo tām ir sabiedriska raksturs, tās veido vecāki **saviem** bērniem un mazbērniem. Sākotnēji izveidojas vecāku iniciatīvas grupa (ne reti tie ir vecāki, kuru bērni nav vēl pat skolas vecumā), pulcē ap sevi domubiedrus, dibina biedrību, meklē savai iecerei atbilstošus pedagogus, telpas un veic visus citus juridiskos procesus, lai skolu varētu piereģistrēt un sākt darbu. Kad skola ir sākusi darbību, dibinātāji-vecāki rūpējas par to, lai viņu ieceres īstenotos. Viņi ne tikai seko līdz mācību procesam, bet ņem aktīvu līdzdalību skolas dzīvē, kas ne reti ir kā brīvprātīgais darbs. Nav viegli atrast skolotājus, kuri ir gatavi strādāt centrējoties uz bērnu, viņa interesēm, jeb jauktās vecuma saimēs. Gadās, ka arī vecāki, kuri pievienojušies iniciatoru aicinājumam, nav īsti aptvēruši, ko skola sola. Pašreiz visām vecāku iniciatīvas skolām ir savas mā-

jas lapas internetā, kurās var iepazīties gan ar skolu mērķiem, gan ar konkrētiem ikdienas darbiem.

Konferences dalībnieki stāstot par savu pieredzi centās iedrošināt uz jaunām iniciatīvām. Ja ir pārliecība par darāmā nepieciešamību, būs arī pietiekami daudz entuziasma, lai iecerī īstenotu. Pats svarīgākais ir apzināties, ka skola tiek veidota ilgam laika periodam un ka darbošanās tajā aizņems krietni daudz laika no dibinātāju aktīvās ikdienas.

Šo pavasari ir iecerēts veidot interesentu grupu principiāli jaunas izglītības programmas veidošanai, kuras pamatā būtu ieliktas vispārcilvēciskas vērtības, tautas tradicionālā kultūra un atziņas par cilvēka dzīves jēgu vispār. Šodien pasaulē šādas skolas, kuras veido katra izglītošanu, ņemot vērā personīgos dotumus, intereses un, kura vienlīdz aktīvi attīsta visas personību raksturojošās puses, sauc par holistiskām skolām. Šādu skolu nav maz un tās ir uzkrājušas jau vērā ņemamu pieredzi. Aicinu ieskatīties tautskolas mājas lapā drustutautskola.lv sadaļā *Ilgtspējīga izglītība*. Te pakāpeniski iepazīstināsim ar šo skolu un savu pieredzi. Piedalīties minētas grupas darbā ir aicināti visi, kas to vēlas, t.i. ne tikai vecāki, pedagogi, bet jebkurš, kas uzskata to par svarīgu, jaunais prasa neordināras idejas.

Pārdomas lasot Vilbera visaptverošo teoriju

Publicēts tautaskolas mājas lapā drustutautskola.lv 2014.03.21.

Vai tiešām zīdains atrodas „narcisma” stāvoklī? Iespējam, ka viņa apziņas stāvoklis ir tāds, ka viņš kaut kādā veidā saplūst ar vidi un identificē sevi ar to (to ar sevi). Vai tas nozīmē savtīgumu? Vai drīzāk tā nav veseluma izjūta, kopības izjūta. Viņš tikko bija mātes miesā un bija kā viens vesels ar to – vai pēkšņi viņš pēc piedzimšanas maina šo apziņas stāvokli? Vai viņam drīzāk nepaliek vēlme joprojām sevi identificēt ar vidi, tagad tā ir vienkārši cita. Tikai kopības apziņa var radīt drošības sajūtu. Nošķirtība drīzāk var iedzīt izmīsumā, jo esot nošķirts viņš ir pilnīgi bezspēcīgs – viņš pats nevar patstāvīgi rūpēties par savu pastāvēšanu. Bērns daļēji vēl ir „mājās” (garu pasaulē). Tas nozīmē, ka apziņas līmenī viņš ir daudz brīvāks nekā pieaugušais. Viņam ir atvērti kanāli, kas nodrošina informācijas

saņemšanu, nodošanu – nodrošina tiešus un pastarpinātus kontaktus. Jo ne jau fiziskā spēja kustēties nosaka „brīvību” (Amerikāņu fiziķis Hopkina piemērs), bet apziņa. Apziņa nav jātraktē, kā zināšanas vai prāta spējas. Tieši pretēji - tie ir tie, kas aizver apziņas vārtus.

Gārdners: Mazs bērns ir pilnībā egocentrisks – nav spējīgs domāt par sevi (varbūt – tas kaut kādā mēra apstiprina manus spriedumus par viņa esamību veselumā). Viņš saka, ka spēlējot paslēpes, bērns slēpjas citiem redzamā vietā (31.lpp.), jo bērna egocentrisms it kā liedz viņam saprast, ka citi redz viņa slēpni. Te faktiski liegums ir jāuzskata kā kaut kas pozitīvs un nav jānosauc par liegumu, bet par bērna dižu spēju saplūst ar objektiem, būt ar tiem kā veselums. Vai spēlējot paslēpes, cik spējam atcerēties, mēs paši kaut ko tādu nesam izjutuši vismaz kā vēlmi.

Pēc Kerola Goligensa sievietes morāles attīstība: savtīgums, vispārējs gādīgums. Vīrieši akcentē tiesības un taisnīgumu. Integrālā stadijā vīrišķā un sievišķā komponentes integrējas: apvienojas taisnīgums ar iejūtību.

Dažādi nosaukumu sinonīmi:

Pirmskonvencionālā – egocentriskā – es

Konvencionālā – sociocentriskā – mēs

Pēckonvencionālā – pasaulcentriskā – mēs visi

Vilbers: zīdainā stāvoklis ir potencialitāte un atvērtība, nevis brīvības reāla esamība. ... zīdains nespēj uzņemties citu cilvēku lomu un tā-tad nav spējīgs just patiesu iejūtību, gādību un mīlestību...

... bieži vien ir pastāvējis pēckonvenciālo ideju mistrs, kur mīt pirmskonvencionālie motīvi – tas ir bumerīts.

Es domāju, ka „mistram” ir ārēja daba un tas parādās, jo ir prāts. Ja būtu iespējams testēt apziņas stāvokļus, tad, iespējams, būtu cita aina. Cik saprotu, tad apziņas testi nespēj nodalīt prātu no apziņas. Prāts ļauj izmantot zināšanas savtīgiem nolūkiem un to pieļauj pirmskonvencionālā apziņa.

Es domāju, ka varētu būt tā, ka uz bērna attīstības spirāles – bērns it kā iziet cauri apziņas līmeņiem beigās nonāk pie max iespējamā viņa evolūcijas stāvokļa: viņš nevar ielēkt vilcienā, kas tam nav piemērots, kuram tas vēl nav gatavs, nobriedis atbilstoši vispārējam evolūcijas likumam. Augstākie līmeņi ir tikai kā potenciāli, kā iespējas, bet varbūt

ne tādas, kas viņā jau ir, bet principā, kā „tukša” vieta, kurā var tikt ieviest, kad esošā apziņa ir piesātinājusies.

Vai tad pašidentitāte, kas raksturīga zaļajam memam, atzīst savu brīvību. Nespēj atzīt citu brīvību? Vai tad šajā gadījumā vispār var runāt par brīvību, – brīvs var būt tikai veseluma apziņā, bet veseluma apziņa nav atdalāma no apziņas par citu brīvības pieņemšanas 39.lpp.

... integrālā sapratne (kas ir sapratne?) – atkal prāta kategorija (43.lpp.).

Prāts var kavēties zemākos memos un otrādi, – prāts var aizsteigties, ieraudzīt vilinošos, nākošos stāvokļus, kuru konkrētais cilvēks evolucionējot teju, teju sasniegs. Prāts ir kā ārējs veidols, – kamēr tas nav saskaņā ar apzinu. Apziņa ir tā, kas dod prāta kategorijām saturu, piepildījumu. Var būt pat tāda situācija, ka kanāli starp prātu un apziņu ir tā nobloķēti, ka „prāts rīkojas neapzinīgi”. Ticams, ka zemākie apziņas stāvokļi ir ļoti spēcīgi izteikti un prātam nav varas pār tiem, jo tad tiktu apdraudēta paša cilvēka eksistence.

... loģika jeb otrās pakāpes apziņa.. vai loģiskas kategoriju var attiecināt uz apziņu? Vai loģika nav prāta kategorija?

Vilbers raksta, ka zemāko memu apziņa traucē izdarīt lēcieni no zaļā mema uz integrālo apziņu. Varbūt. Man šķiet, ka apziņā nav meklējami traucēkļi. Drīzāk tur meklējami stimuli ceļam augšup, jo katrs apziņas stāvoklis nav cilvēka prāta nosacīts, tie, šķiet, ir pakļauti kaut kādai ārpusprāta esošām likumībām (Dieva likumam, Evolūcijas likumam), nav pakļauti mūsu gribai, negribai vai pat vadībai. Izskatās, ka, tad, kad ir sasniegta kaut kāda apziņas pakāpes pilnība – kauss ir pilns, notiek „automātiska”, no cilvēka vēlmes neatkarīga pārslēgšanās.

Vilbers (46); tradicionālisti balstās uz pirmsmodernistiskām mītiskajām vērtībām (zilais mems), modernisti – uz racionāli industriālām vērtībām (oranžais mems), kultūras kreatīvie indivīdi – uz pēcformālajām/postmodernistiskajām vērtībām (zaļais mems).

Par apziņu jau runājām. Runājām arī par to, ka ne visi atšķir prātu no apziņas (jau ar prāta spēju apzināties). Tātad faktiski ir jautājums par to kāda šo vārdu semantika ir ienākusi katra prātā. Tā var atšķirties, bet nav jēgas strīdēties, drīzāk vajag priecāties, ja kādam tā ir līdzīga tam, kāda ir jums. Te neder “vispār pieņemtais”, ”zinātnis-

ki atzītāis”, “sabiedriski akceptētais”, te subjektīvais ir objektīvāks par objektīvo.

Un tā. Atgādināšu, ka mūsu vārda “Apziņa” semantika nav saistāma ar spēju kādai formai, kurai tā piemīt, domāt, tātad prātam raksturīgu spēju. Patreizējā sapratnē “apziņa” ir pati esamība un vienlaicīgi tās vienotības daudzveidībā un būšanas nosacījums. Varētu pat teikt tā: “apziņa” ir Dievs.

Apziņa un *prāts* ir savstarpēji saistītas, bet vispārējā attīstībā neatkarīgas lietas. Cilvēka *prāts* veidojas reizē ar tā fizisko ķermeni. Līdzīgi ir ar citām būtņēm Visumā – *prāts* ir piederīgs daudzām būtņēm -gariem, eņģeļiem u.c.. *Prāts* ir tāds pats instruments šajos veselos, kā rokas, kājas, acis un tamlīdzīgi. Šim instrumentam ir saite ar *apziņu*, šajā *saitē* iekārtots “*dozators*”. No *apziņas* nāk tikai tas, ko esi pelnījis t.i., tas ko mūsu evolūcijas vērotāji un vadītāji ir uzskatījuši par saderīgu ar konkrētas būtnes attīstības pakāpi. Mūsu augstākais “Es” (kristietībā - “Pēteris”, kurš stāv pie paradīzes vārtiem) ir mūsu potenciālā pilnība, vērotājs – vērtētājs, kā kaut kas līdzīgs šeit, Zemes plānā, katram pieejamam *neatkarīgam* vērotājam - vērtētājam. “Es” ir “tālu” no mums un cilvēkam Zemes plānā dzīvojot, nepieejams (retiem izņēmumiem) un nav arī nekāda vajadzība, ja tikai cilvēks nevēlas zināt to, vai dzīves uzdevumi tiek pildīti vai nē. Faktiski atklāt tos nedrīkstētu, jo tad tā būtu iejaukšanas cilvēka paša veidotajā dzīvē. Cik zināms, tad par sekmēm dzīves uzdevumu pildīšanā, dabū zināt tikai pēc fiziskā auguma nāves, cilvēkam nonākot augstāko Es plānā (dimensijā, kurā mīt cilvēku augstākie Es). Cilvēkam dzīvi dzīvojot, ir jāsasniedz tāds stāvoklis, kurā pašam nemanot, viss dabīgā kārtā notiek tā, kā tam jānotiek – tas nozīmē dzīvot saskaņā ar savu būtību raksturojošo; tas nozīmē, ka es beidzot esmu es, esmu patiesi brīvs (neatkarīgi no dotā apziņas stāvokļa. Tas nozīmē, ka attīšanās procesā, kāpjot deviņloku kalnā, tādas “brīvības” tiks piedzīvotas vairākas t.i., arī brīvība ir relatīva pat “tīrajos” eksistences plānos). Dozētais *apziņas* lauks ieskauj to vidi, to plānu, kurā eksistē mūsu fiziskais augums. Tas ir saistīts ar, ja tā varētu teikt, *cieto disku* (cilvēka aukstākais Es?), kurā ierakstās visi notikumi, kuri notikuši, visās dzīvēs, pieredze katrā inkarnācijā. Taču ir vēl cits „disks”, kurš dzimst un mirst reizē ar ķermeni līdzīgi prātam. Tam raksturīga visai nenoturīga atmiņa, ne reti neskaidra, „miglaina”, ne reti tā pazaudē lielāko daļu nospiedumus. “Es” atmiņa un uzkrātā pierē-

dze ir tikpat bezgalīga, cik bezgalīgs savā attīstībā ir cilvēks, lai kādas dzīvošanas formām tas nebūtu gājis cauri.

Ir iespējams pētīt katru atmiņas formu atsevišķi, tāpat arī apzināti atšķirt, kas sapratnē ienāk no *prāta* un kas no *apziņas*.

Tā, varam sākt ar kādu ikdienišķu piemēru. Piemēram, vides piesārņojums. Kas ir tas, kas mums liek rūpēties par vides tīrību? Tā var būt *apziņa* un tas var būt *prāts*. *Prāts* vai nu ir spējīgs patstāvīgi nonākt pie cēloņu un sekū likumiem; vai skolā iedresēta ziņa par dažādas krāsas konteineriem; vai sabiedrības noteiktu likumu zināšana. *Apziņa*, savukārt, no tā, ka viss ir kopveselums, kas daiļumā pats par sevi ir harmoniski sakārtots, citiem vārdiem sakot, mīlestības saitēm sasaistīts – te netiek domāts, tādai ir jābūt lietu kārtībai. Vai mīlestībā pret, piemēram, koku, jūs to varētu nozāģēt, vai jūs varētu piemēslot mežu ar meža dzīvību apdraudošām lietām? *Prāts*, gan to pieļauj, jo *prāts* nevar aptvert veselumu. Ne reti mēs šķirojam *prāta* jomas no *sirds* jomām un pareizi darām (tāpat kā rokas mēs atšķiram no kājām). *Sirds* joma pieder *apziņai* (*sirdsapziņa*). *Apziņa*, *patiesība*, *mīlestība* ir kopveseluma kaut kādas puses. *Prāta* īpatnības, īpašības ir labi pētītas. Kā jau teikts, katrā cilvēkā ir kaut kāds neitrāls *vērotājs-vērtētājs* (Šri Aurobindo), kas prot atšķirt *prātā* esošas lietas no *apziņas* nākošās. Bet kā ir ar garām skrejošām domformām, – kā atšķirt tās no *apziņas* nākošās? Varbūt ar to, ka *garām skrejošās* redzam kā driskas, kā uzplaiksnījumus. No *apziņas* nākošais (mēs sakām: intuitīvi zinām) ir kaut kas tik pārliecinošs, ka neprasa pārbaudes un netiek apšaubītas. No *prāta* nākošais var tikt apšaubīts. Bet ne vienmēr, – ja *prāts* ir attīstīts, liela pieredze, laba atmiņa, – *prāts* arī var būt ļoti pārliecinošs un varam ne reti teikt, ka tam tā jābūt par visiem 100%. Un otrādi – ne reti apšaubām savu intuīciju t.i, lielākā daļa cilvēku intuīcijas doto “neņem pierē”, apšaubā un rezultātā rīkojas dumji – vismaz tik daudz ir jāmāk *prātam* ieskaidrot (vai tas rupjā veidā jāsavaldā), ka intuīcijas (sajutās – *sirdsapziņa*) dotā neievērošana skādē paša *prāta* eksistencei. *Prātam* jāstrādā, lai pēc iespējas labāk realizētu intuīcijas doto.

Kā atvērt *apziņas* vārtus plaši un pārliecinoši? Daži gudrie māca *prāta* nomierināšanu; Aurobindo un mūsu dainas māca meditāciju saplūsmi ar vidi un darāmo. Aurobindo runā par *neatkarīgo vērotāju* mūsos. „Vērotājs” ir tas, kas pieslēdzas apjēgsmei. Apjēgsmē ir

kā datora monitors ar skaļrunīšiem - iekšējā redze un dzirde. Cik zināms, *neatkarīgais vērotājs* ir no cilvēka neatkarīga, patstāvīga būtne, pat ar savu vārdu, bet ir ar to cieši saistīta un šķiro informācijas plūsmu no visiem avotiem (ja tikai cilvēks to nodarbina). Sameklējiet, iepazīstieties un nodarbiniet!

Šī būtne darbojas kā „iekrāsotājs”. Tā *iekrāso* (filtrē) informāciju atbilstoši cilvēka dabai. Ja cilvēka daba ir saistīta ar Zemi, tad tai ir vienas krāsas, no citas planētas – citas krāsas, ja tā ietver ļaunumu – cita krāsa, ja mīlestību – cita, ja garīgums – cita un tamlīdzīgi. Tas nozīmē, ka patiesi ir teiciens: „vilks kažoku maina, bet tikumu nemaina”.

Bet to laikam nevar jebkurš katrs. Un ja ir, tad drīzāk to, kas ir ienācis galvā varētu saistīt ar ko *garām skrejošo*. Vai tomēr nebūtu nepieciešama arī prāta piepūle, lai apjēgsme sasniegtu apziņu?

Tāpat cilvēka prāts ir spējīgs aptvert tikai savas individuālas evolūcijas stadijai atbilstošu apziņas stāvokli. Prāts un apziņa divi atsevišķi aparāti. Pirmais, rads cilvēka fiziskajam ķermenim un ir mirstīgs, otrais – augstākam *Es* un ir mūžīgs. Abi aparāti ir saistīti katrs ar savu atmiņu. Arī te pirmā ir mirstīga, otrā ir mūžīga.

Ir liktenis. Tas iezīmē dažus vai daudzus svarīgus dzīves momentus t.sk. piedzimšanu, aiziešanu. Likteni nav iespējams grozīt. Tas ir harmoniski ievīts veselumā visos plānos, visās dzīvēs, ar visiem līdzcilvēkiem. To nevar nojaukt, jo to nepieļauj Veselums.

Ir *dzīves uzdevumi*. Tas nav liktenis. *Dzīves uzdevumi* tiek iedoti cilvēkam ienākot blīvajā matērijā. Tos cilvēks var realizēt un nerealizēt. Taču tie ir galvenie, kas nosaka cilvēka evolūciju. Izpildījis visus viņam personīgi paredzētos uzdevumus, cilvēks var tikt atbrīvots no obligātās inkarnācijas. *Dzīves uzdevumi* parasti ir aizplīvuroti un cilvēka prātā skaidri neparādās. Tie ir jāsameklē. Varbūt ne vienmēr prātā tas tiek apzināts un var nemaz nezināt, ka esi tos izpildījis (dzīves uzdevumus). Varbūt tas ir atkarīgs no cilvēka evolūcijas stāvokļa, no tam atbilstošās apziņas. Katrā ziņā, ir grūti aptvert dažādos evolūcijas stāvokļus, jo šķiet, ka bezgalīgā eksistence ir sen jau tos novienādojusi un nav svarīgi ko mēs katrs te mazākā laika sprīdī

nekā mirklis, paveicam. Bet laikam jau tas tā nav – kvantētie apziņas stāvokļi tomēr būtiski atšķiras un evolūcija turpinās visos plānos.

Dievs ir ielicis visos visu nepieciešamo evolūcijai, taču ir miljāgas individuālas atšķirības iespējām izmantot šos potenciālus, – daudz kas ir atkarīgs no tā, kādā evolūcijas stāvoklī katrs atrodas. Arī dzīves telpa, vide var būt tāda, kas ir aprakusi sēklas tik dziļi, ka dotajā inkarnācija, tām nav iespējas uzdiķt. Var jau būt, ka veselums, uzdevumi, liktenis, apziņa nemaz nepieļauj citas situācija, kā vienīgi tās, kuras ir iepriekšminēto momentu nosacītas.

Pieņemsim, ka *dzīves uzdevumos* paredzēts būt draņķim, tad esot draņķis viņš būs laimīgs, ja mēs laimi sasaistām ar apziņu par uzdevumu veikšanu. Kaut kas traks! Kas tad ir tomēr tas, ko mēs varam darīt un kas ir jādara audzināšanā?

Cilvēks ir kopienas būtne un kopiena ir svarīga, lai cilvēks varētu atklāt savu būtību, savus *dzīves uzdevumus*, – tas ir veselums, kurš to var palīdzēt. Kopienai tomēr jādarbojas pēc Dieva liktas kārtības. Ja šī kārtība ir izkropļota, tad tāda „kopiena” var pat cilvēku attālināt no savas patības apzināšanos. Tas nozīmē, ka kopiena, ja reiz veidota atbilstoši Dieva liktai kārtībai, nedrīkst vieglprātīgi mainīt savas tradīcijas. Tai jācenšas sevi pasargāt ne tikai no iekšējiem ārdošiem spēkiem, bet arī ārējiem. Piemēram, ģimenes kopiena, skolas kopiena, pagasta kopiena, tautas kopiena, - visām jārealizē Dieva kārtība.

Uzdevumu pildīšana neko citu nenožīmē, kā savas individuālas būtības izteikšana. Nav jāuztraucas, ka cilvēks realizējot savus uzdevumus, domājot par sevi un savu laimi kaut kādā veidā varētu traucēt citiem, – jo dzīves uzdevumi nāk no viena avota un tāpēc ir savstarpēji harmoniski saistīti (par to runā Šteiners). Tieši otrādi – cilvēkam kļūstot par savu iegribu vergu, tas ne tikai pats padara sevi par nelaimīgu, bet var arī traucēt citiem būt laimīgiem (par to runā Froms). Savas būtības izteikšana ir tā pati, kuru Maslovs sauc par pašrealizāciju, pašizteikšanos.

Jautājums: vai visi apziņas stāvokļi ir gatavi, lai tiem ļautu brīvi individuāli izteikties t.i., vai tie ir gatavi apziņa apslēptiem uzdevumiem. Loģiski būtu, ja būtu, jo cilvēka būtība ir apslēpta tieši zemākos apziņas līmeņos. Faktiski, jo zemāks apziņas līmenis, jo vieglāk vajadzētu būt iespējai piekļūt savai būtībai. Tas nozīmē, ka nevajadzētu baidīties.

Manuprāt, tā saucamai *vērtībizglītībai* skolā ir jābūt primārai, ja ar vērtībizglītību saprotam patības meklējumu, atrašanu un dzīvošanu atbilstoši tai.

Prāta nosacītās vērtības, var būt nenoturīgas (situatīvas) un dažkārt greizas. Apziņas nosacītās vērtības ir noturīgas, būtiskas (pārilaicīgām), vispārcilvēciskas. Ar vērtībām nepietiek. *Vērtība* ir mans dzīves uzdevums, bet ko satur mans *dzīves uzdevums*? Tātad nākošā skolā būtu darbošanās ap šo *dzīves uzdevuma* meklējumiem. Tālāk, kaut arī esam tikai ceļā uz *dzīves uzdevumu* atrašanu, varam jau sākt strādāt pie nepieciešamo vispārīgo īpašību attīstīšanu bērņā, tā izpildei: vispārīgās zināšanas (ja apziņa vēl nav skaidrojusies jeb jūtams to trūkums), fiziskās iemaņas, prasmes kustināt rokas, kājas, smadzenes. Tā tad tās varētu ieņemt vispārējās izglītības nišu kopā ar minēto vispārīgo īpašību attīstīšanu, uzturēšanu.

Tad, kad ir vairāk vai mazāk skaidri uzdevumi (tātad nodarboties ar bērna pētīšanu, attīstīt tā pašpētīšanas prasmes), sākt strikti individualizētas apmācības atbilstoši katra uzdevumiem, kas tad arī nodrošinātu iespēju pašizteikties, pašapliecināties un būt laimīgam.

Atgriežoties pie *vērtībizglītības*, pārejas posmā uz jaunu izglītības, reizē arī sabiedrības modeli, droši vien ir nepieciešami visi līdzšinējie *vērtībizglītības* paņēmieni. Tādi būs nepieciešami ne tikai vienas paaudzes garumā, ja vien pēkšņi nenotiks vispārējs, globāls apziņas lēcienš. *Vērtībizglītība* nav ne kas blakus stāvošs vai ārpusē stāvošs, tas ir galvenais, uz ko veidojama *izglītības sistēma* vispār. Lai veidotu jaunu *izglītības sistēmu* nepietiek ar kaut kādām apziņas drumstalām par cilvēku, ir jābūt kaut kādam priekšstatam par nākotnes sabiedrību.

Tad lūk, kāds ir mans priekšstats par to.

Nākotnes sabiedrības lozungs „brīvu pilsoņu kopiena”. Brīvība ne triviālā izpratnē, ka katrs dara ko grib, bet katrs apzinās savu sūtību un brīvi realizē sevi. Šādā apziņas stāvoklī nav iespējams uzņemties kaut ko tādu, kas nav piemērots cilvēka varēšanai un reizē sūtībai. Pieslēgums apziņai nodrošinās rīcības pareizību. Tas nozīmē, ka cilvēks šādā sabiedrībā prātu izmantos, kā instrumentu, bet ne kā galveno komandposteni, kā galveno lēmējvaru. Tas būs *izpildvaras* orgāns. Tā attīstībai būs jāveltī ļoti liela uzmanība, jo no tā spēka būs atkarīga spēja veikt uzdevumus. Prātam un ar to saistītai domai joprojām būs ne tikai garīga rakstura formas darbība loma,

prāta spēks parādīsies, tā iespējā materializēt lietas. Tas pateicoties veseluma apziņas klātesamībai, nodrošinās ar Visumu harmoniski saskaņotus radīšanas aktus. Nav jāiedomājas, ka visiem cilvēkiem būs šīs spējas. Kā potenciāls noteikti, bet to joprojām noteiks katra evolūcijas sliekšni. Pāriešanu uz jaunas apziņas pakāpes nav cilvēka rokās, tas šo brīdi nenosaka. Pāreja jaunos stāvokļos nosaka saskaņas pakāpe ar Veselumu, – jo augstāka tā ir, jo plašāka mēroga notikumos iesaistās cilvēks. Tātad, ne vara, ne pakārtotība varas struktūrām, bet katra indivīda saskaņas pakāpe ar veselumu ieregulē katram savu vietu sabiedrībā.

Iespējams, ka kaut kādā mērā zemākām apziņas pakāpēm dominēs prāts... lai gan tam nevajadzētu tā būt, jo, ja esam visi pieslēgušies savām augstākām apziņām, kopveseluma apziņa nepieļautu (cilvēks pat nevarētu iedomāties, ka varētu rīkoties neatbilstoši tai).

Cilvēku sabiedrības fiziskā telpa izplūdīs t.i., tā būs zināmā mērā saplūdusi ar citām tuvāk esošākām dimensiju telpām, starp kurām būs aktīva mijiedarbība, sadarbība. Cilvēki zinās un sadarbosies ar daudzajiem katra indivīda „garīgajiem” aspektiem (būtnēm). Sadarbosies ar visiem jau no aizlaikiem katram cilvēkam, katrai kopienai piesaistītām, piederīgām būtnēm (gariem, eņģeļiem un tamlīdzīgi).

Valdīs strikti kopienas noteikumi, – tas ir cilvēkam būs jādzīvo atbilstoši tiem. Šī dzīve nebūs kā spaidis, jo tā arī sakņosies harmonijas nepieciešamībā. Kopiena ir nepieciešams elements Visuma organizatoriskajā struktūrā un, jo lielāks ir mijiedarbības mērogs, jo lielāka kopiena tajā ir iesaistīta. Kopienas institūtiem kā ģimenei, saimei (dzimtai), pagastam, tautai, katrai ir savs darbības lauks, mijiedarbības zona. Visi mazie kopienu elementi veido jaunas, lielākas kopienas, kuras savukārt atkal ir saistītas ar citām un veido vēl lielākus veidojumus, – kopienas. Tas nozīmē, ka šodien populārās runas par ģimenes institūta atmiršanas nepieciešamību, pagastu veco robežu nojaukšanas vajadzību, tautu saplūšanu ir tumšu domu augļi un bremzē gan katra indivīda evolūciju, gan cilvēces kopumā. Katrs indivīds ienācis noteiktā kopiena tikai harmoniskas saskaņas vadīts. Harmoniska saskaņa nodrošina katra indivīda būtības realizēšanos, jo būtība ir ienākusi saskanīgi. Tāpēc būtības meklējumos ir ļoti svarīgi saglabāt to ģimenes institūtu, kurā tas ir ienācis. Droši vien, nākamā

kopība pēc svarīguma ir dzimta un tā tālāk. Tāpēc laika gaitā evolucionējot sabiedrībai un sakārtojoties saskaņai, skola nebūs tā vieta, kur meklēt savu būtību, – tā būs rodama to kopienu iekšpusē, ar kurām indivīds ir cieši saistīts iedzimstot vai inkarnējoties. Acīmredzot, skola būs nepieciešama pārejai vai sadarbībai ar katru nākošo kopienas pakāpi. Piemēram, *dzīves uzdevums* var būt saistīts ar ceļojumiem Visumā. Pieļauju, ka šādu ceļojumu nepieciešamība būs saistīta ar daudz plašāku kopu nekā ģimenes kopienu un šim uzdevumam, iespējams, nāksies apgūt kaut kādas zināšanas, prasmes, kas nav atrodamas ģimenes kopienā.

Tāds aptuveni izskatās mans priekšstats par nākotnes sabiedrību. Tas varētu nebūt rītdienas jautājums, bet parītdienas noiekti. Šodien *izglītības sistēmai* ir jābūt tādai, kas atrodas uz stara, kurš mūs savieno ar nākotnes sabiedrības tēlu. Jā tā, tad jāparādās jaunai terminoloģijai: „ilgtspējības” jēdzienu jānomaina ar vārdiem „mūžīga” varbūt „harmoniska”, „saskanīga”, jo „ilgtspējības” jēdziens sevī slēpj galīgumu.

Lai arī prāts gūtu mierinājumu, vēlams veikt pētījumus literatūras avotos, pētīt gan seno domātāju darbus, gan uz reliģiskas un ezotēriskas literatūras avotus, meklējot tajos apstiprinājumu nākotnes sabiedrības galveniem aspektiem un ar to saistīto nepieciešamo izglītības sistēmu. Jāpēta būtu vides un indivīda savstarpējās attiecības, - svarīgi ir apzināties ne vienmēr pozitīvos „socializācijas”, „kulturalizācijas” procesus. Būtu nepieciešams apcerēt izglītībai nepieciešamos vides aspektus: kopienas nepieciešamību (varbūt runāt par identitātēm (personības, nācijas un tamlīdzīgi). Apskatīt, kas pasaulē šajā sakarā ir paveikts. Doma jāvirza uz „vērtībizglītības” prioritāti. Veidot jaunus jēdzienus, pilnveidot esošo semantiku: „situatīvās” vērtības, „ilglaicīgās” vai „mūžīgās”, pakārtot tās apziņas līmeņiem.

Konkurences tirgū uzvarēs personības

“Ventas Balsij”, Intervē Līga Tirmane, 2014.10.27., Nr.205

Kas ir pats būtiskākais, ar ko tautskola atšķiras no paras-tas skolas?

— Tā ir holistiskā jeb veseluma pedagoģija, ko mēs cenšamies realizēt. Tajā svarīgas ir četras komponentes: bērna fiziskā attīstība, mentālā, garīgā un emocionālā attīstība. Holistiskajā pedagoģijā nozīmīga ir individuālā bērna izglītošana. Svarīgi, kā skolotāja personība ļauj zelt un plaukt bērna personībai. Tā ir sirds jeb vērtību izglītība.

Jūsu skolā ir īpašas domāšanas stundas. Kā bērni mācās domāt?

Ir tādas latviešu autores Grīnbergas izdotas grāmatiņas *Mācīsimies domāt!*, kā arī franču autoru darbs ar līdzīgu nosaukumu. Tās ir orientētas uz to, lai bērnus mācītu domāt par vērtībām, piemēram, bezgalību, laiku, telpu. Es stundās lielākoties izmantoju tās, izņemot gadījumus, kad bērniem pašiem rodas idejas par kādu noteiktu tēmu runāt. Domāšanas stundās mēs arī sevi pētām. Viens no paņēmieniem ir klusēšana. 5 minūtes pasēžam — aizver acis un klausies klusumā! Būšana klusumā ir vērtīgas savā iekšējā būtībā, koncentrēšanās noteiktai tēmai. Bērni to dara ļoti labprāt. Šajās stundās bērni tiek mudināti apzināties, kuras ir viņu stiprās un kuras vājās puses, uz ko viņi vairāk orientēti — uz humanitārām vai eksaktām lietām. Viņi to uzliek uz papīra, un šis materiāls tiek gadiem uzkrāts. Arī mēs, skolotāji, cenšamies bērnus vērot un šos vērojumus piefiksēt, jo tā mēs viņus varam labāk izprast. Bieži skolās atrodam problēmu — o, tas ir problēmbērns, viņam kaut kāds uzmanības deficīts... Kad tu ar bērnu ilgāk pastrādā, redzi, ka tāds viņš ir no dabas, nav ko viņu lauzt, bet ir jāizmanto viņa spējas. Piemēram, ir man divi puīši, kas nerunā. Viens no viņiem mēdz glaudīt manus asos matus, un es neuztraucos par tādām lietām. Viņš 2. klasē perfekti lasa, rēķina divciparu skaitļus, ar problēmām, kuras tur ir, viņš tiek galā. Jā, viņš nekomunicē ar pārējiem bērniem, viņam vajadzīgs kontakts ar pieaugušajiem. Uzstādot paviršas diagnozes, mēs to bērnu varam *no-beigt*.

Neredzu, ka pret viņiem vajadzētu kaut kā īpaši attiekties, bet ir vajadzīga skolotāja sirds atvērtība.

Arī jūsu skolā mācību saturā ir jāvadās pēc standarta. Vai tas jums palīdz vai ierobežo?

— Tas ierobežo, jo ir pretrunā ar mūsu filozofiju. Taču mums ar to jātiek galā, jo citādi mūs neakreditēs. Tagad mēs vismaz daļēji no

tā, ko paužam, varam realizēt. Mums jāatrod kompromiss starp to, ko grib sabiedrība un ko grib bērns. Ir tāds vecums, kad bērnam, piemēram, decimetri vai pulkstenis, vai kas cits nu, neiet! Klausies, mēs tur nemaz nekavēsimies! To apgūsi kaut kad vēlāk. Esmu elastīgs, pielāgojos viņa zināšanām un kategoriski no viņa nepieprasu to, ko viņš tajā brīdī nespēj aptvert. Viņš atveras vēlāk.

Ir cilvēki, kas bažījas, ka bērni, kas mācās citādā skolā, nonākot citā vidē, satopas ar problēmām. Kā tas ir realitātē?

—(Smejas.)Es parasti, kad man to jautā, uzdodu pretjautājumu: ko man tagad darīt? Vai man mācīt bērnus uz nešpetnām izdarībām, lai viņi varētu dzīvot šajā nešpetnajā sabiedrībā?! Vai man tomēr orientēties uz viņu sirdi? Varbūt viņi ar savu atvērto sirdi varēs šo sabiedrību padarīt maigāku, mīlošāku. Viņi noteikti to varēs! Ir nodeklārēts, ka mums ir jāveido personības, kuras spējīgas pielāgoties mainīgiem sabiedrības apstākļiem. Nē! Mums ir jāveido cilvēki, kuri ir spējīgi veidot pilnīgi jaunu sabiedrību! Teologs Kārlis Kundziņš par to runā, ka skolā galvenokārt būtu jāpamodina tie spēki, kas bērnam dabīgi ir ielikti iekšā; tā ir kalpošanas nepieciešamība — būt labam, sirsnīgam, laipnam, labestīgam utt. Patlaban skolās orientējamies uz *četri plus divi*, bet neorientējamies uz sirdi. Esmu strādājis arī valsts skolās. Mums ir par maz laika, lai apgūtu programmu. Kur tad lai es iespiežu vēl laiku, lai par vērtībām runātu!? Taču mēs atrodam, jo šī metode ļauj to darīt.

Ja jums uzdotu reformēt valsts skolas, kuras lietas jūs mainītu vispirms?

— Pirmais mēģinātu sadabūt naudu un tās lielās klases no-likvidētu. Atstātu klasē 15 bērnus.

Mana mazmeitiņa Rīgā 49 vidusskolā mācās, viņai arī 30 bērni klasē. Tas ir murgs!

Tur nevar būt ne runas par individuālo darbu. Katram bērnam būtu jāiet savas individuālās attīstības dabīgajā programmā, nu vismaz individuālajā tempā. Pēc būtības vajadzētu nevis veikt sīkas reformiņas, bet gan nomainīt visu izglītības sistēmu uz pilnīgi jauniem pamatiem — uz tiem, kurus ir deklarējuši dižvīri pasaulē un mūsu valstī: kas ir cilvēks, kāda ir viņa dzīves jēga, cik nozīmīga ir viņa patība. Mūsu skolas dibināšanas pirmsākumos es sastapu amatniekus un secināju, ka tie ir ļaudis, ar kuriem man bija, par ko parunāt — intelektuālas, garīgas personības. Tad, lūk, mums radās ideja, ka amatnie-

cība ir jāieliek skolā. Ar vienu no amatniekiem, skārdnieku — mēs runājām par konkurenci, es jautāju viņam, vai nav bail, ka kāds var viņu izkonkurēt. Viņš man saka: «Kāda konkurence! Viņš mani kā personību nevar izkonkurēt!» Lūk, tādai jābūt sabiedrībai! Tad mēs tai konkurences tirgū uzvarēsim bez konkurences.

Es piedāvātu valstī izveidot amatnieku meistardarbnīcas, kuras pēc noteikta grafika varētu apmeklēt visas valsts skolas. Tas nebūtu vienkārši tā, ka puisītis iemācās naglu dzīt. Pirmkārt, vērodams amatnieku darbu, veidotos un augtu personības aurā, otrkārt, lietas, kuras viņš izgatavotu, būtu lietderīgas.

Ko pozitīvu jūs saskatāt parastā vispārizglītojošā skolā?

—Nav daudz to būtu — varbūt 1% vai 2%, kuriem tā sistēma der. Holisms, starp citu, pieļauj jebkuru pedagoģiju, pat Spartas sistēmu jeb militārās disciplīnas skolu, ja vien tā atbilst bērna būtībai. Taču neuzspied Valdorfa pedagoģiju visiem, tāpat kā Spartu visiem nel! No manas skolas arī daži bērni ir aizgājuši. Kāpēc? Trim meitenēm, kuras aizgāja vienlaicīgi, bija vienaudžu trūkums, viņas bija tādā vecumā, kad sāk interesēties par pretējo dzimumu.

Jūsu skola dibināta pirms 20 gadiem, tas nozīmē, ka pirmie audzēkņi jau ir katrs savā dzīvē. Kādas jomas viņi izvēlējušies?

— Viens no pirmajiem *cīruļiem* ir futbola treneris. Interesanti, ka rocības dēļ mums nebija iespējas apmierināt visu bērnu prasības sportā. Bet viņam bija interese. Otrs *pirmais putniņš* beidza Olaines koleģiju, viņam interesēja daba, ekoloģija, beidza augstskolu šajā jomā. Ir bērni, kas pēc vidusskolas aizgājuši studēt Kultūras akadēmijā, ir, kas mācījušies profesionāli tehniskajās skolās. Pirms pāris gadiem ar visiem sazinājos, veicu aptauju, kas viņiem skolā patika, kas nepatika. Piemēram, vienam puisim, kas pie mums mācījās līdz 4. klasei, nepatika tas, ka atzīmes netika liktas.

Kāpēc jūsu skolā nav atzīmju?

Kad atzīmes neliek, mēs ejam *uz zināšanām*, tas nozīmē, ja tu nemāki saskaitīt četri plus divi, mēs strādājam tik ilgi, līdz to saproti. Mums jāsasniedz optimālais (ne vienmēr maksimālais, jo tas atkarīgs no katra spējām) zināšanu līmenis. Nu, ja tev ielikšu vieninieku vai divnieku, tik un tā tu to tēmu, nezināsi, no tā tu labāks nekļūsi. Ja cilvēkam nav dotumu konkrētā jomā, tas nozīmē, ka viņam ilgāk pie tā jāpakavējas. Tagad esmu drusciņ pamainījis to taktiku, jau ieminējos — ja bērnam kaut kas lāgā neiet, mēs pārlecām šai tēmai

pāri, darām to, kas padodas, bet pēc laika atkal atgriezāties. Parastā skolā, kad izliek atzīmes: ir 4 - viss, sveiki! Nevienu neinteresē, ko tu tālāk darīsi ar šīm nepilnīgajām zināšanām. Viens puisis, kas pie mums atnāca Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas, neraugoties uz to, ka bija talantīgs zēns un viss viņam padevās, atzina, ka Rīgas skolā viņam bija jānervozē par to, kāda būs atzīme pārbaudes darbā, bet pie mums — nebija par to jāuztraucas. Runājām ar šo puisi par konkurenci. Viņš piedalījās vairākās valsts olimpiādēs un atzina, ka viņam bija svarīgi sevi pārbaudīt, bet ne jau uz citu bērnu fona. Es priecājos, ka bērns tā var sevi noorientēt.

Uz Ventspili esat atbraucis, jo vecāku iniciatīvas grupa vēlas atvērt Drustu tautskolas filiāli. Kā ventspilniekiem veicas?

— Tie, kuri to grib darīt, ir personības. Uzticos viņiem. Vecāki ļoti skaidri apzinās, ko vēlas, tas viss nāk ar dziļu pārliecību. Domāju, arī drosmes viņiem netrūkst. Tas ir svarīgi, kad apkārt šīs idejas uztver ne visai atsaucīgi. Domāju, ar laiku tas mainīsies. Cilvēki novērtē, ja dari visu no sirds. Kā viņi to realizēs, tā ir viņu brīvība. Nekad neesmu nevienu sava skolotāja stundu inspicējis, bet tas nenozīmē, ka nezinu, kā viņi strādā. Vajadzīga uzticēšanās. Ja es taisītu izglītības reformu, galvenais rādītājs būtu rezultāts: ja mani bērni, kurus esmu izglītojis, dzīvē aiziet laimīgi un sabiedrībai noderīgi, tad viss ir kārtībā. Lūk, kritērijs, nevis eksāmeni.

Lūdzu, paskaidrojiet savas skolas 99 baltie zirgi nosaukumu!

Nosaukumu *tautskola* ieteica Valdis Celms, dievturu vadītājs, dizainers, režisors, viņš arī viens no skolas dibinātājiem. Ideja tāda: no tautas mācās, māca tautu. Nosaukumu *99 baltie zirgi* iedeva tautas zintiece. Sākumā tas likās ļoti jocīgs, un arī Izglītības ministrijā uztraucās par jocīgumu. Skaidrojums tāds: balts — tas ir svēts, tīrs, tikumisks, zirgs ir likteņa lēmējs, arī mēs zināmā mērā lemjam likteņus (no likteni kropļojošās vides mēs bērnu ieliekam vidē, kur viņš šo likteni var realizēt), vēl zirgs izsenis bijis vidutājs starp šo pasauli un starp garīgo telpu un fizisko telpu; 99 — tas ir ritms, kas ir latviešu tautas filozofijā, ritms, kurā kāds periods beidzas un sākas kaut kas jauns. 99 tas nozīmē daudz. Tautas ticējumos, ja ierauga vienu baltu zirgu, tā diena būs laimīga; ja meitene saskaita 99 baltus zirgus, viņa precēsies. Tātad ir atrasta otra pusīte, lai radītu atkal ko jaunu. Tā ir izeja uz nākotni.

Skola ar savu filozofiju

"Druva", Intervēja Sarmīte Feldmane, 2014.06.19.

"Tautskola ir izveidojusi savu izglītības filozofiju, kas balstīta cilvēka, tautas un pasaules veseluma idejās. Veseluma idejas pamazām rod plašu rezonansi pasaulē gan zinātnē, gan izglītībā. Lielākā aktivitāte vērojama Amerikā, kur tapušas, tā saucamās, holistiskās skolas. Arī mēs tādu veidojam, šajā ziņā esam pionieri Baltijas valstīs. Pieredze krājas pamazām," stāsta skolas direktors Ojārs Rode. Tautskolieši labprāt dalās pieredzē, gan rīkojot seminārus, gan stāstot par to mājaslapā. Intereses un nepieciešamības rosināti, bieži tautskolas viesi ir gan to bērnu vecāki, kuri vēlas, lai atvases mācītos alternatīvā pamatskolā, gan radoša meklējuma skolotāju grupas, izglītības darba metodiķi. Tālākie tautskolas viesi bijuši no Nīderlandes, Francijas, Beļģijas, Ukrainas, Krievijas. Skolu apmeklējis arī ukraiņu ārsts un publicists Valērijs Siņeļņikovs, kura grāmatas ir tulkotas arī latviski. "Viņš atbrauca, lai iepazītos ar mūsu pieredzi un dibinātu līdzīgu skolu Ukrainā. Tagad tā jau darbojas. Mūsu tuvākajās kaimiņu valstīs nav sveša humānā pedagoģija, kura tad arī tiek īstenota vairumā holistisko skolu. Fragmentāri šo pedagoģiju var izmantot jebkurā skolā, taču jāsaprot, ka tās mērķi ir sasniedzami viengabalainībā. Pat mums valsts normatīvo aktu ietvaros to ir visai grūti nodrošināt. Cenšamies to darīt, veidojot sociālās attiecības un īpašu vidi, un darba organizāciju. Šo problēmu kopumā ir aptvēruši humānās pedagoģijas fani Lietuvā. Piemēram, Klaipēdā rodamas senas humānās pedagoģijas iestrādes," skolas darbības principus atklāj direktors.

Nesen tautskolā darba vizītē ieradušās divas iniciatoru grupas no Viļņas un Šauļiem. Viņi Drustos nodzīvoja divas dienas un apmeklēja arī vienu no tautskolas filiālēm Ikšķilē. "Lāvām lietuviešiem piedalīties mācību stundās, demonstrējām atsevišķas tradicionālās norises tautskolā, aizvedām arī uz Piltiņkalnu. Lietuvieši visu centās sīki konspektēt, dokumentēt, prasot atļauju par redzēto izstāstīt plašākai auditorijai Lietuvā. Viņi pie mums saskatīja iespēju (viens no lietuviešiem saistīts ar darbu Lietuvas Seimā) panākt grozījumus savas valsts likumdošanā, lai holistisko skolu idejas ieraudzītu zaļo gaismu," stāsta Ojārs Rode.

Tautskolai pēdējo gadu laikā izveidotas filiāles. Iniciatori bijuši bērnu vecāki. Patlaban tautskolai un Tukumā. Šopavasār filiāle Rīgā akreditēja pati savu programmu un pārtapa par patstāvīgu skolu. Šajā mācību gadā tautskolā "99 Baltie zirgi" mācījās 140 skolēni. Drustos pēdējos gados ir ap 15 audzēkņiem. "Filiāles nav lielas, tādas arī paliks, jo citādi nespēs nodrošināt bērniem labestīgu vidi, kurā notiek individuālas mācības, ievērojot katru dotumus, noslieces, spējas, veselību. Mūsu skola ir piemērota bērniem, kuriem nepatīk drūzma un liela kņada, kuriem nepieciešama saprotoša, iekļūstīga attieksme," pastāsta skolas direktors un uzsver, ka Drustu tautskola "99 Baltie zirgi" ir atvērta visiem. Skola ir akreditējusi pamatizglītības, pirmsskolas izglītības programmas, kā arī pamatizglītības programmu ar humanitāro un sociālo ievirzi un speciālās pamatizglītības programmu izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem. Apgūstot tautskolā pilnu programmu, beigšanas apliecībās tiek ierakstīta papildizglītība, piemēram, apgūtas aušanas iemaņas. Skolā Drustos strādā astoņi pedagogi.

"Dažkārt vecākiem šķiet, ka esam sliņķu un palaidņu glābējskola. Mēs esam brīvības, bet ne visaļautības skola. Gadās nomaldīties, tad, ja ir vēlme atrast ceļu, varam palīdzēt, taču mēs allaž brīdinām gan vecākus, gan topošos skolēnus - būs jāstrādā, latviešu augstākais tikums - tiec pats ar visu galā!" atgādina Ojārs Rode.

Tautskolas darbības sākumā daudz tika darīts pieaugušo izglītošanā, tika rīkoti kursi. Drustēnieši mācījās angļu, franču valodu, apguva projektu rakstīšanu, uzņēmējdarbības pamatus, arī vēdiskās kulinārijas māku, jogu, aušanu. "Cilvēkiem ir svarīgi vienkārši sanākt kopā, lai pafilozofētu par dzīves augstākām vērtībām, padziedātu. Daudz veicām tautas tradicionālās kultūras popularizēšanā," par nu jau paveikto stāsta Ojārs Rode, uzsverot, ka iesāktais tiek turpināts.

Tautskolieši uzņēmušies rūpes par Piltiņkalnu. Tajā divreiz gadā notiek talkas. Te tiek svinēti gadskārtu svētki, kuros pabūt vēlas nu jau tūkstošiem cilvēku no visas Latvijas. Talkās uzcelta nojume, sastādīti augļkoki un košumkrūmi, tiek gādāts par avota tīrību, grāvmalu. un taku izpļaušanu. "Patlaban strādājam, lai nodrošinātu iespēju kalnu apmeklēt pat invalīdiem ratiņkrēslā. Esam uzsākuši lokveida takas planēšanu. Turpmāk taka būs viegli ejama arī vecāka gada gājuma ļaudīm, kā arī jauniem vecākiem, kuru

atvases vēl guļ ratiņos. Te gan vēl ļoti daudz darba, bet nu, konsultējoties ar uzņēmēju, svētvietu pētnieku Egonu Garklāvu, esam aptvēruši, kādai jābūt tās veidošanas tehnoloģijai," stāsta Ojārs Rode. Ne visu ir iespējams paveikt talkās. Vairākkārt tautskola saņēmusi atbalstu no programmas "Sabiedrība ar dvēseli", ar ziedojumiem palīdzējuši uzņēmēji Guntars Vaišļa, Zaiga Miķelsone, Egons Garklāvs un citi. "Piltiņkalns bez jebkādiem nosacījumiem ir pieejams ikvienam apmeklētājam. Arī gadskārtu svētku norises te nav komerciāls pasākums. Mēs, tautskolieši, sagatavojam kalnu kā vietu svinībām - nopļaujām, sarūpējam malku uguns kuriem un tad gaidām svētku dalībniekus, kuri tad arī paši dzied, danco un muzicē. Tā būs arī šīs vasaras garākajā naktī," saka Ojārs Rode.

Biedrība Tautskola „99 Baltie zirgi”

“Laiks”, 2015.03.22.

Ir pagājuši 15 gadi, kad laikrakstā „Laiks” parādījās pirmā ziņa par savdabīgām iniciatīvām izglītībā toreizējā Cēsu rajona nelielajā Drustu pagastā (Rudītes Raudupes raksts „Bez sirds izglītības mēs neizdzīvosim”, 2000). Ir vairāki iemesli tam, kāpēc nolēmu informēt „Laika” lasītājus par toreizējās iniciatīvas gaitu. Viens no iemesliem – uzspodrināt patiesību par tautas nākotnes atkarību no izglītības šodien (Ko sēsīm, to pļausim!). Otrs iemesls, - radusies samilzusi nepieciešamība meklēt domubiedrus un atbalstītājus.

Sākšu ar jautājumu: vai mēs, latvieši, lai kurā zemē dzīvotu, nevēlam savai tautai, savai Tēvzemei ilgu mūžu? Vieni atbildēs apstiprinoši, bet ne mazumam, tas liksies nemoderni, pat muļķīgi mūsdienu globalizācijas procesos, – viss globalizējas: ekonomika, kultūra, sports, cilvēki kļaiņo - pārceļas uz dzīvi tur, kur it kā ir labāk. Esmu dzirdējis pazīstamus mūsu zemes zinātniekus izsakām bažas par to, ka „modernisma” laikmetā cenšanās saglabāt tradicionālo, novedīs mūs pie provinciālisma, atpalcības un, ka tas traucē starptautiskiem ekonomiskiem sakariem, traucē investīcijām un ir kavēklis tautas labklājībai. Viņi aicina mūs iet viensolī ar pasauli un atsacīties no laikam neatbilstošām, arhaiskām, tautas tradicionālajā kultūrā rodamām vērtībām. Es esmu jautājis, kādas tad ir tās vērtības, kuras ir labākas un kuras mums „provinciāļiem” būtu jāpieņem? Vai tās, ku-

ras ļauj, skaļi izsaucot cilvēktiesību saukļus, soli pa solim legalizēt narkomāniju, pornogrāfiju, seksuālu izlaidību vai cildina vardarbību un dīkdienību? Man tēvu tēvi no paaudzes paaudzē nodevuši citas vērtības un tās nav saistītas ar pirkšanu un pārdošanu, bet ar bijību pret dabu, pret visus dzīvo; cieņu pret darbu un tā darītājiem; cieņu pret ģimenes tradīcijām; mīlestību pret Tēvzemi.

Ar prieku jākonstatē, ka ļoti daudzos latviešos mostas tāds kā pretspara gars vispārējai globalizācijai, t.i., vērojama visai spilgti izteikta tendence saglabāt nacionālo savdabību, cilvēka individualitāti. Arī starptautiskas organizācijas ir atzinušas sabiedrības daudzveidības nozīmīgumu vispārējās cilvēces attīstības kontekstā (*UNESCO World Conference on Education for Sustainable Development* 2009). Tajos pasvītrots seno kultūru pieredzes nozīmīgums, risinot šodien kā ekoloģiskas, tā sociālas problēmas. Tie aicina tautu izglītības programmas sasaistīt ar vietēja reģiona tradicionālām vērtībām. Varbūt dzīvojot ārpus savas tautas ģeogrāfiskām robežām ir labāk redzamas tendences mūsu Latvijā. Ko redzam te mēs? Protams, ka uz milzīgā imigrantu fona (ap 200 000) tālāk teiktais var izlikties nenozīmīgs, jo ļoti daudziem vārds Latvija, Tēvzeme neko daudz nenozīmē, - viņi alkst *labklājības* jau šodien. Bet kurš, tad to nevēlas? Tāpēc aizbraucējus nevar ne nosodīt, bet nevar arī pateikt ko labu. Latvijas vēsturē mēs varam sameklēt ne vienu vien līdzīgu gadījumu. Mūsu laikos to noteikti ir veicinājusi gan padomijā piedzīvotā faktiskā nabadzība, gan tā laika varas kultivētā visa nacionālā noliegšana. Skolās nekas netika darīts nacionālās pašapziņas veidošanas labā, pat pretēji, - pastāvēja tautas tradicionālās kultūras liegumi, orientēšanās uz vispārīgu internacionālu Padomju kultūru, piederību Padomju valstij. Ko toreiz par Latvijas vēsturi mums mācīja vispār? Protams, arī mēs te Latvijā palikušie, vēlamies dzīvot labklājībā, bet cenšamies to darīt šeit ar savu darbu, nopelnīt, nostiprinot Latvijas tautsaimniecību, risinot sociālas problēmas, problēmas tautas izglītībā, kultūrā. Nezinu vai tie aizbraucēji maz apzinās, ka viņi aizbraucot, faktiski nepelnīti dzīvo, tā saucamajā, *labklājībā* uz jauno mītnu zemju iedzīvotāju ilgā laikā centīgi sastrādātā rēķina: labas algas, labs sociālais nodrošinājums. Šie aizbraucēji nezina vairākus, senus, latviešus raksturojošus teicienus, piemēram, *pats esi savas laime kalējs*. Latviešu senā tikumība māca tikt pašam ar visu galā (pats vārds „tikums” jau no tā ir veidojies). Ir vairāki ļoti svarīgi nosacījumi nacionālās pašapziņas vei-

došanai mājās, skolā un viens no tiem ir tāds, ka atbilstošajās vidēs ir jāveido tādi apstākļi, kas iemāca dzīvot atbilstoši tautasdziesmiņai:

Dod, Dieviņi, kalnā kāpt,

Ne no kalna lejīnā;

Dod, Dieviņi, otram dot,

Ne no otra mīļi lūgt.

Tas, kas ir izteikts tajā, ir visciešākā veidā saistīts ar tautas ilgtspēju, tautas ilgu mūžu. Līdzīgus lūgumus no Dieviņa mēs varam atrast ļoti daudzos mūsu tautas tradicionālās kultūras aspektos. Tautā kopumā pārliecība (varbūt ne vienmēr apzinātā veidā) par tradicionālā spēku nozīmīgumu, ir dzīva. Manuprāt, ļoti labs indikators tam ir tautas folkloras kopu (formālu un neformālu) skaita straujš pieaugums. Pat pēc neatkarības atgūšanas reģistrēto kopu vien ir pāri par 200. Ir vērojams dalībnieku skaita pieaugums dažādā mēroga tautiskos pasākumos (un arī pašu pasākumu skaits), vērojams publicitātes pieaugums (ne tikai atsevišķi raksti laikrakstos, žurnālos, bet arī grāmatas un citi izdevumi) ar tradicionālās kultūras saistītām lietām. Varbūt to varētu skaidrot ar kaut kādiem tautas zemapziņā (Jungs) slēptiem pašai sargāšanās instinktiem. To varētu skaidrot holistiskās (veseluma) filozofijas ietvaros. To varētu skaidrot arī ar mūsdienu psihologu, sociologu un sistēmu pētījumu atziņām par atsevišķo „veselumu” saglabāšanas nozīmīgumu lielāku „veselumu” veidojumos. Pamatatziņa, kurai sekojam mēs, veidojot savu skolu, ir atziņa par cilvēka, kā būtnes, kā indivīda *veselumu*, - izglītībā nedrīkst atdalīt fiziskās, garīgās, mentālās, intelektuālās u.c. komponentes, t.i., rūpēties tikai par kādu no tām, piemēram, attīstot tikai prāta spējas. Varbūt pat nevajadzētu lietot vārdu *izglītība*, bet *audzināšana*, paplašinot tā saturu, saprotot ar to *audzēšanu*, - *audzēt* to sēklu, ko Dievs mūsos katrā ir ielicis dažādu dotumu un spēju veidā. Tas nozīmē, ka izglītība ir jāorientē uz pašizziņu, pašrefleksiju – jāpalīdz katram apzināties to, kas patiesībā viņš ir un ko viņš var. Šīs zināšanas ir atslēga laimīgas dzīves veidošanai. No oponentiem dažkārt dzirdu: centrējoties uz indivīdu, ļaujot tam domāt tikai par paša labumu, mēs izaudzināsim egoistiskus indivīdus. Holistiskā pārliecība māca, ka tas principā nav iespējams, - veidojot sabiedrībā harmoniskas attiecības starp indivīda būtību izteicošo un tā vietu sabiedrībā, indivīds sevi apliecinās tikai tajā. Viņš var būt laimīgs tikai tad, kad katrs sabiedrības loceklis ir laimīgs, jo patiesi brīvs jūtas, realizējot savu vienreizējo mūžu atbilstoši savai

patībai un sabiedrības vajadzībām. Līdzīgus spriedumus savā laikā ir izteikuši pasaules mēroga pedagogi Ž.Ruso, Dž.Džui, Ļ.Tolstojs, domātāji R.Šteiners, F.Maslovs, Krišnamurti (šobrīd pasaulē rodamas Krišnamurti holistiskās skolas) un pašmāju dižgari Z.Mauriņa (kuras mūžs ir paraugs šīm tēzēm) K.Raudive., P.Jurēvičs u.c. Šādas izpratnes ietvaros veidojas holistiskās pedagoģijas skolas (holistic education schools) arī Amerikā. Pat pie jums, kad ne reti finansiālie līdzekļi pietiek, lai realizētu inovācijas, šīm skolām ir grūti noturēties veco izglītības tradīciju vidē (Forbes S. H. & Martin A. R. An Analysis of Holistic Schools' Literature 2004). No tautskolas pieredzes saku, ka šobrīd ir nepieciešama stingra pārliecība par darāmā pareizību, vajadzīga liela drosme, liels entuziasms, liela Tēvzemes mīlestība, ir nepieciešama patiesa un dziļa Dievatziņa, lai nedarītu tā, kā to dara visi citi. Tāpēc apbrīnoju tautskolas filiāļu dibinātājus par viņu uzdrīkstēšanos mainīt savu (ģimenes iesaistot) līdzšinējo dzīvi, lai pievērstos pilnīgi jaunai, nepārbaudītai praksei. Ar gandarījumu jāsaka, ka tas netiek nepamanīts. Tautskolieši (atzaru dibinātāji) par saviem pūliņiem alternatīvas izglītības laukā ir apbalvoti ar Ikšķiles novada Gada cilvēka un Drustu Goda drustēnieša nosaukumiem, ar Cēsu rajona (bij.) Gada cilvēka nosaukumu pedagoģijā, esam izvirzīti Amerikas Tirdzniecības palātas Latvijā (ATPL) konkursa "Balva Cilvēka izaugsmei" balvai.

Jā, un ir vēl viens ļoti svarīgs aspekts, kas apliecina darāmā nozīmīgumu. Tie ir Jaunie bērni. Tā es tos saucu. Es savā pedagoģiskajā praksē esmu saskāries ar bērniem, ar kuriem agrāk nebija nācies sastapties, kuri domā no mūsu paaudzes atšķirīgi (viņu pašreiz gan nav daudz). Piemēram, viņiem grūti uztvert mūsu lineāri sakārtoto loģiku un drīz vien tie aizmirst tās gaitu, rezultātus, - parādās problēmas eksakto mācību priekšmetu apgūšanā, viņi tos apgūst „mehāniski iekaļot”. Toties attīstīta ir emocionālā, vizuālā atmiņa. Viņi ir emocionāli impulsīvi, bet parasti ir līksmi noskaņoti, - spēj priecāties pat par sīkumiem. Tajā pat laikā smagi pārdzīvo pāri darījumiem gan sev, gan citiem (ja tie notiek kaut vai tikai paceļot balsi). Viņu atmiņā dominē īslaicīgums, - pat kaut kādi personīgi dzīves gaitas notikumi ar laiku izgaist no viņu atmiņas. Ilgi novērojumi apliecina, ka šo Jauno bērnu atmiņa ir kaut kādā veidā saistīta ar komunikācijā iesaistīto personu atmiņu, jo šo bērnu teiktais visai ātri gaist no komunikācijā iesaistītā atmiņas (tas notiek tik manāmi, ka esmu spiests ne reti ie-

slēgt diktafonu, lai ar laiku atsvaidzinātu dzirdēto). Nav jau tā, ka viņi aizmirst visu. Ilglaicīgās atmiņas vājumu šiem bērniem kompensē „zināšanās”. Viņi vienkārši, kā paši apgalvo, „zina”. Piemēram, šī viņu spēja atklājas, spēlējot *aklās visticīnas*, - viņi neredzot, precīzi *zina*, kur doties pat sarežģītā vides situācijā, lai noķertu rotaļu biedru. Varbūt tās ir spējas, kuras mēs ne reti saucam par intuitīvajām zināšanām. Šie bērni ilgstoši nevēlas darīt vienu un to pašu. Tajā pat laikā viņiem ir liela pienākuma apziņa, labā un sliktā izpratne, viņi paaugušies nesmēķē un nelieto alkoholu, par narkotikām nemaz nerunājot. Viņi kaut kā pilnīgi nemanot izsprūk cauri pusaudžu nihilismam, šie bērni vispār to neizdzīvo, - pēkšņi kļūst pieauguši. Te pieskāros tikai dažām šo bērnu īpatnībām un spējām, bet vai tās jau mums neliek nopietni domāt ne tikai par to, kā mums pedagogiem strādāt rīt, bet jau šodien?

Tautskola iekāpj trešajā gadu desmitā kopš oficiāli uzsākusi savu darbību. Šobrīd esam fokusējušies trijos virzienos: bērnu izglītošanā, skolotāju un citu interesentu izgaismošanā holistiskās pedagoģijas teorētiskajos un praktiskajos aspektos, un tautas tradīciju kopšanā Piltiņkalnā. Šo aktivitāšu atspoguļošanai un organizēšanai ir izveidotas atsevišķas mājas lapas: drustutautskola.lv un piltinkalns.lv. Bērnu izglītošanā esam holistiskās pedagoģijas pionieri ne tikai Latvijā, bet vismaz Baltijas valstīs noteikti. Šobrīd tautskolai ir izveidojušās vairākas filiāles: Ikšķilē, Tukumā un Rīgā. Sevišķi aktīvi darbojas Ikšķiles atzars – Brīvā skola. Šobrīd tiek strādāts, lai taptu atzars arī Ventspilī. Pašreiz tautskolā mācās pāri par 80 bērni un ir vairāk nekā 20 skolotāji, kā arī dažādu interešu izglītības vadītāji. Drustos, piemēram, tādi ir aušanas, rotkalšanas, loka šaušanas, šaha, mākslas, jogas, dejošanas, cīņas mākslas un krievu valodas pulciņu vadītāji. Tautskolā nodarbības notiek atbilstoši tautas pedagoģijas praksei: jaukta vecuma grupās jeb saimēs. Šāda darba organizācija iemāca bērniem savstarpēji sadarboties, iemāca patstāvīgi mācīties, ļauj bērniem apzināties savas patiesās spējas, jo pašiem jāiemācās ar visu tikt galā. Skolotāji saimēs vairāk ir kā konsultanti, palīgi. Kā to atzīst tautskolas beidzēji, tautskolā ir mācīties grūtāk nekā pēc tam valsts skolās. Visi bērni, kuri mācījušies tautskolā visu pamatskolas kursu, ir iestājušies vidusskolās un beigu beigās arī augstskolās, bet citi sekmiņīgi turpinājuši mācīties nākošās pakāpes skolās. Ne visi bērni iederas mūsu skolā, - ir jāmāk strādāt. Mēs dodam brīvību (ne visatļauti-

bu), bet prasām darbu. Skolā uzturam savstarpējas izpalīdzības gaisotni un te labi iederas tie, kuriem neder burzma un troksnis, kuri vēlas būt sava mācību procesa projektētāji. Individualizētās mācības saimēs ļauj veidot tādu mācību dizainu, kurš katram ir individuāli piemērotāks, - nevienam nav jāgaida, kad kāds kaut kādu iemeslu dēļ kavējas mācību programmas apgūvē vai tieši otrādi, - nav jāuztraucas, ka kāds iet ātrākiem soļiem vai apgūst priekšmetu dziļāk. Līdz šim tautskolā savu vietu ir atraduši bērni no Rīgas, Jaunpiebalgas, Vecpiebalgas, Liezeres, Dzērbenes, Lizuma, Taurenas, Garkalnes, Vaives, Zoseniem, Ogres, Pļaviņām, Valmieras, Jūrmalas, Saldus un citām vietām. Tautskolas dēļ virkne vecāki (17 bērniem) mainījuši pat savas dzīves vietas un pārcēlušies uz Drustiem vai blakus pagastiem. Pedagogu un citu interesentu izglītošana par holistiskās pedagogijas teorētiskiem un praktiskiem jautājumiem notiek divējādi. Tautskolas mājas lapā ir izveidota īpaša sadaļa *Ilgtspējīga izglītība*. Tas ir aizsākums neklātienas holistiskās skolas izveidei pedagogiem, studentiem un visiem citiem, kuri interesējas par jaunām vēsmām pedagogijā, kas ar laiku var pārtapt klātienas skolā. Otrs, praktiskais veids, vienu reizi gadā organizējam īpašas konferences, kurās visu tautskolas atzaru skolotāji dalās savā pieredzē. Var minēt vēl trešo, zinātnisko, t.i. katru gadu starptautiski akceptētos zinātniskos žurnālos publicējam vienu vai divus rakstus par pētījumiem vai ziņojam starptautiskās zinātniskās konferencēs. Tautskola savas idejas, rakstot rakstus, sniedzot intervijas, popularizē arī dažādos masu mediju izdevumos, internetā, radio un televīzijā. Interese par tautskolu pārkāpusi ne tikai Drustu pagasta un Raunas novada robežas, - tā pārkāpusi Latvijas robežas. Pie mums braukuši interesenti no Vācijas, Beļģijas, Francijas, Somijas, Krievijas, Ukrainas, Lietuvas. Krievijas televīzija pat uzņēmusi nelielu filmu par mūsu skoliņu (to var atrast mūsu mājas lapā). Īpaša draudzība izveidojusies ar lietuviešiem. Pirms gada kādā vērtībizglītības seminārā Viļņā mūs palūdza pastāstīt par tautskolu. Sekoja lietuviešu vizīte Drustos un Ikšķiles atzarā. Bet pagājušā gada rudenī tikām uzaicināti uz Kauņu, kur speciāli mums tika organizēti divi prestiži semināri: viens par mūsu pieredzi un otrs par bērnu audzināšanas jautājumiem vispār. Interese bija tik liela, ka neformālas sarunas turpinājās vēl ārpus semināriem. Gada nogalē tiku uzaicināts uz skolotāju konferenci Marijampolē. Lietuvieši ļoti aktīvi ķērušies pie līdzīgu skolu dibināšanas Lietuvā, - pa pagāju-

šo vasaru viena skola jau nodibināta, bet otrai ceļ jaunu ekobūvi, pie kam pēdējie vēlas kļūt par mūsu tautskolas ārzemju atzaru. Pašreiz strādājam pie tā, lai atrastu tam juridiskas iespējas.

Iespējams, ka Drustu pagasts Raunas novadā kļūs ne tikai par holistiskās pedagoģijas centru, bet arī par *Jaunas Atmodas* centru, - esam uzsākuši darbu cilvēku garīgās izaugsmes konsolidēšanā. Pieslēgties šim darbam var palīdzēt informācija, kas tiek regulāri ievietota tautskolas mājas lapas sadaļā *Trešā Atmoda*.

Līdzīga interese ir izvēršusies par Piltiņkalnu un tautas tradicionālās kultūras norisēm šeit. Mēs bijām tie, kas Latvijā pirmie pieturējās pie Jāņu svinēšanas tradīciju norišu atjaunošanā (rekonstruēšanā) iegūtām atziņām. Pirms tam Viktora Grāviša vadībā (Dabas un Vēstures kalendāra dibinātāja) notika intensīvs Jāņa tradīciju pētījums, kā rezultātā iezīmējas pāri par simts dažādiem šo svētku norišu soļiem (darbībām). Vēlāk mūsu pieredzi izmantoja citi Jāņa svētku organizētāji Latvijā. Vasarā nav dienas, kad kāds individuāli vai grupās neapmeklētu Piltiņkalnu. Sociālajā projektā "Latvijas Leģendu Mājas karte" par dižāko un skaistāko vietu Latvijā, kuru atklājuši sabiedrībā zināmi cilvēki, ir atzīmēts arī mūsu Piltiņkalns. Tas ir ieteikts kā tūrisma apskates objekts daudzos tūrisma maršrutos. Jāatzīmē arī fakts, ka rekomendāciju Seno svētvietu apsaimniekošanai devuši Vidzemes attīstības plānotāji, - viņi svētvietu sarakstā iekļāvuši arī Piltiņkalnu. Gadskārtu svinēšanas epizodes Piltiņkalnā rodamas vairākos Latvijas atpazīšanai veidotos videoklipos, piemēram, *Welcome to Latvia*. Piltiņkalnu par „savējo” sākuši atzīt daudzi interesenti. Tajā savas nodarbības veic jeb vienkārši apmeklē gan dažādu zemju šamanī (Kanādas, Anglijas, Krievijas), gan budistu mūki, gan sufiji, gan pašu māju garīgie meklētāji. Pateicoties novada pašvaldības atbalstam, atsevišķiem ziedotājiem, Piltiņkalnā talku veidā esam uzbūvējuši nojumi, tualeti, iekārtojuši takas, norādes, iestādījuši košuma krūmus un augļu kociņus. Katru gadu Piltiņkalna sakopšanai tiek rīkotas divas talkas: viena rudenī un otra pavasarī.

Laiks un notikumi prasa, lai mēs turpinātu attīstīt tautskolu kā jaunas izglītības popularizētājas centru Baltijā. Norises plašākā sabiedrībā, pasaulē aktualizē nepieciešamību vienot spēkus. To, kā katrs varētu iesaistīties mūsu piedāvātajās aktivitātēs, var uzzināt ieskatoties augstāk minētajās mājas lapās.

Citāda pieredze

"Patiesā dzīve", 2015/15. 34.lpp.

..."Mēs uztraucamies par smagām skolas somām un greizām bērnu mugurām, bet kas uztrauksies par greiziem prātiem, sadragātu psihi un neatvērtām sirdīm;" retoriski vaicā Drustu tautskolas 99 balti zirgi direktors Ojārs Rode. Pirms vairāk nekā 20 gadiem izveidotās tautskolas darbība balstās holistikās filozofijas pamatprincipos. Vārds holisms ir radies no grieķu vārda holos, kas nozīmē veselumu.

Veseluma princips, par ko daudz runā radošais francūzis Andrē Šterns, ir vecs kā pasaule. Jau senie ķīniešu daoisti mācīja, ka mazais ir līdzīgs lielajam, lielais — mazajam un Visumā viss ir savstarpēji saistīts. Viena no holisma aksiomām ir tā, ka cilvēkam piemīt Dieva veidots gars — mūžīga substance, kas nemitīgi tiecas uz pilnveidošanos. Holistikā pedagoģija kalpo bērnam, palīdzot atklāt viņa talantus un dzīves jēgu. Veseluma izglītībā bērns netiek uztverts kā maza un dumja būtne, kas neko nejēdz, kamēr pieaugušie tajā neiedzen dogmas un gatavas zināšanas, bet gan kā personība ar saviem sapņiem, domām, dabiskām spējām un dotumiem, kurā jāieklausās. 99 balti zirgi ir radoša skola, kas orientēta uz bērna iedzimto spēju atklāšanu un attīstīšanu, uzskatot, ka sabiedrībai ir vajadzīgas personības, nevis industriāli izdevīgi cilvēki.

"Kopumā var teikt, ka tauta ir pamodusies, interese par holistisko pedagoģiju ir strauji pieaugusi. Ir nostiprinājusies mūsu komanda, kas enerģiski strādā pie jaunas izglītības koncepcijas. Mūsu skolu pazīst ārpus Latvijas. Īpaši dzīvotspējīgas mūsu idejas izrādījušās Lietuvā — Kauņā atvērta ekoskola;" stāsta Ojārs Rode. 99 baltiem zirgiem ir trīs filiāles — Tukumā, Ikšķilē, vēl viena top Ventpilī. Tautskolā mācās vairāk nekā 70 bērnu. Direktors uzsver, ka filiāļu tīkls ļauj bērniem mācīties, paliekot kopā ar ģimeni. "Pa šo laiku esam sastruši, ka bērnus nevar atraut no ģimenes. Vairākas ģimenes ir atradušas iespēju uz laiku, kamēr bērns iet skolā, pārcelties uz Drustiem."

Ojārs Rode piekrīt Andrē Šterna skaistajai frāzei, ka bērnos ir viss, par ko viņi varētu kļūt nākotnē. "Klupšanas akmeņi ir tas, ka bērni šajā pasaulē ienāk dažādi. Jā, es redzu, ka ir tādi, kas mierīgi va-

rētu neiet skolā un mācīties dabiskā vidē, bet ir tādi, kam vajadzīgs žagars — tūkstošiem gadu kopta tautas pedagoģijas metode. Ja es būtu izglītības ministrs, es aizdomātos par to, ka varbūt ir vajadzīgas skolas ar militāru disciplīnu. Vienkārši ir bērni, kam tas der. Jau tautasdziesmās teikts, ka ne visi vienas mātes bērni ir vienādi — vienā Laimas ūdenī mazgāti. Interneta forumos es izpētīju 800 dažādus viedokļus par izglītības jautājumiem. Kāda māte uzskata, ka viņas bērnam vajadzīga disciplīna. Tā ir! Ne visiem der neierobežota brīvība. Nenoliedzami ir tādi bērni kā Šterns, kas dabiski kļūst par dziļiem cilvēkiem. Tas ir viens no ceļiem."

Apziņas pētnieks Kens Vilbers grāmatā Visaptverošā teorija runā par dažādiem apziņas līmeņiem, tos dēvējot par memiem, skaidro tautskolas dibinātājs. Vilbers raksturo arhaisko, maģisko, varas dievu, mītisko, zinātnisko sasniegumu, jūtīgā indivīda, integrējošo un holistisko memu. "Augstāk attīstītie memi saprot valodu, kurā runā zemākie, kas savukārt nesaprot indivīdus, kam piemīt veseluma apziņa. Arhaiskie memi dzird vārdus, bet tā viņiem ir tukša skaņa. Vilbers uzskata, ka pie augstākā, holistiskā mema pieder tikai viens procents planētas iedzīvotāju. Tie arī varētu būt cilvēki, kam nav jāmācās skolā, kam nav jāskaidro, kāpēc nedrīkst piesārņot dabu. Piektā daļa cilvēku pieder pie zinātniskā, racionālā prāta mema. Viņi ir pragmatiski, kas tic tam, ko var aptaustīt un nosvērt, viņiem pietrūkst veseluma apziņas, jo dominante ir intelekts, nevis gars. Patlaban pasaulē dominē zinātniskais mems. Šiem cilvēkiem ir vajadzīgas skolas. Viņiem ir vajadzīga teorijas, skaidrojumi, viņi pieņem visu tad, kad redz, kā tas darbojas dabā. Zemākie apziņas stāvokļi neaizdomājas par sekām, viņiem zināšanas galvā jāiekaļ kā pantiņš: zaļajā konteinerā tas, zilajā šis. Lietu kārtību pasaulē vajadzētu noteikt cilvēkiem, kas to redz kopveselumā. Tāda būtu dabiskā hierarhija, ko nenoteiktu brutāli principi — spēks, nauda, vara. Tad cilvēkam, kurš dvēselē ir kurpnieks — ierauga kāju un momentā izjūt neienāktu prātā realizēt ambīcijas, sēžot Saeimā. Ja katrs izvēlētos savu sirds nodarbi, sabiedrībā atraisītos fantastisks spēks," spriež Ojārs Rode.

"Ja mūsu skola būtu brīva (tautskolas izglītības saturs atbilst Valsts pamatzglītības standartam), es veidotu kontaktus ar izglītības iestādēm, kurās nākotnē mūsu skolēni turpinātu mācības. Ir bērni, kam vajadzīga lielāka specializācija, nekā varam dot. Piemēram, ir bērns, kurš izcili, ar lielu interesi darbojas ar metālu, kaļ rotas, lai gan

citas mācības viņam padodas ne tik viegli. Mēs varētu veidot sadarbību ar arodskolu, jautāt, kas vajadzīgs, lai pusaudzis sekmīgi tajā iestātos. Pasaulē ir skolas, kas tādā formā sadarbojas. Bērni ir motivēti, īpaši gatavojas, lai iestātos skolā, kurā mācīs to, kas ir viņu sirds aicinājums. Ja neņemam vērā bērna intereses, mēs nevaram teikt, ka cienām bērnu. Un, ja mēs necienām viņu, kāpēc lai viņš cienītu mūs? Tā mēs ieliekam pamatu nihilismam," atzīst Rode.

Ojārs Rode piekrīt, ka apgūt matemātiku, fiziku, ķīmiju un citas mācības var, darot tīkamu darbu. Piemēram, apgūstot galdnieka arodu, bērns saprot, ka procesa efektivitātei vajadzīgi mēri, aprēķini. "Caur galveno lietu var apgūt pārējās. Mācoties augstāko matemātiku un neredzot tai lietojumu, sausi iezubrot, pārņem bezjēdzības izjūta. Skaidrs, ka es nedzīvošu ar binoma kvadrātu. No vēstures zinām, ka cilvēks nemāk lasīt, bet spēj vadīt kuģi pāri okeānam, jo kapteinis lasa vējā, zvaigznēs, viņšos. Viņā bija citas kvalitātes, viņš bija viens vesels ar vējiem un debesīm."

Jēgu nepienes uz paplātes, tā jāatrod

Tautskolas izglītība cieši saistīta ar tautas pedagoģiju tradicionālā kultūrā, par ko Ojārs Rode saka: "Lai intelektuāli un garīgi attīstītos, atliek izmantot mūsu bagātīgo pūru. Nereti izglītoti ļaudis ir atturīgi pret tradicionālo kultūru, domājot, ka tā bremsē ekonomisko attīstību. Kāda vēl nacionālā kultūra globalizācijas laikmetā? Kad runāju par tautskolas inovatīvajām atziņām un praksi, daudzi uzreiz iedomājas tehnoloģiskās inovācijas. Bērna personības attīstība, ņemot vērā viņa intereses, sapņus, dotumus, pēc dažu ierēdņu domām, nevar būt inovācija. Latvijas izglītības koncepcijā un valsts attīstības pamatdokumentos teikts, ka mērķis ir labklājība, konkurētspējīgi cilvēki, kas darba tirgū sevi var pārdot par augstāko cenu. Tā ir patērētāju filozofija, tirgus diktāts. Tā nav ilgt-spējīga, nākotnē vērsta domāšana. Ir svarīgi domāt, kāda ir cilvēka loma Visuma procesos, dzīves jēga. Ir jādod iespēja bērnam sevi atklāt Dieva ieliktos resursus, realizēt patību, jo cilvēks uz Zemes nav nācis tikai patērēt un izklaidēties. Bērns ienāk pirmajā klasē un ar degošām acīm gaida, bet tiek pievilts, jo izglītības sistēma par viņu kā par būtni neinteresējas. Viņam tiek uzspiesta noteikta programma, rāmis, un dzirksteles bērna acīs apdzīst. 8. un 9. klasē pusaudži vairs nezina, ko grib, ir tikai tas, ko piedāvā sabiedrība. Mūsu mērķis ir neļaut pazaudēt un uzturēt tās intereses, kas bērnam jau ir, radīt vidi, kurā viņš atrod sevi." Ojārs

Rode uzskata, ka mūs ierobežo izglītības valsts standarts — apjomīgs materiāls, kas jāapgūst. Līdz ar to laika būtiskajam atliek maz. Daudz kas no obligātās izglītības programmas dzīvē nav noderīgs. "Es esmu fiziķis matemātiķis, bet cik reižu man bijušas noderīgas trigonometriskās funkcijas? Eksakto zinātņu pārstāvji apgalvo, ka matemātika attīsta domāšanu, bet tās ir pupu mizas, jo, piemēram, māksla spriestspēju un pasaules uztveri veselumā, nevis lineārā ķēdītē attīsta labāk. Cilvēki pasaulē ienāk katrs ar citām spējām un dotumiem, kas jāatrod, jāuztausta. Spiežot bērnam darīt to, ko viņš nespēj, psiholoģiskā trauma ir milzīga. Ja izglītības sistēmā nekas nemainīsies, drīz vien skolās vajadzēs ne vien psihologu, bet arī policistu brigādi." Ojārs Rode uzsver, ka izglītībā viens no būtiskākajiem ir veseluma princips. "Mēs vingrinām prātu, bet kur ir sirds un fiziskais ķermenis? Fizikultūra dažas stundas nedēļā? Augums ir atstāts novārtā. Cilvēks ir tas pats bērns un otrādi. Un arī tauta ir veselums ar visu, kas tajā ir. Tautu var uzlūkot kā dzīvu būtni — katrai tautai pasaulē ir sava vieta un uzdevums. Tas nozīmē, ka tautas tradicionālā kultūra var palīdzēt bērnam atrast savu patību. Jēga netiek pasniegta uz paplātes, tā ir aizplīvurota, bet pastāvīgie meklējumi ir evolūcijas elements." Viņš ar nožēlu konstatē, ka tradicionālā kultūra ir atstāta interešu izglītības, Dziesmu svētku ziņā, lai gan būtu iekļaujama izglītības sistēmā. Tautas pedagoģija nav tautasdziesmas vien — viens no tās elementiem ir daba, tā ir tā sauktā dziļā ekoloģija. Un vēl ir arī darbs, kas jau padzīts no skolas. Kādreiz bija darbmācības stundas, pie skolām bērnu iekopti dārziņi. Ejot cauri darba tēmai, parādās bērna patiesās intereses. Patīk koks, nu, ej pie tā! Tagad iznāk, ka ir desmit amati un vienpadsmitais — bads, bērns visu ir sagrabstījis, bet īstenībā neprot neko. Tomēr Ojārs Rode nākotnē raugās gaiši: "Es domāju, ka mūsu tautai ir milzīgs potenciāls. Lai cik smagi būtu un lai kādi arī būtu ekonomiskie apstākļi, jutos līdz asarām aizkustināts, skatoties, kā Dziesmu svētkos tūkstošiem bērnu dziedāja, dejoja, muzicēja un cik izjusti viņi to darīja."

Par mūsu skolu un tās atzariem visu informāciju var sameklēt mājas lapā drustutautskola.lv, kur norādītas arī filiāļu mājas lapas, kontakti.

Jautājumi:

Kad izveidojāt alternatīvo skolu? Kāds bijis pa šiem gadiem uzņēmuma attīstības ceļš?

Šogad tautskola iekāpj trešajā gadu desmitā kopš oficiāli uzsākusi savu darbību. Patiesībā tautskola sākās vēl tālajā 1983. gadā, kad pirmo reizi Piltiņkalnā kopā ar *Skandiniekiem* tika nosvinēti pirmie Jāņi un tad, kad tās pašas vasaras piektdienas vakaros iesaistījām Drustu bērnus tautasdziesmu dziedāšanā un rotaļās pamatskolas parkā. Sākot ar to gadu regulāri Piltiņkalnā rīkojām Jāņu svinēšanu, bet Drustos Ziemassvētkos vilkām bluķi, Lieldienās kārām šupuli un organizējām svētku svinēšanu. Savu darbošanos tautas izglītības jomā, mēs pakāpeniski paplašinājām. Pašvaldības vadība mums atvēlēja telpu pagasta mājā, kur katru nedēļu organizējām nodarbības pieaugušajiem klubā „Garā pupa”: mācījāmies gadskārtu ieražu un citas tautasdziesmas, apspriedām pasaules dižāko domātāju darbus, organizējām Meksikā gūto atklāsmju priekšlasījumus. Šajos vakaros tādā draudzīgā pulciņā vienmēr salasījās ap desmit, divpadsmit drustēniešu. Sākoties Atmodas laikam, visi aktīvi iesaistījāmies tautfrontiešu darbībā. Drīz pēc neatkarības atgūšanas 1994. gada 10. jūlijā nodibinājām juridisku organizāciju ar nosaukumu *tautskola 99 baltie zirgi*. Dibināšanā mums palīdzēja Latvijas pieaugušo izglītības apvienība, kuras biedri mēs bijām. Viņi nofinansēja vairākus projektus tajā skaitā aušanas darbnīcas izveidi. Tautskolā bija iecerēts attīstīt tautas daiļamatniecību, tāpēc, pirms to dibinājām, sarīkojām Drustos dzīvojošo amatnieku darbu izstādi. Tā pārsteidza ar daudziem tajā laikā vēl dzīviem meistariem un viņu augstas meistarības darbiem. Sākotnēji visa gada garumā organizējām dažādas nodarbības arī pieaugušiem. Piemēram, datorkursus, danču vakarus, sadziedāšanās pēcpusdienas, sevis pilnveidošanas nodarbības, jogas nodarbības, angļu valodas kursus, angļu valodas klubiņu, franču valodas kursus, veģetārās virtuves kursus, novada Spēlmaņu dienas, astroloģijas kursus, aušanas kursus, lauku tūrisma pakalpojuma sniedzēju kursus, projektu rakstīšanas kursus, kokles izgatavošanas kursus u.c. pasākumus.

Šobrīd esam fokusējušies trijos virzienos: bērnu izglītošanā, skolotāju un citu interesentu izgaismošanā holistiskās pedagoģijas teorētiskajos un praktiskajos aspektos, un tautas tradīciju kopšanā Piltiņkalnā. Šo aktivitāšu atspoguļošanai un organizēšanai ir izveidotas atsevišķas mājas lapas: drustutautskola.lv un piltiņkalns.lv. Šobrīd tautskolai ir izveidojušās vairākas filiāles: Ikšķilē, Tukumā un Rīgā. Sevišķi aktīvi darbojas Ikšķiles atzars – Brīvā skola. Pašreiz tautskolā mācās pāri par 80 bērni un ir vairāk nekā 20 skolotāji, kā arī dažādu pulciņu vadītāji. Atzaros izveidotas arī pirmskolas grupiņas. Pieprasījums pēc mūsu skolas ir lielāks nekā spējam piedāvāt.

Kāds tolaik Latvijā bija alternatīvo mācību iestāžu piedāvājums (cik daudz tādu bija) un kā tas palielinājies pēdējos gados? Vai izjūti konkurenci? Par alternatīvām skolām var uzskatīt jebkuru privātskolu + Jūrmalas Egīla Blūma skolu. Es nepētīju tā laika situāciju. Konkurenci nejūtam.

Kādi ir Jūsu skolā izmantotās pedagoģijas pamatprincipi?

Holistiskā pedagoģija.

Holistiskā pedagoģija neizslēdz nevienu no pedagoģijām, - tieši otrādi, tā iekļauj sevī visas, pieņemot, ka katra piemērojama konkrētam gadījumam, konkrētam apziņas stāvoklim (memam), kurš tad arī raksturo konkrēto cilvēku kā veselumu. Zinātniskā mema (Kena Vilbera terminoloģijā) audzināšana noteikti atšķirsies no holistiskā mema audzināšanas, pēdējam, patiecoties tā spējai uztver pasauli harmoniskā vienībā, var pat no aprites pazust disciplīnas jēdziens un audzināšanas jēdziens aizstāts ar *humāno* pedagoga piedāvāto "audzēšanas" jēdzienu. Tātad *holistiskā* pedagoģijā cilvēku uztver kā veselumu (*holistiskam* pedagogam ir jāvar to darīt - viņam ir jābūt (vai jākļūst par) holistiskās apziņas mema dominantes citvēkam), atklājot tā individuāli patieso būtību un atbilstoši tai izvēlas audzināšanas metodes, t.i., *holistiskā* pedagoģija nebūt nenozīmē darbu tikai ar "*holistiskās*" apziņas memiem.

Līdz kurai klasei Jūsu skolā tiek apmācīti bērni?

Līdz devītajai klasei.

Cik daudz Jūsu skolā ir bērnu? Vai to skaitam ir tendence palielināties? Kas to veicina, bremsē? Kāda ir Jūsu skolas kapacitāte?

Jau minēju. Bremzes nav, jo mēs augam pakāpeniski, iegūstos pieredzi. Par vienīgo bremsi, kas traucē īstenot holistisko peda-

goģiju ir esošā valsts izglītības sistēma kā tāda, kas neļauj tās dibinātājiem veidot savus “standartus” un faktiski pat programmas (tiek proponēts, ka tas ka katrs skolotājs tos var taisīt, bet kaut vai ministrijas precīzi definētā pārbaudes darbu organizēšana, to jau izslēdz).

Vai lauvas tiesu alternatīvās mācību iestādes ir privātiestādes?

To jums pašai ir jāpapēta, vai arī pašvaldības finansē šādu skolu darbību? Finansēšanā nav kārtības (nesakārtota likumdošana) – pašvaldības dara kā grib – cita atbalsta labi, cita ne pavisam un cita kaut ko atmet. Pašvaldības (ne visas) mēdz šķirot bērnu – savējos un ne savējos.

Vai saredzat potenciālu alternatīvo skolu attīstības tendencei Latvijā?

Jā redzu. Mūsu atzari dibināti ar vecāku iniciatīvu. Daudzi vecāki labi apzinās kas viņu bērnam ir piemērotāks, labāks. Pie mums bieži griežas pēc padoma dažādu novadu, pilsētu vecāki pēc padoņa, kā dibināties. Kas to veicinās/bremzēs? Ne reti bremzē tieši pašvaldības, jo izglītības politika spiež tās rūpēties par savu skolu piepildīšanas un viņas alternatīvajās saskata konkurenci savām skolām. Respektīvi – runā par bērnu interesēm, bet faktiski realizē savas intereses.

Vai alternatīvo skolu izveidi vajadzētu atstāt uzņēmēju rokās, vai arī būtu nepieciešams, ka valsts finansē šādu mācību iestāžu izveidi un uzturēšanu?

Manuprāt, nevajadzētu lietot vārdus uzņēmums un uzņēmēji – tie vairāk asociējas ar biznesu. Runājot par mums – mēs esam biedrība, tāpat sabiedriska (labuma) organizācija bez ieinteresētības peļņā. Par valsts līdzfinansējumu nevaram sūdzēties – tas ir tāds kā visiem bērniem.

Vai bērni tiks šķiroti jaunajā finansēšanas modelī?

Nezinām. Domāju, ka labam vadītājam ir jāatbalsta jebkura radoša pozitīva iniciatīva un tāpat arī valstij, pašvaldībai būtu tas visādos veidos jādara. Ja to nesaprot, tad būtu ar likumdošanu jāuzliek konkrēti pienākumi.

Skolotāja sapnis par skolu Latvijā

“Izglītība un Kultūra”, 2015.09.24. /16(482), 9.lpp.

Es vienmēr esmu gribējis būt latvietis un zinu, ka arī mans mazdēls un mazmeita tādi vēlas būt. Mans tēvs bija dziesminieks un viena no viņa mīļākām dziesmām bija: *...es dziedāšu par Tevi, Tēvu zeme...*, kā arī *..še, kur līgo priežu meži.. latviet's biju, latviet's būšu...* Lai kur pašam ir gadījies pabūt, manas ausis vienmēr ir alkušas latviešu valodas, acis – Latvijas zaļās zāles, pakalnus un lejas, Rīgas ielu bruģa, sirds – līgo dziesmas, Jāņa ugunsurus...

Mans prāts visus padomijas gadus nekad nepieļāva domu, ka Latvija nebūs brīva, – es redzēju latviešus kā savas zemes saimniekus. Es redzēju, kā mēs Latviju ceļam pēc savas līdziības, tā, kā Dievs mūs ir radījis. Ka paļaujamies uz pašu dotumiem, talantiem, īpatnībām, ka veidojam to tādu, kādu jūtam to latviskajā dzīvesziņā esam, to mūsu sirdīs esam, mūsu tautasdziesmā esam – daiļu, saules gaismas pielietu, mīlestības piesātinātu pret dzīvo un nedzīvo; kurā augstu vērtēta tikumība un tiekšanās pretī dievišķai pilnībai; caur darbu sev, savai ģimenei un tautai. Es redzēju līksmojam Krišjāni Valdemāru, latviešu streļķus, Aleksandru Čaku, Zentu Mauriņu, Konstantīnu Rauduvi, Kārli Ulmani, Valdi Urtānu un daudzus jo daudzus citus, kuri reiz atdeva savas dzīvības, atdeva savu dzīvi par Latviju un Latvijai.

Neesmu valstsvīrs, neesmu ne rakstnieks, ne dzejnieks – esmu skolotājs un no manis daudzējādā ziņā atkarīgs tas, vai potenciālie valsts vīri būs valstsvīri, vai meitenē, puisī slēptais talants spēs reiz brīvi uzplaukt, realizēties un viņu vienreizējās dzīvēs, dzīves jēgas ietvaros, mēs redzēsīm laimīgus cilvēkus. Tajā pašā laikā, es apzinos, ka neesmu vienīgais „sējējs”, ka ne tikai uz maniem pleciem balstās atbildība par „plāvumu” nākotnē. Vai tie, kuri šodien vairo skolotāju vai visās sabiedrības problēmās un noniecina mazo lauku skolu devumu un nozīmi, necenšas atbrīvoties no sirdsapziņas pārmetumiem pašu muļķības un neizdarības dēļ (vai no sirdsapziņas vispār var izbēgt)? Taču, padomājot dziļāk, mēs faktiski nevaram vainot mūsu valsts dzīves organizatorus neprasmē un neilgtspējīgā darbībā (arī skolotājus un daudzus citu darbu darītājus), jo sabiedrība, kurā pašlaik dzīvojam, ir izveidota tā, lai nerastos apstākļi, kas ļautu katram, atbilstoši savām būtībām, atrast savas „īstās” vietas. Nav grūti apvert, ka tikai, esot „savā vietā”, var atplaukt katrs un sabiedrība kopumā. „Varas” sabiedrības uzturētājiem šādi rosināta rezonanse ir nāvējoša, – tai nav nekas tik spēcīgs, ko likt pretī. Vienīgais viņas ie-

rocis ir meli, kuri apslēpti, skaistos vārdus par brīvību, par cilvēku tiesībām, kuri padara netikumību par tikumību (transformē verdzību visatļautībai, savām iegribām „brīvībā”). Tā pasludina dabīgu cilvēka nepieciešamību dzīvot labklājībā par cilvēces augstāko mērķi, par kaut ko tādu, kas padara dzīvi drošu un laimīgu. Kurš gan var pretoties vēlmei būt drošībā un dzīvot laimīgi? Kas ir mainījies no verdzības un dzimtbūtniecības laikiem? – varas uzturēšanas formas ir kļuvušas izsmalcinātākas, nu tik izsmalcinātas, ka tiek panākts, ka cilvēks nespēj vairs atšķirt, kas ir viņa paša un, kas nav viņa. Patlaban prāta pakļaušanas paņēmieni ir tik labi apslēpti, ka psihologiem nereti jānopūlas gadiem, lai ko atklātu. Tiek panākts, ka cilvēki (lasi vergi) nešaubās, ka viss, lai kas netiktu darīts, tiek darīts savas personīgās pārliecības dēļ. Lai cilvēkiem nerastos šaubas, tiem piešķir šķietami kontrolējamu ārēja spēka daļiņu (bieži neatbilstošu tā iekšējam spēkam), kas nodrošina tam komfortu patērēšanā.

Šis iespraudums skolotāja sapnī bija vajadzīgs, jo kaut vai ļoti īsi, bet bija jāieskicē laiks un vieta, kurā sapnis dzimst. Nav jau tā, ka neviens nebūšanas nesaskatītu. Ne tikai pie mums runā par izglītības krīzi, taču šo runu kontekstā varam nojaust, ka izglītība ir kaut kas tāds, kas stāv ārpus sabiedrības, t.i., sabiedrība tiek maldināta ar puspatiesību, jo, lūk, ja uzlabosim izglītības sistēmu, labāk dzīvosim! Tā nemanot, tiekam ievilkti tādā kā apburtā lokā, kurā viss paliks pa vecam, jo nerunājam par to, ka ir jāmaina kaut ko arī tajā dzīvesdarbības telpā, kas ir ap skolu. Brīžam, redzot to, kas notiek realajā dzīvē, kā visos līmeņos tiek devalvētas vispārcilvēciskās vērtības, šķiet, ka jāapmierinās vien ar skolotāja sapni.

Ko darīt? Noskatīties un paļauties uz Dieva spēju visu sakārtot. Droši vien, Viņš to varētu arī izdarīt, bet vai mēs paši esam tādi nīkuļi, ka nespējam tikt galā ar pašu radītām likstām?

Šo vasaru kopīgi „pasapņot” par nākotni sanācām septiņi: Aleksandrs Zlatopolskis, Anastasija Aleksejeva – Korta, Daiga Rubene, Egons Garklāvs, Jānis Filks, Jānis Tālbergs un es. Sapņotāju pulkā bija varbūt sabiedrībā mazāk atpazīstami cilvēki, bet viņi bija tādi, kuri vēlējās kaut ko paveikt vispārības labā. Mēs sākām ar to, ka vispirms mēģinājām katrs ieraudzīt vēlamo nākotnes sabiedrības vīziju. Apkopojot redzēto, sapratām, ka esam vienoti „radošuma” sabiedrībā. „Radošuma” sabiedrības nosaukums pamatojas iespējā un spējā katram tās indivīdam radoši nodzīvot savu mūžu, realizējoties tajā

vidē, kurā ir piedzimis. Nākotni mēs ieraudzījām līdzsvarā starp sabiedrības vajadzībām, dabas spēju reģenerēties un cilvēku patībā slēpto spēku, viņa pašrealizēšanos atbilstoši katra interesēm un ilgām. Mēs to redzējām kā plaša mēroga „sadarbības” sabiedrību, kurā vispārcilvēciskās vērtības izpaustos visos dzīves aspektos, – tā bija līdztiesīgu, godīgu, čaklu, atbildīgu, tikumisku cilvēku sabiedrība, kurā cilvēki ir evolucionējuši savā apziņā. Cilvēkam tajā nebūs domas par nepieciešamību kļūt bagātākajam, veiksmīgākajam, - cilvēciskās darbības būs vērstas uz to, lai radītu ko lietderīgu visai dabai, cilvēkiem. Cilvēks izpratīs „dabas valodu”, mīlēs un dziļi cienīs visas tās valstības un sugas. Nevienai radībai netiks nodarīts pāri. Cilvēki arvien vairāk pievērsīsies „zaļajam” dzīvesveidam (veselīga uztura, videi draudzīgs transports, būvniecībai, tehnoloģijas, enerģija ieguve u.c.). Cilvēki nespēlēs lomas – viņi būs dabīgi, atbilstoši savai būtībai, – īstenie (dabīgie) cilvēki.

„Radošuma” sabiedrības cilvēka Laime būs: savas būtības realizācijā sabiedrībā; pašam sevis izpratnē; paša radošā darbībā; vienotībā ar pasauli, tajā pašā laikā, saglabājot savas personības veselumu.

Mūsaprāt, skolai jāievēro tas, ka Cilvēks ir Veselums, kuram raksturīga pilnīgi noteikta patība, kas radnieciska tautas veseluma izteicējam – tautas dzīvesziņai. Dabīgs ir cilvēka stāvoklis, kurā viņš neskaitāmām saitēm saaug ar savu ģimeni, savu zemi, tautu. Cilvēks ir dzīvs ne tikai sevī, savās pasaules izjūtās, bet arī tajā, kas to kā emocionāli tā arī intelektuāli, kā ar prātu tā ar sirdi sasaista ar vidi, kuras veselumā tas atrodas. Tas ir veselums, bez kuriem cilvēks nevar sevi ne attīstīt, ne izteikt. Izglītības modelis veidojams uz atziņu, ka cilvēki nav vienādi tāpat kā koki mežā. Katram kokam vajadzīga pilnīgi noteikta ar tā būtību saskanīga vide, – no noteiktas sēklas izaug tikai noteikts koks – no priedes sēklas neizaugs palma. Lai izaugtu priede nepieciešami noteikti vides apstākļi – to pašu var teikt par cilvēku.

Mēs redzam Latvijas skolas līdzīgās tām skolām, kuras pasaulē tiek dēvētas par holistiskām. Latvija nav nokopējusi ne Jaunzēlandes, ne somu, ne vācu izglītības modeli. Latvijas skolas modelis, balstīts tautas tradicionālās kultūras vērtībās, savā darbībā akcentē sekojošus principus: *Veseluma jeb integritātes principu, - fizisko, garīgo, mentālo un psiholoģisko cilvēka veseluma aspektu attīstību; Patības principu, kurš ietver pārliecību par katra unikalitāti, individualitāti-*

ti, to, ka katram ir jāpalīdz apzināt katra iekšējais spēkus, talantus, dotumus, kas nozīmē nodrošināt jēgpilnu mācīšanos un virzīšanos uz jēgpilnu dzīvi; *Dabīguma principu*, kas sevī ietver dzimumu un vecumu integritāti, skolas iekšējo ritmu aktualizēšanu, dabas ritmu vērošanu, pētišanu un dzīvošanu tajos, spontanilitāti utt.; *Sadarbības principu* – no ārpusē uzpiesta mācīšana tiek nomainīta ar iekšējā spēka motivētu mācīšanos – skolotājs ir palīgs, aizstāvis, konsultants – labestības un sirsnības iemiesojums, kurš augstā mēra ciena bērna intereses un dotumus; *Brīvības principu* – nepastāv uz ārēji definētiem normatīviem aktiem balstīta visu līmeņu motivējoša kontroles sistēma. Izglītības darbs tiek organizēts uz visu izglītībā iesaistīto pušu brīvas vienošanās pamatiem.

Vai kāds no šiem principiem ir pretrunā ar kaut ko vispārcilvēcisku, vispārcilvēciskām vērtībām? Vai šie principi jau nav šīs vērtības? Vai nav tā, ka neievērojot tos, mēs, faktiski, esam *vardarbīgi* t.i., netikumīgi pret bērniem? Vai šādos apstākļos, lai cik labi nebūtu mūsu nolūki, mēs vispār varam runāt par tikumisko audzināšanu skolā?

Mūsu redzējumā izglītība, nozīmē lūk ko: bērns jāgatavo dzīvei, kuras nogalē viņš varētu teikt: es nodzīvoju pilnvērtīgu, interesantu dzīvi savas tautas vidū – es biju un esmu laimīgs!

Vai es esmu latvietis?

Tautskolas mājas lapā piltinkalns.lv.2015.04.21.

Mani pamudināja rakstīt vairāki notikumi. Pirmais bija sižets TV, kurā stāstīja par Latvijas migrantu aptauju un, kur viena latviete pavēstīja, ka viņa varbūt sāks domāt par atgriešanos Latvijā, ja viņai te būs darbs ar labu atalgojumu un viņa būs sociāli tik pat labi nodrošināta, kā zemē, kurā viņa pašreiz dzīvo. Tas nozīmē, ka mums, muļķīšiem un vientiesīšiem, kuri šobrīd nevēlas dzīvot labklājībā, jo palikuši esam Latvijā, nu ir krietni vien jāsarauj, lai būtu pelnītāji šo ļaužu mīlestību. Otrs notikums bija saistīts ar Zentas Mauriņas darba „Manas saknes ir debesīs” izlasīšanu – es biju aizkustināts līdz asarām – cilvēks būdams fiziski pilnīgi salauzts, sirmā vecumā, guļot uz gultas, nelaiž klāt sev *nāvi* – jo, lūk, vēl tautas labā viss nav paspēts izdarīt. Un trešais notikums saistījās ar Čaka „Mūžības skartajiem”, lūk, frag-

ments no *Vēlais viesis*. *Vēlais viesis* ir pirmā kritušā strēlnieka gars, kurš ciemojas savās mājās:

Turiet cieši manu nāvi:

Gaisā jaušu atkal skarbu dvingu.

Un , kad briesmas kāpsies mūsu sētā,

Mani pieminiet jūs, vienmēr būšu

Es kā gaišums kvēls virs Timmu vārtiem,

Sargs, kas zin tik jūs un tēvu zemi,

Un nekas jūs nenomāks līdz galam.-

Mēs dzīvojam kārtējos laikmeta griežos, kad augstu vilni sit globalizācijas procesi, kad valstis kļuvušas par caurstaigājamām sētām, kad tautieši aizklīst pasaulē laimi meklēt, kad grūst priekšstati par vispārcilvēciskām vērtībām, kad zūd bijība pret tautas brīvības cīņās atdotām dzīvībām, pret visu, kas ir bijis un ir. Zinu, mēs latvieši esam tik dažādi, ar savrupu taisnību un tomēr, kā mēs tādi spējām nonākt pie valstiskas patstāvības, lai arī relatīvas? Kas mūs vienoja? Kas deva spēku izturēt nebrīves gadsimtus un ticību brīvības iespējamībai? Vai latvietis vairs nav latvietis ar tam un tikai tam raksturīgu dzīvesziņu?

Ir pagājuši teju trīssimts gadi, kopš laika, kad radās pirmie aizmetņi latviešu tautas pirmajai *Atmodai*. Toreiz to veicināja vispārējs apgaismības laiks Rietumeiropā, kurš nevarēja neiespaidot dzīvi Baltijā, Krievijā. Pakāpeniski beidzās bezierunu gara un miesas paklausības laiks. Cilvēki laužtin laužās ārā no dogmu veidotas sabiedrības, kura smacēja jebkuru jaunu domu, atziņu, neļaudama, dažādu spaidu veidā veidot cilvēciskus sadzīves apstākļus – cilvēki spontāni tiecās realizēt savas tiesības pēc vispārējas brīvības. Apgaismības laiks nebūt neveidojās strauji un bez sāpēm, inkvizitori steidz vēl darīt savu darbu: Latvijā pēdējo reizi raganu sadedzina 1721. gadā Kurzemē, bet Eiropā to izdara vēl tikai tā paša gadsimta nogalē (Raganu kriminālvajāšanu Lielbritānija atcēla tikai 1951. gadā – te nav kļūdas!).

Latviju, šī tālā gadsimta sākumā, centās pārdalīt zemju tīkotāji no Zviedrijas, Dānijas, Saksijas, Krievijas (Lielais Ziemeļu karš). Karš beidzās ar krievu uzvaru un Vidzeme tiek iekļauta Krievijas sastāvā. Arī Latgalē latviešiem neklājas viegli – tās teritorija atradās Polijas-Lietuvas karalistes sastāvā. Tas noteica spēcīgu katoļu tradīciju

ieviešanu un cenšanos latgaļus pārpoļot. To nepaspēja pabeigt, jo arī Latgale 18. gadsimta beigās nonāk pareizticīgās Krievijas sastāvā (no šiem laikiem tad arī Krievija ir uzskatījusi Vidzemi un Latgali par savu likumīgo zemi) un varēja sākties tās rusifikācija. Drīz vien, sākot ar 19.g.s. sākumu līdzīgu likteni piemeklēja arī Kurzemi.

Apgaismības laika darbinieku centieni sekmēja dzimtbūšanas atceļšanu, lielāku ticības brīvības iegūšanu. Vidzemē sāka izplatīties „brāļu draudžu” kustība. Tās bija kā sava veida tautas baznīcas, kuras mudināja zemniekus izglītoties (Tam bija jūtamas sekmes – Vidzeme kopā ar Igauniju kļuva par Krievijas visizglītotāko daļu). Tas bija laiks, kad latvieši sāka apzināties savu nacionālo kopību. Par latviešu laicīgās rakstniecības iedibinātāju pamatoti tiek dēvēts Vecais Stenders, kurš pirmais laida klajā virkni dažāda rakstura darbus latviešu valodā. Lai gan viņš skubināja latviešus uz paklausību kungiem, Stenders latviešu valodu atzina par pietiekami bagātu, lai tajā varētu paust dižas domas. Bez tam tuvs viņš latviešiem kļuva ar saviem dabas un vienkārša cilvēka cildinājumiem, viņu tiesību uz laimi atzīšanu. Stenders lietoja vārdu *latvieši* ar to saprazdams zemgaliešus un kurzemniekus. Latviešu rakstniecības iedibināšanos nedrīkst vērtēt par zemu, tieši tā pakāpeniski sāka tā īsti iedzīvināt nacionālās piederības apziņu latviešu tautai. Šis fakts pats par sevi ir ļoti grūti aptverams, - atklājās, ka verdzības gadsimti nebūt nebija salauzuši patieso un ļoti noturīgo latviešu tautas garu, t.i., neraugoties uz garīgi un fiziski beztiesisko stāvoli tika saglabāta gan valoda, gan tradicionālā kultūra (gadskārtas, cilvēka mūža gājuma tradīcijas), tautas gudrība ar tai īpatnējām, raksturīgām augstām ētiskām un estētiskām vērtībām. Ja to nebūtu, droši var teikt, nebūtu šodien tādas latviešu tautas.

Pateicoties īpašiem vispārēju attīstību veicinošiem apstākļiem, kuri pakāpeniski izveidojās visā Eiropā, vēsturiskā laikmeta laika skalā vērojams ļoti straujš Eiropas tautu pašapzināšanās process – kopā ar latviešiem modās arī citas Eiropas mazās tautas. Īpaši šajā laika skalā izceļas 19. gadsimta beigas un 20. gadsimta sākums. Šajā laika periodā viena pēc otras un reizē Latvijā uzplaukst ļoti spilgtas personības gan sabiedriskā, gan kultūras laukā. Augsne viņu uzplaukšanai meklējama gadsimtos snaudošajā tautas apziņā. Vai tas bija Līventāls, Dinsbergs, Bīlenšteins vai A. Kronvalds, Kr.Valdemārs, J.Alunāns, Kr.Barons, Fr.Brīvzemnieks u.c.,- visu domas, ru-

nas, darbus vieno kopīgs sauciens tēvzemes brīvībai un gaismai. Brīvzemnieks tā arī pasaka, ka, „*ikkatrs cik necik gaismots bērns, kas savus vecākus mīl, mīlēs arī savu tautu, mīlēs to valodu, ko vecāki tik varbūt prot*”. Visus savus spēkus atdod tēvzemes atmodai dižgars - Kr. Valdemārs, kurš jo spēcīgi izjūt savu piederību latviešiem (atceramies viņa drosmi, kad vēl students būdams Tērbatā, viņš publiski, ar lepnumu apliecināja, ka ir latvietis). Valdemārs, iegūdam labu izglītību Krievijā, pieredzi Eiropā, saskatīja latviešu tautas vienreizīgumu, kura dēļ ir vērts ziedot visu savu enerģiju, savu dzīvi – viņa dzīves jēga bija kalpot Latvijai (Latvija tobrīd bija tikai kā mūsu dižgaru vīzija). Nebūt nebija šo dižvīru ceļš kaisīts rozēm (šodien vajadzētu nokaisīt!) – tikai dziļa pārliecība par sava darba nepieciešamību tautai, lika viņiem atsacīties no savām personīgām interesēm, jāva pārvarēt grūtības, lai izglītos, izglītotu tautu un pastāvētu (Kr. Valdemārs: „*Es karošu, kamēr kritīšu!*”). Kr. Valdemāru ar dombiedru grupu virza ideju par Jauno Latviju. Viņi tolaik prezentēja latviešu gribu dzīvot pašiem savu garīgo dzīvi, gribu pašiem kopt savu kultūru, veidot savu saimniecisko dzīvi, gribu būt visu citu tautu vidū kā līdztiesīgiem locekļiem.

19. gadsimts nebija no vieglajiem, bada dzīti zemnieki atsaucās aicinājumam : *uz silto zemi!* Un pameta savu tēvzemi vai kādus atvieglojumus cerot (atbrīvošanos no vācu muižniecības, no vācu izcelsmes mācītājiem), pieņēma krievu pareizticību. Tas bija grūts, brīžam bezcerīgs laiks, vēl jo vairāk tāpēc, ka tika realizēta vispārēja Baltijas pārkrievošana. Neraugoties uz to, 19. gadsimta vidū latvietības apzināšanās iezīmējās gan ar latviešu studentu pulcina iedibināšanos Tērbatā, gan ar *Ceļa biedrs, Mājas Viesis, Draugs* un *Biedris* izdevumiem, *Pēterburgas Avīzēm*, mēnešrakstu *Austrums, Baltijas Vēstnesis, Baltijas zemkopis* un citiem izdevumiem latviešu valodā, bibliotēku un sabiedrību iedibināšanu, jūrskolu nodibināšanu un, ceļu sev lauž latviešu tautiskās idejas. Alunāns ceļ tautas priekšā seno latviešu dievu pasauli, nostādot tos blakus indiešu, grieķu, romiešu mitoloģijai. Īpaši atzīmējama viņa tulkotā čehu dzejnieka L. Čelajovska sacerētā dziesma *Nevis slinkojot un pūstot.*, kas nostājas tautiskā atdzimšanas laikmeta priekšgalā un aizrāvusi tautu vairāk kā gadsimta garumā. Kr. Barons par svētāko lietu uzskata tautasdziesmu glābšanas darbu. Viņš šim darbam atdod 25 savus mūža gadus, kad dienu dienā, celdamies agri strādāja līdz vēlam vakaram (mūža no-

galē viņš pazaudē redzi). Laikabiedriem palīdzot, tiek apzinātas visas jau savāktās un organizētas jaunas tautasdziesmu vākšanas akcijas. Tautasdziesmas vērtības atziņa ātri izplatījās pa visu Latviju, liels un mazs, jauns un vecs nekautrējās tās izteikt, izdziedāt tautasdziesmu vācējiem. Milzumdaudzo tautasdziesmu pārrakstīšanas, sakārtošanas darbs tiek sekmīgi pabeigts līdz gadsimta beigām ar Dainu sēju izdošanu. Par vienu no nozīmīgākām tautas *Atmodas* liecībām jāuzskata *Pirmo vispārējo latviešu dziesmu svētku* norise un reizē notiekošā *Pirmā vispārējā skolotāju sapulce*, kuras sirds un dvēsele bija vecpiebaldzēns Kronvaldu Atis, - viens no rosīgākiem izglītības veicinātājiem Vidzemē. Kronvaldu Atis tiek izvērtēts, kā tautas *Atmodas* domu visspēcīgākais, vissekmīgākais izteicējs. Kā spilgtu runu runātājs, viņš lika klātesošiem gavilēt, kā skolotājs, rakstnieks, avīžnieks, kā rosīgs valodnieks viņš spēja aizraut, vienot un iedvesmot tautu sapnim par zemi, kurā latviešiem būs teikšana. Viņa dziļākā pārliecība bija, ka tikai tautas valodā mācības saņemdam, bērns attīstīsies pēc savas sevišķās iedzimtās dabas, kas saaugusi ar visu bērna ārējo un garīgo apkārtni, ietēlotu tautas valodā.

Dziesmas svētku kustība uzskatāma par tautasdziesmas uzvaras svētkiem – līdz gadsimta beigām notika četri vispārējie un daudzi reģionālie dziesmu svētki, kuros apliecinājās nacionālās kopības apziņa, piederība vienai tautai – latviešu tautai. Šie svētki stimulēja mūzikas kultūras izaugsmi, dibinājās mūzikas skolas, izauga diženi komponisti Andrejs Jurkāns, Jāzeps Vītols, kuri ielika pamatus nacionālai klasiskai mūzikai. Patriotiskas sajūsmas pārņemts pie latviešu tautasdziesmām pieķeras Baumaņu Kārlis, kas jau 1874. gadā laida pasaulē latviešu tautas himnu valstij, līdz kurai bija vēl jānoiet tāls, pusgadsimta garuma ceļš.

Vēl jāmin tautas centienu un ilgu izteicējs, *Lāčplēša* autors, Andrejs Pumpurs. Viņš liek latviešiem pie sirds, ka viņiem jādomā savas domas, jārunā sava valoda, jādara savs darbs, jādzied sava dziesma.

19. gadsimts noslēdzas ne tikai ar latviešu kultūras uzplaukumu, bet ar konsekventi īstenotu pārkrievošanas plānu. Tas aizsākās ar krievu valodas uzspiešanu visos mācību priekšmetos tautskolās un beidzot ar visām oficiālām varas iestādēm. Taču Krievijas cars pa vēlu saskatīja briesmas - tautas spēki bija rosināti un aizsākusies nacionālā kustība vairs nebija apturama. Tautas priekšstāvji tobrīd gan

vairs nevarēja atklāti uzrunāt tautu, bet viņu darbs neizsīka, tiem strādājot biedrībās, avīžniecībā, rakstniecībā. Šajā gadsimtā dzima sievas un vīri, kuri vēlāk latvietības ideju iznesa cauri Pirmajam pasaules karam, kad Latvijai izauga latviešu karavīri, kuri cauri ārkārtīgi sarežģītām pēckara starpvalstu situācijām, realizēja ilgi loloto neatkarīgas Latvijas dibināšanas ideju. Revolucionārā kustība Latvijā 20.g.s. sākumā bija orientēta uz nacionālo atbrīvošanos no krievu cara administrācijas un baltvācu muižniecības spaidiem. Jau tad atklāti runāja par Latvijas valstiskuma jautājumiem, skandēja lozungus par neatkarīgu demokrātisku republiku. Šīs cīņas, kad tauta pati veidoja savu politisko vēsturi nebija veltas, - Latvijas iedzīvotāji ieguva savu pārstāvniecību Krievijas valsts domē, kur varēja politisko pieredzi apgūt nākošie Latvijas valsts vadītāji: Jānis Čakste, Jānis Ozols u.c.. Tika pārtraukta latviešu tautskolu rusifikācija, brīvāka kļuva sabiedrība, izvirzījās ideja par Latvijas novadu apvienošanu vienā veselumā – Latvijā. Šī ideja, kas solīja atbrīvošanos no seniem nīstiem kaklakungiem ierāva latviešu zēnus cīņās pret vāciem. Latviešu karavīru varoņību cīnoties zem dažādiem karogiem var skaidrot ar izmisīgiem mēģinājumiem izmantot jebkuru vēstures rata izdevību, lai īstenotos neatkarības idejas. Tādā, laikā attālā skatījumā šķiet, ka pats Dievs lika daļai no tiem nostāties „lielinieku” pusē, - cars nebūtu gāzts bez viņu palīdzības. Milzīgās Krievijas miera līgums ar nelielo Latviju liecināja par tās tā brīža nevarību. Ja cara armijas paliekas būtu guvušas panākumus, iespējams, tādas brīvas Latvijas nemaz nebūtu. Tā domāja latviešu strēlnieki. Pēc kara situācija arī pašā Latvijā bija ļoti sarežģīta un arī te nācās gudri laipot, lai beigu beigās veiksmīgi tiktu galā ar visiem Latvijas tīkotājiem.

Ir apbrīnojama to laiku latvju dižvīru K. Ulmaņa, J. Čakstes, A. Berga Z.A. Meierovica u.c. drosme, pārliecība, ticība, lai īstajā brīdī izdrošinātos pasludināt jaunas valsts rašanos pēc gadsimtos mērāmas verdzības. Pasludināt, panākt tās atzīšanu gandrīz bezcerīga stāvoklī, kad lielinieki ir okupējuši vai visu Latviju, saorganizēt tautu tā, lai soli pa solim jaundibinātās Latvijas valdība no mazas patvērumu saliņas uz tvaikoņa „Saratova” Liepājas ostā atgrieztos Rīgā. Ir jāpateicas igauņiem, lietuviešu karavīriem, Antantes flotei par palīdzību Latvijas atbrīvošanas cīņās. Taču šis atbalsts nebūtu, ja veiksmīgi nedarbotos mūsu pirmie valsts vīri ar K.Ulmani priekšgalā. Tik pat būtiska bija latviešu karavīru uzticība jaunai Latvijai pat tajos mirkļos,

kad pārtrūka tās centralizēta vadīšana. Būtiski bija to latviešu patriotu - partizānu cīņa lielinieku aizmugurē visos Latvijas novados. Vēlāk to vienības iekļāvās Latvijas regulārajā armijā. Jaunu neatkarīgu dzīvi bija jāiesāk ekonomiski izpostītā zemē. Rīga un ne tikai Rīga (pusmiljons kurši bija pametuši savas sētas) bija kara gados izlaupīta un tukša. Trīsdesmit tūkstošos vagonos krievi, Pirmajam pasaules karam sākoties, no Rīgas izveda fabriku iekārtas, mašīnas, transporta līdzekļus, visu kas bija no bronzas un vara – pat jumtus un pieminekļus. 250 tūkstošiem rīdzinieku bija jānodod līdzī rūpnīcām bēgļu gaitās. Jaunā Latvijas valdība atradās pie sasistas siles, bez naudas līdzekļiem, sākumā pat bez armijas, bez telpām apspriedēm. Tikai pēc divu gadu (kopš neatkarīgas valsts pasludināšanas) cīņas beidzot piepildījās gadsimtu garš latvieša sapnis par reālu neatkarīgu valsti. Ieguvuši savu valsti Latvijas ļaudis ar milzīgu sparū ķērās pie dzīves atjaunošanas darbiem. Bija nepieciešami tikai 20 gadi, lai Latvija, ar cītīgu un gudru darbu, paceltos no gruvešiem līdz attīstītai Eiropas valstij. Tika izveidota stabila finanšu sistēma, panākta pozitīva bilance ārējā tirdzniecībā. Atceros Romāna Pussara stāstu par to, ka pirmskara valsts saimnieciskās dzīves organizētājiem nebija nekas dārgāks par Latvijas labklājību. Tie ziedoja savas privātās intereses, ne reti savu ģimenes dzīvi, lai katru diennakti dzīvotu tikai tai. Taču mūsu miermīlīgā attīstība bija spilgtā kontrastā ar kaimiņvalstu agresīviem teritoriju tīkojumiem. Lielvarām savstarpēji vienojoties, vēl pirms Otrā pasaules kara, Latvija tika „*notirgota*” Krievijai. Latvija tobrīd apzinājās savus spēkus, tā labi saprata pasaules politiskās attīstības gaitu, lielvaru draudus un izmisīgi (Munters) meklēja valstiskuma pastāvēšanas drošības garantu. Taču to nespēja atrast pat Baltijas reģiona valstīs, to savstarpējo nesaskaņu dēļ, ne arī tālākās zemēs (Lielbritānijā, Francijā) un bija spiesta pieņemt brīvību apdraudošus, lielvaru uzspiestus noteikumus, kas beigu beigās noveda pie Latvijas okupācijas. Un nu, to, ko nespēja izdarīt Krievijas cars, to tagad centās pabeigt Krievijas staļinisma rēgs. Veca patiesība – nocērt galvu un organisms ir dzīvot nespējīgs – atsākās latviskās elites iznīdēšanas laiks: deportācijas, apcietināšanas, fiziska izrēķināšanās, kurām netrūka ne pašmāju, ne no Krievijas atkūlušos (pēc 37. gada Krievijā apšauto palicēju) latviešu „kangaru” rokas.

Otrais pasaules karš. Latvija centās sadzīvot ar saviem kaimiņiem satiecībā, taču tika ierauta otrajā pasaules pārdalīšanas karā.

Ir saprotami, ka būdama mazskaitliska, tā ķērās pie katra brīvību sološa „salmiņa” - te iesaistīdamās vācu armijā, te krievu, iespējams cerēdama uz līdzīgu notikumu attīstības gaitu, kāds tas bija pēc Pirmā pasaules kara. Kara beigās iezīmējas ne mazāk postošas mūsu populācijai kā Pirmajā pasaules karā, pat vēl vairāk – tauta pazaudēja kara ceļos procentuāli vairāk, kā jebkura cita no Eiropu apdzīvojošām tautām, zaudēja savus dižākos ļaudis. Tikai politiskajās represijās vien cieta pāri par 200000 cilvēku, no kuriem daudzi tika nogalināti, daudzi aizgāja bojā, nerunājot nemaz par tiem Latvijas dēliem, kuri krita (ap 100000), cīnīdamies ar domu par Latviju, vienā vai otrā pusē. Latvija zaudēja arī tos, kuri devās bēgļu gaitās uz Rietumiem (pāri par 250000). Trimdā aizdevās liels skaits augsti izglītotu Latvijas iedzīvotāju (672 augstskolu mācību spēki, 2827 skolotāji, 564 ārsti, 766 inženieri, 336 garīdznieki, 52 rakstnieki u. c.).

Latvieši nezaudēja ticību brīvības atgūšanai ne pēdējās kara kaujās Kurzemes frontē, kur latviešu karavīri apliecināja savu cīņas sparu, ne arī vēlāk - gadus desmit pēc kara daudzi latvieši nenolika ieročus. Viņus uzturēja cerēja uz pasaules atbalstu. Padomju varas iestādes sadūrās ar nopietnu pretestību, kura reizēm izvērās pat kaujas darbībās. Pētījumi liecina, ka no 1944. līdz 1953. gadam partizānu rindās Latvijas visos novados darbojās ap 15 000 cilvēku. Vēl 1953. gadā 19 nacionālo cīnītāju grupas apvienoja ap 400 dalībnieku (Dunavas novadā pēdējais partizāns noturējās līdz pat 1955.gada 27.jūnijam). Tas varēja notikt tikai ar nopietnu iedzīvotāju atbalstu. Tāpēc neizpalika represijas: daudzus arestēja, izsūtīja uz Tālajiem Austrumiem - Sibīriju, nošāva par „dzimtenes nodevību”. Valsts drošības komiteja (VDK) strādāja aktīvi, piesaistot „kangarus”, tā beigu beigās neitralizē izvērsto pretdarbību. Izsūtītajiem Sibīrijā, kā stāsta šo notikumu aculiecinieki, atņēma vārdu un uzvārdu, uz muguras uzlika numurus. Jādzīvo bija praktiski neapkurināmās koka barakās, kur uz vienu ieslodzīto bija mazāk par diviem kvadrātmetriem. Atceros arheologa Valda Urtāna stāstījumu par izmisīgo izdzīvošanas cīņu Sibīrijas plašumos, kad, lai izdzīvotu bija jāpārvar riebīgums un jāēd viss, kas kustas vai nekust. Palīdzēja, viņa vārdiem atstāstot, sapnis par atgriešanos Latvijā, par meiteni, kuru viņš tur sastaps, par ģimeņi, kuru viņš tur nodibinās. Vairākkārtīgi izmisīgi mēģinājumi bēgt no nometināšanas vietas beidzās neveiksmīgi. Tikai pēc piedalīšanos latviešu Sibīrijas bērnu „glābšanas operācijā”, beidzot piepildījās viņa

sapnis. Taču, neraugoties uz represijām, latvieši tieksme pēc *brīvības* saglabājās, tā katrā izdevīgā brīdī izlauzās uz āru. Tā parādījās pat sešdesmito gadu komunistiskā nomenklatūrā – nacionāli noskaņotie komunisti centās pretoties pārkrievošanas tendencēm. Par leģendāru notikumu izvērsās Bruno Javoiša varonība, kurš pašā Rīgas centrā, blakus milicijas pārvaldei radiotornī uzvilka sarkanbaltsarkano karogu. Bruno kopā ar citiem brīvdomātājiem (Gunāru Astru un Knutu Skujenieku u.c.) Sibīrijā pavadīja daudzus gadus. Taču mājinieki nesnauca. Man viena no „Raunas karoga” dalībniecēm pastāstīja par to jauniešu drosmi, kuri, kad Vispārējo dziesmu svētku simtgades laikā tika atskaņota Raimonda Paula un Jāņa Petersa dziesma "Manai Dzimtenei", kad Rīgā pie Brīvības pieminekļa varoņi nolika ziedus, Raunas baznīcas tornī citi varoņi uzvilka neatkarīgās Latvijas karogu. Apbrīnojama bija viņas klases jauniešu vienotība – izmeklētāji tā arī neatrada „vainīgos”.

Varētu teikt, ka mērķtiecīgi tika panākta tāda situācija, ka mūsu tauta uz laiku, te Latvijā, palika bez intelektuālas, garīgas un politiskas līderības, bez atjaunināšanās avotiem. Faktiski pēc kara tautai bija jāģenerējas no jauna – jārada jauns gudru un protošu ļaužu slānis, kas būtu spējīgs organizēt un vadīt tautu. Un tam bija jānotiek okupācijas apstākļos, apstākļos, kad centās apspiest jebkuru brīvu domu, jebkuru nacionāli savdabīgu izpausmi – viss tika pakļauts komunistiskai ideoloģijai, rusifikācijai. Jaunā vara literatūrai un mākslai paģērēja “sociālistisko reālismu”. Latviešu valoda tika izspiesta ne tikai no valsts iestādēm, bet arī no sadzīves. Jaunieši var neticēt, bet ar 1961. gadu viss, kas bija saistīts ar Jāņa svētkiem, tika pasludināts par liegtu. Tas pats attiecās uz Lieldienu un Ziemassvētku svinēšanu. Katram tavam solim līdzī sekoja komunistu partorgi (tu varēji nebūt vienīgās partijas biedrs, bet ne reti man bija jāiet pie LU partorgiem paskaidrot ko un kāpēc mēs dziedam tautasdziesmu, kāpēc svinam Ziemassvētkus). Nedrīkstēja izmantot jebkuru pavairošanas tehniku, lai pavairotu, piemēram, Ziemassvētku dziesmas – cilvēki bija tā iebiedēti, ka daži, neizturot bailu spriedzi (baidīdamies no represijām), paši kļuva par ziņotājiem jeb „stukačiem”. Ja, piemēram, gadījās pabūt ārzemēs par tādu („stukaču”) bija jāklūst gribot negribot - bija jāraksta sīkas, garas atskaites VDK par cilvēkiem, ar kuriem tikāties, par noskaņojumu un citiem vērojumiem kolektīvos, kuros nācās ārzemēs strādāt. Nebija reizes, kad īpaši VDK aģenti, nepiedalījās

sabiedriskos pasākumos, lai fiksētu tur vērojamās „pretpadomju” tendences. Rusifikāciju Latvijā sekmēja rūpniecības forsēta attīstība ar forsētu migrantu iepludināšanu, milzīgās armijas kontinenta klātbūtne ar neskaitāmām raķešu bāzēm (līdz 1990. gadam Latvijā paspēja apmesties uz dzīvi ap 850 000 nelatviešu). Liegumi un ierobežojumi ne-traucēja (varbūt pat veicināja) tautas līderu atdzimšanu. Tautā ļoti iecienīta bija Ojāra Vācieša, Vizmas Belševicas, Imanta Ziedoņa, Ārijas Elksnes, Māra Čaklā dzeja, populāri drošsirži Alberts Bels un Visvaldis Lāms. Tiekme saglabāt savas saknes izpaudās folkloras un etnogrāfisko ansambļu dibināšanā sešdesmitajos, septiņdesmitajos gados. Par nozīmīgu notikumu Jaunās Latvju tautas *Atmodas* laikmetā jāatzīmē „Skandinieku” folkloras kopas dibināšana 1976. gadā, pēc kuras tautasdziesmu mīļotāju kopas dzima viena pēc otras – tautasdziesma piedzīvoja renesansi. Kopu saradās tik daudz, ka sekmīgi, Izglītības ministrijas paspārnē, jauniešiem domātu programmu ietvaros, izdevās noorganizēt bērnu folkloras festivālus „Pulkā eimu, pulkā teku”, bet vēlāk kopā ar lietuviešiem aizsākās *Austras* zīmē organizētie Folkloras festivāli „*Baltica*” (kuri ir dzīvi vēl šodien). Dibinājās legālas un nelegālas organizācijas (Helsinki-86, LNNK, LTF u.c.), dzima arvien jauni tautas vadītāji, aktivizējās sadarbība ar trimdas latviešu organizācijām ASV, Kanādā, Lielbritānijā, Vācijā u.c. (PBLA, Daugavas Vanagiem, ruporiem: „Brīvā Eiropa”, „Amerikas balss”). Cerības ar savu darbību iedvesa trimdas latvieši – ļoti daudzi Latvijas iedzīvotāji, sarakstījās ar ārzemēs dzīvojošiem radiem, draugiem. Un tā vai citādi mēs, te palikušie, nojautām par viņu aktivitātēm Latvijas labā. Tā īsti par viņu pašreizējā un neatlaidīga darbu Latvijas labā uzziņājām tikai pēc neatkarības atgūšanas. Tad atklājās tas, kā latvieši trimdā centās saglabāt latvietību: organizēja latviešu sestdienas vai svētdienas skolas (mācīja latviešu valodu, literatūru, folkloru, vēsturi, ģeogrāfiju; organizēja vasaras vidusskolas un dažādus kursus, nometnes. Minsterē darbojās latviešu ģimnāzija, kurā varēja mācīties latvieši no visas pasaules. Trimdas latvieši ticēja neatkarības atjaunošanai Latvijā. Dažādas trimdas organizācijas centās ietekmēt mītnes zemju sabiedrisko domu, valdības. Ticība neatkarības atgūšanai bija tik liela, ka visus okupācijas gadus turpināja darboties brīvās Latvijas diplomāti un konsuli. Tika meklēti veidi, kā palīdzēt Latvijā dzīvojošo pretestībai okupantiem. Piemēram, *Atmodai* Latvijā attīstoties PBLA aktīvi aizstāvēja mūsu tautas intereses Eiropas drošības un

sadarbības apspriedēs Helsinkos, Beogradā, Madridē un citur, vēlāk Eiropas Parlamentā un Eiropas Padomē, tā centās dažādos veidos aizsargāt disidentus te.

Tauta strauji modās no „reālā Sociālisma” miega. 1987.gads – iznāk Žurnāls „Avots”, Molotova—Ribentropa pakta upuru godināšana pie Brīvības pieminekļa (Helsinki-86 organizēts), Vides aizsardzības kluba dibināšana; 1988.gads - oficiāli tiek atzīti Jāņi; notiek vēsturiskais Latvijas Rakstnieku savienības valdes paplašinātais plēnums; dibinās LNNK; notiek folkloras festivāls „BALTICA”, kur gājiena priekšgalā Dainis Stalts un katra folkloras kopa aiz viņa pirmo reizi nesa sarkanbaltsarkano neatkarīgās Latvijas karogu starptautiskā sarīkojumā; notika LTF pirmais kongress, kurā par LTF vadītāju kļuva publicists Dainis Īvāns; atjaunoja LOK, nodibināja Latvijas Zinātnieku savienība. 1989. gads - Baltijas ceļš; latviešu valodai piešķir valsts valodas statusu; LTF valdes aicina cīņā par Latvijas pilnīgu politisko un ekonomisko neatkarību; tiek reabilitēti izsūtītie; tiek pieņemts likums par Latvijas saimniecisko pastāvību no PSRS; pirmo reizi oficiāli tika atzīmēta Lāčplēša diena; pirmo reizi pēckara gados Latvijā oficiāli tika svinēti Ziemassvētki. 1990.gads - pieņemta deklarācija par Latvijas valstisko neatkarību; atjaunota Latvijas Republikas Satversmes darbība; par Latvijas valsts oficiālo nosaukumu top Latvijas Republika; notiek XX Vispārējie latviešu Dziesmu un X Deju svētki, kuros pirmoreiz pēckara gados tajos piedalījās visas pasaules latvieši. Un beidzot 1991.gads - Barikāžu laiks; LTF rīko Vislatvijas protesta manifestāciju (piedalās ap 600 000 līdz 700 000 cilvēku); tiek pieņemts konstitucionāls akts par Latvijas neatkarīgās valsts statusu - tiek pasludināta Latvijas Republikas neatkarība "de facto"; Latvija kļūst par ANO dalībvalsti, Francijas banka atdod Latvijai 50 gadus glabāto zeltu, – **esam brīvi!** Šis laiks vēl ir ļoti dzīvs ļaužu atmiņās – dzīvi un spēka vēl pilni ir barikāžu dalībnieki, tautfrontieši.

Ko tagad? Esam nodzīvojuši teju divdesmit piecus gadus atkal paši savā valstī. Visādi ir gājis. Pirms meklējam atbildi, vēlos citēt Ēriku Fromu: *Mēs esam ganāmpulks, kurš tic, ka ceļš, pa kuru ejam, noteikti novedīs mūs pie vēlāmā mērķa, jo mēs redzam, ka arī citi iet pa to pašu ceļu. Mēs ejam pa baigu tumsu, bet ejam drošsirdīgi, jo dzirdam, ka arī citi uzsvilpo kopā ar mums.* Šis ir ceļš, kas orientēts uz cilvēka patērēšanas nepiesātināmību, uz savu iegribu realizāciju; uz prasmi pielāgoties, bet ne būt pašam; uz prasmi novākt konkuren-

tus (līdzcilvēkus); uz pakļaušanos globālo tīklu interesēm, kuras tiek transformētas par visu interesēm; uz globālo tīklu patvaļu izniekojot resursus, izrīkojot valstis – transformējot savas intereses par valsts interesēm; uz ekoloģisko problēmu padziļināšanu (Kioto protokoli tiek ignorēti); uz izglītības, pētniecības, kultūras pārvēršanu par tirgus precī; uz faktisku verdzību, kuru nomaskē šķietamā drošība brīvībā zem globālo tīklu „labvēlības spārna” – īsi sakot uz globalizāciju. Reāli dzīvē šī „brīvība”, izmantojot skaļus cilvēku tiesību saukļus, pakāpeniski, soli pa solim pārtop legalizētā klaidonībā, pērkamībā, narcomānijā, seksuālā izlaidībā, prostitūcijā, pornogrāfijā, vardarbībā, nihilismā, radošuma graušanā un dīkdienībā vispār. Viss tiek reducēts uz pirkšanu un pārdošanu tirgū, kur var nopirkt skaisti iesaiņotu jebkuru „vērtību”, izņemot vispārcilvēciskās vērtības, jo tādu vispār nav. Latvija ir pilna ar dažādām sabiedriskām organizācijām, kuras vai nu apzināti, vai arī maldinātas šķietamajā brīvībā, raujas vaigu sviedros, lai pa *sētas durvīm* iemānītu visas šīs augstāk minētās dražām apaugušo *pasaules pilsoni*. Vai tāpēc latvju tautas dižākie dēli un meitas pacieta verdzību, pacieta ņirgāšanos par sevi, savām ģimenēm, saviem sapņiem; vai tāpēc Brīvības cīņās krita latvju dēli, ziedoja dzīvības mūsu meitas? Kur ir tas latvietis, kurš bijība noliec galvu savas tēvzemes priekšā, kurš akumulējis sevī latvju tautas gadsimtos lolotās brīvības alkas, atkal dodas cīņā? Laiks Jaunai Atmodai!

Iepazīsimies: Tautskola 99 Baltie zirgi 2015.03.11.

Raunas novads Vēstīm

Man ir gadījies sastapt mūsu novadā cilvēkus, kuri brīnās, uzzinājuši, ka ir tāda tautskolas 99 Baltie zirgi. Tāpēc radās doma Raunas novada Vēstīs pastāstīt par to.

Šogad tautskola iekāpj trešajā gadu desmitā kopš oficiāli uzsākusi savu darbību. Patiesībā tautskola sākās vēl tālajā 1983. gadā, kad pirmo reizi Piltiņkalnā kopā ar *Skandiniekiem* tika nosvinēti pirmie Jāņi un tad, kad tās pašas vasaras piektdienas vakaros iesaistījām Drustu bērņus tautasdziesmu dziedāšanā un rotaļās pamatskolas parkā. Tā laika varai nepatika tādas neformālas izdarības un tā centās rast pamatojumu tam, lai to liegtu. Tas gan toreiz izskatījās vairāk pēc tādām kā vietējās kultūras organizatoru bažām, - un ja nu

kāds „augstāk” kaut ko uzzina par nekur neregistrētu, patvaļīgu darbošanos?! Sākot ar to gadu regulāri Piltiņkalnā rīkojām Jāņu svinēšanu, bet Drustos Ziemassvētkos vilkām bluķi, Lieldienās kārām šūpuli un organizējām svētku svinēšanu. Pateicoties aktīvai tā laika kultūras dzīves vadītājas Gunitas Seržānes darbībai, Lieldienu organizēšanu ar laiku pārņēma Drustu klubs. Savu darbošanos tautas izglītības jomā, mēs pakāpeniski paplašinājām. Pašvaldības vadība mums atvēlēja telpu pagasta mājā, kur katru nedēļu organizējām nodarbības pieaugušajiem klubā „Garā pupa”: mācījāmies gadskārtu ieražu un citas tautasdziesmas, apspriedām pasaules dižāko domātāju darbus, organizējām Meksikā gūto atklāsmju priekšlasījumus. Šajos vakaros tādā draudzīgā pulciņā vienmēr salasījās ap desmit, divpadsmit drustēnieši. Sākoties Atmodas laikam, visi aktīvi iesaistījāmies tautfrontiešu darbībā. Drīz pēc neatkarības atgūšanas 1994. gada 10. jūlijā nodibinājām juridisku organizāciju ar nosaukumu *tautskola 99 baltie zirgi*. Tās dibinātāji bija Roberts Glaudiņš, Andris Vilks, Kārlis Horoševskis, Armands Dzerkals un Ojārs Rode. Dibināšanā mums palīdzēja Latvijas pieaugušo izglītības apvienība, kuras biedri mēs bijām. Viņi nofinansēja vairākus projektus tajā skaitā aušanas darbnīcas izveidi. Pirmie tautskolas sponsori bija Kārļa Horoševska ģimene, kura noziedoja savu vieglo automašīnu un regulāri nodrošināja mani ar pārtikas produktiem un atbalstu no Daugavas vanaģiem. Tā bija ļoti nozīmīga palīdzība, jo tautskolas rīcībā bija tikai 30 Ls mēnesī un par to bija jānomaksā gan par telefonu, gan pa elektrību. Mitinājāmies Vecdrustu muižas ēkā un ziemā kurinājām 6, 7 vecas krāsnis. Malku gādājām talku veidā kopā ar to bērnu vecākiem, kuri jau mācījās tautskolas sagatavošanas grupā un vēlāk pamatskolā. Pēc Cēsu rajona pašvaldības vadītāju apmeklējuma, toreizējais Cēsu rajona izpilddirektors Māris Niklass Drustu pagasta padomei ieteica pieslēgt mums centrālapkuri. Bijām ļoti pateicīgi, jo nu vairs nevajadzēja nakšņot muižā, lai kurinātu (un nesakurinātu) un arī par to, ka par siltumu nebija jāmaksā. Vēlāk, kad pārcēlāmies uz „Bērnudārza” ēku, Cēsu pašvaldība palīdzēja sakārtot apkuri arī tur. Pirmais naudas ziedojums ienāca no manas vecākās meitas Ilutas Rodes. Pirmās tautskolas mēbeles izgatavoja mans tēvs. Pirmie tautskolas skolotāji bija Inga Zariņa un Dace Dzerkale, bet meistare (aušanas) – Vita Vaivode. Tautskolā bija iecerēts attīstīt tautas daiļamatniecību, tāpēc, pirms to dibinājām, sarīkojām Drustos dzīvojošo amatnieku darbu izstādi. Tā

pārsteidza ar daudziem tajā laikā vēl dzīviem meistariem un viņu augstas meistarības darbiem. Allaž esam jutuši gan Cēsu pašvaldības vadītāja A. Neimaņa atbalstu, kurš deklarēja, ka visi bērni ir Cēsu rajona bērni un nav jāšķiro pēc tā kuri, kur mācās – visi ir vienādi atbalstāmi. Vienmēr esam izjutuši arī Drustu pašvaldības dažāda veida atbalstu. Šobrīd atbalsts tautskolai nav mitējies un Raunas novada dome ir saprotoša mūsu centienu atbalstītāja. Jāsaka vēl spēcīgāk, - bez pašvaldību atbalsta tautskolai būtu grūti pastāvēt.

Sākotnēji visa gada garumā organizējām dažādas nodarbības arī pieaugušiem. Piemēram, datorkursus Jāņa Kazaiņa vadībā, danču vakarus Māra Jansona vadībā, dziedāšanās pēcpusdienas Daces Vītolas vadībā, sevis pilnveidošanas nodarbības Inetas Seiles vadībā, jogas nodarbības Daigas Rubenes vadībā, angļu valodas kursus prof. Ābeltiņa vadībā, angļu valodas klubiņu Jāņa Bokaldera un Minjones Plumes vadībā, franču valodas kursus Filipa Massona vadībā, veģetārās virtuves kursus Vanaga kundzes vadībā, novada Spēlmaņu dienas Andas Ābeles vadībā, astroloģijas kursus Dzintara Korna vadībā, aušanas kursus Vitas Vaivodes un Ineses Ulmanes vadībā, lauku tūrisma pakalpojuma sniedzēju kursus, projektu rakstīšanas kursus Jura Bērziņa vadībā, pasākumus “Pasaule” (dalīšanās ceļojumu iespaidos), mūžizglītības seminārus Ojāra Rodes vadībā, kokles izgatavošanas kursus Māra Jansona vadībā u.c. pasākumus.

Šobrīd esam fokusējušies trijos virzienos: bērnu izglītošanā, skolotāju un citu interesentu izgaismošanā holistiskās pedagoģijas teorētiskajos un praktiskajos aspektos, un tautas tradīciju kopšanā Piltiņkalnā. Šo aktivitāšu atspoguļošanai un organizēšanai ir izveidotas atsevišķas mājas lapas: drustutautskola.lv un piltinkalns.lv. Bērnu izglītošanā esam, tā saucamās, holistiskās pedagoģijas pionieri ne tikai Latvijā, bet vismaz Baltijas valstīs noteikti. Šobrīd tautskolai ir izveidojušās vairākas filiāles: Ikšķilē, Tukumā un Rīgā. Sevišķi aktīvi darbojas Ikšķiles atzars – Brīvā skola, kura atradusi savu mājvietu vecā skolas ēkā (Elkšņu skola). Pateicoties skolotāju un vecāku pūlēm un pašvaldības finansiālam atbalstam pamestā ēka pilnībā renovēta un pārtapusi par laikmetīgu skolu. Ikšķiles novada pašvaldība tautskoliešu centienus novērtējusi ar to, ka par aktīvu darbību vienai no Ikšķiles atzara dibinātām pagājušā gada nogalē piešķirts Ikšķiles novada Gada cilvēka goda nosaukums. Šobrīd tiek strādāts, lai taptu atzars arī Ventspilī. Pašreiz tautskolā mācās pāri par 80 bērni un ir

vairāk nekā 20 skolotāji, kā arī dažādu pulciņu vadītāji. Atzaros izveidotas arī pirmskolas grupiņas. Mazākais atzars ir Drustos. Drustu tautskolas bērniem blakus pamatskolas standarta priekšmetiem, ir iespējams nodarboties aušanas, rotkalšanas darbnīcās, loka šaušanas, šaha, mākslas, jogas, dejošanas, cīņas mākslas un krievu valodas pulciņos. Tautskolā nodarbības notiek jaukta vecuma grupās jeb saimēs. Šāda darba organizācija iemāca bērnus savstarpēji sadarboties, iemāca patstāvīgi mācīties, ļauj bērniem apzināties savas patiesās spējas, jo pašiem jāiemācās ar visu tikt galā. Skolotāji saimēs vairāk ir kā konsultanti, palīgi. Kā to atzīst tautskolas beidzēji, tautskolā ir mācīties grūtāk nekā pēc tam valsts skolās. Visi bērni, kuri mācījušies tautskolā visu pamatskolas kursu, ir iestājušies augstskolās, bet citi sekmīgi turpinājuši mācīties nākošās pakāpes skolās. Ne visi bērni iederas mūsu skolā, - ir jāmeklē strādāt. Mēs dodam brīvību (ne visatļautību, par to kāda ir tā *brīvība* var iepazīties mūsu mājas lapā), bet prasām darbu. Mēs neatsakām nevienam. Skolā uzturam savstarpējas izpalīdzības gaisotni un te labi iederas tie, kuriem neder burzma un troksnis, kuri vēlas būt sava mācību procesa projektētāji. Individualizētās mācības saimēs ļauj veidot tādu mācību dizainu, kurš katram ir individuāli piemērotāks, - nevienam nav jāgaida, kad kāds kaut kādu iemeslu dēļ kavējas mācību programmas apgūvē vai tieši otrādi, - nav jāuztraucas, ka kāds iet ātrākiem soļiem vai apgūst priekšmetu dziļāk. Līdz šim tautskolā savu vietu ir atraduši bērni no Rīgas, Jaunpiebalgas, Vecpiebalgas, Liezeres, Dzērbenes, Lizuma, Taurenas, Garkalnes, Vaives, Zoseniem, Ogres, Pļaviņām, Valmieras, Jūrmalas, Saldus un citām vietām. Tautskolas dēļ virkne vecāki (17 bērniem) mainījuši pat savas dzīves vietas un pārcēlušies uz Drustiem vai blakus pagastiem.

Pedagogu un citu interesentu izglītošana par holistiskās pedagoģijas teorētiskiem un praktiskiem jautājumiem notiek divējādi. Tautskolas mājas lapā ir izveidota īpaša sadaļa *Ilgspējīga izglītība*. Tas ir aizsākums neklātienas holistiskās skolas izveidei pedagogiem, studentiem un visiem citiem, kuri interesējas par jaunām vēsmām pedagoģijā, kas ar laiku var pārtapt klātienas skolā. Otrs, praktiskais veids, organizējam īpašas konferences, kurās visu tautskolas atzaru skolotāji dalās savā pieredzē. Tas ir ļoti svarīgi, jo tā veidojas katra pedagoga radošā darbībā holistiskās pedagoģijas jomā. Var minēt vēl trešo, zinātnisko, t.i. katru gadu starptautiski akceptētos zinātnis-

kos žurnālos publicējam vienu vai divus rakstus par pētījumiem vai ziņojam par tiem starptautiskās zinātniskās konferencēs. Tautskola savas idejas, rakstot rakstus, sniedzot intervijas, popularizē arī dažādos masu mediju izdevumos, internetā, radio un televīzijā. Interese par tautskolu pārkāpusi ne tikai Raunas novada robežas, - tā pārkāpusi Latvijas robežas. Pie mums braukuši interesenti no Vācijas, Beļģijas, Francijas, Somijas, Krievijas, Ukrainas, Lietuvas. Krievijas televīzija pat uzņēmusi nelielu filmu par mūsu skoliņu (to var atrast mūsu mājas lapā). Īpaša draudzība izveidojusies ar lietuviešiem. Pirms gada kādā vērtībizglītības seminārā Viļņā mūs palūdza pastāstīt par tautskolu. Sekoja lietuviešu vizīte Drustos un Iksšķiles atzarā. Bet pagājušā gada rudenī tikām uzaicināti uz Kauņu, kur speciāli mums tika organizēti divi prestiži semināri: viens par mūsu pieredzi un otrs par bērnu audzināšanas jautājumiem vispār. Interese bija tik liela, ka neformālas sarunas turpinājās vēl ārpus semināriem. Gada nogalē tiku uzaicināts uz skolotāju konferenci Marijampolē. Lietuvieši ļoti aktīvi ķērušies pie līdzīgu skolu dibināšanas Lietuvā, - pa pagājušo vasaru viena skola jau nodibināta, bet otrai ceļ jaunu ekobūvi, pie kam pēdējie vēlas kļūt par mūsu tautskolas ārzemju atzaru. Pašreiz strādājam pie tā, lai atrastu tam juridiskas iespējas. Darbs šajā virzienā turpināsies š.g. februāra sākumā Viļņā.

Iespējams, ka Raunas novads kļūs ne tikai par holistiskās pedagoģijas centru, bet arī par *Trešās Atmodas* centru, - esam uzsākuši darbu cilvēku garīgās izaugsmes konsolidēšanā. Aicinām talkā jebkuru Raunas novada interesentu. Pieslēgties šim darbam var palīdzēt informācija, kas tiek regulāri ievietota tautskolas mājas lapas sadaļā *Trešā Atmoda*.

Līdzīga interese pa visiem gadiem kopš darbojamies Piltiņkalnā ir izvēršusies par tautas tradicionālās kultūras norisēm šeit. Mēs bijām tie, kas Latvijā pirmie pieturējās pie Jāņu svinēšanas tradīciju norišu atjaunošanā (rekonstruēšanā) iegūtām atziņām. Pirms tam Viktora Grāvīša vadībā (Dabas un Vēstures kalendāra dibinātāja) notika intensīvs Jāņa tradīciju pētījums, kā rezultātā iezīmējas pāri par simts dažādiem šo svētku norišu soļiem (darbībām). Vēlāk mūsu pieredzi izmantoja citi Jāņa svētku organizētāji Latvijā. Šobrīd, Piltiņkalna nozīmes apzināšanās (tas ir svētkalns) dēļ, esam no daudzām sākotnējām norisēm atsacījušies, atstājot tikai pašas nozīmīgākās.

Arī Piltiņkalna popularitāte ir augusi, - vasarā nav dienas, kad kāds individuāli vai grupās to neapmeklētu. Sociālajā projektā "Latvijas Leģendu Mājas karte" par dižāko un skaistāko vietu Latvijā, kuru atklājuši sabiedrībā zināmi cilvēki, ir atzīmēts arī mūsu Piltiņkalns. Tas ir ieteikts kā tūrisma apskates objekts daudzos tūrisma maršrutos. Jāatzīmē fakts, ka rekomendāciju Seno svētvietu apsaimniekošanai: Vidzemes plānošanas reģionā izstrādātāji svētvietu sarakstā iekļāvuši arī Piltiņkalnu. Gadskārtu svinēšanas epizodes Piltiņkalnā rodamas vairākos Latvijas atpazīšanai veidotos videoklipos, piemēram, *Welcome to Latvia* (pūdeles pacelšanas epizode Jāņos). To par „savējo” sākuši atzīt daudzi interesenti. Tajā savas nodarbības veic jeb vienkārši apmeklē gan dažādu zemju šamaņi (Kanādas, Anglijas, Krievijas), gan budistu mūki, gan sufisti, gan pašu māju garīgie meklētāji. Pateicoties Novada pašvaldības atbalstam, Piltiņkalnā talku veidā esam uzbūvējuši nojumi, tualeti, iekārtojuši takas, norādes, iestādījuši košuma krūmus un augļu kociņus. Katru gadu Piltiņkalna saņemšanai tiek rīkotas divas talkas: viena rudenī un otra pavasarī (sekojiet informācijai mājas lapā). Šobrīd aktuālākais darbs būs pabeigt taku labiekārtošanu, jaunu soliņu uzstādīšana un jaunas malkas nojumes uzsliešana (vecu saplūnījusi pēdējā vētra). Laipni aicinām talkā!

Tautskolas „99 Baltie zirgi” vasara

“Raunas avīze”, 2015.09.08.

Pagājušā mācību gada nogale iezīmējās ar ļoti priecīgu notikumu – tautskola saņēma prestižu Amerikas Tirdzniecības palātas balvu konkursā "Balva Cilvēka izaugsmei", kategorijā „Par izcilu ieguldījumu izglītībā”. Pasniegšanā tika uzsvērts mūsu ieguldījums bērnu izglītības veicināšanā un izglītības kvalitātes uzlabošanā Latvijā. Balvas pasniegšanā piedalījās Saeimas deputāti kā arī Izglītības un zinātnes ministrijas ministre Mārīte Seile.

Jūnija vidū Tautskola piedalījās Zinātniskās konferences EuroNanoForum 2015 ietvaros rīkotajās „Saules Kauss” elektromobiļu finālsacensībās. Sacensībās startēja 56 komandas, katrā divi līdz trīs dalībnieki, kopskaitā 142 skolēni no 26 skolām Rīgā un dažādos Latvijas novados. Mēs priecājamies par Raunas vidusskolas ko-

mandas "Jaunie Ģēniji" panākumiem, kura izcīnīja otro vietu – apsveicam viņus! Arī mūsu tautskolas komandai paveicās – tās mobilis uz saules baterijām ātruma trasē uzrādīja trešo labāko laiku. Davanā saņēmām detaļas jaunu mobīļu konstruēšanai. Tautskolā izveidota īpaša mācību saime, kuras mērķis tiekies pēc augstākām virsotnēm. Tās nosaukumā ir puse no LU nosaukuma Mater (alma mater - sens universitāšu apzīmējums latīņu valodā). Šī saime jūnija vidū apmeklēja LU cietvielu fizikas institūtu un iepazinās ar tajā veiktiem zinātniskajiem pētījumiem. Pētnieki spēja tik interesanti pastāstīt par savu darbu, ka pat saimes vismazākajiem (1.klases) bērniem ekskursijas laikā neapsīka interese.

Vasarā piedalījāties divos starptautiskos kongresos, kurās iznesām Drustu pagasta un Raunas novada vārdu pasaulē. Jūnija sākumā mūs uzaicināja piedalīties Starptautiskās sabiedriskās kustības "PAR TIKUMĪBU!" II kongresā, ar referātu par iespējām skolā mācīt tikumību. Kongress notika koncertzālē „Rīga”. Referāts guva lielu atsaucību gan kongresa laikā, gan pēc tā un tika tulkots vairākās valodās. Kongresa darbā piedalījās pārstāvji no 15 pasaules valstīm: ASV, Baltkrievijas, Bulgārijas, Čehijas, Īrijas, Kanādas, Krievijas, Latvijas, Lietuvas, Lielbritānijas, Meksikas, Monako, Turcijas, Ukrainas un Vācijas. Kongresa gaitā tika sagatavota rezolūcija ANO un Latvijas Saeimai aicinot panākt, lai „Tikumiskais likums” valsts ideoloģijas līmenī atgriežas sabiedrības un katra cilvēka dzīvē.

Vasaras vidū mēs piedalījāties citā kongresā: 7. starptautiskā Internationaler Labyrinth Kongress „In die Tiefe gehen” ar referātu par Piltiņkalna labirintiem. Kongresā piedalījās Spānijas, Šveices, Austrijas, Norvēģijas, Vācijas u.c. valstu labirintu speciālisti (ap 25). Pēc plenārsedes reafērātiem kongresa dalībnieki sadalījās darba grupās. Es piedalījos darba grupā, kurā sprieda par „došanas un ņemšanas” līdzsvara problēmām.

Augusta beigās tautskola piedalījās festivālā „Helsus” – ķermenim, dvēselei, veselībai. Mums bija savs stends. Nolasīju referātu par to, ka skola ir nākotnes sabiedrības šūpulis. Mūsu uzdevums bija parādīt alternatīvu, nākotnes vīzijās balstītu izglītības modeļa iespējamību mūsdienas apstākļos. Festivāla ietvaros tika organizēts diskusijas aplis par veicamo izglītībā Latvijā. Diskusijā piedalījās vairāk kā divdesmit īpaši aicinātas personas gan no alternatīvām skolām, gan sabiedriski darbinieki, vecāki, augstskolu mācītbspēki, kā arī Andrē

Šterns – kustības Bērņības ekoloģija dibinātājs, kā arī pārstāvis no izglītotājiem Igaunijā. Vienojāmies par darba grupas izveidi priekšlikumu izstrādei valsts izglītības modeļa uzlabošanai.

Festivālā mēs iepazīstinājām interesentus ar savas skolas darbu, nākotnes iecerēm. Tika prezentēti jauni bukleti par tautskolu un Piltiņkalnu, kā arī jaunais tautskolas izglītības koncepcijas projekts. Koncepcijas projekta izstrādāšanai vasaras sākumā tika noorganizēta septiņu cilvēku darba grupa. Tajā strādāja dažādu profesiju pārstāvji. Daži no tiem varētu būt pazīstami arī raunēniešiem un drustēniešiem, piemēram, rūpnieks Egons Garklāvs un pieaugušo izglītotāja Daiga Rubene. Interesentiem projekts ir pieejams tautskolas mājas lapā drustutautskola.lv.

Augustā par citādu pieredzi izglītībā sniedzām interviju „Patiesai Dzīvei” (Nr.17), kur tā tika nopublicēta Andrē Šterna spriedumu kontekstā par laimīgu bērņību. Vasaru noslēdzām 29. augustā ar mīklu minēšanu, piedaloties radio raidījumā „Greizie rati”. Mīklas minēja tautskolas skolnieks Rodrigo Rode-Pīlādzis, bet palīdzēju es, tautskolas skolotāja Agnese un mana mazmeita Unda.

Pirmo septembri mēs tradicionāli sākām ar ekskursiju. Šoreiz tā bija uz Brakiem – kāpelējām pa trošu trasi un aplūkojām ļoti labi sakopto un pārraudzīto Blaumaņa dzimtas sētu-muzeju. Šogad varām lepoties ar pirmo tautskolas skolotāju Tāli Jansonu, kurš kādu laiku bija drustēnietis (dzīvoja Auļukalna muižā) un mācījās tautskolā - nu viņš būs Mater saimes audzinātājs Ikšķilē. Kopumā pa visu tautskolu šogad atkal pārkāpām pāri simtam, t.i., tautskolā mācīsies vairāk kā simts skolēni. Viskuplākā saime ir ikšķiliešiem, tad tukumniekiem, mūsu - Drustu saime ir vismazākā. Tāpēc jebkurā mācību gada laikā gaidām skolniekus. Vislabākās ar skolu iepazīšanās dienas ir trešdienas un ceturtdienas. Aicinām arī interesentus apgūt aušanas prasmes pie Ineses Ulmanes tautskolas aušanas darbnīcā.

Novēlam visiem, kuri uzsāk jauno mācību gadu ar jaunām cerībām, šo cerību piepildīšanos!

Tikai viena vieta uz zirga ir brīva...

„Skolas Vārds,” Sandra Krauze, 2015.12.09.

Ojārs Rode ir Drustu tautskolas „99 balti zirgi”, kurai šā gada vasarā apritēja apaļi 20 gadi, dibinātājs. Tautskolas darbības principi ir izstrādāti 2011./2012. mācību gadā. Šajā procesā piedalījās tautskolas atzaru skolotāji, dibinātāji. Izstrādātais modelis ir pirmais kolektīvi izveidotais un laika gaitā, iegūstot jaunu pieredzi un jaunas atziņas, var mainīties. Par mūžīgo mainību, radošām idejām un novitātēm – „Skolas Vārda” saruna ar Gaismas bruņinieku Ojāru Rodi.

Sakiet, kāds ir vislielākais gandarījums skolas jubilejas gadā?

Tagad mums ir tautskolas filiāles arī Iškškilē, Rīgā (Pļavniekos), Tukumā un veidojas arī Ventspilī.

Kā izvēlaties pedagogus?

Skolotājus neatlasām nekādā veidā, drīzāk esam pateicīgi Dievam, kādus viņš mums tos atsūta, viņi kaut kā paši interesējas, un ir iespēja iepazīties ar informāciju mūsu mājaslapā un izlemt, vai ir vēlēšanās pie mums strādāt, vai nav.

Kāda ir jūsu vīzija bērnu audzināšanā?

Pats galvenais ir atrast sevi: ne tikai bērnam palīdzēt, bet arī pašiem beigu beigās meklēt sevi – mēs šajos sabiedrības džungļos sevi pazaudējam, un tad rodas psiholoģiska un sociāla rakstura problēmas, ar kurām netiekam galā. Manuprāt, viens iemesls ir, ka cilvēks nedzīvo dzīvi atbilstoši savai patībai, savai sūtībai, un tad rodas šī iekšējā neapmierinātība, viņš nemaz īsti nezina, kas ir kas. Spēki, kas faktiski pārņēmuši cilvēku, cenšas arī noturēt, jo, teiksim, kāda nu sabiedrība ir, tāda arī ir – vai ne? Bet tā cenšas pati sevi uzturēt, tā tad visiem spēkiem vēlas panākt, lai cilvēks kalpo sabiedrībai, nevis otrādi – sabiedrība cilvēkam.

Kā strādājat ar vecākiem?

Ir viena grupa vecāku, kas izpētījuši, ko piedāvājam, kāda ir mūsu filozofija, kā notiek mācības. Ir arī otra, kas iedomājas – ja jau privātskola, tad tas nozīmē ko tādu, kas tiek darīts tāpēc, ka visi maksā: nu tas nozīmē kaut ko augstākā kvalitātē, pārsvarā valodas vai, piemēram, eksaktās zinības. Mums nepatīk definējums „privātskola”, jo faktiski esam nevis privātskola, bet gan sabiedriska organizācija, biedrība, kur uz vecāku iniciatīvas pamata tiek veidotas skolas. Taču tās nav paredzētas, lai pelnītu naudu. Jebkurā gadījumā neesam peļņas organizācija.

Ja sākotnēji vecāku sadalījums zinošajos un nezinošajos bija apmēram uz pusēm, tad pašlaik ir tā, ka lielākā daļa vecāku saprot, uz kurieni viņi bērnu aizsūtījuši, un viņi arī seko līdzi visiem procesiem un notikumiem, un ne tikai seko līdzi, bet arī cenšas aktīvi piedalīties. Ne jau visi simtprocentīgi, bet nu tomēr ļoti liela daļa iesaistās ne tikai dažādos pasākumos, bet arī skolas sakārtošanā, iekārtošanā, labiekārtošanā, turklāt to dara visa ģimene, un nav tā, ka mamma vai tētis (ja atrod laiku) atskrien. Nē, bieži vien tas ir ģimenē. Ir arī vecāki, kas ir ļoti aizņēmti, bet ar kaut kādiem projektiem varbūt palīdz sakārtot vai sameklēt nepieciešamo, piemēram, kaut kādas materiālās lietas. Mums katrā filiālē ir sava vadība, kas rūpējas par to, lai vecāki būtu ieinteresēti skolas norisēs, un vislabāk viņi ieinteresējas tad, kad paši piedalās. Sākumā mums bija diezgan asas situācijas, kad vecāki atveda bērnus.

Sadarbībā ar vecākiem ir gadījušies arī kādi pārpratumi?

Tur ir divi varianti: vieni vecāki uzskata – ja viņi iegulda skolā resursus un līdzekļus, tad ir noteicēji. Tad iznāk nesaprašanās, jo mēs tomēr pastāvam uz savām tradīcijām, kuras esam iedibinājuši. Skola radīta noteiktām tradīcijām. Te nevar neviens no ārpusē atnākt un teikt: „Nē, tagad kaut ko mainīsim!” Ja gribi ko mainīt, veido labāk savu skolu. Tāda ir mūsu nostādne – mums ir sava filozofija, un šeit neko neļausim mainīt. Taču ir arī otra vecāku grupa – ne mazāk aktīvi, taču jau savu atziņu ieguvušie – svarīgākais ir izaudzināt labu cilvēku. Un vēl ir tādi, kuriem sveša tautas tradicionālā kultūra. Mūsu skolas mugurkauls ir tautas tradicionālā kultūra, un mēs negrasāmies atkāpties ne par pēdu. Vēl kas interesants (tas ir arī rakstīts mūsu mājaslapā) – mēs esam par Dieva esamību. Dažiem vecākiem rodas jautājums, kas tad tas ir par Dievu? Kristieši galvenokārt uztraucas par to, ka var tikt sašķobīta bērna kristīgās ētikas sistēma, kurā viņu pakāpeniski ievada vecāki. Arī metodes mums ir jaunas, kuras vecāki paši uz sevis nav izdzīvojuši un uzreiz nesaskata to dziļāko jēgu.

Ja jūs nevis mācītu, bet mācītos šajā skolā – kas jūs šeit uzrunātu?

Ja esmu bērns (savā dziļākajā būtībā), tad es kā bērns šo skolu arī esmu veidojis. Ir jomas, kas vienkārši gaida savu attīstību, rindu, kārtu. Un nav pasaulē ideālu situāciju. Mēs dzīvojam reālajā pasaulē, un mums ar to jāreķinās. Esmu runājis ar bērniņiem, kas beiguši mūsu skolu, un arī ar tiem, kuriem bijusi pieredze citās sko-

lās, – tie labāk var pateikt, kas uzrunā un piesaista pie mums. Pie mums valda zināmā brīvība. Piemēram, ir bērni, kas pasaka – viņiem ļoti patīk, ka var brīvi pārvietoties klasē, neprasot skolotājam atļauju, kad vajag uz tualeti. Brīvība ir arī vēlāk, kad bērni, apraduši ar jaunajām attiecībām, iesaistās mācību procesā. Bērns var izvēlēties vietu, laiku, brīdi, cik daudz un ko vēlas apgūt. Viņi paši nosaka apjomu, kāds būtu jāapgūst. Taču tas nenozīmē, ka viss notiek absolūtā pašplūsmā. Tieši otrādi, skolotājs allaž vēro un parāda ceļa virzienu, kurā bērnam doties. Bet viņiem jau nav pārāk lielas izvēles brīvības. Ir noteikti mācību līdzekļi, un tajos ir viss, kas paredzēts valsts standartos. Nav tā, ka bērni izvēlas triviālus uzdevumus. Tieši otrādi, tie bērni, kas paši veido savus mācību dizainu, zina, kāpēc grib to darīt. Viņi grib tiekties arvien augstāk. Audzēkņiem nepatīk mīņāšanās uz vietas, un šāda patstāvības iespēja viņiem patiesi ir stimuls. Bērns var izvēlēties savu apmācības tempu. Tas ir dabisks process. Man reiz gadījās strādāt valsts skolā, kur kādu laiku mācīju matemātiku. Man tur bija tādi bērniņi, kas bija „ielikti” nevarīgo sarakstā matemātikas jomā. Atklājās, ka atliek vien izvēlēties šiem bērniem atbilstošu mācīšanās tempu, un apgūt matemātiku vairs nebūs problēma. Mēs savā skola ikdienas situācijās atzīmes nemēdzam likt; valsts pieprasa vērtēt, un to darām pārbaudes darbos. Virzāmies uz zināšanām, nevis atzīmēm. Ir bērniņi, kas vēlas atzīmes. Ko tas nozīmē? Parastajā skolā izliek atzīmi, tad iet tālāk, un pie tā faktiski vairs neatgriežas. Ar atzīmi novērtē tavas zināšanas par kādu noteiktu tēmu. Mēs Pārbaudes darbā savukārt atklājas, kur ir problēmas. Mēs šīs problēmas skatām, pētām, noskaidrojam un mēģinām panākt, lai būtu vismaz ir optimālais zināšanu līmenis, ne vienmēr nevis maksimālais, atkarībā no tā, kāds ir bērns un kāda ir viņa paša interese un vēlme. Tie bērni, kas ir atnākuši no citām skolām, nav raduši pie tā. Viņiem nav svarīgas zināšanas, viņiem ir svarīgas atzīmes.- viņi nevēlas ilgi kavēties pie kāda neskaidra jautājuma.

Padalieties pieredzē – kādas dominantes izvirzāt pamatskolas darbībā?

Ļoti liela nozīme bērna vispārējā attīstībā ir mūzikai. Katru dienu dziedam, pavadām savu dziedājumu ar tautas mūzikas instrumentiem. mūzikas stundās jāapgūst kāds no tautas mūzikas instrumentiem. Daudz laika veltām tam, lai gatavotos kārtējiem gadskārtu svētkiem. Arī projektu nedēļās (parasti projekts ilgst visa gada garumā)

pētām tautas tradicionālo kultūru. Tā, piemēram, projekts „Kokle” sākas ar šī mūzikas instrumenta būves un spēles tradīciju pētījumiem un beidzās ar kokļu izgatavošanu. Citu gadu projekts bija veltīts tautas mūzikas instrumentam dūdas – tika izgatavoti divi mūzikas instrumenti.

Esam izveidojuši īpašu mācību vietu dabā „Zaļo taku”. Tajā bērniem bija ir (prasa restaurāciju) iespējams iepazīties ar dabas un vēstures objektiem, kā arī izdzīvot dažādus laikmetus, t.i., izmēģināt attiecīgā laikmeta darbu, medību, mūzikas rīkus, izmēģināt roku dažādās amatniecības jomās un tamlīdzīgi. Patlaban izveidotas divas akmens laikmeta mītnes, bronzas laikmeta apmetne, un tiek veidota agrīnā dzelzs laikmeta mītne. Pavisam iecerētas deviņu laikmetu apmetnes. Te tiek ik gadus rīkotas vēstures konkursa uzvarētāju darba un izpētes nometnes. Turklāt „Zaļā taka” pieejama jebkurai interesentu grupai un to ir iecienījuši daudzu citu skolu audzēkņi. Mūsu dominantes: aktīva tautas etniskās kultūras mantojuma izmantošana; izsvērtā ārpusstundu darba savienošana ar mācību stundām, tā, ka tās viena otru papildina, stimulējot bērna pašattīstību; ir īpašās „domāšanas” stundas; darbs daiļamatniecības darbnīcās; bērni ir skolotāju palīgi (bērni māca bērnus); mācību darbu organizējam dažādu vecumu bērnu saimēs; aktīvi ievadām bērnus patstāvīgā mācībvielas apguvē;

veidojam skolā ģimeniskas attiecības; cenšamies padarīt mājīgas un mācībām piemērotas visas telpas. Piemēram, nodarbības daiļamatniecībā notiek labi iekārtotās un materiāliem nodrošinātās amatnieku (aušanas, rotkalšanas, podniecības un kokapstrādes) darbnīcās, prasmīgu meistarību vadībā. Te bērns iepazīst formu dažādību, iemācās pietiekami ilgstoši veltīt uzmanību darbam, attīsta koncentrēšanās spējas, kā arī, pateicoties pirkstu mērķtiecīgai kustībai, tiek veicināta smadzeņu funkciju attīstība.

Skolā cenšamies radīt tādus apstākļus, kad zinošākie bērni palīdz jaunākajiem. Sevišķi spilgti “prieks palīdzēt” vērojams pirmajās reizēs. Vēlāk jau pierod. Pirmajās reizēs to prieku nevar noslēpt. Mēs cenšamies visu dokumentēt, visas attiecības, kas varētu palīdzēt laika gaitā iepazīt bērnus un arvien precīzāk veikt savu darbu, veikt to arvien labāk.

Tāpat kombinējam interešu izglītību ar mācību priekšmetiem, kur nav nepieciešama dziļa loģiskā domāšana. No rīta arī vienoja-

mies, ko kādā secībā darīsim. Tā arī ir brīvības pakāpe. Vecākie bērni vienmēr atradīs iespēju palīdzēt jaunākajiem. Katrā saimē divi, trīs, četri bērni ir no vecākās vecuma grupas. Tur veidojas jauna pieredze, tāpēc tur ir otrs skolotājs. Ir arī vēl vērotājs, kurš sēž malā un vēro, kas notiek, un dokumentāli fiksē. Tas ir nepieciešams, lai pētītu situāciju, lai iepazītu bērnus.

Ko nozīmē domāšanas stundas?

Kad runājam par vispārcilvēciskām vērtībām, piemēram, patiesību, brīvību, vērtībām kā tādām, laiku, telpu, bezgalību, kaut kādām aktuālām dzīves problēmām. Bērni tiek orientēti uz to, ka pašiem būs jārada nākotnes sabiedrība un nevis akli kaut kam jāpielāgojas utt. Spriežam par katra „dzīves koku”, mācamies koncentrēties uz saviem iekšējiem procesiem vai vienkārši baudām klusumu.

Jūsu skolas mājaslapā izlasīju par holistisko pedagoģiju...

Sadaļa *holistiskā pedagoģija* tiek veidota kā aizsākums neklātienēs skolai topošajiem *holistiskiem* pedagogiem – gan tiem, kuri tikai gatavojas kļūt par pedagogiem, gan tiem, kuriem aiz muguras ir liela pedagoģiskā darba pieredze, bet, kuri jūt nepieciešamību mainīties, gan vecākiem, kuri apjauš nepieciešamību savus bērnus izglītēt citādāk, nekā to piedāvā valsts izglītības sistēma. Tautskolas mājaslapā nereti sastopams arī *humānās pedagoģijas* jēdziens. Te nav pretruna. Šis jēdziens rodams galvenokārt agrīnās apcerēs, pašlaik biežāk lietojam *holistiskās jeb veseluma pedagoģijas* jēdzienu. *Humānās* pedagoģijas jēdziens dažkārt rada apjukumu – jūs neatradīsiet skolotāju, kurš teiks: „Neesmu savā pedagoģijā humāns.” *Holistiskā* pedagoģijā cilvēku uztver kā veselumu (*holistiskam* pedagogam ir jāvar to darīt – viņam ir jābūt (vai jākļūst par) *holistiskās* apziņas mema dominantes citvēkam), atklājot tā individuāli patieso būtību un atbilstoši tai izvēlas audzināšanas metodes.

Sirds jāliek klāt

“Druva”, Sarmīte Feldmane, 2016.02.26.

Par izglītību ir tiesīgs runāt katrs, jo reiz taču mācījies skolā. -Skolotājam jāuzklausā dažādu paaudžu pieredze un jāstrādā šodien.

Problēmas ir tāpēc, ka sabiedrība nav vienota. Ja gribam iet kopsolī-un cits citu saprast, ir jārunā. Nekad nebūs tā, ka jauniešiem. un vecajiem viedokļi sakrītīs, bet jābūt kopīgajam. Mēs dzīvojam Latvijā, un tas vien nosaka; ka ir kas noteikts, pie jāturas, ja gribam, lai valsts pastāv. Vienotības nav pat šajā jautājumā. Ne velti daudzi ir aizbraukuši. Vai to darītu, ja sirds būtu saaugusi ar Latviju? -Tā saaugusi ar materiālo, ar ilgām pēc labklājības. Pēc tās katrs tiecamies, bet prioritātei jābūt Latvijai. Un viens no izglītības uzdevumiem ir vienotība ap centru, un tā ir Latvija, tauta, ar tās kultūru, ekonomiku; tradīcijām. Patlaban, ir ļoti. grūti paust ko tādu, kas mūs visus vieno. Šķietamā demokrātija ne pie kā laba nevar novest, jo mēs tai vienkārši neesam gatavi. Nemākam uz lietām skatīties atvērtām acīm, ieraudzīt kopsakarības sabiedrībā. Esam saraustīta paudze.

Ko domājat ar "paudze"?

Arī tos, kuri dzīvoja padomju laikos. Ja mācījies tajā laikā, ir aplami teikt, ka nekas nav iesēdies apziņā. Bija citas vērtības un nevērtības. Tagad viss pretēji un rodas saraustība. Arī ekonomikā. No šodienas skatījuma tā nabadzība, kādā dzīvojām padomju laikā, bija šokējoša. Tad iekritām vidē, kurā viss ir, tas, protams, kārdina, liekas svarīgi. Nepārmetu tiem, kuri grib labi dzīvot,- katrs, arī es, to gribu. Varbūt daudziem tā gribēšana svarīgāka nekā valsts. Valsts plānos, arī izglītības, viss orientēts uz labklājību.

Kapitālismam ir raksturīga konkurence, izvirzīties priekšā, pie tam uz cita rēķina, jo citādi tas nenotiek. Runā par sadarbības konkurenci, bet es nevaru saprast, kā var būt sadarbība konkurencē. Labi, sarunājam, bet man jātiek pirmajam. Konkurence neļauj vienoties. Tagad skolas konkurē par bērniem, skolas pat ir naidā. Kā tas var būt! Vajadzētu būt - ko es varu piedāvāt ko savdabīgāku nekā citi. Drustos sapazinos ar veciem, gudriem amatniekiem. Reiz vienam jautāju - vai nebaidies, ka kaimiņš tevi izkonkurēs. Viņš pasmaidīja un teica: "Viņš to nevar, jo es darbā ielieku sirdi, un tā ir mana sirds." Tas ir tas savdabīgums. Tās ir smalkās nianses, par kurām nerunājam. Izglītībā pragmatiski visu izsveram, tas der, tas neko nedod, bet pietrūkst šīs sirds izglītības, sirds nav klāt. Sirds -.tā ir mīlestība, Bet mīlestības jēdziens sabiedrībā ir devalvējies. Aizvien vairāk Latvijā tiek atvērtas alternatīvās skolas. Vecāki saprot, ka bērni jāizglīto citādi. Tā ir intuitīva nepieciešamība. Alternatīvās skolas nepiedāvā, konkurenci, Tās cenšas nepiedāvāt to, ko patērētāju sabied-

rība pagēr. Šīs skolas dibinājuši Vecāki, tā viņu iniciatīva. Veidot skolu, tā ir drosme. Cilvēki paši atrod "99 baltos zirgus" Drustos; filiāles Tukumā un Ikšķilē. Ikšķilē nevaram visus bērnus uzņemt. *Pats Drustos izveidojāt vienu no pirmajām alternatīvajām skolām. Kas deva dzirksti to darīt?*

Tas bija liktenis, uzdevums to darīt, sekot aicinājumam. Pragmatiski apsvērumi vispār nevarēja būt, jo aizgāju no zinātnes, no folkloras kopas vadītāja Rīgā, iesildītas vietas, draugiem un ierados Drustos, kur mājai bija caurs jumts. Pirmo gadu tautskolā bērni maksāja trīs latus mēnesī, mums bija desmit bērnu. Bija jāsamaksā par tālrūni, elektrību, algas nebija, - talkās gādājām malku. Tad akreditējām skolu, un jau bija vieglāk. Ģimeni uzturēja sieva, kura dzīvoja Rīgā. Pateicoties drustēniešiem, īpaši Dzidrai un Kārlim Horoševskiem, kuri rūpējās, lai ļoti gūtā brīdī būtu ko ēst, arī iedeva mašīnu, lai man būtu ar ko braukt. Aizvien nesaprotu, kā atlīdzināt, ar paldies ir par maz. Naivumā iedomājos, ka radošajā darbā, kā tas bija zinātnē, visu laiku ceļš ved uz ko jaunu un šis radošums tiek stimulēts. Domāju, ka tā strādā visi. Tā turpināju arī Drustos (Drustu pagasta pamatskolā, kur kādu laiku, pirms tautskolas dibināšanas strādāju), un toreiz Drustu pamatskolas direktors atbalstīja iniciatīvas. Izdevās pat izveidot Latvijā pirmo informātikas kabinetu pamatskolā. Sagādāju podniecības virpas, lai varētu mācīt amatniecību. Laiks mainījās un arī attieksme. Tas mani neapmierināja. Tad biju pagastvecis, un kādā sapulcē skolēnu vecāki runāja, ka par izglītību jādomā citādi. Iejaucās izglītības ministrija un pateica, ka nezinu, ko un maisu rāmos ūdeņos. Ar domu biedriem izveidojām tautskolu.

Tagad pienācis laiks darbībā meklēt tālāko ceļu.

Ir laiks nākamajam solim. Izstrādājām skolas izglītības koncepciju. Domājām, kādai būtu jābūt sabiedrībai nākotnē. Tad var vilkt starus uz mērķi, iezīmēt ceļu, pa kuru uz to var nokļūt. Šodien daudz kas šķiet utopija, bet tā nav, ja tālumā redzam gaismu un pakārtojam šodienas darbību tā, lai turp. virzītos. Būtiskais vienojamies, kurp ejam, vienīgais, par ko strīdamies, kā to izdarīt. Tā vajadzētu būt arī valstī. Mūsu dižgari teikuši, ka jābūt ideālam, kas vieno. Padomju laikā tā, bija komunisma vīzija. Gribot vai ne, bet tas bija mērķis, par ko domāja. Šodien saka - mūsu mērķis ir labklājība. Labklājībai jābūt ne jau labklājības pēc, bet gan tāpēc, lai tiektos uz ideāliem, tādiem,

kas saderīgi ar mums, nevis nākuši no Indijas vai citurienes. Mums trūkst vīzijas, kādu mēs gribam redzēt Latviju.

Kur valstī vieta skolai?

Ceru, ka Ministru prezidents Māris Kučinskis pateica būtisko - visi kopā strādāsim un risināsim jautājumus, nevis katra ministrija par sevi. Tas ir veseluma piegājiens, kopā mēģinām skatīties no dažādām pusēm. Izglītībā problēmas tāpēc, ka nav bijis kopdarba. Valda uzskats, ka izglītības ministrijas darbinieki jau zina un visu izdarīs. Tā nav. Mums jāierauga tautas veselums, kas ietver ekonomiku, kultūru, tradīcijas. Tagad izglītības vadītāji neredz veselumu, patiesībā tautu. Pēdējā laikā lasu mūsu dižgaru darbus, kādu tie redzējuši nākotni. Rainim viens no jautājumiem bija, kādu ceļu iesim - varas vai kultūras. Viņš analizē, skatīdamies vēsturē, kā mazas tautas izdzīvojušas. Caur kultūru, gara Spēku! Un nevis ekonomiku. Aizstāvu mazās lauku skolas. Doktora disertācijai runājos ar pazīstamiem, savās nozarēs atzītiem cilvēkiem, viņiem jautāju par bērniību. Visi stāstīja par lauku vidi, par to kas redzēts pa ceļam uz skolu. Visi jūsmo par dabu, kā jutušies Dieva tīrajā dabas stūrīti. Darbs lauku sētā, tā ir atbildība. Tu visu, laiku sevi pārbaudi-, mācies, mēģini ko jaunu, domā, kā izdarīt. Tā attīstās radošais, jo jādoma. Tā muļķība skolās taisīsim eksperimentus, lūk, radošums. Skolai jā-būt tādai, kurā atklājam katra bērna iekšējo būtību un ļaujam tai izpausties. Tad par radošumu nebūs jārunā. Apmēram 7.klasē skolēniem zūd interese par mācībām. Tad pasaule piespēlē daudz iespēju, sāk interesēt izklaide, tusiņi, bauda, veidojas narcistiska, baudas sabiedrība, kurai nav ideāla mērķa. Bērns atnāk uz skolu, viņam ir idejas, sapņi. Tad tie pazūd. Skolai jāstrādā ne ar stiprajiem, viņi izdarīs, ko iecerēs, izkulsies. Mums jāstrādā ar vājajiem, viņiem jāpalīdz saglabāt sapņus, lai bērni nepazūd haosā. Izglītībai jābūt decentralizētai. Nedrīkst viena institūcija visiem izstrādāt vienādus dokumentus, noteiktus griestus, standartus. Tas jādelegē izglītības iestādes dibinātājiem. Valsts var piedāvāt paraugu, bet katrai skolai jābūt savai iespējai. Mums taču ir kapitālisms, kā var būt attīstība, ja nav brīvas izvēles. Katrs var piedāvāt kaut ko citu, - ja visi darām vienādi, kur paliek iespēja parādīties citam skatījumam? Dažādība taču ir attīstības ķīla. Decentralizācijai jābūt visos līmeņos. Jāstrādā bērna interešu vārdā, lai viņš skolā nepazaudē sapni. Jo vairāk mazo skolu, jo labāk. Vai var runāt par labestību klasē, kurā 30 bērnu?

Mums nav naudas, lai finansētu mazās skolas.

Rainis, kad nodibinājās Latvija, uzsvēra, lai nu kam samazinām naudu, tikai ne izglītībai. Ja tai nedosim naudu, nākotnes nebūs. Ja šodien savelkam jostas, mums būs nākotne, un tad varēs tās palaist vaļīgāk. Tas nenozīmē, ka vienā dienā viss jāmaina, visam jānotiek pakāpeniski. Bet ir jāsākas. Mazo skolu slēgšana ir tuvredzība.

Problēmas izglītībā nonivelējas uz to, ka skolotājiem mazas algas.

Darbs, ja dara no sirds; ir enerģiju patērējošs un tai jānāk atpakaļ naudas izteiksmē. Esmu kolēģiem jautājis - kad iziesim, lai stāvētu savu - skolotāja misiju? Tā ir daudz augstāka nekā kustība par skolotāju labklājību. Mums jādomā par labklājību. nākotnē, ne tikai materiālo, arī garīgo. Ja būs alga, varbūt būs arī skolotāju atlase. Daugavpils universitātē studenti, nākamie skolotāji, starpbrīdī iet smēķēt. Vai smēķētājs der par skolotāju? Ir jāvērtē piemērotība profesijai. Skolotājam tā ir morāle un stāja.

Latvijā šogad daudzi svin Meteņus.

Meteni skaidri jāapzinās, ko gribām šogad izdarīt. Tāds ir dabas ritms. Tautas tradīciju kopēju pulks palielinās, cilvēki intuitīvi jūt to nepieciešamību.

Kompetenču pieeja un domāšanas veidi

." Izglītībā un Kultūrā" 10.03.2016

Ir viena pozitīva ievirze "kompetenču pieejai": iemācīt domāt, vērtēt, pieņemt patstāvīgus lēmumus t.i., iedzīvināt *kritisko domāšanu*. Rietumu puslodē *kritiskā domāšana* saistāma ar prāta racionālu darbību pragmatisku mērķu sasniegšanai. Izglītībā tas nozīmē orientēšanos uz *kritisko pedagoģiju*. Tā orientē indivīdu uz pašattīstību, neatkarību, uz tādu kā subjektīvo pārliecību, bet, kura respektē arī citu viedokļus.

Eiropas *kritiskās domāšanas* attīstītāji, darbojoties bagātajā, daudzveidīgajā kultūrvidē, teorijā iekļauj vēsturiski izveidojušos nāciju kultūrfonu (atmiņu, pieredzi, tradīcijas, etniskās īpatnības utt.), sociālo vidi. Katrā ziņā *kritiskā domāšana* nav saprotama kā ikdienišķa kaut kā izvērtēšana labajā un sliktajā, pieņemamā un nepieņemamā, pareizajā - nepareizajā. *Kritiskās pedagoģijas* galvenais uzdevums ir

ielikt skolēnā pamatus *patiesai domāšanas brīvībai*. Lai šo uzdevumu īstenotu, nepieciešams jau no pirmskolas veidot tādu dzīvesdarbības vidi, kurā jau ir nosacījumi pašnoteiksmei, pašatbildībai, kurā visi tās dalībnieki, to realizē praksē. Vispāratzīts ir viedoklis, ka *īstā* mācīšanās notiek tikai tad, kad cilvēku motivē paša intereses. Tas nozīmē, ka skolai jārada iespēja skolēnam noskaidrot savas intereses, spējas, dotumus, lai rastu katram piemērotāko izglītības un mācību saturu, metodes. Šim procesam jābūt elastīgam, t.i., reflektējot mācīšanās procesu un tajā uzkrāto konkrēto pieredzi, jānorit darbībām, kuru rezultātā indivīdam tiek atrasts arvien piemērotāks modelis. Te "*pedagoģiskais process pārtop daudzdimensionālā, daudzveidīgā darbībā, kurā subjekta mācīšanās iemesli ir mācīšanās jēdziena būtība, to nevar salīdzināt ar motivāciju, kura tiek stimulēta no ārienes*" (Rubene). Pirmajā brīdī šķiet pārāk sarežģīti, jo no skolas prasa individuālu darbu ar katru skolēnu. Taču pasaulē var atrast ne mazums skolu – *holistisko skolu*, kuras jau tā strādā un jau ir uzkrājušas visnotāl pozitīvu pieredzi. Šādi organizēts darbs noved pie tā saucamās *autonomās domāšanas*, kuras augstākās morālās vērtības ir *brīvība un atbildība*, un ne dogmas, stereotipiska domāšana, visatļautība bezatbildībā. Te atbildīgumu nosaka indivīda spēja izvēlēties rīcību, kas atbilst personiskām un sabiedrības interesēm. *Kritiskā domāšana* būtu saistāma ar ideju par to, ka tā virza izaugsmi no personīgā uz kopīgo (ne otrādi). Vai vairums lielie atklājumi pasaulē nav sākušies no viena cilvēka orgīnālās domas? Un cik ģēniju, sabiedrības vairākuma nespārsti, noraidīti, pat sadedzināti, dzīvojuši vientuļi un nomiruši nabadzībā (jautā Rodnijs H. Klarkens no Mičiganas universitātes, apcerēdams jaunas paradigmas nepieciešamību izglītībā)? Tas ir, nevis jāpanāk, lai indivīds dara to, kas patīk vairākumam (šobrīd patīk tā skola, kas jau ir 200 gadus veca), bet rīkojas atbilstoši savai pārliecībai tā, ka no tās rezultātā gūst sabiedrība. Vai pietrūkst vērojumu tam, ka vairumam ir tieksme turēties pie novecojušiem, ierobežojušiem priekšstatiem? – t.i. reflektē tajos! Mēs, pedagogi, mīlam atsaukties uz Ruso, Šteintera idejām, Maslova "piramīdu", bet praksē aizmirstam viņu vēlējumus veidot ap audzināmo *dabīgus* apstākļus, bez kuras nav iedomājamas harmoniskas indivīda un sabiedrības attiecības.

Kā jau minēts, Eiropieši saista *kritisko domāšanu* ar sociālo un kultūras vidi, kurā notikusi personības socializēšanās, - tās sprie-

dumi, patiesības, tradīcijas utt., nevar neietekmēt *domāšanu*. Šķiet, tas ir saprotams, jo jebkurš spriedums nevar tikt veidots bez sociālās un kultūras vides konteksta, - tie neveidojas prāta, emociju, vēsturiskās pieredzes tuksnesī. Vai bez refleksijas, bez zināšanām un pieredzes veidojas noziedznieka, terorista vai *globālā pilsoņa* "brīvības" un "atbildības" izpratne? Sociālās un kultūras vides konteksts *kritiskajā pedagoģijā* nosaka *piederības apziņas* veidošanos, - piederību ģimeinei, skolai, tautai, valstij. *Piederība* ir *saderība*. *Saderība* ir tā, kas *kritiskajā pedagoģijā* nosaka kopības apziņu, kopīgo atbildību par katra un savstarpējo jēgu *būt un pastāvēt*.

Vēl viens svarīgs aspekts, kurš izriet no augstāk teiktā un, kuru loģiskā kārtā pieprasa *kritiskā pedagoģija*, ir mācību darba *individualizācija*. No praktiskā darba pieredzes zinu tās pozitīvos guvumus: tā noņem spriedzi, mazina stresu kā skolēnam, tā skolotājam, – katrs dara to, ko reāli var izdarīt un cik ātri tas padodas. *Individualizācija* ļauj veidot mācības, nesalīdzinot skolēnus savstarpēji (izslēdz konkurenci), bet tikai ar paša iepriekšējiem sasniegumiem. Tas nodrošina veselīgas sociālās attiecības skolā – neviens nav labāks par citu, - katrs ir labs savā veidā, savā vietā, savu dotumu ietvaros.

Kritiskās pedagoģijas iedzīvināšana prasa decentralizēt izglītību un beidzot realizēt sen, jau kaut kur, zināmā mērā, devalvēto ideju par centrēšanos uz bērnu. Tas nozīmē, ka mācību process netiek administratīvi plānots; ka visiem vienādus mērķus un izglītības uzdevumus iepriekš neizstrādā kaut kāda valsts institūcija, atstājot skolotāju, skolēnu ziņā tikai aklu pakļaušanos normatīvajiem aktiem. Nav iedomājama *kritiskās pedagoģijas* realizācija jeb *brīvas* personības izveidošanās, nebrīvos apstākļos, - arī skolotājam, skolai ir jābūt brīvai (tikai tā varam nonākt pie reālas skolas un skolotāja atbildības). Droši vien daudzi būs nesapratnē, bet bērnam esot centrā, skolotājs par darba kvalitāti "atskaitās" bērnam, – vai skolotājs (skola) ir spējis noorganizēt bērna pašrealizācijai nepieciešamā apgūšanu, t.i., skolas darba efektivitāti vērtē pats skolēns.

Ja patiesi vēlamies *kritisko pedagoģiju* iedzīvināt, kas pati par sevi nav slikta doma un pamatojas gan pašu loģikā un intuīcijā, gan zinātnieku, domātāju paustajās atziņās, ir nepieciešams veikt zinātniski-praktiskos pētījumus kā *kritisko pedagoģiju* praktiski realizēt konkrēti mūsu valsts bagātajā tradicionālajā kultūrsociālajā vidē, konkrētās mācībās, metodēs; kā veidot skolu dzīvesdarbības vides;

kā sagatavot jaunu skolotāju un radīt skolēnu, skolotāju, vecāku sadarbību (kopienas tipa skolu); kā veidot skolu savstarpējo sadarbību (izslēdzot savstarpējo konkurenci); kā veidot sadarbību ar nākošā līmeņa mācību iestādēm u.tml. un tikai tad pieņemt atbildīgus lēmumus.

Runājot un domājot par *kritisko domāšanu* kā par ļoti svarīgu domāšanas veidu, ir jāatceras, ka tas nav vienīgais domāšanas veids, kurš būtu attīstāms, vēl jo vairāk tāpēc, ka ne vienmēr *kritiskā domāšana* savu daudzdimensionālo kontekstu dēļ un ne reti nepamatoto apgalvojumu dēļ, kas likti spriedumu pamatos, noved pie *patiesības* un nemaz jau nerunājot par jauniem atklājumiem. *Kritiskā domāšana* nav pamats, uz kura veidojas diži mākslas darbi, dižas muzikālas kompozīcijas u.tml. Viens no dižākiem pašmāju cilvēkiem akadēmiķis, fiziķis Edgars Imants Siliņš, savā eseju grāmatā "Lielo patiesību meklējumi", norāda uz kādu citu domāšanas veidu jeb pretmetu deduktīvai domāšanai, – *intuitīvo domāšanu*. Ne kā noliegumu *kritiskai domāšanai*, bet savstarpēji papildinošu. "Pragmatiskie" fiziķi jau sen atskāruši, ka ne viss ir skaidrojams racionāliem spriedumiem. Ir jāatkārto Alberta Einšteina vārdi: "*Es ticu intuīcijai un ievesmai. Iztēle svarīgāka nekā zināšanas, jo zināšanas ierobežo, turpretim iztēle aptver visu iespējamo, stimulē progresu un ir tā evolūcijas avots.*" Iztēles pamatā ir *tēlainā domāšana*, tās ceļvedis, kā raksta Siliņš, ir nevis loģika, bet *intuīcija*. *Tēlainā domāšana* dod parādības holistisko kopainu, te veselais dominē par daļām. *Tēlainā domāšanas* pamatelements ir tēls vai simbols. No šī priekšstata arī radušies citi šī domāšanas veida nosaukumi: *asociatīvā domāšana*, *simboliskā domāšana* (symbolic thinking), *tēlainā - simboliski* (образно-символическое). Te tulkojumus dodu apzināti, lai demonstrētu, ka gan uz rietumiem, gan uz austrumiem no mums par to nopietni domā, - piemēram, ir aizstāvētas disertācijas, sarakstītas monogrāfijas, izveidotas mājas lapas ar vingrinājumiem bērniem u.c. Ir jāapzinās, ka *simboliskā domāšana* ir viens no mūsu tautas "trumpiem", - pētījumi apliecina, ka par *simbolisko domāšanu* "atbildīga" ir labā smadzeņu puslode, bet vēl citi pētījumi apliecina, ka tikai divām Eiropas tautām tā dominē (viena no tām esam mēs). Ko mums tagad darīt? Vai iet Rietumu "kreisi", lineāri domājošo pavadā vai izmantot savu potenciāli augsto radošumu. Atstājot skolu tikai *kritiskai domāšanai*, nekas nemainīsies – mēs apslāpēsim savus dotumus un vilksi-

mies astē, kā līdz šim. Tur pat Siliņa grāmatā ir aprakstīti pētījumi, kuri atklāj, ka jaunākajā skolas vecumā dominē "labējo" fenotips, - pārsniedz 80%, bet kreiso – tikai 10%. Skolas uzspiestās vienpusīgās domāšanas rezultātā šie rādītāji izmainās vairāk kā par 20% pa sliktu *tēlainajai domāšanai*. "Labējā" fenotipa uzturēšanai, nostiprināšanai mums pretēji, kā tas notiek daudz kur citur (izņemot Japānu, Ķīnu, Koreju), kad jāizgudro, jārada attiecīgi mācību līdzekļi, - mums tie ir rodami ļoti labi sagabātajā tautas tradicionālajā kultūrā. *Simboliskās domāšanas* paraugi ir mūsu Dainas, pasakas, rotaļas, tautas tradīcijas kā tādas.

Lai ko tādu realizētu, ir nepieciešams pārskatīt izglītības orientāciju uz "kompetences pieeju", - izglītības saturā būtu jāiekļaujamas arī *simboliskai domāšanai* vajadzīgās mācības. Visi pārējie nosacījumi ir tādi paši, kā realizējot *kritiskai domāšanai* atbilstošu dzīvesdarbības vidi. Arī te svarīga ir *decentralizācija*, svarīgi veidot individuāla pašizpētei nepieciešamos nosacījumus.

Nobeigt šīs pārdomas par *domāšanu*, par mūsu izglītību un audzināšanu vēlos Junga vārdiem par arhetipisko bezapziņu jeb iracionālo kolektīvo bezapziņu, - katrs etnosa indivīds ar ciešām, neredzamām saitēm ir cieši saistīts ar to. Tas nozīmē, ka tautas tradicionālās kultūras vide palīdz atrast katram savu "īsto" vietu savas tautas vidū, tādejādi realizējot sevi vislabākajā veidā, maksimāli dodot.

Literatūra

Edgars Imats Siliņš, *Lielo patiesību meklējumi*. Rīga: Jumava. 1999.

Zanda Rubene, *Kritiskā domāšana studiju procesā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2008.

Kādu mēs vēlētos redzēt skolu?

"Skola", 2016.01.06.

[HTTP://IZGLITIBASFONDS.LV/LV/JAUNUMI/323-SKOLA-](http://izglitibasfonds.lv/lv/jaunumi/323-skola-)

Decembra sākumā Daugavpilī notika UNESCO, konference «Izglītība un zinātne ilgtspējīgai attīstībai», kurā piedalījās arī tautskola «99 Baltie zirgi». Mēs piedāvājam apspriešanai savas skolas alternatīvās izglītības praktisko pieredzi un ieskatu par to, kādu mēs vēlētos redzēt izglītības organizāciju Latvijā.

Pagājušo vasaru septiņu cilvēku grupa: A.Zlatopolskis, A. Aleksejeva-Korta, D. Rubene, E. Garklāvs, J. Filks, J. Tālbergs un O.

Rode strādāja, lai sakārtotu tautskolas izglītības konceptu. Mēs savu darbu sākām ar to, ka katrs mēģināja ieraudzīt nākotnes sabiedrības vīziju. Pēc tam aprakstījām, tai atbilstošu bērnu audzināšanas vidi un skolas lomu bērnu audzināšanā, kā arī konkrēto darbu ceļā uz nākotnes sabiedrību.

Ieskiņojot nākotnes sabiedrību, mēs ieraudzījām vispārcilvēciskās vērtības darbībā - dzīvē. Vispārcilvēciskās vērtības mēs redzējām un sajūtām, cilvēki - līdztiesīgi, godīgi, čakli, atbildīgi un dzīvojot tikumīgu dzīvi. Cilvēki būs iemācījušies mīlēt tuvāko kā paši sevi. Tie evolucionēs savā apziņā. Nākotnes sabiedrībā cilvēkam nebūs domas, ka ir jāķļūst bagātākajam, veiksmīgākajam, pārakam par citiem, konkurētspējīgākam, - cilvēciskās darbības būs vērstas uz to, lai radītu. Tam, ko cilvēks būs radījis, nebūs tik svarīga saimnieciskā vērtība, - tas būs kaut kas lietderīgs visai dabai, cilvēkiem. Cilvēks, dzīvojot saskanīgā vienotībā ar Dabu, būs savas dzīves radītājs! Cilvēks izpratīs Dabas valodu, mīlēs un dzīji cienīs visas tās valstības un sugas. Nevienai radībai netiks nodarīts pāri. Cilvēki arvien vairāk pievērsīsies «zaļajam» dzīvesveidam (veselīgs uzturs, videi draudzīgs transports, būvniecība, tehnoloģijas, enerģijas ieguve u.c.). Tā būs sabiedrība, kurai nozīmīgs būs katra cilvēka personīgais, unikālais mūžs, kurā katrs cilvēks, atbilstoši savam iekšējam spēkam, realizēs savus dotumus, talantus; kurā harmoniskā vienotībā atklāsies un realizēsies indivīda un sabiedrības intereses.

Jaunais izglītībā, mūsu skatījumā, nozīmē to pašu vecu veco pedagoģijas korifeju, Latvijas domātāju pausto, bet gadsimtu gaitā nerealizēto, es to nosauktu par ilgtspējas dabiskumu, un tas citu neko nenozīmē, kā atzīt cilvēku kā Veselumu Veselumā (holistiska VISA, KAS IR interpretācija).

Pakāpeniskai pārejai uz jaunu izglītības modeli būtu jā sākas, decentralizējot valsts pārvaldību izglītībā. Tā tiktu īstenots ļoti nepieciešamais uzticēšanās princips no valsts puses, t.i., izglītības iestāžu dibinātājiem tiktu radītas brīvas attīstības, funkcionēšanas un patiesas atbildības iespējas. Izglītības iestāžu izglītības, mācību saturs, kā arī darba kvalitāte būtu izglītības pasūtītāja kompetence. Izglītības pasūtītājs varētu būt ne tikai valsts, tās varētu būt pašvaldības, tautsaimniecības nozares, konkrēti ražošanas uzņēmumi, konkrētas nākošā līmeņa izglītības iestādes, vecāki un bērni u.c. Izglītības iestā-

des dibinātāji, sadarbojoties ar izglītības pasūtītājiem, veidotu savus «izglītības standartus» t.i., noteiktu izglītības-audzināšanas un mācību saturu, savstarpēji saskaņojot to izpildes kontroles instrumentus. Valstij (izglītības ministrijai) būtu jā rūpējas par to, lai visi līdzekļi: valsts, pašvaldības u.c. (izglītības finansēšanā varētu iesaistīties visi izglītības pasūtītāji) tiktu izdalīti taisnīgi visiem izglītojamiem. IZM varētu palīdzēt skolu dibinātājiem apmierināt vajadzības pēc mācību līdzekļiem; sniegtu palīdzību bērnu personību izpētē; palīdzētu ieviest dibinātāju pieprasītas inovatīvas mācību metodes, izdotu metodiskos materiālus; palīdzētu veidot konkrētas mācību programmas; organizētu pieredzes apmaiņas seminārus, konferences, kā arī valsts mēroga pasākumus; organizētu izglītības pasūtītājiem un sniedzējiem nepieciešamo zinātniskās pētniecības projektu izstrādi; būtu kā centrs, kurā saplūst visa informācija par notiekošo izglītībā, lai atsevišķiem izglītojamiem, piemēram, palīdzētu savā starpā koordinēt savu darbību; palīdzētu izglītības pakalpojuma ņēmējiem atrast saviem bērniem vispiemērotāko skolu un citas lietas. T.i., likvidētos laikmetam neatbilstošas uzspiestas vadības un kontroles institūcijas (atbrīvotos līdzekļi), kuras traucē veidoties dinamiskai, elastīgai skolai, kura, kā neliela vienība, reāli īsā laikā, būtu daudz spējīgāka, kā tagad saka, pielāgoties mainīgajai sabiedriskajai videi, ekonomiskai situācijai un izglītības pasūtītāju prasībām, izglītojamā interesēm.

Izglītības decentralizācija ļautu izglītojamam atrast skolu, kura to apmierina, jo būtu saskanīga ar viņa personīgām interesēm. Tā ļautu izbēgt no izglītības un mācību satura pārsātinātības ar konkrēta indivīda dzīvei nepielietojamām, nevajadzīgām un līdz ar to neinteresantām lietām. Šobrīd mācību procesa sadrumstalošana, mācību satura bezmērķīga pārsātinātība visnedažādām lietām, neveicina ne spēju spriest, ne radoši pilnveidoties kādā jomā; ne pat kopainas veidošanos, jo informācijas gabaliņi cilvēku attālina no Veseluma, cilvēks no tā tiek it kā izstumts ārā, nejūtas ar to ne saderīgs ne tai piederīgs, kā rezultātā rodas skepse, vienaldzība, nihilisms. Informācijas sadrumstalošana, kā apgalvo Froms, paralizē domāšanu.

Nav nevienam noslēpums, ka tikai mūsu katra iekšējā motivācija ir patiesais neizsmeļamais spēka avots, no kura katram arī būtu jādzēr; iekšējā motivācija ir galvenais katra personības radošuma avots, kurā meklējama spēja pašrealizēties. Tāpēc, jau pirmskolā

Jābūt iedīgļiem bērnu agrīnai profesionālai orientācijai. Jāveido dabīga vide ar pietiekami daudz izteikšanās iespējām, lai caur tām bērns pats, pedagogi un vecāki kopīgiem spēkiem caur konkrēta bērna interesēm, dotumiem un spējām varētu sataustīt pamata orientāciju. Nākošā izglītības pakāpē - pamatskolā, mācības būtu jābalsta uz konstatētām interesēm, bet ne uz iekšēji nemotivētu sabiedrības prasību pamatiem t.i., interešu apmierināšanas vajadzībām jātop par motivātoru mācībām vispārīzglītojošos mācību priekšmetos. Pieredze rāda, ka galvenās vispārīzglītojošās lietas var tikt apgūtas jau līdz sestajai klasei, tāpēc pēc sestās klases bērni, atbilstoši savām interesēm un dotumiem, varētu mācīties vai nu amatus amatskolās (arodskolās) ar krietnu praktiskā darba devu, kļūstot par sava darba mīlošiem, kvalificēties strādniekiem vai koledžās (tehnikumos), vienlaikus apgūstot ar profesiju saskaņotu vidējo vispārīgo izglītību, kļūstot par vidējā līmeņa speciālistiem – meistariem, vai turpinot, atbilstoši interesēm, mācības vidusskolā. Respektīvi, skolai jābūt tā organizētai, lai bērna tieksmi izglītoties vadītu viņa iekšējās motivācijas spēks.

Viens no iemesliem, kas esošajā izglītības modelī ļauj «ražot brāķi», faktiski ir no skolas neatkarīgā vērtētāja trūkums. Absurdā pārbaužu centralizācijas atcelšana ļautu sabiedrībai ne tikai iegūt patiesāku informāciju par izglītības kvalitāti, bet ļautu ietaupīt nelietderīgi izšķīstos resursus, novirzot tos kur citur. Lai iestātos nākošā līmeņa skolā ir jābalstās nevis uz skolā iegūtām ballēm, kredītpunktiem, bet reāli, caur pārrunām, interešu izpētes rezultātiem, pārbaudes darbiem jaunajā skolā, jāpierāda tai nepieciešamās zināšanas, iemaņas, prasmes, jāatklāj atbilstoši dotumi t.i., dabīga atbilstība izvēlētai profesijai. Šo procesu atvieglotu dažādu līmeņu skolu savstarpējā sadarbība bērnu skološanā.

Evolūcijas ābece pirmajā rindā rakstīts: daudzveidība. Daudzveidība sevi var izteikt tikai caur otro bausli: brīvību. Brīvība ir nepieciešams nosacījums dabiskajai lietu kārtībai, kas nozīmē dzīvot savstarpējā saskaņā ar VISU, KAS IR. Trešais bauslis: dabīga attīstība dabīgā vidē. Dabīga vide ir cilvēku vajadzību kāpnes (Maslova), bet attīstība ir kāpšana pa tām ar Ruso vēlējumu: nedari neko tādu, kas neatbilst tavam «iekšējam spēkam» un tu dzīvoši mierā ar sevi un pasauli. Dabīgā vide ir meklējama ne tikai dabā, ne tikai cilvēka būtību izteicošajā, bet arī tautas tradicionālajā dzīves veidā, tautas

tradicionālajā kultūrā, tautas dzīvesziņā. Nekur pasaulē, kā apliecina mūsu tradicionālās kultūras pētnieki, nevar atrast to, ko rodam mūsu Dainās – Dainu ētiskajai domai pasaule vēl tikai tuvojas! Izglītības videi (kura nav meklējama ne Tibetas plakankalnē, ne Āfrikas svelmainajos tuksnešos, ne Silikonu ielejā) ir jābūt saskaņotai ar indivīdu – tik stipri saskaņotai, ka indivīds sevi uzskata par piederīgu tai. Un ne tāpēc, ka izglītības vide ir beidzot nospiedusi to uz ceļiem un piespiedusi pieņemt sevi, bet tāpēc, ka tā ir veidota indivīda vajadzību apmierināšanai un ir saskanīga ar mūsu Latviju.

Iepriekšējais materiāls tapis sadarbībā ar «Helsus» - kustība par cilvēka pašizglītošanos dažādās jomās.

Latvietim jāizprot sevi

"Druva", Sarmīte Feldmane, 2021.06.22.

SARMĪTE FELDMANE

Kad īsti jāsvin Jāni, 21. vai 23. jūnijā, diskusija laikam nekad nebeigsies?

- Laikam jau tradīcijas paredzēja, ka kas līdzīgs varētu būt. Jāņu dziesmā taču teikts: "Trīs dieniņas, trīs naksniņas iet pa kalnu dziedāmi" vai "Sanāciet, Jāņa bēmi, sagaidiet Jāņa dienu, šī dieniņa, rītdieniņa, parīt pati Jāņu diena." Tas nozīmē - 21. jūnijā.

Daudzus gadus arī Piltinkalnā svinējām 23.jūnijā. Tad radās sajūta, ka tomēr pareizi ir 21. Tā bija intuīcija, kas lika tā darīt. Lai cilvēkus, kuri brauca, nepieviltu, gadus trīs līgojām gan 21., gan 23. jūnijā. Ir tradīciju kopēji, kuri skatās sekundēs, kad ir īstais brīdis. Nedrīkst aizmirst, ka dabā ir inerce. Kad ir dienvīdus? Kad saulīte visaugstāk. Bet vai tad ir vissiltākais? Nē, vēlāk. Nav jāecējas, kā izjūti, tā dari. Ja Jāņus svinētu Ziemassvētkos, varētu iebilst. Varbūt labi, ka svinēšana ir trīs dienas, trīs dienas tiek nesta svētība. Jāņu dziesmas izskan debešos.

- Kas pašam ir Jāni? Kā ieinteresējāties par tautas tradīcijām?

- Ģimene bija diezgan nacionāli noskaņota. Kad tēvs Jāņos dziedāja, sevišķi apdziedāšanās pantiņus, mani tas uzjautrināja. Nav pareizi teikts, vismaz par manu paaudzi, ka neesam tradīciju pārmantotāji. Tēvs ne jau šķīstīja tautasdziesmu krājumus, pētīja tautas tradīci-

jas, viņš zināja to, ko iedevusi ģimene. Dzīvoju ģimenē un pārmantoju tālāk. Pieļauju, ka mani bērni tāpat. Kāpēc gan lai būtu citādi? Varbūt ir neizpratne, kāpēc kaut kas tik arhaisks, kas nesader ar mūsu urbanizēto pasauli, būtu jādara. Dzīve neļauj ieskaņoties dabas ritmos, tādēļ rodas tāds jautājums. Arī man bijuši jautājumi ne tikai tad, kad sāku interesēties par folkloru.

Par to, ka ieinteresējos par folkloru, man jāpateicas čehiem. Strādāju universitātē, uz gadu nokļuvu Prāgā stažēties. Čehi tautas vēsturi, tradīcijas labi zināja, biju pārsteigts. Vēsture ir saistīta ar tautas tradicionālo kultūru. Ko mēs zinājām? Kad atgriezos Latvijā, sapratu, ka tas jāmaina. Toreiz universitātē sanācām kādi desmit un mērķtiecīgi studējām Latvijas vēsturi. Bijām dažādu profesiju cilvēki, un visiem šķita, ka tas robs jāaizpilda. Pa laikam iekļuvām nepatīkšanās, jo privātbibliotēkās meklējām grāmatas. Izdevās arī atrast. Mākslinieku Andreja un Jura Čērmaņu tēvam bija. Vēlākā politiķa Jura Dobeļa bibliotēku izveidēja drošībnieki. Tad Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā ar folkloras kopas "Skandinieki" līdzdalību nodibinājās folkloras klubs. Caur vēstures izziņāšanu radās interese par tautas tradīcijām. gija nepieciešamība meklēt tautas vērtības. Klubā runājām par tautas izglītošanas problēmām, par praktiskām lietām. Visa ģimene iestājāmies "Skandiniekos". Gadus trīs tur biju, tad universitātē nodibināja "Budēļus".

1982.gadā pārcēlos uz Drustiem, un nākamajā gadā ar "Skandiniekiem" svinējām Jāņus Piltiņkalnā. Tas bija kolhozu laiks, te kaut ko sarunāt nebija problēmu, visi bija atsaucīgi. "Budēļiem" pirmie Jāņi bija kolhozā Jaunpiebalgā, jo Cietvielu fizikas institūts, kur strādāju, bija kolhozam šefi.

Pieļauju, ka daudzi mācījās no mums. Viktors Grāvītis, "Dabas un vēstures kalendāra" veidotājs, novadpētnieks, interesējās par tautas tradīcijām. Tā kā man bija mašīna, braukājām pie veciem cilvēkiem, runājām, kā svinējuši Jāņus. Viktoram jau bija savākts plašs materiāls par Jāņiem. Gājām pie viņa un centāmies sakārtot to, kas zināms par Jāņiem, salikt norises pa minūtēm, kad ko dara un ko dzied, kādās melodijās. Sapratām, ka katrai darbībai ir sava melodija. Ne velti to ir vairāk nekā tūkstoši, citur minēts, ka kopā ar variantiem pat trīs tūkstoši. Viktors bija padomdevējs un uzraugs, lai būtu, kā tam jābūt. Viņš

arī izgatavoja tāšu taures, lai pūšam, zvārguļus,. lai 'skandinām. Pamazām atskārtām, kas mūsu laikā iederas, kas ne. Tad vēl nezinājām, ka Piltiņkalns ir svētvietā. Pārliecība, ka te svētvietā, iedeve citu nozīmīgumu un uzsvarus. Ja agrāk kilometriem gājām pa mājām dziedādami, tagad centrējamies uz kalnu. Svarīgāk ir kalnā veikt rituālu, lai dotu tautai un pasaulei, nevis aplīgot kaimiņus.

- *Ar katru gadu aizvien vairāk cilvēku sabrauc līgot Piltiņkalnā.*

- Nekad neesam cilvēkus aicinājuši. Kuri grib, atrod iespēju atbraukt. Piltiņkalns sapulcē cilvēkus. Te katrs zina, kas viņam jādara. Muzikantus nemeklējam, vienmēr kāds pats ierodas. Tikai pirms diviem gadiem, kad kopā ar Raunas domi te tika ieskandināts novada festivāls "Rodam Raunas novadā", bija aicināti muzikanti. Vakarpusē uzstājās folkloras kopas, pēc tam viss notika kā parasti. Kuri gribēja, noklausījās tikai koncertu, kuri gribēja būt klāt rituālā, palika līdz rītam. Ir mājaslapa, un tai ir gana daudz interesentu ne tikai Latvijā, to skatās arī tautieši dažādās zemēs. Tur ir ne tikai par Jāņiem, arī citām gadskārtām.

- *Latvietis ir strukturēts, viņš dzīvo dabas ritmos visu mūžu, katram notikumam dabā un viņa dzīvē ir savs rituāls. Viss ir sakārtots. Kāpēc rituāli tik svarīgi?*

- Tā ir iekšēja nepieciešamība, ne jau lāi parādītu kaimiņam, ko es daru. Zinu cilvēkus, kuri ar katru gadu aizvien dziļāk iesaistās rituālos. Tauta dzied, dejo, līksmo. Svin Jāņus.

Agrāk Jāņos līgotājiem bija vajadzīga mudināšana, raušana placī, lai iesaistās rotālās, jo es taču neprotu, kā izskatīšos. Nu jau gadiem neviens nav jāmudina, es tikai ar roku pamāju, ka jāveido lielāks vai mazāks loks. Sveši sanāk un zina, ko darīt. Pēdējos Jāņos novēroju, ka līgotāji kļūst aizvien jaunāki. Nevis onkuļi, tantes manā vecumā, kas grib uzturēt tautas tradīcijas. Jaunā paaudze ar bērniem kāpj kalnā, un tā ir patīkama sajūta. Pēctecība būs.

Pirms pandēmijas arī mums Drustos bija saviešu klubs. Ģimenes satikāmie Auļukalnā, Jaundrustu muižā, "Pļavnās" vai tautskolā, lai padziedātu. Gan jau atkal varēs.

- *Jāņos jau piedzīvojumu, kas paliek atmiņā, netrūkst.*

- Pirmajiem Jāņiem Piltiņkalnā Viktors Grāvītis Auļukalnā bija sarunājis zirgus, līgot braucām

pajūgos. Zirgi pakalnē mierīgi ganījās, tad no kaut kā sabijās un aizmuka. Gājām meklēt. Bija kā tautasdziesmā - migla, migla, liela

rasa... Miglu varēja bakstīt ar pirkstu. Redzēt neko nevarēja. Viktors gāja pa ceļu, es mašīnā sekoju. Mums bija nojauta, ka zirgi devušies mājās, bet droši nebijām. Vienu zirgu atradām jau aiz Drustiem, tad bijām laimīgi. Neatceros gan, kā ratus aizvilkām uz Auļukalnu, šķiet, ar manu žiguli.

Pirmajos Jāņos vēl no apkārtnes daudz ko nezināju. Arī to, ka tepat ir Zunda ezers.. Zināju, ka līdz Gaujai ir pusotrs kilometrs. Ar lāpām gājām uz Gauju peldēties. Vietu biju noskatījies. Peldētāji bijām divi - es un viens Jāņu alu ierāvis vietējais. Pārējiem nebija drosmes. Biju skrupulozs, ja jāpeldas, tad jāpeldas. Tāds taču rituāls.

- *Peldēšanās Jāņu naktī aizvien ir rituālā. Kas vēl?*

- Kalna galā aplī ir astoņi uguns kuri un vēl viens vidū. Tā ir sena tradīcija. Ļeņingradā Reliģiju muzejā bija Pleskavas svētkalna makets. Arī tur kalnā bija deviņi uguns kuri. Kurzemes saktās viens liels akmens vidū, astoņi apkārt.

Pusnaktī laižam no kalna uguns ratu. Nav bijuši Jāņi, kad es nebūtu gājis peldēties, un, jo ilgāk dzīvojam, jo vairāk ir peldētāju. Pirmie peldas puīši un vīri, sievas un meitas krastā dzied, tad otrādi. Bijis arī, ka visi kopā iet ezerā. Pelde ir veldzējoša, tā ir ap trim naktī, tad atgriezāties kalnā, lai sagaidītu sauli.

Jūs uzturat P3ltiņkalnu, senu svētvieta.

- Latvijā ir daudz svētvieta. Nemākam to novērtēt. Esmu uzrakstījis Latvijas vīziju nākamībai — kāda tā bijusi, kādai jābūt. Esmu secinājis, ka Latvija ir mātes tauta Eiropas tautām. Šī funkcija ir saglabā, tā ir mūsu atbildība. Jāturpina dot pasaules dārgumus, kas mums ir, jāatrod veids, kā to darīt, lai Eiropa nepazustu svešās tradīcijās. Spurojamies pretī svešajam, kas ienāk. Lai to darītu, vispirms jāizprot pašiem sevi. Mums nav jāpārņem citu pieredze, bet jāsteno sava, tā, kas mums ir. Audzinām pasaules pilsoņus un gribam, lai mums būtu nacionāla valsts.

- *Kā pašam ar Jāņu dziesmu zināšanu?*

- Agrāk zināju vairāk, bet visu nakti ir, ko dziedāt.

Jāņuguns

“Druva”, 2022.06.16.

Pirms stāstu par Jāņuguns dedzināšanas tradīciju, vēlos mazliet pakavēties pārdomās par Vasaras saulgriežu dienu norišu jēgas meklējumiem. Tas ir svarīgi, ja paši negribam pārvērsties par alus dzērājiem, bet Jāņus veidot kā ceptu desiņu svētkus. Protams, ka ugunscura liesmās var kaut ko arī izcept, bet vai cepšanai kurtas Jāņugunis. Vai tas ir tas, kāpēc šai laikā ierodas Dieva dēls Jānis?

Helmi Stalte, E.Melngaiļa Tautas mākslas centra izdotajā grāmatiņā „Līgo” runā par vairākām nozīmes: par Jāņa dienu, kā nepieciešamību Dieva, dabas un cilvēka vienotībai; kā reizi kosmiskās un zemes kārtības vienotībai; kā par nepieciešamību, lai radītu – to viņa atklāj netieši caur referēnu līgo, tulkojot to: lai top! Andrejs Johansons domā, ka galvenā nozīme ir bijusi svētības saņemšana no Dieva dēla un mīlestībai, kas, protams, saistāma ar auglības veicināšanu. Domāju, ka Jāņuguns jēga būtu meklējama arī tās saistībā ar Sauli – uguns bija jāuztur no rieta līdz lēktam.

Pēdējā laikā mēs runājam tikai par svētkiem, kā tādiem un saskatām tajos tikai liksmes un izpriecāšanās nozīmi. Arī Jāņus pārvēršam par izklaides dienu. Svētki ir, bet tie iestājas tikai tad, kad mūs pārņem prieks par Dieva dēla – Jāņa doto svētību cilvēkiem un dabai, tikai tad, kad šo prieku inducē savstarpēja saplūsme, saplūsme ar dabu, Dievu, kad to inducē visa Veseluma sajūta. Bet, lai to panāktu ir jāstrādā, ir kaut kas jādara, ir jāsakārto un jāattīra sava iekšējā pasaule un caur ko tad arī sakārtojas viss ap mums. Tā tad svētki iestājas tad, kad ir kas paveikts, kad sasniegts mērķis un tāpēc, ka Debesis ar savu svētību nolaidušās. Lai tas tiešām tā būtu cilvēkam ir jāgrib.

Tautas garīgajā Mantojumā mēs atrodam to, kā rikojušies saime, tās locekļi, kādi ticējumi valdīja viņu vidū, bet mēs neko neuzzinām no tā, ko vasaras saulgriežos darīja priesteri. Bieži priesteru loma tiek stipri vienkāršota, saistot to ar ikdienas cilvēku vajadzību nodrošināšanu, ar tumsonīgu ļautiņu māņticīgām izdarībām. Tādas grandiozas svētnīcas kā, piemēram, Pokaiņu mežs, Vaidavas svētnīcu komplekss ar zvaigžņu kartēm, vai megalītiskā Bļodas kalna svētnīca Valmieras rajonā, līdzīgi kā Anglijas Stounheidža fenomens, liecina par Zemes sasaisti ar mūsu Visuma zvaigznēm un citām galaktikām. Varam tikai minēt, kāpēc kosmosu modelējuši uz Zemes. Varbūt tāpēc, lai veidotu informācijas kanālus, saites, jo līdzīgais ar līdzīgo sasauca. Ja tas tā, tad seno priesteru lomu Zemes iesaistī-

šanai kosmosa mēroga norisēs nav novērtējama. Viņu loma, viņu darbs ir aizgājis reizē ar viņiem. Domāju, ka priesteri tieši un netieši vadīja arī Jāna dienu norises. Viņi bija tie, kas skaidri zināja vārda, melodijas, kustības, vienotības sakrālo nozīmi un veidoja tradīcijas tā, lai realizētos tas, kam šai laikā jānotiek. Līdz mūsdienām Jāņi nonāca ne tikai tāpēc, ka to skaistums bija dziļi iespaidies tautas atmiņā, bet arī tāpēc, ka tauta intuitīvi nojauta šo dienu īpašo nozīmi.

Raksturīga Jāņa dienas tradīcija ir Jāņuguns dedzināšana. Ir dažādi skaidrojumi tam, kāpēc tas tiek darīts. Piemēram Marģels un Māra Grīni savā grāmatā „*Latviešu gads, gadskārtas un godi*” saskaita trīs nozīmes: ugunij ir vajadzības nozīme (ēdiena gatavošana, siltums, gaisma), uguns piešķir svinībām īpašu greznumu, uguns simbolizē labā uzvaru pār ļauno, pār tumsu. Helmi Stalte augšup pieminētāja grāmatiņā runā ne tik daudz par simboliem, kā par reāli nepieciešamām lietām auglības nodrošināšanā un cīņai ar ļauniem gariem. Pēc A.Bīlenšteina pierakstiem var spriest, ka ugunscura dedzināšana saistāma arī ar īpašu ziedošanas rituālu dabas gariem. Biruta Senkēviča savā grāmatiņā „*Jāņi-vasaras saulgrieži*” runā par Jāņuguni arī kā par dzīvinātāju, veselības veicinošo t.i. tās dziedinošo spēku. Es domāju, ka visi spriedumi par Jāņuguni ir vietā.

Jāņuguns iedegšana ne reti notika jau pirms Saules rieta. Vidzemē to iededzina netālu no ozola – Jāņa nonākšanas vietā, it kā sagatavojot tam vietu, ievadot vakaru ar ozola aplīgošanu un zieda došanu tam. Dažkārt, pirms ugunscura aizdedzināšanas, ziedu ieraka ugunscura vietā, citviet ar vēlējumiem to iemeta ugunī, bet vēl citur iestiprināja ozola zaros. Dažkārt ziedošanu uzskata par māņticību, bet tad jau visi Jāņi ir par tādiem jānosauc. Ziedošana vai ar svētvieta gara atļauju paņemtais, palīdz veidot enerģētiskas saites ar devēju, ņēmēju un svētvieta. Svētvieta pēc šāda rituāla it kā ar neredzamām saitēm sasaistās ar cilvēku un palīdz tam, kad tas ir nepieciešams, vai arī tad, kad pats cilvēks izsaka šādu vēlmi.

Pati dižākā no jāņugunīm ir pūdele. Pūdeli parasti pacēla kāda kalna virsotnē līdz ar Saules rietu. Sauli pavadīja ar tās uzrunas tautasdziesmām, aprakstot rieta skaistumu un Saules došanos ceļojumā pa jūru. Saule riet un nu tās aizstāšanai tiek sasaukti Jāņa bērni uguns aizdegšanai. To dara ar šīm procesam raksturīgām tautasdziesmām. Uguns aizdedzināšanu parasti uztic šajā vakarā godāja-

mam vīram ar Jāņa vārdu. Viņš domās lūdz atļauju un palīdzību uguns garam. Muciņa, kas kārts galā pacelta augstu (tā arī ir pūdele), ar savu dziedinošo, auglību nesošo, pasargājošo gaismu vislabāk apgaismoja apkārtni. Muciņu centās piepildīt ar ilgstoši un labi degošiem materiāliem: sveķainu celmu malku, ozola zariem, darvu un tamlīdzīgi. Pūdeles pacelšanu var organizēt gan pirms mucuņas saturā aizdedzināšanas, gan pēc. Visērtākais un drošākais jau aizdegta mucuņas pacelšanas variants ir, ja kārti ar mucu nostiprina uz ass starp diviem zemē ieraktiem stabiem. Muciņu paceļ vieniem spiežot uz brīvo kārts galu un otriem tajā pat laikā piepalīdzot ar žākļveida kārtīm mucuņas galā. Ja mucuņa smaga, tad zem tās ap kārti, uz kuras tā nostiprināta, apliek virvi un aiz tās brīvajiem galiem saķeras vīri. Kad ar žākļveida kārtīm mucuņa pacelta jau pietiekami augstu, celšanu pabeidz vīri pie virves galiem. Šādi iekārtotas pūdeles var, nolaižot, atkārtoti uzlādēt ar kurināmo. Vienkāršākais pūdeles veids ir zemē ieraktas kārts galā nostiprināts spainis vai mucuņa. Vai nu to uzpilda pirms kārts pacelta un ierakta, vai tad, kad ir jau ierakta, izmantojot kā pieslejamās kāpnes, tā arī ierīkojot mucas kārtij (stabam) kāpšļus. Pūdeles atkārtota piepildīšana var notikt cenšoties no apakšas spainī iemest pagales, vai pagales ar zāles vīšķi piesienot kādas citas kārts galā un cenšoties to nomaukt uz mucuņas malu. Tas ir visai nedrošs veids, jo pustumsā var nejauši kādu nopietni savainot ar mucā neiekritušu pagali. Paceltas mucas aizdedzināšanu var veikt ar citu kārti, kuras galā piesieta sveķiem, jeb arī kādu citu degošu vielu piesūcinātu vīšķi. Jebkurā gadījumā mucā saliktam materiālam jābūt tādām, kas labi aizdegas pat lietus laikā. Ir dzirdēts par mēģinājumu aizdegt pūdeli ar izšautu degošu bultu. Gadījies vērot kā spaini pūdelē uzvelk ar trosi caur staba augšgalā nostiprinātu trīsi. Šķiet, ka šis variants ir visērtākais atkārtotai kurināmā uzlādei.

Parasti gan pūdeles kārti, gan ugunskurus tāpat kā ozolu, vērtus apvija ar īpaši darinātām zāļu un ziedu pīnēm.

Ir redzētas mucuņas uzvilktas dzīvu koku galos (kā jūtas koks?).

Kad satumsa vai pat tūlīt pēc pūdeles pacelšanas, aizdedzināja ugunskuru uz zemes. Pirms aizdedzināšanas, Jāņa bērni salika tajā savus ziedojumus dievībām vai Dievam. Arī to no dažādām pusēm vienlaicīgi aizdedza Jāņi. Ja uz zemes ugunskurs tiek aizdegts pēc pūdeles, tad vēlams to aizdegt no pūdeles uguns. Tā rīkojas

Austrumvidzemē, kur zemes ugunsroku aizdedzina ar no pūdeles izkritušu apdeguli. Te saglabājusies arī tradīcija kalnā iedegt vairākus ugunsrokus – trīs, četrus. Drustos Piltiņkalnā ugunsroki izvietoti pēc Pleskavas apgabalā rekonstruētas baltu svētvietas parauga – kalna centrā tiek aizdegts centrālais ugunsroks, ap kuru pa apli izvietoti astoņi mazāki ugunsroki (līdzīgs zīmējums rodams kurzemnieču saktās). Pēdējie, izdziedot Dievam vēlējuma dziesmas Latvijai, tiek aizdedzināti īsi pirms tumsas kulminācijas t.i. pirms pusnakts.

Latvijā pazīstami arī gājieni ar lāpām. Tādejādi auglības nodrošinātājs un aizsargs pret ļaunumu bija līdzī visur, arī ejot aplīgot citas līgotāju grupas, sētas. Lāpas parasti aizdedzināja pie lielās jāņuguns. Drustos izveidojusies tradīcija arī lāpas aizdedzināt ap pusnakti, lai ar lāpu uguni veidotu papildus uguns loku līgotājiem. Šajā brīdī parasti skan visvecākās (vismaģiskākās) jāņadziesmu melodijas. Lāpas var nopirkt veikalā. Tās var izgatavot, uztinot ar sveķiem vai kādu citu labi degošu materiālu piesūcinātas lupatu strēmeles, uz ap metru gariem sprunguļu galiem. Pārbaudīts variants – kalpo gadiem, labi un ilgi deg, ir lāpas, kuru kātu galos ar vienu naglu nostiprinātas parastas 500 -750 ml skārda bundžas piepildītas ar vati vai kokvilnas lupatām. Pirms lietošanas saturu piesūcina, piemēram, ar lampu eļļu.

Austrumlatvijā pēc pusnakts no Jāņakalna ripināja aizdedzinātu *saules* riteni. To parasti izgatavoja no veca ratu riteņa, iepinot starp spieķiem sausas zāles vīšņus vai pakulas, kuras, lai labāk degtu, piesūcinātas ar darvu. Šobrīd sameklēt ratu riteņus ir ar vien grūtāk. Visvienkāršāk saules riteni izgatavot no reiz jau izmatota rata dzelzs stīpas, tajā krustu šķērsu savēlot stieples un starp tām sabāžot sienu. Labāk izgatavot speciālu ratu, kas kalpotu daudzus gadus. Lai tas labi ripotu, tam jābūt smagam. Ļoti labi, ja tam ir rumbas vieta, kurā var ielikt kādu kārti. Tad vieglāk saules riteni aizdedzināt un palaist, kā arī ripojot tas ir stabilāks. Drustos iedibinājusies tradīcija *saules* riteni ripināt Saules ceļa ziemeļu virzienā. Pa šo pašu ceļu ziemas saulgriežos tiek kalnā uzvilkti blūķis.

Ar jāņugunīm Jāņos saistīta vēl cita tradīcija: *saulītes* peldināšana ezerā (upē, jūrā). Piemēram, Kurzemieki palaiduši jūrā degošu mucu. Dažviet upē laida vainadziņu ar piestiprinātām svecītēm (vienlaicīgi zīlējot). Citviet uz plosta sakūra ugunsroku un palaida ezerā. Drustos plostiņu ar *saulīti*, jāņabērnu lāpuguns pavadīti, nes

uz tuvāko ezeru un reizē ar nakts peldi un degošām lāpām rokās iepeldina *saulīti* tajā. Peldētāji ir gan puīši gan meitas, bet krastā pali-cēji, vērodami notiekošo, izdzied dziesmas par jūru, sauli, mēnesi, Māru, Jāni, Dievu u.c.

Ar to varētu arī beigt stāstu par Jāņugunīm. Varbūt lietderīgi vēl atgādināt par tradīciju lekt pāri ugunskuram. To parasti veica jau rīta pusē, kad ugunskuru liesmas kļuvušas mazākas, vai tie vairs tikai gailē. Lekšanu pāri ugunskuram jāorganizē ar apdomu – jāraugās, lai nebūtu paslīdēt mitrajā zālē. Nav jārīko sacensības un jāpazaudē īstā nozīme – atīrīšanas, šķīstīšanas, svētības un auglības.

Paņemot Jāņugunskura izdegulīšus vai oglītes sev līdz, jūs paņemat līdz šīs vietas svētību.

Jāņa dienu telpa

Domas no apziņas apcirknēm pilnmēness laikā, atceroties dižvīru Viktoru Grāvīti,
Tautskolas mājas lapā "piltiņkalns.lv." 2023.07.04.

Tiek teikts, ka visi esam Dievā, arī, ka Dievs ir mūsos un paši esam dievi un vēl tiek runāts par Dievu, kā kaut ko ārpus mums stāvoša, un vēl ka tā ir visaptveroša Gaisma, Mīlestība, un ka Dievs ir Visā, Kas Ir. Manuprāt, visiem taisnība, - šīs domas ir jāapvieno. Un kas tad sanāk? Sanāk, ka telpa izzūd (bet tas nenozīmē, ka tās nav) – nav etalona ar ko mērīt, ar ko salīdzināt – Viss, Kas Ir, ir viens. Es vienlaicīgi esmu "metra" etalons un vienlaicīgi Viss, kas Ir, - vienlaicīgi esmu gan subjekts un gan objekts, tie ir saplūduši, vai gan citādi var iedomāties visu minēto Ideju kopā salikšanu. Mēs mēram telpu, jo mūsu apziņa nespēj izplūst Visā, Kas ir, jeb kļūt bezrobežaina, - intere-santi un saviļņojoši, kaut kā jocīgi, vai ne? – nav robežu, nav tel-pas, būtu robežas, būtu telpas. Mums ir telpa, jo visu uztveram robe-žām. Un kā ir ar laiku? To tāpat kā telpu esam paraduši mērīt, jo mūsu apziņa ir ārpus mūžības. Arī te intere-santi un saviļņojoši: ja esam mūžība (Dievs), laiks pazūd, jo nav ar ko salīdzināt, nav sekun-des, jo pats esi sekunde un viss, kas ir ap tevi arī ir sekunde. Ja pats un viss ir sekunde, kas ir pirms un aiz sekundes? Kā māca Tolle, se-kunde jeb tagadnes mirklis ir vienīgi mums katram svarīgais: tu vairs neesi pirms tagadnes mirklī un neesi arī pēc tagadnes mirklī. Tātad

mūsu dzīve ir tagadnes mirklis – pirms un pēc mums nav. Pateicoties tikai atmiņai mums šķiet, ka pagātne nekur nav pazudusi, - ir ar mums, un arī nākotne ir, jo vai tā būtu bez tagadnes mirkļa? Esot Dievā, esam mūžībā – vai mūžība ir izmērāma? Mirklī mūžība! Ja pieņemam, ka tas tā ir, tad sanāk, ka arī laiks savēlkas vienkopus. Kas to apliecina? Nu nav jau tā, ka cilvēks nav varošs izdzīvot bez laika un telpas mirkļus. Gan jau kādreiz esam bijuši Mīlestības apogejā – augstākajā tās uzliesmojuma punktā, kura pazudis laiks un pazudusi telpa, ir tikai salds, pārlaimīgu izjūtu izraisošs vibrāciju mākonītis, kas ietvēris abus un reizē arī Visu, Kas Ir. Esmu sastapies ar dažiem cilvēčiem, kuri ir spējīgi vienlaicīgi saskaņot visus plānus t.i., visus esības vibrāciju stāvokļus - bez mikroskopu palīdzības ir spējīgi aplūkot atomus, ienirt zvaigžņu dzīlēs jebkurā galaktikā (attālumi it kā zūd); aplūkot jebkuru objektu, neapejot tam apkārt, t.i. zināt par to visu atrodoties viena laiktelpas punktā. Kā var metriskā sistēmā salīdzināt, piemēram, vienas personas divus apziņas stāvokļus: vienā, kad es te kāda cilvēka klātbūtnē; otrā, kad pēkšņi atrodi sevi pastaiģājamies šī paša cilvēka šūnās, vērojot un sajūtot šo “alās” vidi? Kā mēģināt laiku, kad tikko esi Visuma centrā bijis un kāda iztraucēts, mirklī pārvari miljardiem km un atgriezies atpakaļ ķermenī? Un tikko traucējums zudis, atkal esi Visuma centrā. Ceļojums Zemes cilvēka laika dimensijas Visuma telpā var notikt nedēļām ilgi, kad pēc katra traucējuma atkal un atkal esi atpakaļ. Un ne tikai, - nevar runāt par “atpakaļ”, jo šo nedēļu laikā vērotājs Visuma centrā tevi redzētu bez pārtraukumiem, vienlaicīgi tāpat kā mamma vai tētis tevi redzējis uz Zemes. Vēl kāda liecība par laika fenomenu. Man kāda tautskolas skolniece pastāstīja par savu atnākšanu uz planētas Zeme. Uz viņas dzimtas planētas priesteri bija pieņēmuši ļoti svarīgu lēmumu, jo apstākļi prasa, lai ko būtiski svarīgu veiktu uz planētas Zeme. Šo misiju paveikt uzņēmās daži, tajā skaitā arī mana skolniece. Nebija viegli šķirties no draugiem, tuviniekiem un doties nezināmajā. Pirms došanās ceļā viņu drošināja: “Tad, kad tev būs laiks atgriezties, varēsi izvēlēties kad, arī dzīves mirklī, no kura aizgāji, tātad savu esošo draugu un tuvinieku vidū – viņai planētas laiks būs apstājies.

Vairumam cilvēku viss tas ir liegts un tāpēc tā saucamajā, vairākuma demokrātijā mēs nespējam pieņemt neko tādu, ko vairākums nespēj ne sajūst, ne saskaņot, ne sataustīt, ne apzināties. Vairākuma demokrācija, faktiski, ved prom no Dieva, ved prom no visa,

kam vajadzīga ticība un, es teiktu, prom arī no tādas vispārcilvēciskas vērtības, kā Mīlestības. Domāju, ka Mīlestība nav šķirama no Dievapziņas, no visa Vienības izjūtas. Mīlestība ir tā, kas savieno, vieno un satur, kas līdzsvaro, rada visu, arī telpu, domāju, ka arī laiku un visu laiktelpā.

Esmu dzirdējis skaistu stāstu par to kā radies cilvēks. Kad nekas nav bijis, pirmā bijusi Dieva doma. Doma ir zibenīga t.i., tā izplatās ar bezgalīgi lielu ātrumu – tai nav ne laika, ne telpas. Lai domu realizētu tā ir „jānobremzē”. Tas var notikt tikai kaut kādā sabiezīnājumā, kurā vibrācijas būtu daudz raupjākas (līdzīgi kā gaismā, tai ieplūstot optiski blīvākā vidē). Tur tad varētu notikt dievišķās domas apcere. Tam Dievs radīja dvēseles – dvēseles, kā nepieciešamību domas apcerei. Dvēseles, apcerot domu, savā smalkajā, elastīgajā veidolā reizē pašas pārtapa apceres auglī – varētu teikt, ka apceres rezultāts atklājās dvēseles veidolā. Pakāpeniski radās arvien jauni dažādu vibrāciju esības plāni, kuri piepildījās arvien jauniem un jauniem apcerēs radītiem objektiem. Raupjo vibrāciju plānos dvēselēm radās iespēja, pašai joprojām paliekot smalkai, atstāt savus veidojumus un ļaut tiem patstāvīgi attīstīties, vairoties. Caur Dvēselēm Dievs radīja to redzamo un neredzamo pasauli, (izteica sevi), kurā pareizi dzīvojam. Arī minerālus, augus, dzīvniekus un protams arī cilvēka fizisko veidolu. Mēs neesam raduši identificēt sevi ar šo bezgalīgi veco, bezgalīgas pieredzes bagāto dvēseli, bet ar tās pēdējo sasniegumu: cilvēka augumu. Taču, ieklausoties sevī, mēs atklājam, ka ilgojamies pēc tā, kas patiesībā esam: pēc nemirstības – mūsu vecums samērojams ar pašu radītās telpas t.i. Visuma vecumu. Bet, lai nu paliek šī tēma citai reizei, jo šobrīd mūsu saruna ir par telpu. Attiecībā uz to, mēs redzam, ka telpas faktiskais veidotājs, visplašākā un dziļākā izpratnē, nav neviens cits kā cilvēks.

Vai arī šodien, cilvēku apdzīvotajā telpā, viss nenotiek tā, ka tas noticis no paša pirmsākuma? Vai pirmā nav doma? Vai tai neseko apcere un tad apceres īstenošana?

Tiek teikts: domā ko runā! Varbūt vajadzētu teikt: pirms runā, domā ko domā? Smalko pasaulu pētnieki, piemēram, Šri Aurobindo, apstiprinājuši: reiz palaista doma nekur nepazūd, bet meklē savu realizāciju. Tas nozīmē, ka tā ir tepat telpā un nosaka šīs telpas īpašības – telpu ap sevi cilvēks veido jau ar domu. Ja doma saskanīga ar attiecīgo vidi, tā rezonē tajā un gūst papildus enerģiju, tā veicinot tās ma-

terializēšanos. Un tas notiek gan ar labu domu, gan ar sliktu domu. Slikto domu radītājiem es gribētu pateikt lūk ko, ja tā vidē neatrod rezonatoru, tā atkal un atkal atgriežas pie sava radītāja, līdz piespiež tam to apcerēt un beigu beigās arī to realizēt – nedomāriet sliktas domas! Varbūt kādreiz esat bijuši telpā, no kuras, kaut kādu nesaprotamu iemeslu dēļ, gribās pēc iespēja ātrāk aiziet, jūs tajā jūtaties slikti. Viens no iemesliem varētu būt tāds, ka tā ir piesātināta ar jums nepieņemamu domu tēliem.

Tātad, ja gribam izveidot telpu, kurā cilvēkam jājūtas labi, nepietiek ar krāsām, proporcijām un tamlīdzīgām lietām. Manuprāt, dizaineriem, interjeristiem, arhitektiem, kuri ir galvenie mūsdienu telpas veidotāji, jābūt pēc aicinājuma skaidriem, sakārtotiem, labiem cilvēkiem. Labestības trūkums (brektisms) rada riebeklības, kuras mums jāskatās, kurās jādzīvo un kuras, gribam to vai nē, iespaido mūsu psihi, mūsu uztveri, domas utt.. Ir vēl viens bauslis (bez domā skaisiti): skati un klausies skaisto. Šodien to pārkāpt piespiežam gan sevi, gan citus, gan savus bērnus.

Atgriežamies pie telpas. Pamata jautājums ir par Jāņa svētku svinēšanas telpu mūsdienās. Lai to pareizi iekārtotu, būtu jāzina kas tie Jāņi un kam tie. Tas nav viegls jautājums un šobrīd par to ir tikai minējumi, nojausma.

Tiek runā par vairākām nozīmēm: par Jāņa dienu, kā nepieciešamību Dieva, dabas un cilvēka vienotībai; kā reizi kosmiskās un zemes kārtības vienotībai; kā par nepieciešamību, lai radītu. Citi domā, ka galvenā ir bijusi svētības saņemšana no Dieva dēla un mīlestībai, kas, protams, saistāma ar auglības veicināšanu. Vēl citi saista Jāņus ar Saulē meklējamo dzīvības spēku.

Pēdējā laikā mēs runājam tikai par svētkiem, kā tādiem un saskatām tajos tikai liksmes un izpriecāšanās nozīmi - Jāņi pārvērtušies par izklaides dienu. Svētku jēdziens ir devalvējies. Vai svētki nesākas ar prieku par Dieva dēla – Jāņa doto svētību cilvēkiem un dabai, ar prieku kuru inducē savstarpēja saplūsme, saplūsme ar dabu, Dievu, visa Veselums. Varbūt pat tikai tad, kad esam paveikuši kaut ko tādu, kas mums kā cilvēkiem, šīs pasaules veidotājiem, būtu patiesi jāveic. Kas tas konkrēti ir, to šobrīd nepateikšu, bet man ir tāda pārliecība, ka ne jau desiņu cepšanas un alus dzeršanas laime.

Tautas garīgajā Mantojumā mēs atrodam to, kā rīkojusies saime, tās locekļi, kādi ticējumi valdīja viņu vidū, bet mēs neko neuz-

zinām no tā, ko vasaras saulgriežos darīja priesteri. Bieži priesteru loma tiek stipri vienkāršota, saistot to ar ikdienas cilvēku vajadzību nodrošināšanu, ar tumsonīgu ļautiņu māņticīgām izdarībām. Tādas grandiozas svētnīcas kā, piemēram, Pokaiņu mežs, Vaidavas svētnīcu komplekss ar zvaigžņu kartēm vai megalītiskā Bļodas kalna svētnīca Valmieras rajonā, līdzīgi kā Anglijas Stounheidža fenomens, liecina par Zemes sasaisti ar mūsu Visuma zvaigznēm un citām galaktikām. Varam tikai minēt, kāpēc kosmosu modelējuši uz Zemes. Varbūt tāpēc, lai veidotu informācijas kanālus, saites, jo līdzīgais ar līdzīgo sasaucas. Ja tas tā, tad seno priesteru lomu Zemes iesaistīšanai kosmosa mēroga norisēs nav novērtējama. Domāju, ka priesteri tieši un netieši vadīja arī Jāņa dienu norises. Viņi bija tie, kas skaidri zināja vārda, melodijas, kustības, vienotības sakrālo nozīmi telpas izveidei darbam un svētkiem.

Tautas dziesmās par fiziskās telpas neiztrūkstošiem elementiem mināmi ugunskuri, vairāki vārti, pa kuriem gājis Jānis, Jāņa bērni, Saule, divdzeltenī kumeliņi un tamlīdzīgi. Jānis vai nu atājis milzīgi augstā zirgā, kurā vietu atradušas zvaigznes, vai nokāpis no ozola, izlīdis no patiltes, akmens. Nopietna vieta Jāņa svētku norisēs ir ozolam. Te noris virkne kopīgu Jāņa bērnu, Jāņa un viņa sievas izdarību – sagaidīšanas rituāls, dziedāšana, dancošana un rotaļāšanās.

Domāju, ka priesteri īpaši nopietni strādāja smalkā plāna attīrīšanā, sakārtošanā, harmonizēšanā un rosināja to darīt arī savus ļaudis. Tiem telpas sakārtošana sākās ar sevi, sava pagalma sakopšanu, ar ielīgošanu krietni vēl pirms Jāņiem. Es domāju, ka mums nav jānomoca sevi ar veco izdarību vētīšanu. Protams, ka mēs dzīvojam jaunā laikā ar citu apziņu, citiem priekšstatiem, citām iespējām, bet vai pamatuzdevums tautai ir cits. Ja ir kādi, tad tie drīzāk ir kā “apakšuzdevumi”, kurus nepieciešams veikt, lai sekmīgi darītu to, ko esam darījuši un varētu darīt arī turpmāk. Tādi varētu būt saistīti ar cilvēku pamatvērtību uzturēšanu apziņā – fokusēšanos uz tām; savas daudzpusības un savu dotumu izkopšanā; garīgā, mentālā un fiziskā attīrīšanās (varbūt šķīstīšanos) uzdevumos; savas tautas dzīvotspējas saglabāšanā, piemirstās dzīvesziņas atmodināšanā u.c. Šie darbi ir nepieciešami, jo paplašinoties mūsu gara apvēršņiem, skaidrojoties apziņai, mēs ar daudz lielāku pārliecību un sparību, darīsim to, kas jādara mūsu tautai atrodoties te uz planētas Zeme.

Neapšaubāmi, ka galvenais tautas uzdevums, galvenā metode, galvenie līdzekļi ir rodami mūsu tautas garīgajā Mantojumā. Uzdevums nav novecojis ne tikai attiecībā uz Jāņa iesaisti, bet attiecība uz visiem citiem Mantojumā rodamiem dieviem. Maza atkāpe. Māru, Laimu, Austru u.c. nevajadzētu pamazināt par dievībām, nemaz jau nerunājot par kaut kā simboliem. Tāpat kā ir cilvēku suga, garu, eņģeļu u.c. sugas, tā arī ir dievu suga. Ar Dievu jāsaprot dievu un visu citu sugu "piramīdas" virsotni, - dievu ir daudz. Jaunajam laikam iestājoties, var nākties mainīt akcentus, jo viss vēl ir "tumsas" ieskaits, ir tikai vāji, bet stingri iezīmēta Gaismas blāzma pie apvāršņa, Atmoda ir tikai vēl priekšā. Taču mūsu Mantojums, kas iezīmē mūžību, ir atslēga Jaunā laikmeta vārtiem. Mantojums ir Dievišķā starojuma avots, kas līdzīgi kā citās kultūrās rodamiem dievišķā aspekta elementiem, var efektīvi palīdzēt katra indivīda garīgā izaugsmē (atmodā), tā arī kolektīvai – visas tautas, visas cilvēces.

Kā mēs, te Drustos reāli, atbilstoši Jaunā laika izpratnei, veidojam Jāņa telpu? Telpas veidošanu esam uzsākuši vismaz pirms četrdesmit gadiem ar ekperimentiem. Eksperimentus balstījām uz ideju, ka, ja ko nesaprotam tradīcijās, rituālos, dziesmās, izdarībās, ticējumos, tas nenožīmē, ka tas šodien neiederas, nestrādā, - darījām un joprojām darām daudzas lietas nemēģinot atrast lietišķumu, racionalitāti un tamlīdzīgi. Esam pārliecināti, ka darot viss sakārtosies pats no sevis – noslēpumi atklāsies, kaut kas, protams, atbirs un kaut kas arī nāks klāt. Galvenais ir pildīt sen seno uzdevumu, nešauboties par tā nepieciešamību. Uzdevums ir ļoti, ļoti grūts, jo, nezinu kāpēc, bet, ja divi no trim Dieva dēliem ir uz Zemes cilvēku vidū pabijuši, tad trešais, un tas ir Jānis, uz Zemes nav bijis. Latvieši Jāni uz Zemi ir "atnesuši" no tālas tūkstošgadēs nezaudētas pieredzes, no vietas, kurā tā gūta. Varbūt ar šo, joprojām spilgto "atmiņu" un gadu tūkstošos veiktiem Jāņa rituāliem ir pieticis, lai Jāņa klātbūtne uz Zemes dzīvībai ir bijusi pietiekama. Grūti pat iedomāties to, cik stiprai un patiesai (patiesību nesošai) ir jābūt latviskai dzīvesziņai, lai dzīvība uz Zemes netiktu pievilta. Rituāli, dziesmas, kuras dziedam ir tās, kas liek rezonēt ar Jāni – t.i., kas dzīvībai dod nepieciešamās komponentes. Sākumā sameklējām visus Jāņa telpai saderīgos elementus Dainās, ticējumos, nostāstos utt., necentāmies neko izgudrot. To paveica tautas tradīciju kopas "Budēļi!" meitenes un zēni Viktora Grāvīša vadībā. Viktors šā darba augļus savā laikā ir nopublicējis Dabas

un vēstures kalendārā. Neliela atkāpe. Viktors Grāvītis bija unikāla personība latviešu kultūras telpā un zinātnē. Viņš savu mūžu veltīja ģeoloģijai (sk. kaut vai Vikipēdijā) un folklorai. Viktors bija Latvijas Dabas un pieminekļu biedrības dibinātājs un Dabas un vēstures kalendāra izveidotājs. Abi nodibinājumi bija padomju laikos labi nomaskēti tautas apziņas kopēji. Viņa tautas gara uzturētāja darbs, manuprāt, tā īsti šobrīd nav novērtēts. Viktors sava mūža nozīmīgāko daļu bija veltījis vēl tautas atmiņā nepazaudēto Jāņa norišu meklēšanā, fiksēšanā. Palīdzēju ekspedīcijās ar savu transportu, tehniku, iegūtā kārtošanu. Inesām Jāņa svētku norišu telpā maksimāli visu, ko atrādām un kas atbilda mūsu iespējām, mūsu spēkiem. Viktors bija nenogurdināms norisēm nepieciešamo atribūtu gādātājs (reiz pat pajūgu bija sarūpējis Jāņa bērnu vešanai no sētas uz sētu). Šobrīd Jāņa telpā parādījušies jauni elementi, bet ne tāpēc, ka esam tos pie rakstāmgalda sēžot izdomājuši, bet tāpēc, ka tie viens pakaļ otram paši atnāca no nekurienes. Es pieļauju, ka tie parādījās, jo svinam svētkus svētkalnā – Austras svētnīcā. Piltiņkalna zīmēs ietvertas četras lietas: mīlestība, vienotība, saskaņa un daile. Varētu te neko pat nedalīt, bet mēs, cilvēki labāk saprotam ko tad, ja diferencējam. Tātad minētās četras lietas izsaka Austru. Austra ir visa sākums, piemēram, viņa dod pirmo grūdienu dabas atmodai pēc ziemas miega. Viņa ir klāt cilvēka mūža sākumam uz Zemes un arī jaunam sākumam aizējot no Zemes. Lai jebkas, ko uzsākam, labi izdotos ir jāpieaicina Austra (viņai ir vēl otrs vārds – Ausma).

Jāņa (dieva) telpa, kā jau secinājām pārdomu pašā sākumā, vienlaicīgi ir un nav telpa, nav laika, jo Jāņa mistērija ir pārmūžīga, pārlaicīga, ir visu aptveroša. Tādai ir arī jābūt tai telpai, kuru veidojam Jāņos. Tādā telpā iederas Jānis ar saviem milzu kumeliņiem: caur mežiem pieši spīd, meža galos cepurīte... un Jānītis, kurš savus kumeliņus jūriņai peldināja, pašam sēžot kalniņai, zelta grožus turot rociņā... un protams, ka nevienami tāda sēta, kāda mūsu Jānīšami – pašā dārza vidiņā trīs sidraba avotiņi, pie vienā dzēra raibas govis, pie otrā – bērni kumeliņi, trešajā avotā mīļā Māra mazgājās.

Telpas un laika izžušana nepieciešama, lai saplūsmē ar Visu, Kas Ir, mēs spētu saņemt un nodot Jāņa svētību saviem mīļajiem, savai tautai un pasaulei – tas ir mūsu tautas uzdevums. Drustēniešu uzdevums Jāņos tiek papildināts ar Piltiņkalna Austras zīmēm,

kuras Jāņa mistērijas koptelpā ir jānosūta pasaulei. Lai aust gaisma!
Līgo!

Tuvojas Māras diena.

Tautskolas mājas lapā "piltiņkalns.lv." 2023.10.17

Tā nāk ar pārdomām par mūsu dieviešu Laimas, Austras, Māras pieminēšanas tradīcijām tautā. Austras, varētu teikt, aizmirsta, Laima pusaizmirsta. Māru pieminam un kādu dziesmu nodziedam, un tas ir labi.

Mēs dzīvojam dažādos veselumos – mūsu pašu individuālais, katra patību izteicošais daudzslāņainais veselums, mūsu ģimenes veselums visos esības plānos, tautas, cilvēces un tās radītāju, uzturētāju, aizbildņu kopveselums.

Izskatās, ka dzīve sāks sakārtoties tikai tad, kad apzināsimies visus šos veselumus, kad atradīsim tajos savu vietu, sajūtīsim katra tās elementa nepieciešamību saskanīgās Visuma norisēs. Ir piedzīvots ļoti garš laika posms, kurā cilvēks Visumā centrā lika sevi, lika to, ko viņa neattīstītie maņu orgāni spēja uztvert – viss pārējais, kas saistījās ar cilvēka gara dzīvi, ar smalko plānu pasaulēm tika nonievāts, apsmiets un nosaukts par māņiem. Lielākā daļa cilvēces „zinātnes gaismas” spiediena rezultātā nonāca tumsā. Tikai ekoloģisko katastrofu priekšā cilvēkiem sāk atvērties acis – atklājās, ka mēs nevaram dzīvot bez saskanīgas iekļaušanās tajā veselumā, kuru dēvējam par Zemi. Varbūt ka jāsāk ar kaut ko, kas stāv ārpus mums – ar sava kaimiņa tikumiem un netikumiem? Taču vai nebūtu loģiski sākt katram rūpēties par savu veselumu: uzsākt tā pētīšanu, apzinoties tā iekšējos spēkus, dotumus. Tie dabīgā veidā ir saistīti ar citiem mums saistītiem veselumiem. Un tā, atklājoties arī tiem, pakāpeniski sakārtosies katra pasaules uztveres, pasaules izjūtas aina. Beigu beigās mēs skaidri ieraudzīsim tajā savu vietu un bezgala daudzās saites, un sasniegsim to Laimi pēc kuras apzināti vai neapzināti visu mūžu un no mūža uz mūža esam tiekušies.

Šodien ir ļoti grūti rekonstruēt patiesību no drumstalām (zināšanu fragmentiem) mūsu tautas garīgajā Mantojumā. Tos pārklāj ne tika citu kultūru priekšstatu uzslāņojumi, bet arī „pašmāju” sagrozīju-

mu netīrumi. Tas nenozīmē, ka jāatsakās no šur tur iesāktās vētīšanas. Folkloristiem ir metodes, kuras visai droši var šim nolūkam izmantot. Taču atrastais paliks nedzīvs, ja neatbalsosies mūsos kā īstenība. Jāpiebilst, ka īstenībai nevajag ticības – neviens neapsver caur ticību (ticēšanu) īstenas lietas. Tikai īstenas lietas tiek patiesi izdzīvotas! Tas nozīmē, ka mums priekšā ceļš no ticības, piemēram, Mārai līdz īstenībai, kas ir patiesa saskarsme ar Viņu, līdz dzīvošanai Viņā.

Māras dienai tuvojoties, es novēlu īstenību Mārā!